STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 03417

VEST-SAID

B. Demblin

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

ב. דעמבלין

וועסט-סאַיד

ראָמאַן

הויפּטפאַרקויף:
מאַקס נ. מייזיל
ניו-יאָרק
1938

WEST SIDE

Copyright, 1938

By

BENJAMIN TEITELBAUM

New York, N. Y.

490

אַסטאָריאַ פּרעס, 61 א. 4טע גאַס, ניו יאָרק

קאַפּיטל איינס

נאָך גרויס מי, נאָך לאַנגן לויפן צום טעמעני־קלוב, דאָרטן, וואו ער קריגט יעדן יאָר א גוטן ציגאַר פאַר אָפּגעבן זיין שטים טעמעני, האָט דזשים וויהיט ענדלעך געקראָגן א שטעכער מיט א זאַק און איז אויך געוואָרן א קלייבער אין שמאָלן, בערגיקן פּאַרקל, לענג אויס דעם האָדסאָן.

נאָך די לאַנגע חדשים דזשאָב־זוכעניש, נאָך די הונגעריקע טעג און וואָכן זענען די פּופצן דאָלער א וואָך, פאַר דריי טעג „שפּאַצירן" אין פּאַרק, געווען ממש אַן אויפרעכטעניש אין דזשים וויהיטס הויז.

נישט איינמאָל, קריכנדיק איבער די לאַנקעס מיטן צעעפּנטן זאַק פּאַראויס, האָט ער פּאַר די אַנדערע קלייבער, הויך אויפן קול, געדאַנקט גאָט און געלויבט טעמעני פּאַר דער גרויסער אויפרעכטעניש. און טאָ־מער האָט ווער, פון די אַנדערע קלייבער, אַן אומצופרידענעם מורמל געטאָן, האָט ער אים גלייך דערמאָנט:

— דו ביזט א פרעמדער! און איר, פרעמדע, זענט שטענדיק אומ־צופרידן! אַז איר וועט רייך ווערן, וועט איר נאָך ערגער זיין!

און כדי אונטערצושטרייכן זיין אייגענע צופרידנקייט, האָט ער זיך אויף גיך אָפּגעקערט פון דעם אומצופרידענעם און גענומען קלייבן די פּאַפּירלעך מיט נאָך מער חשק...

נאָך אַזא טאָג ארומקריכן מיטן צעעפּנטן זאַק אויפן בויך, גייט דזשים וויהיט, פאַרנאַכט אַהיים. פּאַרזיכטיק קרייצט ער דורך דעם שטראָם מאַשינען פון „דרייוו", וועסט־ענד, און בראָדוויי און פאַר־נעמט זיך מיט הונדערטסטע סטריט, צו זיין קאָלאָמבוס־עוועניו, וואו ער וואוינט שוין באַלד דרייסיק יאָר, זינט ער איז אַהערגעקומען פון ליווער־פּול, ענגלאַנד.

זיינע דריי טעג צו קלייבן בלעטער זענען מאָנטיק, דינסטיק און מיטוואָך. איצט, אַהיימגייענדיק, האָט ער פאַר זיך גאַנצע פיר ליידיקע

טעג. אַמאָל פּלעגט ער נאָך ארויסגיין זוכן אַ דזשאַב. איצט? נישט מער! אַט קומען זיינע דריי זין, הויכע, געזונטע יונגען, יעדן טאָג אַהיים מיט גאָרנישט. זיצט ער אינדערהיים און איז צופרידן מיט דעם, וואָס גאָט און מייק דאַפּי, פון טעמעני, האָבן אים צוגעטיילט.

אַ צופרידענער גייט ער זיך, דזשים וואַיט, איצט איבער דער הונ־דערטסטער סטריט. דער גאַנג זיינער איז אַביסל אַ קרומער, אַן איינגע־בויגענער, פון די לאַנגע יאָרן אַרבעטן פאַר דער פאָרד בייקינג קאָמפּאַני. די צעקנייטשטע קעפּקע איז אים פאַררוקט אין די אויגן. אַלע ווײַלע טוט ער אַ שפּיי דעם אָנגעזאַמלטן טאַבאַק־זאַפט און אַ קראַץ דאָס באַ־וואַקסענע פּנים.

אין ראָג קאָלאָמבוס עוועניו, כמעט לעבן זיין טיר, טרעט ער אָפּ אין דער „איי ענד פּי". דאָרטן וואַרט שוין פאַר אים אַ פאַרגרייט טאָרב־קעלע מיט אַ שטיק פלייש, אַביסל קאַרטאָפל און גרינסן. אויף גיך נעמט ער דאָס מיט זיך אַרויף, אין דער טונקעלער קיך אַריין, צו צוריכטן דעם איינקאָך, די יונגען זאָלן האָבן מיט וואָס דעם מאָגן אָנצופילן, ווען זיי קומען אַהיים נאָך אַ טאָג דזשאַב־זוכעניש.

פון זינט ס׳לעצטע ווייב זיינס, איוו, איז געשטאָרבן, פאָרעט ער זיך אַליין אין דער האַלב־פינצטערער קיך. אַליין האָט ער דאָ די יונגען אויסגעכאָוועט. אויך איצט פאָרעט ער זיך מיטן שטיק פלייש איבערן גאַז־קעכל און די נעל־געפלעקטע קאַץ גייט אים נאָך פוס־טריט, מיטן תאווה׳דיקן ווײדל פאַרהויבן, ווי אַ פראַגע־צייכן אין דער לופט.

דורך דער פינצטער זשמורעט זי צו אים אירע פינקלענדיקע אויגן און מיאַוקעט אַרויף מיט געבעט: מיאַו, מיאַו . . . אָבער דזשים וואַיט קוקט זיך נישט אום. ער האָט אין זינען די הונגעריקע זין. זי, עלסי, האָט שוין געהאַט ס׳איריקע.

אַז ער איז פאַרטיק מיטן איינקאָך, גייט ער געמיטלעך אַריין אין פראָנט שטוב. דאָרטן, אין מיטן צימער, שטייט אַ גרויסער, ברוינער, רונדיקער טיש. צווישן ביידע פענצטער שטייט אַ גלעזערן שענקל מיט אָנגעשטויבט גלאָזוואַרג און ביליק, צעבראָכן פאָרצעלאַי. אויף דער וואַנט, אַנטקעגן, הענגט אַ פאַרגרעסערטע פאָטאָגראַפיע פון אַ יונגער

פרוי, מיט אָנגערויטיקטע באַקן און אַ הויכן ביוסט. אויבן אָן, אין ווינקל, לעבן איין פענצטער, שטייט אַ ברוינע וויג־שטול.

פּאַוואָליע און צופרידן זעצט ער זיך אַריין, דזשים וואַיט, אין דער וויג־שטול. נאָך איידער ער באַוויזט אויסצושטרעקן אַ פוס, שפּרינגט אים שוין עלסי אין שויס אַריין. זי וואַרמט אים אַזוי זיס. ער גלעט איר ס׳קעפּל און וויגט זיך אַזוי פויל הין און צוריק. פון זיך אַליין שליסן זיך אים די אויגן. האַלב אין דרימל קוקט ער דורך די גע־לעכלטע פורהאַנגען אַרויס אין גאַס, ווי עס ציט זיך דער הויכער געשטעל, אויף וועלכן עס טוט אַלע ווײַלע אַ לויף אַדורך אַן „על״ מיט געבראַזג אונטער די רעדער און לאָזט נאָך זיך אַזאַ שטיל, ציטערדיק קלונגען אין די שויבן . . .

פון דער זייטיקער גאַס דערטראָגט זיך צו אים, דורכן אָפענעם פענצטער, אַ געטומל פון קינדער, וואָס לויפן אויף רעדלעך און שרייען און לאַכן. עס דערמאָנט אים: „ווי לאַנג איז גאָר אַז זיין יונג, דזשאָ, האָט זיך דאָ גערעדלט אויפן טראָטואַר? היינט איז ער שוין העכער פון אים! ווי עס וואָלט איצטער געווען! אָט־אָ־דאָ, זענען זיי דאָך, אַלע דריי יונגען, געבוירן געוואָרן! פון דאַנען, אָט פון דעם הויז, האָט ער ביידע ווייבער אַוועקגעפירט אויפן בית עולם.

ווי עס וואָלט איצט געווען, אַזוי קלאָר געדענקט ער! ער איז צו־ריקגעקומען מיטן קליינעם דזשאָ פון „סעמעטערי״, פרעגט אים דער קליינער:

— „פּאַ״, גייסט אַריינגעמען אַן אַנדער „מאַ״ אין הויז אַריין? . . .

— ניין, מיין קינד! האָט ער גערעדט אין דער לײדיקער שטוב אַריין, נישט מער! גאָט וויל נישט דזשים וואַיט זאָל האָבן אַ ווייב. נישט מער!

אין מיטן דרימלען האָט ס׳הייזעריקע גלעקל, אין טונקעלן קאָרי־דאָר, זיך צעבאָרכלט. ער האָט געעפנט די אויגן. אין פלוג האָט זיך אים גערדאַכט אַז עמיץ ווערגט אים די קאַץ און זי כאָרכלט דאָס. מיט אַן אויסגעשטרעקטן האַלדז צום קאָרידאָר איז ער געבליבן אומבאַוועגלעך. דאָס וויגן פון דער שטול האָט אויפגעהערט. דערנאָך איז ער פּאַמעלעך

און פויל אויפגעשטאַנען. עלסי האָט זיך געטאָן אַ שיט אַראָפּ פון שוים און געבליבן שטיין אויף אַלע פיר נאָך צעטומלטער ווי ער.

אין טונקעלן קאָרידאָר האָט ער פּאַוואָליע געעפנט די טיר אויף אַ קליין שפּעלטעלע. אַ יונגערמאַן, מיט אַ ברוין פּאַפּירענע טעקע אונטערן אָרעם, אַ נאַסלעך פּאַרקעמטער, אין אַ גרוי, גלאַט־געפּרעסטן אַנצוג, האָט אים אַריינגעפרעגט:

— דאָ וואוינט מיסטער דזשיימס וההייט?

דאָס אָנרופן אים ביים פולן נאָמען, האָט אויפן אַלטן געווירקט, ווי אַ גוטער שמעק טאַבאַק. נישט אָפּט הערט ער: מיסטער דזשיימס וההייט! ער האָט אַזש אויפגעריסן די אויגן!

— קום אריין! קום גלייך אריין! האָט ער ברייט געעפנט די טיר.

דער יונגערמאַן איז געגאַנגען איבערן לאַנגן קאָרידאָר פאַראויס און מיסטער דזשיימס וההייט, אַ שטאַרק נייגעריקער, נאָך אים.

אין פראָנט־שטוב, ביים טיש, זענען ביידע געבליבן שטיין איינער אַנטקעגן אַנדערן. דער יונגערמאַן האָט זיך געפּאַרעט צווישן די פּאַפּירן און דער אַלטער, אין בלויזן קאָפּ, מיט צעטומלטע הענט אויפן טיש, האָט נייגעריק אים באַטראַכט.

— ווי אַלט זענט איר? האָט דער יונגערמאַן, נאָך אַלץ לויפנדיק מיט די אויגן אין פּאַפּיר, אים געפרעגט.

— כ'וועל זיין זיבן און פופציק קומענדיקן ווינטער.

— אַ ווייב האָט איר?

— מיין צווייט ווייב, אָט־די וואָס דו זעסט אויף דער וואַנט, איזו האָט זי געהייסן, אָ, זי איז שוין טויט זיבעצן יאָר!

— עפּעס קינדער?

— אָ, יע! דריי באָים!

— ווי אַלט זענען זיי?

— דער עלטסטער, פיהט, ניין און צוואַנציק. דער צווייטער, נאָר־מאַן, זעקס און צוואַנציק. די ביידע האָב איך פון ערשטן ווייב. דער יונגסטער, דזשאָזעף, פון צווייטן ווייב, ווערט פיר און צוואַנציק!

— וועל, מיסטער וואיט, האָט דער יונגערמאַן ענדלעך אַרויסגענו־מען די אויגן פון פּאַפּיר, ס'פאַרדריסט מיך אייך צו זאָגן, מיר מוזן צו־נעמען ביי אייך דעם דזשאַב! . . .

— וואָס? דעם דזשאַב? האָט דער אַלטער אויסגעגלאָצט זיינע פּייכטע אויגן. דעם דזשאַב? פאַר וואָס? פאַר וואָס? האָט ער צע־טומלט געשטאַמלט.

דער יונגערמאַן האָט געביסן די ליפּ און געשוויגן. ס'איז אים, קענטיק, נישט אָנגענעם געווען דעם אַלטנס ווייטיקדיקע איבעראַשונג, און אַ וואָרט האָט ער צענויפגעלייגט די פּאַפּירן. דערנאָך, נישט אויפהויבנ־דיק אפילו דעם קאָפּ האָט ער גערעדט אויף די אייגענע הענט אַרויף:

— ס'פאַרדריסט מיך, מיסטער וואיט! אמת'דיק ווי ס'פאַרדריסט מיך! ס'איז אָבער נישט מיין שולד! אַזאַ אָנזאָג האָב איך! דו ווייסט, ס'איז אַ שלעכטע צייט. מען מוז די שטעלעס געבן צו פאַמיליע לייט. דיך קאָנען אויסהאַלטן דיינע זין.

דעם יונגנמאַנס רואיק רעדן, אָנשטאָט דעם אַלטן באַרואיקן, האָט עס אים גאָר אויפגעקאָכט. ער האָט דערפילט ווי די צעקנייטשטע הענט ביילן זיך אים אין פויסטן. אָט־דער אויסגעפּרעסטער גאַרנישט זאָגט אים: פאַמיליע לייט! און ער, דזשים וואיט, וואָס איז?

— מיינע זין זאָגסטו? זיי אַרבעטן דאָך קיינס נישט? איך מוז זיי אויסהאַלטן!; קום וועסטו זען דעם איינקאָך, וואָס איך גרייט זיי אַלע טאָג אָן! קום וועסט זען! האָט ער שוין געשריען נישט מיט זיין קול.

אין אָנפאַנג האָט זיך דער יונגערמאַן שטאַרק געהאַט פאַרלוירן פון אַלטנס שרייען. נאָר איצט, דאָס שלעפּן אים ביים אַרבל, צו זען דעם איינקאָך, האָט אים אַרויסגענומען פון דער פאַרלוירנקייט:

— עס גלוסט זיך מיר לאַכן, פּאַפּ, האָט ער גוטמוטיק אַראָפּגענומען דעם אַלטנס האַנט פון זיך — דיינע זין זענען עלטער פון מיר! זיי קאָנען גאַנץ וואויל אויף זיך אַליין אַכטונג געבן . . .

ער איז אַוועקגעגאַנגען, דער יונגערמאַן. דזשים וואיט איז געבליבן אַליין מיט דער פאַרביילטער פויסט אויפן טיש. ס'איינגעפאַלענע מויל

איז אים געווען שטאַרק פאַרשלאָסן, אַזוי פאַרשטשעמעט, אַזש די באַ־וואַקסענע גאָמבע האָט שיר געגרייכט צום שפּיץ נאָז... די ווייכע, געל־גרויע האָר איבערן שטערן, זענען אים געווען צעשויבערט און אויפגע־שטעלט ווי דראָטן. די פייכטע אויגן האָבן געקוקט אינדערוויט, נאָר געזען האָבן זיי אַלץ דעם יונגענמאַן אין אויסגעפּרעסטן אַנצוג, וואָס איז דאָ נאָרוואָס געווען און אים געזאָגט אַז ער דאַרף נישט מאַכן קיין געקעכטס פאַר די יונגען . . . אַז דעם דזשאַב דאַרף מען געבן פאַ־מיליע לייט! אָט־צו־וואָס דער רעפּובליקאַנער פּרעזידענט הואָווער האָט געבראַכט די „יונייטעד־סטייטס" . . .

קאַפּיטל צוויי

דזשים ווהייט האָט שוין איצט נישט געהאַט נישט קיין שטעכער און נישט קיין זאַק. פּוסט און פּאַסט איז ער איצט געזעסן אין פּאַרקל און צוגעקוקט ווי די ביימער ווערן הויל, ווי בלעטער פליען אין ווינט און אַנדערע, „פאַמיליע לייט", גייען מיט די שטעכערס און קלייבן . . . אַ, יעס, ווען זיין איוו וואָלט געלעבט, וואָלט ער אויך געווען אַ פאַמי־ליע מאַן! נו, און אַזוי? און ער אַליין דאַרף נישט לעבן? און די יונגען דאַרפן פּגר'ן? . . .

פול רציחה איז ער אַוועק צו מייק דאַפּי, אין טעמעני קלוב, מאָנען גערעכטיקייט פאַר די אַלע יאָרן שטימען פאַר טעמעני.

יענער איז געלעגן האַלב אויסגעלייגט אין דער ברייטער שטול, די פיס אויפן טיש, געקייעט אַפּעטיטלעך דעם טאַבאַק און צווישן איין שפּיי און דעם אַנדערן זייער באַדויערלעך געזאָגט:

— ס'טוט מיר לייד, דזשים! מיר קאָנען איצט גאָרנישט טאָן פאַר די „באָס". גאָרנישט! דאָס איז הואווער'ס „רעליעף"!

נאָך אַזאַ ענטפער איז דזשים אַוועק אַ וואָרטשנדיקער:

— אַלץ גייט צום טייוול! טעמעני גייט אויך צום טייוול!

דערנאָך, אינדערהיים, זיצנדיק אין דער וויג־שטול, זענען אַריינגע־קומען די צוויי עלטערע זין. גלאַט אַזוי האָט דער אַלטער געפרעגט אין דער שטוב אַריין:

— נו, באָיס, וואָס וועט זיין? וואָס וועט איצטער זיין?...

דער יונגערער, דזשאָ, וואָס איז נאָך פון פריער געשטאַנען ביים פענצטער, האָט גאָרנישט געענטפערט. די צוויי עלטערע, פּיהט און נאָר־מאַן, האָבן זיך איבערגעקוקט און אים געזאָגט:

מיר גייען אַוועק, פּאַפּ! צו וואָס הענגען אַרום דיין האַלדז?

— יעס, האָט ער געזאָגט, דער אַלטער, גלעטנדיק די קאַץ, יעס באָיס, פּאַפּ מאַכט נישט מער קיין געקעכטס!...

נאָר דער יינגסטער, דזשאַ, האָט דערזען דעם פאָטערס פייכטע אויגן, איז ער צוגעגאַנגען, אים געקלאַפּט אין פּלייצע:

ס'וועט זיין אָלרייט, פּאַפּ! זאָרג נישט! איך בין געווען ביי דער פּאָרד בייקינג קאָמפּאַני!

דער אַלטער איז געווען גערירט פון יונגנס צערטלעכקייט. „פּונקט ווי זיין פאַרשטאָרבענע מוטער"... יענע, די צוויי עלטערע, זענען אַלעמאָל געווען אַן אייגזעעניש! אויפגעלעבט פון דעם נאָמען: „פּאָרד בייקינג־קאָמפּאַני", וואו ער האָט אַזויפיל יאָרן אָפּגעאַרבעט, האָט דער אַלטער דזשים מיט גרויס נייגיר איבערגעפרעגט:

— וואָס האָסטו געזאָגט? „פּאָרד־בייקינג"?

— יאָ, איך בין דאָרטן געווען! כ'האָב זיי געזאָגט איך בין דזשים וואַיטס זון.

— זיי געדענקען מיך נאָך? האָט דער אַלטער פון גרויס פרייד אַזש אָנגעכאַפּט דעם יונגס האַנט. זיי געדענקען מיך נאָך? וואָס האָבן זיי געזאָגט?

— אָ, דו ווייסט וואָס זיי אַלע זאָגן היינט! מ'דאַרף נישט קיי־נעם! מ'וועט דאַרפן וועט מען מיך רופן...

אַן אַנטוישטער, האָט ער צוריק אָפּגעלאָזט דעם יונגס האַנט און ווידער זיך גענומען וויגן אין דער שטול:

— איך האָב געזאָגט: אַלץ גייט צום טייוול!...

די צוויי עלטערע יונגען, נאָרמאַן און פּיהט, זענען אַוועק. ער האָט אפילו נישט געוואוסט וואוהין. ער האָט נאָר געוואוסט אַז דאָס פינצטע־רע קאַמערל, וואו עס שטייען זייערע צוויי בעטלעך, איז איצט לעער, און בלויז ער און דזשאַ, האַלטן זיך איצט אויף אין דעם גאַנצן הויז.

זענען זיי געבליבן אַליין. קיין געקעכטס האָט מען שוין לאַנג נישט געמאַכט. פאַרקערט, פון זינט מ'האָט ביי אים צוגענומען דעם שטעכער מיטן זאַק, האָבן ביידע, דער טאַטע מיטן זון, זיך צוריק אָפּגעוואוינט צו וויסן פריער, פון וואַנען עס וועט קומען אַ ביסן צו שטילן דעם הונ־גער. פּונקט ווי פריער, איידער ער האָט געקראָגן דעם שטעכער מיטן

זאַק, האָבן זיי ווידער גענומען ארומלויפן גאַנצע טעג מיט איין געדאַנק: כאַפּן אַ בים! . . .

יעדן טאָג איז מען אויפגעשטאַנען און אויסגיי אַוועקגעקראָכן זוכן. דער אַלטער האָט זיך צוריק גענומען גיין אויף זעקסטער עוועניו. ער האָט נאָך אַלץ נישט אויפגעגעבן די האָפנונג עפּעס צו קריגן אין יענע אַגענטורן מיט וואָס צו פאַרנעמען די הענט, כאָטש דזשאָ, דער בלאָנדער יונג, האָט שוין לאַנג געטאָן אַ מאַך מיט דער האַנט:

— וואָס קומט דערוים, האָט ער גע׳טענה׳ט צום פאָטער, זיי האָבן סאַי־ווי נישט קיין „דזשאָבס״! זיי שטעלן נאָר ארוים די צעטעלעך זיך צו רייצן מיט אונדז. — צו וואָס־זשע זאָל ער גיין אויף זעקסטער עוועניו? הענגט ער בעסער ארום די מאַרקעטס! ווי אַ הונט טרעט ער נישט אָפּ פון דאָרט. און אַז עס געלינגט אים אָפּצוטראָגן די פולע קוישן גרינס און פלייש, וואָס די זאַטע מאַדאַמען קויפן איין, קומט ער פאַרנאַכט צו לויפן ווי אַ הונט צו דער נאָרע און טוט אַ געשריי:

— פּאָפּ, זע וואָס איך האָב! מ׳קאָן מאַכן אַן איינקאָך, ערנסט, פּאָפּ, ווי מען קען! . . .

דער אַלטער, שטאַרק גערירט, קלאַפּט אים דאַן איבערן אַקסל:

— ביזט אַ טייערער יונג, דזשאָ! געטריי ווי דיין מאַמע!

אָפטמאָל, נאָך אַ טאָג ארומבלאָנקן איבער די ניו־יאָרקער גאַסן, גע־טריבן פון ווינט, קערט זיך דער אַלטער אום אהיים אַ מידער, אַ געפרווי־רענער, אַן אויסגעשעפּטער פון ביסל כוחות. פּאַוואָליע קריכט ער ארויף די קוים־באַלויכטענע טרעפּ. אין פינצטערן קעכל בלייבט ער אַוויילע שטיין, שניפּט מיט דער נאָז צום פאַרלאָזענעם אייוועלע, וואו עס פלעגן זיך קאָכן די געשמאַקע עסנס. דערנאָך גייט ער, אַ שליאָבעריקער, אריין אין פראָנט־צימער, זעצט זיך אריין אין וויג־שטול, נעמט עלסין אין שוים און הייבט אָן געדולדיק וואַרטן אויפן יונג, טאָמער וועט ער עפּעס ברענגען.

אין שטוב איז דאַן פינצטער. די עלעקטרי איז שוין פון לאַנג אָפּגעשטעלט. פון גאַס־לאָמפּ, דורכן פענצטער, פאַלט אַ פּאַס ליכט אויף זיין שוים. וויגנדיק, ציהט זיך דער ליכט־פּאַס הין און צוריק, ווי

ס'וואָלט אים געבאַרשט די קני . . . עלסי ליגט אַן איינגעקורטשעטע. ביי יעדן וויג־אַריין אין ליכט־פּאַס, זשמורעט זי מיט די אויגן און מיאַוקעט שטאַרקער: עסן, עסן! . . . נאָר אַט לויפט אָן אַן „על" מיט אַ הילך, מיט אַ געקלאַפּ, וואָס פאַרטויבט איר שוואַך קרעכצן. ווי אַ שלאַנג וויקלט זיך דער לויפנדיקער „על" איבער זיין באַלויכטענער שוים. איינס, צוויי, דריי, רעדלן זיי זיך אים אַדורך, די וואַגאָנען. אַט טוט דער לעצטער אַ שווינד אַראָפּ און עלסי בלייבט ווידער אַ באַלויכטענע און איר מיאַוקען קלינגט ווידער אין דער שטילער שטוב מיט אַזאַ גע־בעט, אַז עס שניידט אים זיין האַרץ.

וואָס קאָן ער מער טאָן, דער אַלטער, ווי גלעטן איר ס'קעפּל און רעדן צו איר:

— וואַרט, וואַרט, אָט־קומט דזשאָ. ער וועט ברענגען! ער וועט זיכער ברענגען פאַר דיר אויך! . . .

אין מיטן אַזאַ טרייסטן, דערהערט זי דערוויל, די קאַץ, ווי בלינדע פינגער טאַפּן דאָרטן, אין טונקעלן קאָרידאָר, דאָס שלאָס פון דער טיר. מיט איין שפּרונג איז זי שוין דאָרטן! מיט קעצישער הכנעה נעמט זי זיך רייבן אָן דעם יונגס פיס. מיט אַ פאַרריסן קעפּל, גייט זי אים פאַר־אויס און זוכט דורך דער פינצטערניש זיינע אויגן:

— מיאו, מיאו!

נאָר דזשאָ איז געקומען אַ פאַרביטערטער, מיט ליידיקע הענט, טוט ער זי אַ שליידער אַוועק מיטן פוס:

— גיי צום טייוול!

דעם אַלטן האָט דאָס אַזש אַ שטאָך געטאָן. אַ בייזער, האָט ער זיך אויפגעשטעלט, צוריקגענומען די קאַץ אין שוים און געשטראָפט דעם יונג:

— וואָס ווילסטו פון איר? דאָס אָרעם באַשעפעניש איז הונ־געריק!

— איך בין אויך הונגעריק! האָט דער יונג פּלוצים און מיט רוגזה געטאָן אַ וואָרף אַריין דעם צעשויבערטן קאָפּ אין באַלויכטענעם

פענצטער. באַלד האָט ער זיך צוריקגעצויגן אין פינצטערן ווינקל, פון וואַנען ס'האָט זיך געהערט אַ שטיל, אויפגערעגט סאָפּן.

דער אַלטער איז געוואָרן ווייכער. ער האָט שוין חרטה געהאַט וואָס ער האָט זיך געבייזערט. נאָכאַלעמען איז דאָך דער יונג אויך הונגעריק! איינגעמענדיק די קאַץ מיט זיינע לאַפּקעס, האָט ער אַהין געדעדט אין יענעם ווינקל אַריין:

— דו ביזט געדעכט מיין זון! דו ביזט אודאי גערעכט! אָבער עס וואָלט נאָך ערגער געווען ווען מיר דאַרפן איצט גיין זוכן אַ גע־לעגער... אַנדערע זוכן טאַקע! און ווי איינצושטילן דעם יונג, אַט ווי ער שטילט איין די קאַץ, האָט ער אויסגעצויגן די האַנט איבער דער פינצטערער שטוב און אים אַנגעוויזן: — דו זעסט, דאָרט איז דיין בעטל און דאָ איז מיינס!...

אַ מינוט איז געווען שטיל. בלויז די שטול האָט, וויגנדיק זיך, געקרעכצט. דזשאַ, אַליין שוין באַהערשט פון רחמנות צו דער הונגע־ריקער קאַץ, האָט פּלוצים פון ווינקל אַרויסגערעדט:

— פּאָפּ, ס'איז אַ רחמנות! טרייב זי אַרויס! זאָל זי זיך אַליין זוכן עסן.

— וועמען? עלסין? דזשאַ, ביזט אַ שלעכטער יונג! האָסט נישט קיין האַרץ! וואו וועט דאָס אָרימע נפש גיין? ער איז געוואָרן גוט אין כעס אויפן יונג! — וואָס מיינסטו? אַרויסטרייבן? פאַרוואָס טרייב איך דיך נישט אַרויס? פאַרוואָס טרייבסטו מיך נישט אַרויס? ס'איז איר היים פּונקט ווי דיינע! זי איז דאָ געבוירן געוואָרן און דו ביזט דאָ געבוירן געוואָרן! דו ווייסט דאָס! גיי בעסער שלאָפן, דו שלעכטער יונג! ביזט מיד און הונגעריק און צו זיך אַליין שוין, ווי ער וואָלט געוואָלט ווייזן דעם יונג אַז ער איז דאָ גאָרנישט שולדיק, האָט ער געברומט: — איך האָב געזאָגט: אַלץ גייט צום טיוול! טעמעני קאָן גאָרנישט טאָן פאַר די באָים, טעמעני גייט אויך צום טיוול!...

קאַפּיטל דריי

צומאָרגנס איז אָנגעשטאַנען אַ קאַלטער טאָג. אַ בייזער ווינט האָט געשניטן דאָס פּנים. צווישן די הויכע מויערן און אין די גאַס־ווינקלען, דאָרט, וואו די זון האָט זיך דורכגעריסן און געוואָרפן אַ פּאַס ליכט, איז נאָך געווען וואַרעם. אָבער אין די לאַנגע, שמאָלע גאַסן, איז געווען שאָטנדיק און דער ווינטער איז געקראָכן אין די ביינער אַריין.

דעם אַלטן דזשים האָט עס דורכגענומען. קריכנדיק, ביסלעכווייז, האָט ער זיך אַזש אַראָפּגעשלעפּט, פון דער הונדערטסטער גאַס, צו טיימס סקווער. געגאַנגען איז ער, איינגנטלעך, ווי יעדן טאָג, זוכן עפּעס צו פאַר־דינען. נאָר דערזעענדיק דאָרט אַ לאַנגע ריי מייקס און דזשימס, ווי ער, מיט אויפגעשטעלטע קעלנערלעך, שוויינדיקע, שפּייענדיקע, וואָס וואַרטן אַז אַ טראָק זאָל דאָ באַלד טאָן אַ פאָר אָן מיט אַ גרויסן אויפשריפט:

„מיסטער וויליאַם ראַנדאָלף הוירסט קאָן נישט ליידן קיין הונגעריקע אין אונזער שטאָט! סאַנדוויטשעס און קאַפע פריי פאַר אַלעמען! לייענט דעם „דזשורנאַל"! לייענט דעם „אַמעריקאַן"! . . . איז ער אויך אַהין צוגעגאַנגען.

דאָס ערשטע מאָל, אַז דזשים ווהייט האָט זיך צוגעשטעלט צו אַ ריי. איינגנטלעך האָט ער זיך אַליין נישט צוגעשטעלט. דאָס האָט דער מאָגן זיינער, וואָס האָט זיך איצט געקראַמפּט פון הונגער, אים אָנגענומען און אים צוגעשטעלט, ווי מען שטעלט צו נאָך אַ ברעטל צו אַ פּאַרקאַן...

פאַר אַ מינוט איז ער געשטאַנען מיט דער נאָז אויף איינעמס אָן איינגעטוליעטע פּלייצע. באַלד האָבן די אויגן זיינע גענומען וואַנדערן אין ביידע זייטן טיימס־סקווער, אויף די מיליאָנען לעמפּלעך, וואָס צינדן און לעשן זיך אין ריזיקע טעאַטער שילדן, אין מיטן העלן טאָג, כאָטש זיי באַלייכטן גאָרנישט, נאָר שווינדלען בלויז אין די אויגן . . . ער האָט געקוקט אויף די מאַסן מענטשן, וואָס לויפן, פליען, כוואַליען זיך פון אַלע ראָגעס דאָ אַהער, ווי אָן אַ ציל. דאַכטן ער, מיט זיין שטיין דאָ, האָט

שוין גאָר אַ ציל! „ווען אים געלינגט אַזוי צו כאַפּן אַן עקסטרע סאַנד־וויטש, לויפט ער גליך דערמיט אַהיים צו עלסי. דאָס אָרעם באַשעפעניש הונגערט! . . .

ער האָט געכאַפּט אַ קוק הינטער זיך: „ווי גיך די ריי וואַקסט! מיסטער הוירסט וועט קיינמאָל נישט האָבן אַזויפיל סאַנדוויטשעס פאַר אַלע! קיינמאָל!"

נעדולדיק האָט ער זיך צוריקגעשטעלט מיט דער ברוסט צום שכנ׳ס פּלייצע. יענער, אַ הויכער און ברייטער חברה־מאַן, אין אַ פאַרגעלט רעקל פון אפשר טויזנט יאָר צוריק, האָט אַריבערגערעדט איבער זיין שכנ׳ס אַקסל:

— געוועען קאַלט אין פּאַרק, לעצטע נאַכט! ס׳ווערט ווינטער!

אויך הינטער דזשימען האָבן צוויי שכנים עפּעס גערעדט. אויף זיי פאַרדריסט אים שוין גאָר: פרעמדע! . . .

דער קלענער מיטן היבשן בויך און שווערע וואָנסעס, מוז זיכער זיין אַ „וואָפּ", אַן איטאַליענער. דער צווייטער איז אודאי אַ פּאָליאַק! פרעמדע! דוקא קרומען זיי די פּיסקעס צו רעדן ענגליש ווי די „וואוילע יונגען", די אירישע פון קאָלאָמבוס עוועניו . . .

פּול מיט ביטול איז דזשים וועייט געשטאַנען צו זיי מיט דער פּליי־צע. בלויז זייטיק, מיט איין אויער, האָט ער זיך באַמיט צו כאַפּן, וואָס דאָס קורצע איטאַליענערל מאָלט דאָרטן מיטן מויל. ערשט אַז ער האָט דערהערט ווי זיי זאָגן אויך, פּונקט ווי ער, אַז אַלץ אין אַמעריקע גייט צום טייוול, האָט ער באַוויליקט זיך אויסצוקערעווען און זיי ווייזן אַ פּנים . . .

אָבער דעם איטאַליענערל איז, ווייזט אויס, דזשימס וועייט׳ס פּנים נישט אָנגעגאַנגען. פּונקט ווי פריער האָט ער ווייטער געמאָלן מיטן מויל, געשלונגען די ענגלישע ווערטער, ווי ער שלינגט זיינע לאָקשן, די איטאַליענישע מאַקאַראָני:

— נאָ גוד אַמעריקאַ! נאָ גוד! מ׳דאַרף צוריקפאָרן אין דער אַלטער היים! פון גרוים התלהבות האָט דער איטאַליענער אַזש פאַר־רוקט דעם ברוינעם, פאַרפעצטן קאַפּעליוש אויפן קאַרק: — אַ, איטעלי!

אַ סיסילי! געהערט פֿון סיציליען? מיין היים! מיין קאַנטרי! האָט ער זיך געקלאַפּט מיט דער האַנט־פלאַך אין האַרץ אַריין. — וואָרעם דאָרט, אין איטעלי! . . .

דער אויסגעדאַרטער פּאָליאַק, מיט די שטרויענע האָר און וואַסערי־קע אויגן, האָט דעם איטאַליענער נישט געלאָזט זיך אַזוי פאַרגיין. דעם פּאָליאַק האָט זיך געדאַכט, ער באַגייט דאָ אַן עוולה קעגן זיין געליב־טער „אויטשיזנע” . . .

— און ביי אונדז, אין פּוילן, געהערט פֿון פּוילן?

— געוויס! האָט אים דער צעוואָרעמטער איטאַליענער איבערגע־ריסן. אודאי געהערט!

— און ביי אונדז, אין פּוילן, רעגנט איצט . . . האָט דער פּאָליאַק געשטאַמלט מיט תמימות ווי אַ קליין יינגל. — נאָר כדי צוריק צו כאַפּן דעם שלעכטן איינדרוק פֿון רעגנס האָט ער צוגעגעבן מיט גרויס ערנסט:
— נאָר מען שלאָפֿט נישט ביי אונדז אין די פּאַרקן, אָ, נאָ! אין מיין דאָרף ברענגט מען איצט פולע זעק „פּאָטייטאָס”! פאַרשטייסט, איצט נעמט מען אַראָפּ די קאַרטאָפּל פֿון פעלד! . . .

דאָס איטאַליענערל האָט זיך שטאַרק צולאַכט:

— כאַ־כאַ! וואָסער „קאַנטרי”! „פּאָטייטאָס”! אין איטאַליען עסט מען מאַקאַראָני! גוד מאַקאַראָני!

דזשים וווהייט האָט גאָר פאַרגעסן, אַז די דאָזיקע לייט זענען פרעמ־דע! אַז זיי צעדרייען אים זיין ענגליש! ער האָט גאָר מיטגעשמייכלט:
„די באָיס זענען גערעכט . . . אַמעריקע גייט צום טייוול! די באָיס טראַכטן פֿון צוריקפאָרן אין די אַלטע היימען. אפשר וואָלט ער אויך צוריקגעפאָרן אין ליווערפּול? מ'זאָגט, אין ענגלאַנד קריגן אַלע רעליעף”! געוויס, „גוד אָלד ענגלאַנד” איז דיר נישט אַמעריקע! . . . אָט שטימט ער שוין אַזוי לאַנג פאַר טעמעני! און איצט קאָן טעמעני גאָרנישט טאָן פאַר אים. יאָ, טעמעני גייט געוויס צום טייוול! . . .

פאַרנאַכטצו, מיט מיסטער הוירסט'ס אַ פלייש סאַנדוויטש און אַ טעפּל קאָפע אין בויך, איז דזשים וווהייט געקראָכן צוריק אַהיים, אַרויף־

שטאָט. וואָס וועט ער זיך נאָך וואַלגערן אין דער קעלט? אין הויז ביזטו כאָטש געשיצט פון ווינט.

לעבן הויז, שוין אויף דער שוועל, איז אים אַנטקעגנגעקומען פרעד ווילסאָן, דער שווארצער הויז־אויפזעער, מיט אַ בלעכן פעסל מיסט אין ביידע הענט:

— העלאָ, מיסטער וועיט!

— אָ, העלאָ, אַלטער פריינט!

— גוט ביזט געקומען, מיסטער וועיט! דער לענדלאָרד וויל דיך שוין זען עטלעכע טעג. ער האָט מיך שוין געפרעגט אויף דיר עטלעכע מאָל.

— אָ, יע, ס'נאָ גוד פרעד! זאָג אים איך בין אין הויז.

— יעס סער, דאָס וואָס איך וועל אים זאָגן!

נאָך איידער ער האָט זיך אַריינגעזעצט אין דער וויג־שטול, דזשים וועיט, ער האָט נאָך נישט באַוויזן אפילו צו נעמען עלסי אין שוים אַריין, האָט שוין ס'גלעקל, אין קאָרידאָר, זיך צעכאָרכלט. ער האָט געעפענט די טיר. דער לענדלאָרד איז אַריינגעקומען.

— העלאָ, מיסטער וועיט!

— אָ העלאָ, העלאָ!

דאָס האָבן די צוויי מענטשן זיך אַזוי פּאַרעווע איבערגעוויטעט, גייענדיק איבערן לאַנגן קאָרידאָר, דער לענדלאָרד אַפריער און דזשים וועיט נאָך אים.

אין פראָנט־שטוב, אין דער ליכט שוין, האָט דער אַלטער באַמערקט אַז דער לענדלאָרד איז פאַר דער צייט, וואָס ער האָט אים נישט געזען, נאָך געלער געוואָרן און פיל, פיל דאַרער! „ער מוז שוין איצט דעם קרעקער מיט זויער מילך אויך נישט טאָרן עסן” . . .

— ווי גייטס, מיסטער וועיט?

— אַזוי, אַזוי נישט צום פאַרזינדיקן! . . .

דער לענדלאָרד האָט זיך ברווח אַריינגעזעצט אין דער וויג־שטול, אוועקגעלייגט די צוויי פאַרמעטענע הענט אויף די אָנהאַלטערס. דזשים איז געשטאַנען ביים רונדן טיש אין צעקנייטשטן קעפּקעלע. אפילו ס'קעל־

נערל, פון אָפּגעטראָגענעם, לייכטן מאַנטל, האָט ער נאָכנישט געהאַט באַוויזן אראָפּצומאַכן. אַ שטילער, כמעט אַ גלייכגילטיקער, האָט ער געקוקט אויף דעם קראַנקן, פאַרגעלטן מענטשן, דעם לענדלאָרד זײַנעם, וואָס, זאָל ער נאָר וועלן, קאָן אויך ער, דזשים וועהיט, באַלד זיך וואַלגערן אין פּאַרק, ווי יענער הויכער שכן זײַנער, אינדערפרי, אין דער הונגער־ריי אויף טיימס־סקווער.

דער לענדלאָרד אָבער, קוקנדיק אויף צוריק, אויף דזשימס אײַנגעפאַלן, צעקנייטשט פּנים, האָט נאָר געטראַכט, אַז אָט־קאָן דער דזשים דווקא יאָ אַריינעסן אַ געזונטן סטייק, פאַרבײַסן מיט אַ „פּאַי" און קאָפע און . . . אָט האָסטו דיר! אַ פּנים שוין באַלד ווי זײַנס! אַ, ווען ער קאָן אַזוי אַרײַנעסן! וואָס וואָלט אים געפעלט? . . .

— ווייסט נאָך וואָס איך בין געקומען, מיסטער וועהיט?

— אודאי ווייס איך! שוין דער זעקסטער מאָנאַט!

— שוין דער זיבעטער, דזשים! אָבער נישט קיין געלט מיין איך. זאָל גאָט אויסהיטן! ביי וועמען וועל איך נעמען געלט? איך מיין... מיסטער וועהיט . . . דו פאַרשטייסט! די מאָנאַטן לויפן . . . וואָס טויג דיר, מיסטער וועהיט, אַזאַ דירה? . . . איך האָב געהערט דײַנע זין זענען אַוועק. איז דאָך נאָר דו און דזשאַ . . דו ווייסט דאָך, טעקסעס מוז איך צאָלן און פאַר וואַסער אויך, דו ווייסט דאָך דזשים ווי . . . איך . . .

דעם לענדלאָרדס שטאַמלען, דאָס נישט אַרויסרעדן גלייך, האָט דעם אַלטן געמאַכט זיך פילן שולדיק. אויף ניך איז ער אים אַרײַנגעפאַלן אין די רייד:

— יאָ, וואָס אַן אמת, מיסטער פיעלד, האָסט מיך אַלעמאָל „באַהאַנדלט" פײַן, נישט צו פאַרזינדיקן, נישט צו פאַרזינדיקן, מיסטער פיעלד!

— אָט־דאָס טאַקע וויל איך דאָך מיט דיר רעדן. האָט שוין דער לענדלאָרד אַ דרייסטערן רוק זיך געטאָן פאָראויס מיט דער שטול: — ווי לאַנג וואוינסטו שוין אין דעם הויז, דזשים? פינף און צוואַנציק?

וואָס, מער נאָך? אַט האָסטו דיר! אַז דו וואוינסט דאָ נאָך איידער ס'הויז האָט באַלאַנגט צו מיר! נו וועל איך דיך נעמען אין „קאָורט"? ווילסט הערן מיין עצה, דזשים, פאַרקויף ס'ביסל בעבעכעס און נעם זיך אַ צימער . . .

די פריערדיקע, כלומרשטע גלייכגילטיקייט, דזשים'ס, איז מיטאיינמאָל אוועק. די דירעקטע עצה האָט איבערן אַלטנס פּנים פאַרצויגן אַ ווייטיקדיקע, אַ ביטערע גרימאַסע. דאָס האָט דער לענדלאָרד, מיט זיינע מאַטע, האַלב אויסגעלאָשענע אויגן גלייך באַמערקט. כדי אָפּצושוואַכן זיין צו שאַרפן זאָג, האָט ער אויף גיך צוגעגעבן:

— נישט פאַר מיר מיין איך דאָס, דזשים! איך וויל נישט קיין געלט ביי דיר! ווילסט נישט פאַרקויפן דיינע זאַכן? מיטן גרעסטן פאַרגעניגן! קאָנסט עס אַראָפּשטעלן אין קעלער. איך וועל דיר גאָרנישט רעכענען! . . . אַז אַ מענטש וואוינט אָפּ אין אַ הויז איבער פינף און צוואַנציק יאָר, וועל איך אים רעכענען פאַר האַלטן אַביסל זאַכן אין קעלער? נאָ סער! . . .

דער אַלטער האָט דאָס אַלץ אויסגעהערט. זיינע פייכטע אויגן האָבן זיך געגליטשט איבער דעם געל־פאַרמעטענעם לענדלאָרד, נאָר געזען האָט ער סאַי־ווי גאָרנישט! עפּעס איז אין אים אָנגעגאַנגען אַ ווירבל, וואָס איז געווען איבער זיינע אַלטע כוחות. ער האָט געפילט אַז די פיס ברעכן זיך אונטער אים. ער דאַרף זיך צוזעצן נאָר ער האָט נישט וואו . . . ער שלעפּט זיך איבער די גאַסן, אונטער שניידיקע ווינטן. ס'פּנים פרירט! די גלידער זענען שטייף . . . מיט אַלע כוחות דערשלעפּט ער זיך צום סאַבוויי. ער וויל אַריין . . . נאָר דאָרטן שטייט אַ מענטש מיט אַ גלאַנציק קנעפּל אויפן היטל. ביידע הענט האַלט ער צענומען, ווי יעזוס אויפן קרייץ און שרייט: „אוועק! דאָ איז נישט קיין האָטעל! דאָס איז פּריוואַט אייגנטום"! . . .

— וועל, מיסטער וווהייט, האָט דער לענדלאָרד, אויפשטעלנדיק זיך, אים אַ מינטער געטאָן. — וואָס דענקסטו וועגן מיין פּלאַן? . . .

דזשים וווהייט האָט געעפנט די אויגן, ווי יענער וואָלט אים פּלוצים

פון אַ דרימל אַרויסגעריסן. ערשט איצט האָט ער אויף קלאָר דערזען
דעם לענדלאָרד. ערשט איצט האָט ער אויף אַן אמת דערפילט, אַז אַלץ
גייט טאַקע צום טייוול! ער האָט געוואָלט עפּעס זאָגן, דזשים, עפּעס
פון דעם, וואָס איז אין אים אָנגעגאַנגען. נאָר אַרויסגעקומען איז גאָר:
— יעס! דו ביזט גערעכט! מ'קאָן נישט וואוינען אָן רענט!...

קאַפּיטל פיר

אַז דזשים װהייט האָט פאַרמאַכט הינטער זיך די טיר פון דעם הויז, וואו ער האָט אָפּגעוואוינט איבער פינף און צוואַנציק יאָר, האָט ער גענומען עלסין, די געל־געפלעקטע קאַץ, אויף דער האַנט, געגלעט איר ס'קעפּל, געקוקט איר אין די אויגן און גערעדט צו איר אַזוי:

— עלסי, נישטאָ מער קיין היים! האַלט זיך אַרום דעם הויז. אַז איך וועל געפינען אַ ווינקל, קום איך נאָך דיר.

נאָר עלסי האָט אים גאָרנישט געהערט. זי האָט געמיאַוקעט, געלעקט זיך ס'פּנימל און ענדלעך געטאָן אַ שפּרונג אַריין אין פרישן פּעסל מיסט, וואָס דער שוואַרצער הויז־אויפזעער האָט נאָרוואָס אַוועקגעשטעלט.

מיט ליידיקע הענט איז דער אַלטער געבליבן שטיין. ליידיקע הענט און . . . פולע קעשענעס. פון אַ גאַנצער שטוב האָט ער איצט אַ העמד אין איין קעשענע און אַ האַנטוך אין דער צווייטער . . . אפילו עלסי וואַרפט אים אַוועק! זי האָט פּעסער מיסט . . . אָבער ער? . . .

— קום, פּאַפּ, האָט אים דזשאָ אַ ריר געטאָן ביים אַרבל. איך האָב אַ „צימער”!

איין נאַכט בלויז האָט דער אַלטער איבערגענעכטיקט מיט דזשאָ אין זיין מעבלירט־צימער. דער יונג, אין מיטן טומל פון אַראָפּטראָגן דאָס גלעזערנע שענקל און וויג־שטול אין קעלער אַריין, איז אַוועק און זיך געדונגען אַ קליין צימערל מיט אַ פענצטער אויף אַ גרויער, בלינדער וואַנט אַרויף. דאָ, אין דעם צימערל, זעט זיך נישט קיין הימל. דאָ קומט נישט צו קיין ליכט. דערפאַר, אַז ס'בראַזגעריי פון דורכלויפנדיקן „על” קריגט זיך אַריין אין דעם קעסטל, צווישן די הויכע ווענט, קאָן עס שוין מער נישט אַרויס. ווי אַ געפאַנגענער פויגל בלייבט עס שוין דאָ הענגען און עס קלאַפּט מיט אומגעזעענע פליגל אין די לויזע שויבן אַריין מיט אַזאַ אומעט, אַז מען מוז אַנטלויפן פון דעם האַלב־פינצטערן שטיבל אַרויס...

נאָכן דינגען דאָס דאָזיקע צימער האָט דער יונג געזאָגט:

— פּאָפּ, כ׳האָב באַצאָלט פאַר אַ וואָך. קאָנסט דערווייל זיין מיט מיר.

איז ער דאָ געשלאָפן איין נאַכט, דער אַלטער. צומאַרגנס, אַראָפּ־גייענדיק די ווייך־געבעטע שטיגן, כאָטש ער האָט זיך געשלייכט ווי אַ גנב, האָט אים דאָך דער „סופּער", אַ הויכער, געזונטער דייטש, מיט אַ רויט פּנים און נאָך רויטערע וואָנסעס, געטאָן אים אַ פּאַק אָן, ביי דער גלעזערנער ארויסגאַנג־טיר:

— סעי, ווער ביזטו?

אַ דערשראָקענער, אַן איינגעטוליעטער האָט דער אַלטער געשטאַמלט:

— איך . . . מיין זון . . . מיין יונג דזשאָ, דזשאָ וואַיט . . .

— פון נומער פינף? ער האָט אַ צימער פאַר זיך אַליין! דו זאָלסט זיך מער דאָ נישט ווייזן!

אַ צאַפּלנדיקער איז דזשים וואַיט קוים אַרויס פון אונטער יענעמס שטעכיקע וואָנסעס און נאָך שטעכיקערע אויגן.

— נאָ מאָר, האָט ער צו זיך אַליין געזאָגט. מער גייט ער דאָ נישט אַריין!

אַן אַרויסגעוואָרפענער איז דזשים וואַיט געבליבן שטיין אויפן טראָטואַר. עס איז אַלץ נאָך דיזעלבע „וועסט־סאַיד", וואו ער האָט אָפּגעלעבט די גאַנצע קנאַפּע דרייסיק יאָר, וואָס ער איז אין ניו־יאָרק. אונטער די רעדער פון קאָלאָמבוס עוועניו „על" איז אַלץ פאַרביינגעלאָפן . . . און איצט? ס׳ערשטע מאָל אין זיין לעבן, האָט עמיץ געטאָן אַ צענעם די פיר ווענט, וואָס אַרום אים, און געלאָזט אים שטיין אויפן טראָטואַר, אונטערן שאַרפן ווינט, איינעם אַליין! אפילו דער יונג, דזשאָ, וועט נישט וויסן וואו צו געפינען אים, דעם אַלטן פּאָפּ...

דזשים וואַיט האָט געקערעוועט דעם בליק איןביידע זייטן. צוויי בלאָק צו „איסט" ליגט דער סענטראַל־פּאַרק. דאָרט זענען דאָ באַרגיקע סקאַלעס, נאַקעטע און גראָזיקע טאָלן, וואו אַזעלכע דזשימס טוליען זייערע געפרוירענע לייבער, אין די ווינטיקע נעכט, צו אַ האַרטן שטיין. פיר בלאָק אַראָפּ, צו וועסט, פליסט דער האַדסאָן. דאָרטן, באַרג־אַראָפּ

דעם „דרייוו", צופוסנס די הויכע, וואויל געבאָליעטע הייזער, ציט זיך דאָס לאַנגע, משופּע'דיקע פּאַרקל, וואו ער איז אַ גאַנצן זומער אַרומגע־קראָכן מיט אַ פאַרשאַרהצטן זאַק איבער אַ רייף, מיט אַ שטעכער אין האַנט און געקליבן די בלעטער און פּאַפּירן, וואָס דער ווינט טראָגט אָן.

אָט־דאָס פּאַרקל איז אים, דזשים וואַיטן, אַזוי גוט באַקאַנט! כאָטש סענטראַל־פּאַרק איז אים אונטער דער האַנט, גייט ער נישט אַהין! דאָרט לויפן גלאַנציקע מאַשינען. אַמאָל, געדענקט ער, זענען ציכטיקע פערד דאָרט געלאָפן געשפּאַנט אין לייכטינקע פייעטאָנען. נאָך היינט יאָגן זיך דאָרטן שלאַנקע פערד, מיט אויסגעפּאַסטע רייטער, אין אַ זאָרגלאָזן גאַלאָפּ . . . דאָ אָבער, באַרג־אַראָפּ און באַרג־אַרויף דעם האָד־סאָן, פילט ער זיך אינדערהיים. דאָ לאַכן מאַטראָזן הויך אויפן קול און ווינקן פריי צו די וויס־כאַלאַטלטע דינסט־מיידלעך, וואָס מאַכן זיך אַנטלויפן צו די קינדערשע וועגעלעך . . . דאָ קאָן ער יעדן וועכטער פון די ביידלעך אויף דער ניו־יאָרק סענטראַל פּראַכט־ליניע: פון צוויי און זיבעציק ביז אַרויף, אַרויף אַזש וואו דער האַרלעם ריווער פאַלט אַריין אין האָדסאָן!

אַ דערשלאָגענער, אַן איינגעבויגענער איז ער פּאַמעלעך אַראָפּגע־קראָכן אַהין, אין זיין פרייער היים אַריין. אַן איינזאַמער האָט ער זיך אוועקגעזעצט אויף אַ פאַרלאָזענער באַנק.

ס'איז שוין באַלד געווען האַלבער טאָג. די זון האָט זיך שוין גע־האַט אַריבערגעכאַפּט די הויכע מויערן פון בראָדוויי, וועסט־ענד און דעם „דרייוו". אַ פולע, אַ בלענדענדע, איז זי געשוואָומען אינדערהויך און זיך געשפּיגלט אין ברייטן האָדסאָן.

כאָטש די זון האָט געבלענדט, האָט דאָך אַ שאַרפער ווינט, פון די ניו־דזשוירזער פּאַליסאַדן, זיך געריסן אַהער, אויף זיינע פּלייצעס אַרויף. דזשים האָט זיך געטוליעט אין די אויפגעשטעלטע קעלנערלעך פון ביידע רעקלעך און דינעם, אויסגעריבענעם מאַנטל.

פּונקט ווי דער ווינט די פּלייצע, אַזוי האָט דער הונגער געריסן איג־וויייניק, אין בויך. ער האָט געכאַפּט אַ קוק צו דער זון און געטראַכט, אַז די סאַנדוויטשעס, וואָס מיסטער הוירסט טיילט אויף טיימס־סקווער,

מוזן שוין זיין אויפגעגעסן ביז איינעם! ווען אפילו נאָך נישט, איז ער אויך צו ווייט פון דאָרט. גאַנצע זעכציק בלאָק!

זיצנדיק איז אים קאַלט געוואָרן אין די פיס. ער האָט גענומען קלאַפּן אַ שוך אָן אַ שוך. אַ וועוואָריקאַלע, ווייזט אויס פון הינטער זיין באַנק, האָט זיך דערשראָקן און איז אָפּגעשפּרונגען. אַביסעלע אַוועק פון אים איז עס געבליבן זיצן אויף די הינטערשטע לאַפּקעלעך, אין די פעדערשטע האָט עס געהאַלטן, ווייזט אויס אַ ניסעלע, געקוקט דערויף, דערנאָך אויף אים, ביז ענדלעך, ס׳האָט אַוועקגעהאָפּקעט צו אַ פּאַר־באָרגן היילכל, וואו קיין מענטשלעך אויג קאָן נישט צוקומען. „דזשים, וועסט זיך אויך מוזן געפינען עפּעס אַ הייל וואו אַרויסצולייגן ס׳העמד מיטן האַנטוך פון די קעשענעס אַרויס.—אַ מענטש איז אַזוי לאַנג מענטש, ווי לאַנג ער האָט אַ ווינקל וואו אַ העמד איבערצוטוען! אָבער ער?... דער יונג, דזשאָ, וועט אים אַרומזוכן און אפילו נישט וויסן וואו אים צו געפינען״...

דער הונגער האָט אים אַרויסגעטריבן פון פּאַרק. לעבן אַ מאַרקעט איז ער געבליבן שטיין, געקוקט אויף די בערג אָראַנדזשעס, אויף די רויטע עפּל, גרינע און שוואַרצע ווייַנטרויבן, אויף די גרינסן און פליישן, וואָס ליגן הינטער גלאָז, אין לאַנגע, ווייסע בופעטן. ס׳איז אים איינגעפאַלן אַריינצוגיין, ווי דזשאָ, בעטן מ׳זאָל אים געבן אָפּצוטראָגן די פולע קערב, וואָס די מאַדאַמען קויפן איין. הענגען אָבער אַרום אַזויפיל יונגע יינגלעך! נישט נאָר ער איז איבעריק, אויך זיי זענען איבעריק! אַלע זענען איבעריק!...

ער איז אַוועק, דזשים וווהייט. אָן אַ ציל איז ער געקראָכן. כאָטש דער מאָגן האָט שוין גאָר געוואוסט וואוהין ער שלעפּט אים. אויף טיימס־סקווער, אין אָוונט, טיילט מיסטער הוירסט ווידער סאַנדוויטשעס...

פאַרנאַכט שוין איז ער אָנגעקומען צו טיימס־סקווער. אָט־איצט האָבן די מיליאָנען לעמפּלעך געהאַט אַ זין! דעם גאַנצן, נאַכטיקן הימל האָבן זיי פאַרשטעלט. נאָך פונדערווייטנס, פון די עטלעכע און פופציקער גאַסן, האָבן אים שוין, סאַמע אויבן, ביים הימל כמעט, אָנטקעגן געלויכטן די ווייסע, עלעקטרישע אותיות: „ט י י מ ס״...

דאָ, אויף בראָדוויי, אין דעם ליכטיקן ים, איבערן גאַנצן סקווער, האָט געכוואַליעט מיט מענטשן פון אַלע זייטן. פּאַוואָליע און געדיכט, ווי געדיכטע פּליסיקייטן פון מעכטיקע פּעסער אַרויס, האָבן די מענטשן געפּלייצט פון די זייטיקע גאַסן אַהער, אַהער אין דעם ליכטיקן ים אַריין, דער ים פון בראָדוויי! . . . אַרום און אַרום, איבער אַלע טראָטואַרן, האָבן הונדערטער שילדן געלויכטן און געוואונקען: „אַהער! אַהער!" און אינדערמיט, גרעסער און שרייענדיקער, קונציקער און שווינדלדיקער האָט גערופן איין שילד: „בורלעסק! הונדערט נאַקעטע מיידלעך!!!

אינדערהייך, אויף ווענט, צו פיר, זעקס און אַכט שטאָק, פּאַרדע־קנדיק אַלע פענצטער, האָבן געבלינצלט שילדן אַנזאָגנדיק דער וועלט, אַז נאָר אין די אונטער־הויזן פילט מען זיך יונג. — אַז אין די זאָקן בענדלעך קאָן מען פלינק לויפן און אַז מען עסט דאָס ברויט האָלט מען אָן די יונג־מיידלשע צערע אופן פּנים . . .

אויף איינער אַזאַ שילד האָבן צוויי קליינע פּאַיאַצעלעך, אין דריי־עקיגע מיצן אויף די קאָמישע קעפּ, זיך געבויגן, געבראָכן אין אַלע זייטן, די האַנט צום פּוס און דעם פּוס צום קאָפּ און דערביי געוואונקען מיט גרין־עלעקטרישע אויגלעך: — „ווריגליס קיי־גומע! . . .

אַנטקעגן איבער, אויף דער גרויס און ברייט פון אַ גאַנצער וואַנט, האָט געלויכטן די שילד פון „די צוויי שמייכלענדיקע אַלטע" . . . מיט זאַטע, אויסגערוטע, רויטע פּנימער, שמייכלען זיי איינער צום אַנדערן און קוקן אויף די צוויי טעפּלעך אין זייערע הענט, פון וואַנען עס ציט זיך אַזאַ קונציק, עלעקטריש פּאַרעלע. אינדערהייך, איבער זייערע קעפּ, איז איבערגעדרייט אַ טעפּל, פון וועלכן ס'האָט אַרויסגעטריפט דער לעצטער טראָפּן, אַ טראָפּן, גרויס ווי אַ . . . פּאָליציייסקער שטעקן, וואָס האָט אָנגעצייגט אויפן אונטערשריפט: „מאַקסוועלס הויז קאָפע! גוט ביזן לעצטן טראָפּן!!!

און אינדערמיט, צווישן דעם ברייטן בראָדוויי פון איין זייט און זיבעטע עווענין פון דער אַנדערער זייט, אונטערן טרובעריי פון קריכנ־דיקע טעקסיס און אויטאָמאָבילן, אונטערן קלונגעריי פון פּאַרהאַלטענע טראַמווייען, אונטערן פייפעריי פון פּאָליסלייט, אין מיטן גערדענג פון

די כוואַליעס, וואָס רייסן זיך גיריקע אין די הונדערטער בלענדנדיקע טעאַטערס, הונגעריק נאָך פאַרוויילונג, אינדערמיט פון דעם אַלעם, אויף אַ קליין אינזעלע, דאָרט, וואו עס פירן די טרעפּ אונטער דער ערד, אין עפנטלעכן אָפּטרעט, אַט־אויף דעם קליינעם אינזעלע, אין מיטן שטורמיקן בראָדוויי, האָט זיך געוויקלט די ריי מענטשן, וואָס האָט געדולדיק גע־וואַרט אויף מיסטער הוירסט׳ס וואָגן, וועלכער וועט דאָ באַלד טאָן אַ פּאָר אָן און זיי צום צווייטן מאָל היינט דערמאָנען: „לייענט דעם דזשורנאַל! לייענט דעם אַמעריקאַן!!!

מיט גרויס מי און אָנשטרענגונג האָט זיך דזשים וויהיט קוים דורכ־געקרוגן דאָס געדרענג און זיך צוגעשטעלט צו דער ריי ווי מען שטעלט צו נאָך אַ ברעטל צו אַ פּאַרקאַן . . . ער האָט געקוקט אויף די צוויי אַלטע ליט איבער די טעפּלעך קאַפּע און געטראַכט, אַז ער האָט נאָך היינט קיין טעפּל קאַפּע אין זיין מויל נישט געהאַט.

די שכנים זיינע, פאַר אים און הינטער אים, האָבן זיך געטוליעט, טייל האָבן אונטערגעהאַצקעט אויף די פאַרשטאַרטע פיס און זיך איבער־געוואָרפן, אַז מיסטער הוירסט וועט איצט זיכער טיילן „העם־סאַנדוויטשעס" . . .

— געוויס, רופט זיך אָן איינער, האַצקענדיק פון קעלט, געוויס, מיסטער הוירסט איז אַ ברייטהאַרציקער מענטש! . . . ער איז אַ דזשענ־טעלמאַן!" אויף וואָס אָן אַנדערער האָט געטאָן אַ שפּרונג אונטער, ווי ער וואָלט אים געוואָלט דורם זיין:

— אַ, יע? ? ? העם־סאַנדוויטשעס ווילסטו? מאָרגן וועסטו שוין איינגאַנצן נישט טאָרן דאָ שטיין!

— וואָס דען האָסטו געמיינט, רופט זיך אָן איינער, איבער דזשימס אַקסל אַריבער, האָסט געמיינט די „דזשענטעלליט", וואָס לויפן אין די טעאַטערס אַריין זיך „וויילן", זיי וועלן לאָזן אונדז זען ווי זיי איז גוט? . . .

— געוויס, האָט דאָס האַצקעדיקע מענטשל מיטאיינמאָל פאַרגעסן זיין פריערדיק לויבן מיסטער הוירסט,—געוויס, די גרויסע פלאָקנשיסער

אין די הארטע קאפעליושן, זיי ווילן נישט מיר ארעמע טיוואלים זאלן זען ווי זיי לויפן אין קאבאריים . . .

אן אנדערש מאל וואלט זיכער דזשים וואייט, ביי אזא געשפרעך, געטראכט : פרעמדע, האלטן זיך אין איין בריקן ! . . . איצט אבער טראכט ער : „די באים זענען גערעכט ! זיי זענען גערעכט די באים...״

קאַפּיטל פינף

מאָדנע! פריער, שטייענדיק אין דער ריי נאָך מיסטער הוירסט'ס סאַנדוויטש, האָט ער זיך גאָרנישט אָנגעקערט מיט די איבעריקע שטייער. איצט, נאָך דעם ווי זיי האָבן קוים אַריינגעשלונגען דעם ביס, און די פּאָליציי האָט זיי בינטלעכווייז אַרויסגעשטופּט פון סקווער אין די זייטיקע גאַסן אַריין, איצט גייט ער מיט אַזאַ בינטל, גלייך ער וואָלט געווען מיט זיי אַ גאַנצער מחותן . . . און נאָך מאָדנער איז פאַר אים, וואָס ער ווייסט נאָך אַפילו איצט נישט ווער עס איז דער נאָענטסטער חברה־מאַן לעבן אים, אָט־דער, ביי וועמען דער לינקער אַרבל הענגט נאָך, אַן אַרויסגעטרענטער כמעט ביזן לעצטן שטאָך און די שיך זענען ביי אים אַזוי ברייט און צעפּאָרן און ער גייט אַזוי שטיל, אַז ער מוז זיכער האָבן פאַרלוירן די זוילן . . .

— הינטישע זין! זאָגט ער, דער אַרויסגעטרענטער אַרבלניק, אים דזשימען, כמעט אין פּנים אַריין. — נאָר זיי טריבן! אין סאָבוויי אַריבערנעכטיקן לאָזן זיי נישט אַריין! נאָך נישט גענוג קאַלט פאַר זיי!...

— געדאַרפט זיי אַרויסטרייבן זיך וואַלגערן היינט אין די פּאַרקן!...

דזשים האָט זיך אומגעקוקט. פון ביידע זייטן האָבן דאָס די מיט־גייער זיינע געהאָנעלט מיט ווערטער, ווי קייקלעך גיפט . . . דאָס מענטשל, וואָס האָט פריער געלויבט מיסטער הוירסט, ווי אַ דזשענטעל־מאַן, האָט דאָס איצט געשטאָכן מיטן וואייז־פינגער אַ גרופּע הערן און דאַמען, וואָס האָבן פאַר זיי פאַרביינגעאיילט אין טעאַטער אַריין, אָדער צו אַ באַל, אויסגעפּוצטע, אין צילינדער־היט און לאַנגע באַלאָווע קליידער, מיט רויט און גרין סאַמעטענע פּאַלערינען אויף די דינע אַקסלען.

ער האָט זיך אַזש דערשראָקן, דזשים! אים האָט זיך געדאַכט, אַז די פאַרבייאיילנדיקע הערן און דאַמען האָבן געהערט וואָס דאָס מיט־גייערל לעבן אים האָט געזאָגט! . . . אַז זיי האָבן געזען זיין וואייז־פינגער, אין דעם איז ער געווען זיכער!

פלוצים האָט אים אין מוח א בליץ געטאָן: „פון וואַנען האָט ער זיך דערנומען אין דעם בינטל אריין? וואָס טוט ער צווישן זיי?" מיט איינמאָל איז קלאָר געוואָרן פאר דזשים ווהייט ווער זיינע מיטגייער זע־נען! דאָס זענען דאָך „באָמס"! באָמס פון דער באָורי! . . . און דזשים ווהייט איז אייך נישט קיין באָם! „נאָ סער"!

אָן א וואָרט צו זיינע מיטגייער האָט ער זיך פלוצים געטאָן א קער־רעווע אוים און גענומען שפּאַנען צוריק צו זיין וועסט־סאַיד. „אָ, די חברה האָט אים געוואָלט פאַרשלעפּן ערגעץ אויף דער באָורי. אָ, נאָ! ער באַלאַנגט נישט אהין!! נישט דזשים ווהייט! עס האָט אים שטאַרק פאַרדראָסן וואָס ער האָט זיך אזוי געלאָזט פאַרשלעפּן אזש צו דער אכט און דרייסיקסטער סטריט „איסט"! וואו קומט ער „איסט"? . . . ער איז א וועסט־סאַידער!

פול מיט רוגזה האָט ער איצט אויסגעמיטן טיימס־סקווער. טיימס סקווער איז ביי אים אויך געוואָרן „איסט"! . . . און ער האָט פיינט איסט! אלע זיינע יאָרן האָט ער אָפּגעלעבט וועסט וועט ער איצט איסט נישט גיין! נאָ סער! . . .

מיט צענטער עוועניו, די אמת'ע וועסט־סאַיד זיינע, האָט ער איצט געשפּאַנט „אהיים". אזוי לאַנג ווי ער איז נאָך געווען אין די נידריקע גאַסן, האָט ער געשפּאַנט גיך, נישט געזען גאָרנישט, ווי איינער, וואָס איילט טאַקע אהיים. נאָר אזוי גיך ווי ער האָט דערגרייכט די אכציקער גאַסן, האָט ער זיך געכאַפּט: „וואו, צום טייוול, איילט ער דאָס אזוי"?...

פּאַמעלעכער, ווי איינער, וואָס האָט פלוצים פאַרלוירן דאָס ציל, האָט ער זיך איצט גענומען שאַרפער „וועסט", צום „דרייוו". דאָרטן האָט ער זיך צוגעזעצט אויף א באַנק. ער האָט געאָטעמט שווער פון אימפּעטדיקן לויפן פון דער חברה „באָמס". אויף דער צווייטער באַנק איז געזעסן עפּעס א הער מיט א קליין הינטעלע אויף א לעדערן רימענטל. באַלד האָט זיך יענער אויפגעשטעלט, ס'הינטעלע פאָראויס און ער נאָך, זענען זיי ביידע אוועק. ליידיק! די ביימער, וואָס זומער פאָרמירן זיי דאָ אָן אלייע, זענען שוין געווען האַלב נאַקעט. ס'ליכט פון די לאַמטערן האָט געשניטן שאַרף איבער די לערע בענק. די איינצלנע דורך־שפּאַ־

צירער, ווארעם אַנגעטאָן, האָבן גענומען קוקן אויף אים אַזוי זייטיק . . . און אַנטקעגן, אין די הויכע הייזער, איז ליכטיק אין אַלע פענצטער! און ווארעם, איז ער זיכער, איז אויך דאָרט! „מ'גיט שוין זיכער סטים״... אין די גלאַנציקע מאַשינען, וואָס שוועבן אַזוי לייכט פאַר זיינע אויגן, מוז אויך זיין ווארעם. און די דורכגייער, וואָס קוקן ווי ער קורטשעט זיך אין די אויפגעשטעלטע קעלנער, זיי איז אויך ווארעם! פאַרדאַמט זאָל עס ווערן! . . . זיי זענען גערעכט נעוועי די „באָמס״! מ'וואָלט זיי אַלע, די פון די רייכע הייזער, געדאַרפט אַרויסטרייבן זיך וואַלגערן אין די פאַרקן! . . .

ער האָט אַ וויטן, רוגזה'דיקן שפּיי געטאָן און גענומען באַקוקן די באַנק. יאָ זי איז אַ ברייטע און אַ לאַנגע, די באַנק, אַלרייט! ער וואָלט זיך דאָ גערן אויסגעצויגן. אונטן, אין פאַרק, וועט ער אַזאַ באַנק נישט געפינען. איז אָבער דאָ אַזוי פאַרדאַמט ליכטיק! כאָטש נעם און צי זיך אויס פאַר אַלעמען אין די אויגן.

זיצנדיק איז אים געוואָרן קאַלט. די גלידער האָבן זיך אים גע־קורטשעט, געצויגן מיט דער גאַנצער, שווערער מידקייט, זיך צו טאָן אַ דריי אַיין ווי אַ הונט, אָט־כאָטש־דאָ, אויף דער באַנק. „ס'וועט גאָר־נישט העלפן, דזשים, מוזט זיך גיין זוכן אַ ווינקל!״

פויל, אָן חשק, איז ער געקראָכן באַרג־אַראָפּ, אין פאַרקל אַריין. ס'איז דאָרטן איצט געווען אַזוי סומנע! קיין לעבעדיקן מענטשן האָט מען נישט געזען. איינזאַמע, פאַרלאָזענע האָבן זיך געצויגן די שמאָלע ווענעלעך ערגעץ אין אַ פוסטער נאַכט אַריין. די לאָמפּן זענען אויך געשטאַנען איינזאַם און שוואַך באַלויכטן קליינע, פוסטע שטיקלעך לאַנ־קעס. די ביימער, צעוואָרפענע אין דער פינצטער, האָבן געשטאָכן מיט זייערע האַלב־נאַקעטע צווייגן דעם נאַכטיקן הימל.

— „דזשי״, האָט ער געזאָגט צו זיך אַליין, „ערגער ווי אַ הונט״! ווען ער קאָן, וואָלט ער איצט אַנטלאָפן אין דער וועלט אַריין! נאָר וואו קאָן אַן אַרויסגעוואָרפענער מענטש לויפן? ווייטער ווי צווישן די ביימער, אין די קוסטן, קאָן ער דאָך נישט לויפן? . . .

טאָקע דאָרטן, צווישן די נאַקעטע, שטעכיקע קוסטן, האָט ער איצט

געטאַפּט מיט די הענט, געשנאַפּט מיט דער נאָז, פּונקט ווי אַ חיה, וואָס זוכט זיך צו באַהאַלטן פון אַ שטורעם. ער קאָן אָבער דאָס פּאַרקל! דאָ זענען קיין היילן נישטאָ! דאָ איז כאָטש צי זיך אויס אין דער אָפענער לאַנקע, וואו עס פייפט אַזוי אומ'רחמנות'דיק דער ווינט, גלייך פון ברייטן, טונקלן טייך.

אויף אַ פאַרשלעפּטער באַנק האָט ער זיך ענדלעך צוגעזעצט. דאָ איז שוין יאָ געווען טונקל. קיין מענטשלעך אויג זעט אים שוין נישט. דאָ וואָלט ער זיך שוין יאָ געקענט אויסציען, איז דאָס אָבער אַ צעפּערטעלטע באַנק . . . מיט פינף אייזערנע הענט־אַנלען איז די באַנק צעטיילט אויף גלייכע פיר פּלעצער. דאָס צעפּערטלען אַ באַנק אויף פיר באַזונדערע פּלעצער, פּלעגט אַלעמאָל דוקא געפעלן דזשים וואַיטן. דאָס איז געווען אַ גוטע אידייע . . . דו זיצסט זיך אויף דיין פּלאַץ און דער צווייטער איז פון דיר אָפּגעטיילט. ער קאָן זיך נישט טאָן אַ רוק אַרויף אויף דיר . . . איצט אָבער געפעלט אים נישט די באַנק. עס געפעלט אים שוין גאָרנישט די אידייע . . . וואָסער באַנק איז דאָס, אַז דו קאָנסט אפילו זיך נישט אויסציען און אויסגלייכן אויף איר די מידע ביינער?...

ס'ערשטע מאָל אין זיין לעבן האָט דזשים וואַיט, ערשט איצט, דערפילט אַז עפּעס טויגן נישט די זאַכן, וואָס ער האָט שטענדיק געמיינט אַז זיי טויגן יאָ . . . געוויס, אַז האָסט אַ וואַרימע שטוב מיט אַ בעט, איז אַ צעפּערטלטע באַנק זער גוט! אָבער איצט? . . .

ווידער האָט ער זיך אויפגעשטעלט און גענומען קריכן איבערן פינצטערן פּאַרקל און נישטערן מיט דער נאָז נאָך עפּעס אַ ווינקל. ערשט האַרט לעבן דער הויכער, שטיינערנער וואַנט, וואָס טיילט אָפּ דעם טאַליקן פּאַרק פון הויכן „דרייוו” איז ער געבליבן שטיין. עפּעס אויף דער ערד האָט זיך אַ ריר געטאָן. ער איז צו נענטער. דאָס פּעקל דאָרטן, ווי אַ טשערעפּאַכע, האָט אַרויסגעשטעקט דעם קאָפּ פון אונטער דעם צודעק:

— ווער איז דאָרט?

— שלאָף, שטער זיך נישט. האָט דער אַלטער זיך גענומען דערנענטערן.

יענער דאָרטן, אויפֿן שטיין, האָט צוריק איינגעצויגן ס׳קעפּל, ווי מער וואָלט אים שוין גאָרנישט אָנגעגאַנגען! דער אַלטער האָט זיך אַראָפּגעלאָזט אויף די קני, דערנאָך האָט ער אַזוי נישט דרייסט, אַזוי הכנעה׳דיק זיך צוגעלייגט. נאָר אַז יענער האָט פֿון אונטערן רעקל אַרויסגערעדט: „אַלרייט, רוק זיך צו, וועט זיין וואַרימער!" האָט ער דערנענטערט דעם געפֿרוירענעם גוף צו יענעמס לייב. ער האָט אַפּילו געוואָלט צורוקן זיין פּנים צו יענעמס אָטעם. יענער איז אָבער געלעגן אַזוי צונויפֿגעוויקלט אַז ער האָט זיך געוואונדערט ווי ער קאָן גאָר בכלל אָטעמען . . .

מיט שטאַרע אויגן איז איצט דזשים געלעגן און געקוקט אויפֿן פּעקל לעבן זיך, אויף זיך אַליין. „נעמט אַ מענטש און לייגט זיך צו צו איינעם און ווייסט אַפּילו נישט ווער יענער איז . . ."

דערווייל איז געוואָרן שפּעט. די מאַשינען אויפֿן „דרייוו" זענען אַפּנים שיטערער געוואָרן. איצט, אַז אַ מאַשין טוט זיך פּלוצים אַ שטעל אָפּ, טוען די רעדער אויפֿן אַספֿאַלט אַזאַ סווישטש, אַז עס גייט אַזש דעם אַלטן אַדורך אַ שטראָם איבערן געפֿרוירענעם לייב. אויך דער הימל האָט געוויזן אַז עס איז שפּעט. דער הימל איז איצט געווען פֿיל בלויער, לויטערער און די שטערן האָבן געבליצט פֿיל שאַרפֿער און קעלטער. נאָר דער ווינט, וואָס בלאָזט פֿון טייך, ווייל אַלץ נישט נאָכלאָזן! ווען ער האָט אַ דעקע אַרומצוּוויקלען די פֿיס . . . די פֿלייצע האָט ער שוין באַוואָרנט לעבן־יענעמס לייב, נאָר די פֿיס! עפּעס ווערן זיי אים אַזוי געגליווערט, פֿאַרשטאַרט, ווען ער האָט נאָר אַ דעקע! . . .

פּלוצים האָט זיך דאָס פּעקל געטאָן אַ זעץ אויף. דזשימס אָנגעוואַרעמטע פֿלייצע איז נעבעך מיטאַיינמאָל געבליבן אָפּגעדעקט! דער ווינט האָט אים געטאָן אַ שמיר, ווי עמעץ וואָלט אים פּלוצים אַ וויש געטאָן אַ נאַס טוך איבער דער נאַקעטער הויט.

— הער נאָר, דו, האָט יענער אים אַ שטורכע געטאָן, איך האָב אַ פּלאַן! האָסט אַ „דיים"? דאָ וועט מען פֿאַרפֿרוירן ווערן! פֿאַר אַ „דיים" קאָן מען ביידע נעמען די סאָבוויי זיך אויסציען אויף דער באַנק און פֿאָרן קיין ברוקלין. דערנאָך צוריק אין די בראָנקס. אַזוי אַ

גאַנצע נאַכט! פאַרשטייסט, פאַר אַ ניקל יעדער, קאָן מען איבערשלאָפן די נאַכט. דאָ וועט מען פאַרפרוירן ווערן! . . .

דער אַלטער האָט זיך נעבעך אויך געמוזט אויפזעצן. אַ שווייגנ־דיקער האָט ער געקוקט אויף דעם פרעמדן, ווייזט אויס נאָך גאָר אַ יונ־גער, וואָס רעדט ענגליש ווי אַן אמתער „וועסטערנער" און מאַסאַזשירט זיך דערווייל די פיס . . . ווייזט אויס, אויך דעם יונג זענען די פיס פאַר־פרוירן געוואָרן. אַנשטאָט ענטפערן האָט דער אַלטער זיך אויך גענומען מאַסאַזשירן די פיס . . .

יענער, זעענדיק אַז דער אַלטער ענטפערט נישט, האָט אים נאָכ־אַמאָל אַ שטורכע געטאָן:

— וואָס, געפעלט דיר ניט מיין פּלאַן? האָב איך אַן אַנדערן! לאָמיר פאָרן אין די בראָנקס. דאָרטן, אויף די סאָבוויי סטיישאָנס, זע־נען די קאָסירערס גוטע באַים! קאָנסט זיך אויסציען אויפן דיל אָדער גאָר פּאַקן אַ באַנק. און ס'איז דאָרטן וואַרעם! פאַרגעס דאָס נישט!...

— מיין באַי, האָט שוין דער אַלטער זיך נישט געקענט איינהאַלטן, וואו זאָל איך דיר נעמען אַ „דיים"? אַז זינט אונדזער נאָבעלער פרע־זידענט האָט ביי מיר אַוועקגענומען דעם דזשאָב האָב איך נאָך קיין צען סענט אין די אויגן נישט געזען . . .

דער יונג האָט זיך שטאַרק אָנגעבויגן און געקוקט דעם אַלטן אין די אויגן אַריין. אַ מענטש, ביי וועמען דער פרעזידענט האָט צוגענומען דעם דזשאָב? . . . פּלוצים האָט ער זיך שטאַרק צעלאַכט, דער יונג, דעם אַלטן גלייך אין פּנים אַריין:

— ס'געפעלט מיר! וואָס האָסטו געזאָגט? דער פּרעזידענט האָט ביי דיר אַוועקגענומען דעם דזשאָב? . . . כ'גיי אַ געוועט ביזט געלאָפן קעגן רוזוועלטן! ביזטו דאָך דער דורכגעפאַלענער פּרעזידענט הואווער . . . דער יונג האָט אַזוי הויך געלאַכט אַז ער האָט זיך אַזש אויסגעצויגן אויפן שטיין אין זיין גאַנצער לענג.

דעם אַלטן איז עפּעס ביטער געוואָרן אין מויל פון יענעמס גע־לעכטער. ער האָט זיך שוין געוואָלט צוריק איינטוליען און זיך אַוועק־

ליגן, אָדער אפשר גאָר אינגאַנצן אוועקגיין . . . דער יונג אָבער האָט אים שוין נישט אָפּגעלאָזט. אַ לאַכנדיקער איז ער ווידער צו אים צוגעשטאַנען :

— אַזוי, ביזטו דער עקס־פּרעזידענט . . . דאַרפסט דאָך גאָר זיצן אין וואַשינגטאָן ! דיין טערמין איז נאָך נישט אויס ! וואָס טוסטו אין ניו־יאָרק ? . . . זעענדיק אַז דער אַלטער לאַכט נישט, אַז ער איז כסדר עפּעס אָנגעדרודלט, האָט ער אים אויפסניי אַ שטורכע געטאָן : — מיסטער הואַווער, זיי נישט אַזוי בייז וואָס ביזט דורכגעפאַלן ! זיי אַ ספּאָרט !

דער אַלטער האָט זיך שוין נישט געקאָנט העלפן. כאָטש ער האָט זיך מיט אַלע כוחות איינגעהאַלטן האָט ער זיך דאָך האַרציק צעלאַכט :

— פאַרוואָס פאַרשטייסטו נישט, איך בין אַ טעמעני־מאַן ! אַלע יאָרן געווען ! האָט ער מיט רוגזה אונטערגעשטראָכן, — איז געקומען הואַווער און צוגענומען מיין דזשאָב. און איצט, דער נייער פּרעזידענט רוזוועלט, זאָגט מען, וועט אויך געבן אַ „פּייט" טעמעני ! . . .

— אָבער וואָסער דזשאָב ? האָט דער יונג געלאַכט נאָך העכער.

—כ'גיי אַ געוועט ביזט אַ דזשאָדזש פון „סופּרים־קאָורט" . . .

— אָ, דו ביזט אַ ליץ ! האָט דער אַלטער גוטמוטיק געקלאַפּט אים איבער דער פּלייצע.

— וואָס רעדט איר דאָרטן אַזויפיל ?

זיי האָבן אונטערגעהויבן די קעפּ. אינדערהויך, אַריבערגעבויגן איבער דעם שטיינערנעם צוים, איז געשטאַנען אַ פּאָליס־מאַן, אָנגעשפּאַרט אָן זיין קלאָב און האַלב שפּאַסיק זיך אַראָפּגעבייזערט צו די צוויי טומלענדיקע חברה־לייט. ער זיי, אין דער פינצטער, האָט זיכער נישט געזען. אָבער זיי אים, איצט, אין שאַרפן ליכט, וואָס האָט אַראָפּגעפלייצט פון „דרייוו", האָבן שוין גאָר געזען ! ווי אַ שוואַרצער פּלעק אין אַ בלענדנדיקן הינטערגרונט איז ער געשטאַנען און געגלאָצט אויף זיי . . .

שטילערהייט האָבן זיך ביידע צוריק איינגעקורטשעט, צוגערוקט

פלייצע צו פלייצע און שווייגנדיקע געקוקט. דער יונג, מיט א גרויסער צונג, צום פּאַליסמאַן און דער אַלטער אַהין, אין יענער זייט האַדסאָן, וואו עס פלעמלען זיך צוויי קייטן לעמפּלעך לענג אויס דעם וועג און א מאַשין לויפט דאָרטן מיט די ליכטער פאָראויס, ווי א קליין ווערמל, מיט פייערדיקע אויגן, וואָלט געשוועבט אין דער לופט . . .

קאַפּיטל זעקס

ענדלעך האָט עס גענומען טאָגן. דאָס ליכט פון די לאָמפּן איז געוואָרן מאַט און בלאַס. דער יונג האָט אויסגעשטרעקט אַ פוס. דערנאָך האָט ער אַרויסגעשיילט דעם קאָפּ פון אויבער בגד. ער האָט געקוקט אויפן איינגענורעטן פּעקל לעבן זיך: „ער שלאָפט אַלרייט, דער דורכגעפאַלענער פּרעזידענט”! . . . מיטן עלנבויגן האָט ער דאָס פּעקל אַ טאָרע געטאָן:

— העי, ס׳טאָגט!

דער אַלטער האָט פון צווישן די לאַכעס אַרויסגעשיקט אַן אויג. דערנאָך האָט זיך אַרויסגעוויקלט דער קאָפּ. ביידע האָבן זיך אָנגעקוקט... צוויי ווילד־פרעמדע מענטשן! נאָך אַ נאַכט זיך וואַרימען איינער ביים אַנדערנס אָטעם, האָבן זיי ערשט איצט, אין גרויען באַגין, געקאָנט זען ווי זיי זעען אויס . . .

דער יונג האָט דערזען לעבן זיך אַן אַלטן מאַן, מיט אַן איינגעפאַלן, צעקנייטשט, געל־גרוי באַוואַקסן פּנים. די גאָמבע, אַן אמת׳ער שפּיץ! און דער אַלטער האָט דערזען אַ יונג מיט אַ לאַכנדיק, רונד־אויסגעפילט פּנים, אַ בלוילעך־געפרוירנס און שטרוי־הערעלעך האַרטע, כמעט ביז די קליינע, איינגעגראָבענע אייגעלעך. אָט ליגט ער לעבן אים איינגענורעט אין סאַמעטענעם קעלנערל. „ווער איז ער, דער יונג?”

דזשים וויטט האָט זיך אויפגעזעצט און גענומען זיך טשוכען און קראַצן. דער יונג, דערזעענדיק ווי דער אַלטער קראַצט זיך אַזוי קאָמיש, האָט ביי אים צוריק אויפגעוואַכט דאָס געלעכטער, וואָס דער פּאָליסמאַן האָט ביינאַכט אַזוי אומגעריכט אין אים דערשטיקט:

— דו קראַצסט זיך אַלרייט! ווי אַן אמת׳ער פּרעזידענט . . .

דזשים וויטן האָט אָבער איצט גאָרנישט געגלוסט זיך צו לאַכן. דאָס ביסל ענערגיע, וואָס ער האָט נאָך פאַרמאָגט נעכטן, איז איבער נאַכט,

אויפן הארטן שטיין, איינגאַנצן אויסגערונען. חוץ דעם איז אויפטייען דעם פּאַרשטאַרטן פּוס ביי אים איצט ווייכטיקער ווי לאַכן! . . .

דערווייל איז די פּאַרטאַגניקע בלויקייט געוואָרן העל־גרוי. די צוויי איינגעקנאָדערטע מענטשן האָבן זיך אויפגעשטעלט. איבער נאַכט האָט אַ דינע פייכטקייט זיי דורכגענומען. אויך דאָס שפּעט־האַרבסטיקע גראָז, אונטער זייערע פּיס, איז געווען פייכט. אַ לייכטע, מאַט־זילבערנע ראָסע איז געווען אויסגעשפּרייט. טראָפּנס, ווי פולע טרערן, האָבן ארויסגע־פינקלט. אין דער גרויער ווייט, איבערן האָדסאָן, האָט נידריק געהאנגען אַ לייכטער נעבל, וואָס האָט פאַרהוילן די פּאַליסאַדן פון יענער זייט טייך.

— לאָמיר גיין, האָט געזאָגט דער יונג, אויסגלייכנדיק זיין ברוין פּאַרפּעצטן הוט.

דער אַלטער, אַן איינגעטוליעטער, די אויערן אין קאַלנער, האָט אים געגנומען נאָכגיין. ווי אַ געהאָרכזאַם יינגל איז ער נאָכגעגאַנגען נאָך דעם ווילד־פרעמדן יונג! עפּעס האָט ער איבער נאַכט גאָר זיין ווילן פאַר־לוירן.

אין דער הויך, דער „דרייוו״, איז געווען לער און פאַרטאָגיק שטיל. די ליכט־סיגנאַלן — אויסגעלאָשן, בלינד . . . אַן אויטאָמאָביל, מיט נאָכנישט פאַרלאָשענע ליכט־אויגן האָט זיך אָנגעטראָגן און געטאָן אַ שוועב פאַרביי. דאָס גערויש פון גומע אַן הארטן אַספאַלט האָט זיך אויסגעמישט מיטן ריטמישן געקלאַפּ פון פערדישע פּאַדקאָוועס. אַ ווייס מילך־וועגעלע האָט זיך געטאָן אַ קערעווע אריין פון אַ זייטיקער גאַס. דאָס ברוין־רויטלעכע פערד איז געווען פאַרזיכטיק איינגעדעקט מיט אַ גרין־גרויער וואָל־דעקע . . .

ציטערנדיקע, דורכגעפרוירענע, האָבן די צוויי מענטשן געשפּאַנט איבער דעם לערן טראָטואַר. בלויז ווייט אַרויף, זיי אַנטקעגן, איז געקראָכן אַ פאַרשלאָפענער פּאַליסמאַן מיט אַ נודנעם געגעץ פאַראויס. פון לאַנגווייל האָט ער זיך געשפּילט מיטן שטעקן, געוואָרפן און גע־כאַפּט און ווידער אַ וואָרף און ווידער אַ כאַפּ צוריק.

דזשים ווהייט האָט דערווייל, גייענדיק, צוריק אויפגעטייעט. אויך דער מוח האָט ביי אים אויפגעוואַכט: „וואוהין פירט ער אים דאָס,

דער יונג ?" און נישט וואַרטנדיק מער אפילו איין מינוט האָט ער אים געפרעגט:

— זאָג נאָר, יונגערמאַן, וואוהין גייסטו ? . . .

דער יונג האָט זיך אפילו נישט אומגעדרייט. בלויז אזוי, פאַר זיך, האָט ער פויל אַרויסגעמורמלט:

— עעע, וואָס איז דער אונטערשיד ? . . . אין אפשר אַ מינוט אַרום האָט ער זיך דערמאָנט: — מ'דאַרף זיך גיין אַנווארעמען, דאַרף מען נישט ? . . .

— אַנווארעמען, האָט דער אַלטער מיט חשד געמורמלט, אָבער וואוהין ? . . .

דער יונג האָט זיך פּלוצים אָפּגעשטעלט. זייטיק האָט ער גענומען פאַרשן דעם אַלטן, וועמען עס איז אזוי שטאַרק געלעגן וואוהין מען גייט זיך אַנווארעמען:

— וואוהין, פרעגסטו ? אפשר האָסטו וואו, וועל איך מיט פאַר־נעמיגן מיט דיר מיטגיין!

דאָס אומגעריכטע איבערגעבן די ברירה צו אים, האָט דעם אַלטן אַנטוואָפנט . . . „טאַקע, וואו האָט ער צו גיין ? צוריק אויפן שטיין אין פּאַרק" ? . . . אַ שולדיקער, אַ פאַרשעמטער, האָט ער אַראָפּגעלאָזט די אויגן און געבליבן שטיל. נאָר אינערלעך, כאָטש שווייגנדיק, איז ער דאָך געווען אויף דער וואַך. ווער ווייסט וואו אַזאַ חברה־מאַן קאָן אים פאַרשלעפּן . . .

ביים איבערקרייזן בראָדוויי, ווייטער צו איסט, האָט דער אַלטער אפילו געטראַכט צו לאָזן דעם יונג אָן אַ וואָרט און זיך אַוועקגיין זיין וועג. נאָך אַלעמען, ווער איז דער יונג צו אים ? . . . האָבן זיי אָבער, אין דער זייטיקער גאַס, ביידע גלייך דערפילט אַ וואַרעמען ריח פון פריש זעמל און זיס געבעקס. נאָך איידער זיי האָבן אפילו געזען אַ סימן פון אַ בעקעריי, האָט זיי שוין דער וואַרעמער ריח געטאָן אַ שלאָג אין דער נאָז אַריין.

— דאָ מוז ערגעץ זיין אַ בעקעריי! האָט דער יונג אַ טיפּן ציגעטאָן דעם אָטעם. מ'דאַרף גיין אַ קוק טאָן.

דער וואַרעם־זיסלעכער ריח איז אַלץ געוואָרן שאַרפער און געררייצט זייערע נאָזלעכער און די גומענס. ביידע זענען זיי שוין אַרום אויף אַמסטערדאַם עוועניו. באַלד אין ראָג איז געווען אַ ווייס בליאַנקנדיקע בעקעריי, מיט צוויי גרויסע, ציכטיקע פענצטער. אונטן, אין טראָטואַר, זענען געווען אָפן צוויי אייזערנע לאָדנס. אַ גרויסע אייזערנע קייטל, אַ פּרענט אַ גאַנצער, האָט צוגעהאַלטן די צוויי לאָדנס, זיי זאָלן נישט צו־זאַמענפאַלן און פאַרמאַכן דעם אַריינגאַנג אין בעקער־שאַפּ.

צוגלייך מיט זייער באַווייזן זיך אין ראָג, האָט פון דער קעלער־עפע־נונג, צווישן די צוויי לאָדן, זיך באַוויזן אַ קאָפּ אין אַ ווייס מיצל. אַלץ העכער און העכער האָט זיך דער קאָפּ געהויבן אַרויס. באַלד האָט זיך באַוויזן אַ יונג אין אַן איינגעמעליקט העמד מיט אַ זאַק פאַר די לענדן. אין די צוויי פאַרשאַרצטע הענט האָט ער אַרויפגעהויבן אַ ווייסן, צוויי־אויערנדיקן קויש מיט פריש אָפּגעברוינטע זעמעל.

פלינק האָט ער געטאָן אַ שטעל אַריבער איבער דעם קייטל אַ פוס מיט אַ פאַרמעליקטן, אָן שנירלעך צעעפנטן שוך. באַלד דעם צווייטן. דערנאָך האָט ער אויפגעשלאָסן די קראָם, אַריינגעשיבט דעם קויש, צוריק פאַרשלאָסן, געבליבן אַ ווײַלע שטיין מיט נאַקעטע הענט, געקוקט אויפן פאַרשלאָפענעם, לערן אַרום און באַלד אויף גיך צוריק אַראָפּ אין דער קעלער־בעקעריי.

דער זיסער ריח פון פריש געבעקס און די וואַרעמקייט, וואָס האָט געשלאָגן פון דער קעלער־עפענונג, האָט די צוויי אויסגעהונגערטע, דורכגעפרוירענע מענטשן געטאָן אַ שלעפּ צו, ווי אַ מאַגנעט אַ נאָדל...

גלייך ווי דער בעקער איז פאַרשוואונדן אין דער עפענונג, האָט שוין דער יונג געוואָלט נאָכשטעלן פיס... דער אַלטער האָט אים אָנגעקוקט פאַרוואונדערט:

— וואו גייסטו?

— מען דאַרף זיך אָנוואַרעמען, דאַרף מען נישט?...

— זיי וועלן דיך אַרויסשליידערן! גיי נישט!

— אפשר ביזטו גערעכט, פּאָפּ, נאָר פּרוּוון דאַרף מען סאַי־ווי!

נאָך איידער דער אַלטער האָט אים געקענט זאָגן נאָך איין וואָרט,

איז ער שוין געקראָכן טרעפּ־אַראָפּ און באַלד איינגאַנצן פאַרשוואונדן אין דער עפענונג, פונקט ווי דער בעקער־יונג אין ווייסן מיצל.

ביי דער קיטל, ווי ביי אַ גרענעץ, איז דער אַלטער געבליבן שטיין. ער האָט געקוקט אין דער עפענונג, וואו דער יונג איז פאַרשוואונדן, און זיך געוואונדערט: „אַ מאָדנער חברה־מאַן, דער דאָזיקער, ער פרעגט גאָרנישט און גייט גלייך אַראָפּ צו יענעם אין אַ פּלאַץ! ניין, ער וועט אזעלכעס נישט טאָן! ער קאָן אזעלכעס נישט טאָן! כאָטש ער האָט מער שיכות מיט אַ בעקעריי איידער דער יונג! וויפיל יאָר האָט ער אָפּגעאַרבעט פאַר דער „פאָרד־בייקינג״? אפילו נאָך היינט קאָן ער פון בלויזן ריח וויסן וואָס זיי באַקן דאָרטן אונטן!״ ער האָט גוט אַריינגע־שניפּט דעם ריח, געפּרואווט מיטן צונג איבערן גומען, ווי ער וואָלט אַריינגעקראָגן עפּעס ממשות׳דיקס אין מויל אריין . . . „ניין, קיין ברויט באַקט מען דאָ איצט זיכער נישט! זעמל און קייק — דאָס איז זי־כער״! ער האָט אַריינגעבויגן דעם קאָפּ טיף אין דער עפענונג, אזש ביזן האַלבן קערפּער. ער האָט שטאַרק געוואָלט דערגיין וויפיל אויוונס אזא בעקעריי האָט. און כאָטש ער האָט נישט געקאָנט זען מער ווי אַן אַלטע טיר מיט ברעטלעך אָנשטאָט שויבן, מיט שטיקער ברודיק, פאַרטרו־קענט טייג אויפן טיר־הענטל, און אַ קופּע נאַס־גלאַנציקע קוילן, האָט ער דאָך אָפּגעמאַכט אַז מער ווי צוויי אויוונס האָט די בעקעריי זיכער נישט.

ער האָט זיך אָנגעהויבן לאַנגוויילן, דער אַלטער דזשים ווהייט. אָנ־געשפּאַרט אָן דער גלעזערנער שויב איז ער געשטאַנען און געקוקט ווי בימלעכווייז צעפּאַרט זיך די גאַס. אָפּטער לויפן שוין די טראַמווייען. מענטשן, אַרומגעוואַשענע, איילן שוין צו דער אַרבעט.

— סעי, פּאָפּ, קום אַריין איידער דער באָס קומט אָן!

דער אַלטער האָט אומגעדרייט דעם בליק. אין דער עפענונג, צווישן די צוויי אייזערנע לאָדנס, האָט זיך קוים געזען דער צעפּלאָשעטער קאָפּ פון זיין בײשלעפער, שוין גאָר אַ היימישער, אָן אַ קאַפּעליוש, מיט פאַר־רויטלטע באַקן, ווי ער וואָלט נאָרוואָס אַוועק פון הייסן אויוון.

דזשים ווהייט האָט נישט געוואוסט וואָס ער זאָל דאָ טאָן! „וואו צום טייוול שלעפּט אים דאָס דער באָס, אין אַ פרעמדער בעקעריי? . . .״

אָבער די וואַרעמקייט, וואָס שלאָגט פון דאָרט און דער זיסער געבעקס־ריח, זענען געווען שטאַרקער איידער זיין ווידערווילן צו קריכן, ווי אַ בעטלער אין פרעמדע טירן.

פּאַוואָליע האָט ער אַריבערגעשפּרייזט דעם קייטל און גענומען קריכן טרעפּ־אַראָפּ.

אינווייניק, אַזוי גיך ווי ער האָט נאָר געהאַט פאַרמאַכט הינטער זיך די טיר, האָט אים אַרומגענומען אַ ליבע וואַרעמקייט. כאָטש ס'איז דאָ נישט געווען איבעריק ליכטיק, די לאָמפּן זענען געהאַנגען נידעריק, נידעריקער ווי אַ מענטשנס הויך און באַלויכטן בלויז די הענט, וואָס האָבן אין דער ליכט געאַרבעט; כאָטש די ווענט זענען געווען פאַרלאָזן, שוואַרץ, האָט ער דאָך, מיטן ערשטן בליק, גלייך דערזען אַז ער איז גע־רעכט געווען! אַז דאָ זענען טאַקע נישטאָ מער ווי צוויי אויוונס . . . ביי איינעם איז געשטאַנען אַ יונג, אָפּגעטונקט אין רויטן פלאַם, און פלינק געקערעוועט מיט אַ לאַנגן שטעקן, צעשאַרנדיק די גליאיקע קוילן אַזש ביז אַראָפּ צו דער עפענונג. דער צווייטער אויוון איז געווען פאַר־מאַכט. דאָרטן זענען איצט געזעסן בלייכע זעמל און זיך געברווינט די פנים'לעך. אין דער מיט, אונטערן ליכט־קרייז, איז געשטאַנען אַן אַל־טער בעקער, שוין אַ גרויער און געוויקלט מיט ביידע בלייכע הענט שטיקלעך טייג און געלעגט רייענווייז אויף אַ ברעט. אַן אַנדער בעקער האָט געשאָטן מעל אין אַ רונדן קעסל און צוגעגרייט די מאַשין זאָל גע־מען דרייען און פאַרמישן אַ נייעם, אַ פרישן טייג. און דער יונג, וואָס האָט פריער געשלעפּט דעם קויש זעמל, איז געשטאַנען און גערעדט מיט זיין ביישלעפער, גלייך זיי וואָלטן שוין פון לאַנג אַן געווען פריינט. און דער ביישלעפער זיינער פילט זיך שוין דאָ גאָר היימיש. גלייך ווי דזשים וזהייט האָט אַריינגעצויגן דעם וואַרמען ריח, זאָגט ער אים:

— וואַרעם זיך אָן, פּאַפּ. זיי זענען פיינע באָים . . .

אַ נישט דרייסטער, האָט דער אַלטער זיך צוגעשאַרט צו אַן איבער־געקערט קעסטל, אין אַ ווינקעלע, און זיך שטילערהייט אָוועקגעזעצט. באַלד איז דער ביישלעפער זיינער צוגעקומען און אים איינגערוימט אַ סוד:

— זאָג גאָרנישט, פּאָפּ! זיי מאַכן טיי. מיר וועלן באַלד קריגן טיי מיט פריש געבעקס!

דער אַלטער האָט אויסגעגלאָצט א פּאָר אויגן. וואו איז ער דאָ, אין א חלום? . . . און ווער איז דער יונג? . . . א מאָדנער יונג דער דאָזי־קער! פרעגט גאָרנישט, גייט אַראָפּ אין א פרעמדער בעקעריי און אָט זאָגט ער, וועט מען באַלד טרינקען טיי מיט פרישע זעמל . . .

דערנאָך, זיצנדיק מיט הייסע טעפּלעך טיי אין די הענט און א באַרג אויפגעבראָכענע זעמל מיט שטיקלעך פּוטער אַריינגעפּאַקט, זאָגט דערביישלעפער צו אים:

— ס'איז אַלרייט, פּאָפּ. מעגסט עסן, איך האָב אים צוגעזאָגט אַז מ'וועט אים אַרויפשלעפּן די קוישן זעמל אין קראָם אַריין . . .

א צופרידענער האָט דער אַלטער געשמייכלט און מיט נאָך מער אַפּעטיט געכראָמשקעט די פריש־קנאַקנדיקע זעמל. שפּעטער האָט ער, אַן אויסגעוואַרעמטער, א דאַנקבאַרער, געשלעפּט גיך איין קויש געבעקס נאָכן אַנדערן. ער האָט געוואָלט וואָס גיכער אוועק פון דאַנען. דער באָס וועט קומען קאָנען נאָך די יונגען כאַפּן א גוב!

אין גרויס איילעניש האָט ער דערוויל פאַרזען דעם יונג, דעם ביי־שלעפער, וואָס דרייט זיך אַרום פון נעמען א קויש. אַז מער ווי צוריקן דעם קויש צו דער טיר און אים אַרויסלאָזן, טוט ער נישט . . . און נאָך עפּעס האָט דער אויפגעוואַרעמטער, צעשמייכלטער אַלטער נישט באַ־מערקט. ער האָט אין גרויס איילעניש נישט געזען ווי דער ביישלעפער זיינער האָט פון יענעם יונג געקראָגן עפּעס אין קעשענע אַריין אויך...

קאַפּיטל זיבן

דער חשד צום יונג, וואָס האָט זיך ביים אַלטן זינט נעכטן גענו־מען וועבן, האָט איצט, נאָך די פרישע זעמל מיט טיי, גענומען צערינען און ווערן נישט! ארויסקומנדיק פון קעלער, צוריק אין דער צעליכ־טיקטער, שוין אויפגעטומלטער גאַס, האָט זיך דער אַלטער דערלויבט און געטאָן דעם יונג אַ קלאַפּ איבערן אַקסל:

— באַי, איך מוז דיר זאָגן, דו ביזט אַלרייט! איך וואָלט קיינ־מאָל נישט געוואגט אראָפּצוגיין צו פרעמדע מענטשן ווי דו האָסט עס געטאָן...

מ'מוז, פּאָפּ! האָט דער יונג אַ זער ערנסטער געזאָגט. מ'מוז, אז נישט קאָן מען פּגר'ן ווי אַ הונט...

פאַר אַ ווייל זענען די צוויי גיך־געוואָרענע פריינט, געגאַנגען און געשוויגן. פאַר דער צייט, וואָס זיי זענען געווען אין קעלער, האָט זיך דאָ דערווייל די גאַס צעוויגט. לאַסט־אויטאָמאָבילן, אָנגעלאָדענע און ליידיקע זענען געפלויגן הין און צוריק. מאַשינען זענען געלאָפן, מענטשן, ארומגעוואַשענע, האָבן שוין געאיילט צו דער ארבעט. קראָמען האָבן זיך צעעפנט. קינדער, מיט די העפטן און ביכלעך, זענען געלאָפן אין שולע. דער אַלטער, אַן אויפגעהייטערטער פון דעם גאַנצן טומל ארום, האָט פּלוצים געזאָגט:

— דו ווייסט, מיין באַי, איצט דאַרף מען גיין אויף זעקסטער עוועניו קריגן עפּעס אַ דזשאָב!...

דער יונג האָט זיך אָפּגעשטעלט. זייטיק האָט ער גענומען אָפּ־פאָרשן דעם אַלטן, פון צעקנאָדערטן קעפּעלע, ביז די פאַרמעליקטע שיך און זיך ראַפּטום אזוי הויך צעלאַכט, אז דעם אַלטן איז אַזש אומהיימ־לעך געוואָרן.

— וואָס האָסטו געזאָגט? אַ — אַ — דזשאָב?... דו ווילסט מיר איינרעדן אז דו זוכסט נאָך ארבעט? און דו קריגסט נאָך אויך?...

דער אַלטער האָט נישט געקאָנט פאַרשטיין וואָס דער יונג האָט זיך אַזוי צעלאַכט. די גאַנצע סצענע איז אים געווען זער פיינלעך. שטייט אַ יונג אין מיטן גאַס און לאַכט אים אין פּנים אַריין . . . איילנדיקע מענטשן שטעלן זיך אָפּ קוקן, גלייך איינער פון זיי ביידע וואָלט דאָ משוגע געווען! אָבער ווער איז דאָ משוגע? ער, וואָס זוכט נאָך אַ דזשאָב, צו דער יונג, וואָס לאַכט אים אַזוי הויך אויס? . . .

— מיין טייערער באָי, האָט ער שוין מער נישט געקאָנט אויס־האַלטן, — איך ווייס נישט וואָס דו לאַכסט!

— פּאָפּ, האָט זיך דער יונג נאָך אַלץ נישט געקאָנט באַרואיקן, דו מוזט מיר פאַרגיבן, איך מוז דיר זאָגן אַז דו ביזט עפּעס אַ קאָמישער חברה־מאַן! דער פּרעזידענט זאָגסטו, האָט ביי דיר צוגענומען דעם דזשאָב, שלאָפסט אין פּאַרק און . . . זוכסט אַרבעט! און ווי צו איבערצייגן דעם אַלטן אַז ער געהערט שוין נישט צו די נאַאיווע מענטשן, ענדיגט ער שוין גאַנץ ערנסט: — איך פּאָפּ, אַרבעט שוין נישט פון זינט יענער „הורן־זון” האָט מיך אַזוי אויסגענוצט און מיר נישט געוואָלט באַצאָלן. נאָ סער! מער נישט קיין אַרבעט פאַר מיר!

איך פאַרשטיי דיך נישט, האָט דער אַלטער שוין גענומען גיין און אים אויך אָנגענומען פאַרן אָרבל. איך פאַרשטיי דיך נישט, מאַך מיר קלאָר!

— ס'איז גאָרנישטאָ וואָס קלאָר צו מאַכן, פּאָפּ! איינמאָל גיי איך אויף צענטער עוועניו, נידריקער אָראָפּ, ס'איז געווען אין אַ פרימאָרגן, אַזוי־ווי איצט, כאַפּט מיך אָן אַ מאַן, אַ קורצער, אַן אמת'ער קאַרליק: — „העי, דו! ווילסט אפשר אַן אַרבעט טאָן?” פאַרוואָס נישט, זאָג איך. פאַרשטייסט, פּאָפּ, איך בין דאַן געווען הונגעריק, מער ווי היינט! זאָג איך צו אים: אָלרייט, וואו איז עס? „אָט־דאָ באַלד, אויפן ערשטן שטאָק”, זאָגט ער מיר. „וועל”, איך בין מיט אים אַרויפגעגאַנגען. דאָרטן זע איך אַז ס'איז אַן אמת'ע שטאָל. אַזוי זאָל מיר גאָט העלפן! וואָס דאַרפסטו דאָ טוען, פרעג איך אים. „ער גייט דאָ איינאָרדענען, זאָגט ער מיר, אַ בלעכער שאָפּ. ער איז אַ בלעכער, וויל ער איך זאָל אים אויסרייניקן דאָס פּלאַץ. „אָלרייט, זאָג איך, אָבער מוזט מיר געבן

פריער אַ קוואָדער אויף אַ ביים. איך בין הונגעריק און איך וועל נישט קאָנען אַרבעטן . . .

— נו, און ער האָט דיר געגעבן? האָט דער אַלטער זיך אויפגע־כאַפּט. איז ער דאָך געווען אַ דזשענטלמאַן! . . .

אַ דזשענטלמאַן, זאָגסטו? אַ הינטישער זון, דאָס איז ער געווען! נאָכן אָפּאַרבעטן אַ גאַנצן טאָג ווי אַ פערד, נעמט ער אַרויס אַ „באָקס" און גיט מיר! וואָס? זאָג איך, אַ דאָלער פאַר דער אַרבעט? נאָ סער! דאָס קאָסט דריי דאָלער! זאָגט ער, „אַ פּלאָם אין די אויגן, וועט ער מיר געבן, נישט קיין דריי דאָלער"! זאָג איך, איך וועל נישט נעמען ווייניקער און וועל נישט פאַרלאָזן דאָס פּלאַץ! זאָגט ער, „איך וועל דיך אַרויסוואַרפן!" זאָג איך, וועסט נישט! נאָר סאַי־ווי ווייל איך דאָס זען! פאַרשטייסט, פּאַפּ, איך האָב נאָר געוואָלט דעם קאַרליק אַרויס־קריגן אין קאָרידאָר. און אַזוי איז טאַקע געווען. אַזוי גיך ווי ער האָט געעפנט די טיר מיך אַרויסצושטופּן, האָב איך אים מיטגעשלעפּט און דו, פּאַפּ, האָסט געדאַרפט זען וואָסער בלוי אויג דער קאַרליק האָט געכאַפּט! אָ, באָי! האָט ער געקראָגן! ס'איז אמת, דעם דאָלער האָב איך נישט געהאַט, און צען טעג האָב איך אויך געקראָגן. נאָר עס האָט זיך גע־לוינט! פאַרשטייסט, ביים דזשאָרדזש איז דער קאַרליק געווען דער יחסן. ער איז דאָך דער באָס! פון דאַן אָן האָב איך געזאָגט: אַר־בעטן? נישט מער פאַר מיר! זאָלן די אויסוואורפן אַליין אַרבעטן!

דער אַלטער האָט, גייענדיק, אויסגעהערט די מעשה מיט אַן אָפן מויל און מיט נאָך מער אויפגעריסענע אויגן. עפּעס איז געווען אין זיינע פּייכטע, פאַרטערטע אויגן אי חידוש אי שרעק. פון איין זייט האָט אים דער יונג געלאָקט! עפּעס גאָר אַ מאָדנער יונג. פון דער אַנדערער זייט האָט ער אים געשראָקן: אַ טרעמפּ! ווער ווייסט וואו ער קאָן אים אַזוי פאַרשלעפּן . . .

— ווי־זשע לעבסטו? דו אַרבעטסט גאָרנישט! אפילו ווען דו קריגסט אַ דזשאָב?

— דו רעדסט נאַריש, פּאַפּ, ווער דאַרף אַרבעטן? האָסט געזען

פריער ווי איך בין אַראָפּ אין דער בעקעריי און איינס — צוויי געקראָגן עסן פאַר דיר אויך?

— ריכטיק. אָבער פאַרגעס נישט, דאָ האָב איך דאָך געאַרבעט! און כדי אונטערצושטרייכן אַז ער עסט נישט אומזיסט, דזשים וזהייט, האָט ער צוגעגעבן: — אָן אָפּאַרבעטן, וואָלט איך נישט געוועזן געגעסן...

— ווען דער יונג ווי מען ווייסטו, פּאַפּ! האָט דער יונג שאַרף אים געקוקט אין די אויגן. — עסטו נישט מיסטער הוירסטס סאַנדוויטשעס? . . .

דער אַלטער האָט דערפילט ווי דער יונג האָט אים מיט דער פראַגע געפּאַקט ביים גאָרגל. געוויס עסט ער מיסטער הוירסטס סאַנדוויטשעס. אָבער... אָבער... ער זוכט דאָך כאָטש אַרבעט!

— און איך, האָט דער יונג וואוילעריש געלאַכט, איך עס מיסטער הוירסטס סאַנדוויטש און האָב אים אין דער ערד . . .

— וועל, קאָנסט דאָך אָבער נישט לעבן אויף מיסטער הוירסטס סאַנדוויטש אַליין!

— דאָס איז ריכטיק! וועל, דאַן גיי איך אַריין אין אַ רעסטאָ־ראַן, עס אָפּ און זאָג דעם קאַסיר שטילערהייט: מיסטער, איך האָב נישט צו באַצאָלן. קאָנסט מיך אַרעסטירן, אויב דו ווילסט! אָבער דערוויַיל האָט מיך נאָך קיינער נישט אַרעסטירט. ס'האָט שוין יאָ געטראָפן אַז אַ מאַן האָט געהערט און באַצאָלט מיין טשעק. דעם האָב איך געפּרעגט אויב ער וויל איך זאָל אים מיט עפּעס אָפּאַרבעטן. ער איז אָבער געוועזן אַ דזשענטלמאַן! האָט ער געזאָגט: באַי, פאַרגעס עס! איינמאָל האָט אַ מענעדזשער מיך געהייסן וואַשן געפעס פאַר די דרייסיק סענט, וואָס איך האָב אָפּגעגעסן. האָב איך צעבראָכן מער ווי כ'האָב געוואַשן... אָבער דאָס איז אמת, פּאַפּ. קיין קייק נעם איך קיינמאָל נישט! איך נעם זיך נאָר אַ געקעכטס מיט ברויט פאַר אַ קוואָדער און אַ קאַפּע. פאַר דעם זאָלן זיי מיר טוען וואָס זיי ווילן! . . .

— און וואָס טוען זיי דיר?

— זיי טוען גאָרנישט! זיי זאָגן נאָר: „דו, באָם! מער זאָלסטו נישט אַריינקומען". אויך דאָס זאָגן זיי שטילערהייט. זיי ווילן נישט

באַלעסטיקן די געסט מיט קיין סקאַנדאַלן. נאָר וואָס אַרט עס מיך? אַבי איך האָב אָפּגעגעסן . . .

די גאַנצע צייט האָט דער אַלטער זער אויפמערקזאַם זיך איינגעהערט אין יונגס תורה. עפּעס איז ער אים יאָ פאַרגעקומען אַביסל גערעכט, דער יונג! די אויסוואורפן, וואָס זיי ווילן טוען זיי דאָך מיט אונדז. אָט האָט מען ביי אים צוגענומען דעם דזשאָב. מ'האָט אים צוגענומען דאָס ווינקל צו וואוינען. איצט איז ער געצוואונגען זיך וואַלגערן אין פּאַרק, כאַפּן אַ ביס, ווי אַ בעטלער, אָדער גאָר שטיין נאָך מיסטער הוירסטס סאַנדוויטש. אַביסל איז ער גערעכט דער יונג! אָבער אריינגיין צו יענעם, אומגעבעטן זיך אַוועקזעצן אָפּעסן און זאָגן טו מיר עפּעס? . . . נאָ סער! אַזוי טאָר מען נישט טוען! ער געפעלט אים נישט דער יונג! פונדעסטוועגן איז ער נאָך אַלץ ביינעריק צו וויסן ווי אַזוי ער לעבט זיך דורך. ער ווייסט אַז עס זענען דאָ „האָבאָוס", די וואָס אַרבעטן קיינמאָל נישט. אָבער אַ „האָבאָו", אַז מען גיט אים אָפּצועסן, וויל ער גערן אָפּאַרבעטן דערפאַר. דער יונג אָבער . . .

— און וואו שלאָפסטו?

דער יונג האָט זיך ווידער צעלאַכט:

— דו ביזט מיט מיר געשלאָפן! ביזטו נישט?

ווידער האָט ער דעם אַלטן געפּאַקט ביים קאַרק, אַז ער, דזשים וואַיט, איז פּונקט אַזאַ באָם ווי ער. דער אַלטער האָט זיך נעבעך ווידער גענומען פאַרענטפערן:

— ס'איז געווען מיין ערשטע נאַכט, פאַרשטייסט! און איך טראַכט עפּעס צו טוען . . .

— אָ, יע — ע — ע? האָט דער יונג אים אַריינגע'חוזק'ט אין די אויגן אַריין. — דו טראַכסט וואָס צו טוען? איך טראַכט שוין נישט, פּאָפּ! ווי לאַנג איך קאָן שלאָף איך דאָ! באַלד וועל איך זיך טאָן אַ כאַפּ אַרויף אויף אַ באַן און פאָר גלייך „סאַוט"! אין פלאָרידאַ איז איצט גאַנץ גוט צו שלאָפן דרויסן . . .

נאָך דעם שטיק תורה, איז דזשים וואַיט נעבעך גאָר געווען צע-

מישט! ווידער און אָבער האָט ער זייטיק אָפּגעמאָסטן דעם יונג. דער נעכטיקער חשד האָט זיך צוריקגענומען קלייבן. ער זעט דאָך קלאָר אַז דאָס איז אַ טרעמפּ. ער וואָלט שוין באַדאַרפט אים לאָזן שטיין און אוועק אָן איין וואָרט. ער איז דאָך ערגער ווי די נעכטיקע „באוריי־באָמס״! יענע ווילן אַרבעטן! דער אָבער איז אָן אמת׳ער רויבער! נאָר אַוועקגיין קאָן ער נישט. עפּעס האַלט ער אים צו, דער יונג! קעגן זיין ווילן האָבן אין אים אָנגעהויבן אַרויסטויכן זכותים. „ווען דער יונג לאָזט אים נישט נעכטן זיך צוטוליען, וואָלט ער געוויס געווען פאַרפרוירן געוואָרן אין פּאַרק. און הייַנט אינדערפרי? . . .״

נאָך דעם גאַנצן טראַכטעניש אויב ער זאָל יאָ אָדער נישט אַוועק־גיין, האָט ער פּלוצים אַ זאָג געטאָן, מער צו זיך ווי צום יונג:

— ניין, מיין באָי! אַזוי איז נישט רעכט! איך וואָלט קיינ־מאָל אַזוי נישט געקאָנט לעבן, קיינמאָל!

— אָלרייט, פּאָפּ, קאָנסט לעבן ווי דו ווילסט! . . .

קאַפּיטל אַכט

אַ גאַנצן טאָג איז דער אַלטער געווען אַ געפּלעפּטער. ער זעט דאָך איין! אַריינציען דעם יונג צו גיין זוכן אַ דזשאָב, קאָן ער נישט. אויפהייבן זיך און אוועקגיין, קאָן ער אָבער אויך נישט... דאָס נעכ־טיקע ארומבלאָנקן אין קאַלטן, פינצטערן פּאַרק איינער אַליין, שטייט אים נאָך פאַר די אויגן? דער יונג, קאָן זיין, זאָל היינט ביינאַכט עפּעס גע־פינען פאַר אים אויך. דערפאַר האַלט ער זיך איצט אַ שטילינקער, אַ נאָכגיביקער און גייט נאָך וואו נאָר דער יונג קריכט.

צוזאַמען זענען זיי געשטאַנען אויף טיימס־סקווער און געוואַרט אויף מיסטער הוירסטס טראָק. דערנאָך זענען זיי ביידע צוגעקראָכן צום בריינט פּאַרקל, זיך אוועקגעזעצט אַנטקעגן דער זון און אַריינגע־קוקט אין אַ געפונענער צייטונג. דער יונג האָט אויסגעזען צו זיין רואיק. ער איז שוין צוגעוואוינט צו דעם אַלעם. דער נעכטיקער טאָג איז ווי היינט, דער היינטיקער ווי מאָרגן... נאָר דזשים וויהיט איז נישט געווען רואיק. ביי אים איז עס אַלץ נאָך דער אָנפאַנג. און ער וויל דאָס נישט! קוקנדיק אין צייטונג, הערט ער אַלץ ווי עס פּויקט אים אין קאָפּ: „דזשים, דו גייסט צום טייוול! דו חבר'סט זיך מיט אַ באָם!... פונדעסטוועגן, אַז דער באָם האָט פּלוצים ווידער געזאָגט: „לאָמיר גיין! ס'איז קאַלט", איז ער אים, פּונקט ווי אינדערפרי, נאָכגעגאַנגען און זיך געלאָזט אַריינפירן אין עפּנטלעכן אָפּטרעט, אויף טיימס־סקווער און דאָרטן אַרומהענגען ביז פאַרנאַכט, ווען מיסטער הוירסטס טראָק איז נאָכאַמאָל געקומען און זיי דערמאָנען אַז זיי זאָלן נישט פאַרגעסן לייענען דעם „אַמעריקאַן" און דעם „דזשורנאַל"...

אפילו אין אָוונט, נאָכן אַריינשלינגען די קאָפע, ווען זיי האָבן זיך געשטופּט צווישן די מאַסן טעאַטער־גייער און פאַרגעניגן־זוכער, ווען פּלוצים האָט אים דער יונג געזאָגט: „פּאָפּ, ס'איז צייט צו גיין אין סאָבוויי אויף נאַכטלעגער", אפילו דאַן האָט ער גאָרנישט געזאָגט. ער

האָט אפילו נישט געפרעגט פון וואַנען דער יונג האָט אַ ניקל פאַר דער סאָבוויי. אַ שטילער, פונקט ווי אַ גאַנצן טאָג, איז ער אים נאָכגעשוואוי־מען צווישן די געדיכטע מענטשן־כוואַליעס. נאָר שוין ביים אריינגאַנג פון סאָבוויי, ווען דער יונג האָט אים געזאָגט: „פאָפ, מ׳דאַרף גנב׳־ענען אַ ניקל פון דער קאָמפּאַני! מ׳דאַרף זיך ביידע אריינדרייען פאַר איין ניקל!" ערשט דאַן האָט ער געפונען אין זיך דעם כוח צו טאָן זיך אַ שטעל אָוועק, פונקט ווי אַן איינגעשפּאַרטער אָקס פאַרן שעכט־הויז:

— נאָ סער! נישט איך!

נאָך דעם נאָ סער, האָט ער זיך גענומען אוועקגיין. נאָר דער יונג האָט אים געהאַלטן ביים אַרבל און שטאַרק געלאַכט:

— אָלרייט, פּאָפּ! דער „דיים" איז דיין! דו האָסט געטראָגן די קווישן.

שפּעטער, אין סאָבוויי שוין, האָט נאָך דער יונג געפּרואווט באַוויזן דעם אַלטן וואָסער מצוה עס איז אָפּצונאַרן די קאָמפּאַני. נאָר דזשים וואַיט האָט שוין דאָס מאָל נישט געוואָלט אויסהערן זיין תורה. „אַ, אַז דער חברה־מאַן וויל שוין אים אויך אריינשלעפּן אין די שווינדלע־רישע „ביזנעס"! נאָ סער!...

ביסלעכווייז האָבן זיי זיך בארואיקט. דער אַלטער — פון בייזערן און דער יונג — פון לאַכן...

דער וועסט־סאַיד עקספּרעס איז געלאָפן. די רעדער האָבן גע־קלאַפּט. דורך די פענצטער האָבן געשוועבט לאָקאַלע סטאַציעס. דער אַלטער האָט נאָך אַלץ נישט געכאַפּט וואוהין ער פאָרט. ער האָט נאָר געוואוסט אַז אין דער ענגשאַפט, שטייט ער אַקסל צו אַקסל מיט דעם באָם. דערנאָך האָבן אָנגעהייבן ווערן פריי פּלעצער. זיי האָבן זיך אוועקגעזעצט. צוליב דעם וואָס ס׳איז נאָר פריי געוואָרן איינצלנע פּלעצער, איז דער אַלטער געזעסן אין איין עק און דער יונג ווייטער אַרויף, אין צווייטן. נאָר אַזוי גיך ווי לעבן אַלטן איז פריי געוואָרן אַ פּלאַץ, האָט זיך דער יונג געטאָן אַ זעץ איבער.

— וואו שלעפּסטו מיך? האָט דער אַלטער שוין מיט אָפנע־קילטע רוגזה געפרעגט. מיר זענען דאָך אין ברוקלין.

— דארפסט זיך נישט זאָרגן, פּאָפּ! פּאַר דיין ניקל וועסטו זיך היינט געגוג אָנפאָרן!

דער אַלטער האָט באַלד ווידער געמוזט איינזען, אַז אויך דאָ איז דער יונג שוין געניט. וואָרום נאָך איידער די באַן איז אָנגעקומען צום לעצטן פּונקט, האָט אים שוין דער יונג גענומען ביים אַרבל אַרויס, אויף אַ סטאַציע, אַריבער מיט אים אין דער אַנדערער זייט, און שוין גע־נומען אַ באַן, וואָס לויפט גלייך צוריק אין די בראָנקס! און כּדי נישט צו ווערן אויפפאַלענד די באַן־לייט מיטן פאָרן הין און צוריק, האָט ער דעם אַלטן אפילו פאַרשלעפּט קיין קווינס. ס׳ערשטע מאָל אַז דזשים וווהייט איז געפאָרן אויף דער ליניע קיין קווינס.

אַזוי לאַנג ווי עס זענען נאָך געפאָרן מענטשן און דער יונג האָט געמוזט זיצן גלייך, ווי אַ פּאַסאַזשיר, איז דער אַלטער געזעסן לעבן אים. אָבער גלייך ווי דער יונג האָט זיך געטאָן אַ צי אויס אויף דער באַנק, אין זיין גאַנצער לענג, ווי אין אַ בעט, האָט זיך דזשים וווהייט איבערגע־זעצט אויף דער אַנטקעגנדיקער באַנק. זאָל מען נישט זען אַז ער האָט עפּעס אַ שייכות מיט דעם באָם . . .

זיצנדיק אין סאַמע ווינקעלע, אַנטקעגן דעם אויסגעצויגענעם יונג, וואָס שנאָרכט אַזוי געשמאַק, האָט דזשים וווהייט נישט געוואוסט צו ער זאָל דעם יונג מקנא זיין, וואָס ער רעכנט זיך נישט מיט קיינעם, אָדער זאָל ער אים באַדויערן? ער האָט אָבער יאָ געפילט אַ דאַנקבאַרקייט צום יונג. ווען נישט ער, וואָלט ער זיך מסתּם איצט געוואַלגערט אין פּאַרק. אין אַ געהייצטער סאָבווי, איז פּאָרט בעסער ווי אין אַ פּאַרק אויף אַ שטיין . . . ביסלעכווייז האָט ער זיך אויך דערלויבט, דזשים וווהייט. ער האָט איינגעצויגן די נאָז אין קאָלנער אַריין, פאַרוואָרפן דעם קאָפּ אַהינטער און צוגעמאַכט די אויגן . . .

די באַן האָט זיך אַלעמאָל געשטעלט. אַ מענטש איז אַריין, אַן אַנדערער איז אַרויס. ווידער האָבן די רעדער געקלאַפּט. די פאַרשלאָ־פענע פּאָרער האָבן געשאָקלט מיט די קעפּ: „יאָ . . . יאָ . . .” אויך דזשים וווהייט האָט געשאָקלט אויף יאָ . . . יאָ!

פּלוצים האָט זיי דער קאָנדוקטאָר אויפגעוועקט: „אַרויס! אַלע

אַרויס! דער לעצטער סטאָפּ!" זיי זענען אַרויס, געבליבן אַ ווײַלע אויפֿן פּלאַטפֿאָרם. דער יונג האָט זיך באַלד אויסגעטשוכעט און צוריק אַרײַן אין דערזעלבער באַן צו פֿאָרן אויף צוריק! „ער מוז דאָך צוריק"! איצט איז שוין דער אַלטער געזעסן לעבן אים און נישט געלאָזט אים זיך אויסציִען. אין איין שרעק האָט ער שוין איצט געמינטערט דעם יונג: טאָמער וואַרפֿט מען זיי אינגאַנצן אַרויס, אָדער גאָר מען אַרעסטירט זיי פֿאַר אַרומשלעפּן זיך אין די סאָבווייס.

ענדלעך זענען זיי אָנגעקומען אויף „זיין", דעם באָמס סטאַציע, אין די בראָנקס! ס'איז שוין געווען שפּעט נאָך האַלבע נאַכט. אין דעם פּעדער־הייזל, דאָס וואַרט־צימערל, וואָס פֿירט צום אָפּטרעט, זענען שוין געווען פֿיל אַזעלכע פֿאַרשווינען ווי זיי. אויף דער איינציקער באַנק, ביי דער וואַנט, זענען געלעגן צוויי פֿרויען אַרײַנגעפּאַסט איינע אין דער אַנדערער. איינערס פֿיס ביי דער צווייטערס פּנים. אויף דער אָנגעשפּיגענער פּאָדלאָגע זענען שוין געלעגן מענער מיט די פּויסטן צעקאָפּנס. אַנדערע זענען נאָך געזעסן, די פֿיס אונטער זיך, ווי זיי וואָלטן נאָכגעקלערט צו זיי זאָלן זיך אַרײַנלעגן אין דעם שמוץ. אַנדערע זענען גאָר געשטאַנען און אַרויסגעקוקט אויף די אויסגעלאָשענע וואַגאָנעס, וואָס רוען איצט, אויף די רעלסן, איבער נאַכט. אַלע ווײַלע האָט אַן אַנדערער אַ שפּיי געטאָן אַ מויל ברוינעם טאַבאַק־זאַפּט . . .

גלייך ווי זיי זענען אַרײַנגעקומען, דער אַלטער מיט דעם באָם, האָט זיך דער באָם געמאַכט היימיש. ער האָט זיך באַלד אַראָפּגעזעצט לעבן איינעם אויף דער פּאָדלאָגע. דערנאָך האָט ער זיך אויסגעצויגן, פּונקט ווי יענער, מיט דער פּויסט צעקאָפּנס איינגעטוליעט, גלייך ער וואָלט שוין דאָ געלעגן פֿון ווער־ווייסט ווי לאַנג! דזשים אָבער איז געבליבן שטיין באַלד ביים אַרײַנקום, געקוקט אויף די אַלע מענטשן, וואָס וואַלגערן זיך ווי ראַצן אין שמוץ, זיך געוואונדערט וואָס פֿרויען ליגן אויך דאָ. יאָ ווען די צוויי ווייבער וואָלטן נישט פֿאַרנומען די באַנק וואָלט ער זיך דאָ צוגעלייגט. נאָר מסתּם האָבן די באָמס אַליין אָפּגעטרעטן די באַנק פֿאַר די פֿרויען. אויב יאָ, האָבן זיי ריכטיק געטאָן, די באָמס! אין די ווייבערישע וואַרט־שטיבלעך מוז זיין קאַלט . . . אָרעמע פֿרויען,

זיי וואַלגערן זיך אויך אין גאַס . . . ווען ער האָט כאָטש אַ צייטונג זיך אונטערצושפּרייטן ! אַזוי אָבער ? ווי קאָן מען זיך אויסציען אויף אַזאַ דיל ? . . .

ער איז געבליבן שטיין ביי דער גלעזערנער טיר, דזשים ווהייט. דרויסן, אויף די גלאַנציקע רעלסן, איז געקומען אָנצעפּאָרן נאָך אַ באַן. עטלעכע פאַרשלאָפענע מענטשן זענען ארויס. גיך זענען זיי געלאָפן צו די טרעפּ. אַ ווארעם בעט ווארט זיכער ערגעץ פאַר זיי ! די באַן איז אוועק. געבליבן דאָ איז נאָר דאָס גערויש פון די רעדער, און ער, דזשים ווהייט, מיט דער נאָז אויף דער פינצטערער שויב . . .

פון לאַנגן שטיין האָבן זיך אים די פיס גענומען זעצן. ער האָט זיך אַראָפּגעלאָזט אויף דער פּאָדלאָגע. די פּלייצע אָן דער טיר, די עלנ־בויגנס אויף די האַרטע קני, האָט ער אונטערגעהאַלטן דעם קאָפּ אַ היבשע ווײַלע. פון דער טיר האָט גענומען יאָגן אַ דין, שניידיק ווינטל, ווי אַ שאַרף מעסערל, גלייך אויף זיינע פּלייצעס. ער האָט זיך אָפּגע־רוקט און געבליבן מיט דער פּלייצע אין דער לופט, אָן אַן אָנשפּאַר. דערנאָך, זייענדיק מיד פון אַזאַ זיצן, האָט ער זיך איינגעדרייט אין מאַנטל און ווי אַ קנויל זיך אָנגעשפּאַרט אָן דער פּאָדלאָגע.

די שכנים זיינע, איינגעדרייטע ווי ער, האָבן געשמאַק געשנאָרכט. טייל האָבן אינדערשטיל צו זיך אַליין געמורמלט, ווי זיי וואָלטן געשאַלטן זיך און די גאַנצע וועלט ! . . . פון כעס האָט אַזאַ איינער, אַלע ווײַלע, גענומען אַ שפּיי, וואו נאָר ער האָט געטראָפן ! אָט־אַזאַ שפּיי האָט גע־טראָפן דזשים ווהייטן גלייך אין אויפגעשטעלטן קאָלנער אריין ! ווען זיין פּנים איז נישט איינגעדרייט אין בגד, וואָלט עס אים געווען גע־טראָפן גלייך אין די אויגן אריין . . .

מער האָט שוין דזשים דאָס נישט געקאָנט אויסהאַלטן ! ער האָט זיך צוריק אויפגעשטעלט, זיך אָנגעשפּאַרט אָן דער גלעזערנער טיר און ווידער גענומען גלאָצן אין אומהיימלעכן, נאַכטיקן דרויסן אַרויס. ער האָט געטראַכט שוין איצט פון דאַנען אוועקצופאָרן, אָבער וואו גייט מען אין אַזאַ פינצטערע, ווינטיקע נאַכט ?

קאַפּיטל ניין

נאָכן אָפּוואַלגערן זיך אַ נאַכט אין וואַרט־צימער פון אַ בראָנקסער סאַבוויי־סטאַציע, איז דזשים וועיט, אינדערפרי, געפאָרן צוריק צו זיין וועסט־סאַיד מיטן פעסטן באַשלוס אַז: „נאָ מאָר!" מער רירט ער זיך נישט אַוועק פון דער „וועסט"! וואָס עס דאַרף מיט אים זיין, זאָל עס זיין דאָרטן! ער האָט קנאַפּע דרייסיק יאָר אָפּגעלעבט „וועסט", וועט ער שוין דאָרטן בלייבן!

ער איז געשטאַנען אין וואַגאָן אַן איינגעפּרעסטער אין ווינקעלע ביי דער טיר. דער דרויסן האָט געבלויט. די באַן איז געלאָפן מיט אַ געקלאַפּערײַ. אויף יעדער סטאַציע האָט זיך די טיר געעפנט און אַ פרישע כוואַליע אויסגערוטע, ארומגעוואַשענע מענטשן, איילנדיקע צו דער אַרבעט, האָט זיך געטאָן אַ לאָז אַריין. כאָטש קיינער האָט נישט אין זין געהאַט דעם צווייטן, האָט זיך אים, דזשים וועיטן, אין זיין איצטיקער געפאַלנקייט, אין דער נישט אויסגעשלאָפנקייט, נאָר געדאַכט אַז אַלע קוקן אויף אים ווי אויף אַ „באָם". וואָרום ווי אַ באָם האָט ער זיך טאַקע געפילט אַ גאַנצע נאַכט אויף יענעם אָנגעשפּיגענעם דיל... כדי איינצושרומפן וואָס מער, האָט ער אַריינגעצויגן דעם קאָפּ און באַגראָבן ס'באַוואַקסענע פּנים טיף אין אויפגעשטעלטן קאָלנער. אָבער אין די אויערן האָט כסדר געקלונגען דער דומפּער בראַזג פון די רעדער. דורך די שויבן האָבן אָן אויפהער געשוועבט שטאָלענע סלופּעס, איינצלנע לעמפּלעך, באַלויכטענע סטאַציעס, ביז, ענדלעך, ענדלעך! ער איז אָנגעקומען אויף זיין זעקס און ניינציק, „וועסט־סאַיד" . . .

איבער ניו־יאָרק איז דערווייל ווידער אויפגעגאַנגען אַ בלוי־גאָלדענער טאָג. די זון האָט זיך ווידער געררוקט פון מזרח, איבער די הויכע הייזער, אַהער צו בראָדוויי. כאָטש אַזוי הויך ווי אין אויגוסט וועט די זון היינט נישט אויפגיין. אָבער דערווייל איז נאָך וואַרעם. ס'איז אָלרייט!

ווי אַ הונט, וואָס עמעץ האָט פֿאַרשלעפּט פון זיין היים, געפינט ענדלעך דעם וועג און לויפט צוריק אַן אָן אָפּשטעל, אַזוי איז איצט דזשים ווהיט, גלייך ווי ער איז אַרויס פון סאָבוויי, געלאָפן אַראָפּ צום פּאַרקל און פון דאָרט ווייטער אַראָפּ צום וואַסער. אַן אָן אָפּשטעל איז ער געלאָפן. ער האָט געוואָלט וואָס פריער זיין דאָרטן. וואָס פריער זיך אַרומוואַשן, זיך אויסגלייכן, אַזוי אַז די פאַרביייגייענדיקע אויגן זאָלן נישט קוקן אויף אים ווי אויף אַ באָם!

ביים ברעג טייך האָט ער אַראָפּגעוואָרפן פון זיך דעם מאַנטל מיט די רעקלעך, פאַרשאַרצט די אַרבל פון העמד און גענומען אויסגלייכן דעם צעקנאָדערטן גוף. ער האָט זיך געבויגן אין אַלע זייטן, גע־שפּרונגען, געוואָרפן די הענט, ביז ס'בּיסל אַלטע בלוט האָט גענומען שאַרפער ריזלען אין די אָדערן. און ס'איז אים טאַקע געוואָרן וואַרעמער אויך! אַן אויפגעלעבטער האָט ער זיך גענומען וואַשן און פּליעסקן. ס'וואַסער איז אפילו נישט געווען אַזוי ריין. עפּעס האָט זיך אַ בלויע פעטקייט, ווי אויל, געשפּרייט אַרום ברעג. דערפאַר אָבער איז עס געווען קאַלט און פריש, אַ מחיה!

גאָר אַ פרישער מענטש, איז ער איצט געשטאַנען און געאָטעמט טיף די בלויע לופט און געקוואַלן פון דער רחבותדיקער ברייטקייט אַרום און אַרום. דער האָדסאָן, לעבן זיינע פיס, אַ גרינלעכער, אַ ברייטער און אַ רויקער, איז זיך געפלאָסן שטיל, אָן איין כוואַליע. אַרויף, נאָרד, אין דער בלוי־דורכזיכטיקער לופט, הענגט דער דזשאָרדזש־וואַשינגטאָן בריק, אַזאַ וואונדערלעכער, האַלב־רונדער געפלעכט, אַזוי בולט נאָר מיטן האַנט צו גרייכן! איבערן רויקן טייך זשומען קליינע מאָטאָר־שיפלעך, ווי וואַסער־פליגן. און דאָ, באַלד, ביי הונדערט פינף און צוואָנציקסטער סטריט, שפּאַצירן צוויי פערי־שיפן הין און צוריק, ווי צוויי ברוינע, גווירדיקע דאַמען וואָלטן געטאַנצט אַ קידער־ווידער טאַנץ! גייט די אַהער, גייט די אַנדערע אַהין און אַזוי הין און צוריק, אָן אַן אויפהער! און אָט קומט גאָר אָנצושווימען אַ ווייסע שיף, אַ בליאַנקע, ווי אַ וואונדערלעכע פּרינצעסן מיט אַ קרוין אויפן קאָפּ. זי טוט אַ פייף! פון ערגעץ ענטפערט איר אַן אַנדער שיף מיט אַ העכערן

פייף! . . . ס'איז דאָך דאָ אַן אמת פאַרגעניגן! ער האָט אַזש אַ פּאַטש געטאָן מיט די הענט פאַר פרייד! קומט אַ באָם און פאַרשלעפּט אים ערגעץ אויף אַן אָנגעשפּיגענעם דיל, נאָ סער! מער גייט ער נישט! . . .

אין מיטן טאָג איז דער אַלטער געזעסן אין פּאַרקל, אויף אַ באַנק, אַ מידער. דאָס האַנטוכל אין איין קעשענע, אַ העמד אין דער צווייטער, דעם קאָפּ פאַרוואָרפן אַהינטער, ס'היטל פאַררוקט איבער די אויגן, אַזוי איז ער געזעסן און געשנאָרכט מיט גרויס אַפּעטיט אַרויף צום בלויען הימל.

אויפן צווייטן עק באַנק האָט זיך עמעץ געטאָן אַזוי נאָכלעסיק אַ זעץ אַוועק. די באַנק, וואָס איז געשטאַנען קרום, האָט זיך אַ בויג געטאָן. דער צוגעקומענער, נישט אומקוקנדיק זיך אפילו, האָט גע־פרעגט:

— כ'האָב דיר געשטערט?

דער אַלטער האָט אין דרימל דערקאָנט דאָס קול. ער האָט געעפנט די אויגן, געטאָן אַ זייטיקן קוק אויף דעם צוגעקומענעם: „אָט איז ער ווידער דאָ!" האָט ער אַ טראַכט געטאָן. אָן אַ וואָרט, אָבער פול מיט רוגזה, האָט ער זיך געטאָן אַ דריי אויס מיט דער פּלייצע צו יענעם און צוריק פאַרמאַכט די אויגן. ער האָט, הייסט עס, גאָרנישט געזען און גאָרנישט געהערט . . .

דער צוגעקומענער האָט אָבער גלייך דערפילט די רוגזה, וואָס האָט זיך צו אים אַ הוידל געטאָן צוזאַמען מיט דער באַנק. האָט ער זיך שוין מטריח געווען און זיך אויסגעדרייט: „אָט־איז ער דאָך, דער אַלטער פּאָפּ!"

— סעי, פּאָפּ! וואָס ביזטו אַזוי אָנטלאָפן? ס'זעט אויס דיר געפעלט נישט די בראָנקס . . .

— נאָ סער! האָט דער אַלטער זיך געטאָן נאָך אַ שאַרפערן דריי אַוועק.

דער יונג האָט געזען אַז דער אַלטער איז שוין אויף אַן אמת בייז. און ער האָט גראָד פיינט בייזע מענטשן! מיט איין גליטש האָט ער

זיך געטאָן א שאר אהין אין אַלטנס עק באַנק. די באַנק האָט ווידער פארלוירן דאָס גלייכגעוויכט און זיך נאָך אַ שאַרפערן וויג געטאָן. דער אַלטער האָט זיך שוין געטאָן אַ קערעווע אוים אויף דעם באָמס סאָמע נאָז ארויף:

— דו ביזט אַ פרעכער יונג!

נאָר דער יונג, גלייך נישט אים מיינט מען, האָט גאָר דעם אַלטן געקלעפּלט איבערן אַקסל אזוי גוטמוטיק, ווי אַ דערוואַקסענער זון אַן אויפגערעגטן טאַטן:

— קאָם אָן פּאָפּ"! טו אַ שמייכל ... ... וועסט זען, טעמעני וועט נאָך געבן אַ „פייט" דעם נייעם פּרעזידענט און דו ... דו וועסט נאָך קליבן בלעטער! „קאָם אָן", טו אַ שמייכל!

דער אַלטער האָט זיך נעבעך ווידער נישט געקענט העלפן. קעגן זיין ווילן האָט ער נעבעך פארלוירן די רוגזה. דאָס פּנים האָט צוריק אויפגעשיינט. מיט גוטע, פּאַרטרערטע אויגן האָט ער שוין געקוקט אויפן יונג, ביי וועמען דער קאַפּעליוש האָט זיך פאַררוקט אזוי ווייט אהינטער אזש דער גאַנצער, ווייסער שטערן האָט זיך ענטפּלעקט איבער דעם רויט־־אָפּגעווינטיקטן פּנים.

— ווער ביזטו? האָט דער אַלטער אים גוטמוטיק, פּאַטערלעך געפרעגט. דו ביזט אַ פריילעכער יונג, אַלרייט! אָבער ביזט אַ באָם! און איך האַלט זיך אָוועק פון באָמס ...

— אָ יעס, איך ווייס! דו ביזט אַ וועסט־סאַידער טעמעניט ... האָט אים דער יונג נאָך אַלץ גוטמוטיק, אָבער היבש חוזק'דיק, געגלעט די פּלייצע. — איך ווייס, דיר שטייט נישט אָן צו שלאָפן ערגעץ אויסער אין וועסט־סאַידער פּאַרק ...

— אָבער סאַיווי, ווער ביזטו? איז דער אַלטער געוואָרן גאָר נייגעריק.

— אָ, וואָס איז דער אונטערשיד! פון דאָ, פון דאָרט, און אומעטום! ...

נאָר נאָך לאַנגן צושטיין, איז דער אַלטער ענדלעך געוואָר געוואָרן אז דער יונג, וועמען עס אַרט גאָרנישט, הייסט הערבערט לאַרסאָן, אז

ער שטאַמט פון ערגעץ אַרום דער מיסיסיפּי; אַז ער האָט זיך שוין אַרומגעשלעפּט איבערן גאַנצן לאַנד; אַז אפילו שוין איצט, קאָן ער זיך טאָן אַ כאַפּ אַרויף אויף איינעם פון די וואַגאָנען, וואָס ציען דאָ אַדורך, פאַר זייערע פּיס, און זיך ווידער אַוועקלאָזן „סאַוט״, וואו עס איז וואַרעם, וואו מען קאָן שלאָפן וואו נאָר מען לייגט זיך צו . . .

אויב נעכטן, ווען דער אַלטער האָט אויסגעהערט דעם יונגס באַמעוואַטע תורה, איז ער געוועזן צעמישט, נישט געוואוסט און נישט געהאַט דעם מוט זיך צו טאָן אַ טרייסל אָפּ, האָט ער אָבער איצט, נאָכן פאַרטאָגיקן אוועקרייסן זיך, שוין גאָר דעצעדירט אים געזאָגט:

— מיר געפעלט דאָס נישט! . . .

נאָר דער יונג, ווי זיך צו רייצן מיט אים, האָט געענטפערט:

— און איך וועל עס טאָן גאַנץ אין גיכן! אָט האָסטו מיר אַליין דערציילט אַז דיינע זין זענען ערגעץ אַוועק!

— יאָ, האָט דער אַלטער טרויעריק צוגעגעבן, אַז קיין „איינקאָך״ איז שוין מער נישט געווען, זענען זיי פּלוצים אַריינגעקומען און געזאָגט: „פּאָפּ, מיר גייען אַוועק״ . . .

ער איז שטיל געבליבן, דער אַלטער. אַרום, אין פּאַרק, האָט עס געוויבלט מיט קינדערשע קולות. באַלס האָבן זיך געטראָגן אין דער לופט. צעפּלאַמטע קינדער, אין הוידלקעס, האָבן געשטרעקט די פיסלעך אַלץ העכער און העכער. דינסט מיידלעך, מיט קינדערשע וועגעלעך, זענען פאַרביי־געגאַנגען, שמייכלענדיק, פאַרשעמט איבער די פּרעכע וואונקן פון גיריקע מאַטראָזן . . . און פון יענער זייט, איבער דער פּראַכט־ליניע פון ניו־יאָרק סענטראַל, איז געשטאַנען נאָך אַ גרעסערער טומל. פולע לאַסט־אויטאָס קומען אַלע ווײַלע און וואַרפן אָפּ הויפנס שטיינער און מיסט און ערד. מיט יעדן טאָג ווערט דאָס שטיק לאַנד, וואָס שטאָט רייסט אַרויס ביים האָדסאָן, אַלץ העכער און ברייטער און דער טייך — שמעלער און טיפער.

אין מיטן טומל, איז אָנגעפאָרן אַ לאַנגער פּראַכט־צוג. מיט איינמאָל האָט ער זיך געטאָן אַ שטעל אָפּ! די וואַגאָנען האָבן זיך געטאָן אַ קלאַפּ צוזאַמען. פאַר אַ לאַנגער ווײַלע האָט די לופט אָפּגעענטפערט

מיט קליינע קלעפּעלעך. דערנאָך איז געוואָרן שטיל. צוליב דעם שטיין־געבליבענעם צוג, האָבן די לאַסט־אויטאָס זיך געמוזט אָפּשטעלן. די אויסגעליידיקטע האָבן נישט געקאָנט פאָרן אהער און די אָנגעלאָדענע נישט אהין.

קוקנדיק צו דעם פּלוצים אָפּגעשטעלטן צוג און די אַלע אויטאָס, איז דעם אַלטן איינגעפאַלן אַ געדאַנק. ער האָט זיך געטאָן אַ שטעל אויף, געלאָזן דעם באָם אַליין אויף דער באַנק און פּאַמעלעך, מיושבדיק צוגעשפּאַצירט צו דער שטיינערנער וואַנט, וואָס טיילט אָפּ דעם באַרגיקן פּאַרק, פון דער באַן־ליניע, אין טאָל. דער געדאַנק האָט דערוויל אין אים אויפגעלויכטן מיט אַזאַ פרייד, ווי ביי איינעם, וועלכער האָט פּלוצים צוריקגעפונען עפּעס אַ זער טייערע זאַך.

— ביי גאָלי! איז ער צוריקגעלאָפן צו דער באַנק און אָנגעכאַפּט דעם יונג ביי די לאַצן. — ביי גאָלי! איך האָב אַ פּלאַן! מיט כוח האָט ער דעם יונג אויפגעשטעלט פון דער באַנק און אים געצייגט אהין, צום וואַסער־ברעג, צו די אָפּגעוואָרפענע מיסטן:—זעסט דאָרטן? מיר קאָנען דאָך דאָרטן געפינען אַן אָרט צום שלאָפן! און פאַרוואָס נאָר שלאָפן? מ׳קאָן דאָרט וואוינען! יעס סער! מ׳קאָן דאָרט וואוינען . . .

דער יונג האָט אפילו נישט געוואוסט וואָס דער אַלטער וויל פון אים. נאָר סאיז איז אים געפעלן וואס דער אַלטער איז פּלוצים געוואָרן אַזוי פריידיק צעפלאַמט!

— שטענדיק זאָלסטו זיך האַלטן ביי אַ וואַסער ברעג. האָט אים דער אַלטער גענומען פּאַטערלעך לערנען. אויף טייך־ברעגן זענען אַלע שטעט געבויט געוואָרן!

— דו מיינסט זיך האַלטן אין דער וועסט־סאַיד, פּאָפּ . . .

— דו מעגסט לאַכן, דו באָם! אָבער איך וועל זיך האַלטן אַרום מיין וועסט־סאַיד. דאָ וועל איך נישט פאַרלוירן גיין! און דו וועסט זען! . . .

שפּעטער, ווי נאָך דער פראַכט־צוג איז אַוועק, האָט ער אַריבערגע־שלעפּט דעם יונג אין יענער זייט, צווישן די בערגלעך אַש און איבער־

געברענטע קוילן, צווישן די מיסטן און שטיינער. דער יונג האָט זיך נעבעך געריסן אַרויס פון דעם שמוץ, נאָר דער אַלטער האָט כסדר מיט אים געַ׳טענה׳ט אַז אָט, אָט וועט ער געפינען! וועסט זען מ׳וועט געפינען! מ׳מוז דאָ געפינען! . . .

נאָך לאַנגן אַרומבראָדזשען אין די שטויבן, האָט דער באָם ענדלעך דערהערט דעם אַלטן, ווי ער שרייט דאָרטן, פון צווישן אַ קופּע שטיינער, וואָס מען האָט אַרויסגעריסן מיט דינאַמיט, פון אונטער דער אַכטער עוועניו סאָבוויי:

— דאָ, מיסטער לאַרסאָן! כ׳האָב געפונען!

דער יונג האָט קוים דורכגעשלעפּט די פיס צווישן די קופּעס מיסט און אַש. ווייט אַוועק, צווישן אַ קופּע שטיינער, פעלזן גאַנצע, האָט ער געפונען דעם אַלטן, איינגעבויגן איבער אַ שטיין, וואָס איז געווען דריי פערטל איינגעגראָבן אין ווייכן באָדן און איין פערטל געשטאַנען דיבאָם, ווי אַ האַרמאַט, נאָר אַרויפצושיסן צו די הויכע, וואויל־געכאַליעטע הייזער אויף ריווערסאַיד־דרייוו.

— זעסט, האָט דעם אַלטנס פּנים אַזש געשטראַלט פאַר פרייד, זעסט, אונטער דעם שטיין וועלן מיר שלאָפן! דאָס איז אַן אידעאַל פּלאַץ. זעסט, האָסט אַ וואַנט פאַר דער פּלייצע און אַ דאַך איבערן קאָפּ . . .

דער יונג האָט אַרונטערגעקוקט אונטערן שטיין, אין דער נאָרע, און זיך שטאַרק צעלאַכט:

— כ׳ניי אַ געוועט, פּאָפּ, דו מיינסט אַז איך וועל דאָ שלאָפן!

דעם אַלטן איז שוין אָבער נישט אָנגעגאַנגען וואָס דער יונג זאָגט אויף זיין ניי־געפונענער דירה. ער האָט גיך אַראָפּגעוואָרפן דעם מאַנטל און אַליין אַרונטערגעקראָכן אונטערן שטיין. דאָרטן, מיט דער האַנטפלאַך איבערן מוח, שטייענדיק אויף די קני, ער זאָל זיך נישט אָזעץ טאָן אָן שטיין, האָט ער גענדרייט דעם קאָפּ אין אַלע זייטן און אַרויסגערעדט צום יונגס שיך און הויזן:

— דו זעסט, אַ דאַך מיט אַ וואַנט איז דאָ! עס וועט זיין אַלרייט!

ב. דעמבלין

בעסער ווי דאָרט! געווים בעסער ווי דאָרט אויף דעם אָנגעשפּיגענעם ריל!

א צופרידענער איז ער אפּירגעקראָכן, דער אַלטער. פון גרויס גדולה האָט ער געכאַפּט דעם יונג אונטערן אָרעם:

— אַז ווּעסט נישט זיין קיין באָם, וועסטו אויך קאָנען דאָ שלאָפן... ס'איז גוט פאַר צוויי!

— אַדאַנק, פּאַפּ! כ'האָב מורא וועסט דאָ דאַרפן שלאָפן אליין, אָן מיר. אָן מיר, פּאַפּ!

קאַפּיטל צען

אין אָוונט האָט זיך דזשים וווהייט אַרומגעשלעפּט איבער בראָדוויי, אַרום זעקס און ניינציקסטער סטריט, וואו עס ווימלט מיט מאַטראָזן, וועלכע קוקן נאָך פֿאַרדעכטיקע מיידלעך . . . לעבן אַ בלענדענדיק באַלויכטענער קאַפֿעטעריע, איז ער געבליבן שטיין און געקוקט ווי אינווייניק זיצן מענטשן און רייבן אויף פּולע באַקן. ווי אַ יונג מיט אַ ווייסן מיץ אויפֿן קאָפּ, שטייט איבער אַ ברוינער, זאַפֿטיקער אָקסן־פּאָלקע און שניידט מיט אַ לאַנגן מעסער דינע פּעניצן רויטלעך פֿלייש. אַ צוגעשמידטער איז ער דאָ געשטאַנען, דער אַלטער, אונטער דער דיקער שויב ! פּאַר אַ רגע האָט ער אפילו אַ טראַכט געטאָן צו בעטן ביי די זאַטע, צופֿרידענע אַרויסגייער מיט די צאָן־שטעכערס צווישן די ליפּן, אַ פּאָר סענט. יענע אָבער, האָבן אים נישט געזען ! און קריכן זיי מיט אַן אויסגעשטעקטע האַנט אין די אויגן אַריין, דאָס קאָן דזשים וווהייט ביי זיך נישט פּועל'ן.

מיט אַ סלונעדיק מויל, אַ הונגעריקער, אַ פֿאַרביטערטער, איז ער געקראָכן אַראָפּ צום וואַסער. ווי אַ בלודנער הונט איז ער געקראָכן אין זיין געפֿונענער נאָרע אַריין. מער נישט, אַ בלודנער הונט לייגט אַוועק דעם נאָכהענגענדיקן בויך, דעם איינגעפֿאַלענעם, אויף דער ערד, און ער, דער בלודנער מענטש, האָט זיך פֿריער אונטערגעשפּרייט אַן אַלטע געפֿונענע צייטונג . . .

אַן איינגעקאָרטשעטער, איז ער איצט געלעגן מיט אַ שטאַרן בליק צו דער עפֿענונג. בלויז אַ קליין שטח פֿון די אָנגעשאָטענע מיסטן האָט זיך דאָ געזען. לויט דער פֿינצטער אין דער נאָרע, איז דאָרט, דרויסן, געווען ליכטיק. ווען עס גייט עמיץ דורך, וואָלט ער גוט געקאָנט זען יענעמס טריט ביז די קני. דעם דורכגייער וואָלט אָבער נישט איינגעפֿאַלן אַז אין דער נאָרע ליגט אַ מענטש. עס איז אָבער דאָרט יאָ געלעגן אַ מענטש ! דזשים וווהייט איז דאָרט געלעגן ! צוויי געפֿילן

האָבן זיך דאָרטן געבאַרעט אין דער פינצטער מיט דעם מענטשן. פון איין זייט איז ער געווען צופרידן וואָס ער ליגט נישט אונטערן פרייען הימל, אָדער גאָר, ווי געכטן, אויף אַן אָנגעשפּיגענעם דיל; וואָס אַ שטיין פאַרשטעלט אים כאָטש די פּלייצע געגן די הוזשעדיקע נאָוועמ־בער ווינטן, וועלכע רייסן זיך פון טייך; פון דער צווייטער זייט האָט אָבער דער לײדיקער, איינגעפאַלענער בויך געבורטשעט און געברומט: „עס גייט צום טיוול! אַלץ גייט צום טיוול!"

דעם דורכגייער, וואָלט טאַקע נישט איינגעפאַלן אַז דאָ ליגט אַ מענטש, אָבער דער ווינט האָט גלייך אויסגעפונען אַז אונטער דעם שטיין, אין דער נאָרע, ליגט אַ מענטש. מיט געוואַלדיקער רוגזה, מיט הויפנס אַש און קוילן־שטויב, האָט זיך דער ווינט אַהער אַרונטער גע־ריסן. די צייטונגען, אונטער דזשימען, האָבן גענומען בלאָזן און פלאַ־טערן. אפילו אין איינגעטוליעטן האַלדז אַריין האָט ער געטראָפן, דער ווינט!

— צום טיוול, האָט דער אַלטער געברומט צו זיך אַליין. ווען דער יונג איז דאָ, וואָלט עס געווען וואַרעמער. אַן אמת'ער באָם, דער יונג! . . . אָבער מיט עפּעס פאַרשטעלן די צוויי זייטן וואָלט ער דאָך אַליין געקאָנט. זאָל כאָטש זיין איין זייט אָפן.

ווי אַ טשערעפּאַכע שטעקט אַרויס ס'קעפּל פון אונטערן פּאַנצער, אַזוי האָט ער אַפּערגערוקט דעם קאָפּ פון אונטערן שטיין. ער האָט גע־זוכט אַרום זיך עפּעס אַ ברעטל, אַ שטיקל בלעך, אָבער מער ווי בערג מיסט האָט ער אַרום זיך נישט געזען. אַזוי אָבער ליגן ווערט אים אַלץ מער אוממעגלעך. אויף אַלע פיר איז ער צוריק אַפּערגעקראָכן. ווי אַ שאָטן האָט ער זיך געשלייכט אין דער נאַכטיקער פינצטערניש, צווישן די אָנגעוואָרפענע בערג מיסט און שטיינער. פון טייך האָט געיאָגט מיט ווינטיקער איינזאַמקייט. ווייט אַרויף, איבער די טונקעלע וואַסערן, איז געשווימען אַ צאַנקענדיק ליכטל. צוליב דער פינצטערניש האָט מען נישט געקאָנט וויסן ווי גרויס עס איז דאָס שיפל, פון וואַנען דאָס ליכטל פלעמלט. „דער ווינט וועט נאָך עפּעס ברענגען", האָט ער, זוכנ־

דיק, געמורמלט צו זיך אַליין. „עס וועט נישט גוט זיין טאַמער רע־גענט" . . .

געדולדיק און מיט גרויס מייסטערשאַפט איז ער דערנאָך געשטאַנען אויף די קני און אַריינגעפּראַוועט שטיקער בלעך אין ווייכן באָדן און זיי פאַרשטעלט מיט שטיינער. געלאָזט אָפן האָט ער נאָר דעם פּאַרנט, דעם העכסטן אַריינגאַנג. איצט איז ער געלעגן אין דעם געצעלט, וואָס איז שוין פון דריי זייטן פאַרמאַכט און געקוואָלן: „ביי גאָלי", האָט ער גערעדט צו זיך אַליין, „ס'איז וואַרעמער און אַריינרע־גענען וועט שוין דאָ אויך נישט" . . .

אין מיטן דער גרויסער פריוד זיינער, האָט ער אויפגעכאַפּט עפּעס אַ שאָרכן אין די אַשעס. ער איז שטיל געבליבן. דאָס שאָרכן איז געקומען נענטער. דייטלעכע טריט האָבן זיך דערהערט. דערנאָך האָבן זיך אַ פּאָר טרעטערס געטאָן אַ שטעל אַריין אין דער סאַמער עפענונג. ער האָט געקוקט אויף די שיך און די שיך — אויף אים! ער האָט איינגעהאַלטן דעם אָטעם, געוואָלט זיך מאַכן נישט ווייסנדיק . . . אָבער די צוויי טרעטערס גלאָצן אויף אים מיט אַזאַ שווערקייט!

— ווער איז דאָס? האָט ער אַ געשריי געטאָן אויף די צוויי שיך.

— אָ, ביזט דאָ, פּאָפּ?

דער יונג האָט זיך אַראָפּגעזעצט „טשיפּקע", אַריינגערעדט אין לאָך אַריין, דערנאָך איז ער במחילה אינגאַנצן אַרונטערגעקראָכן . . . זיצנדיק לעבן אַלטן האָט ער אַרויסגעשלעפּט אַ פּעקעלע געוויקלט אין פּאַפּיר:

— פּאָפּ, זע וואָס איך האָב פאַר דיר!

— וואו האָסטו דאָס גענומען?

— דו ווייסט! מיסטער הוירסטס סאַנדוויטשעס! די פּאָליציי האָט געטריבן פון טיימס־סקווער צו קאָלאָמבוס סוירקל. דאָרטן האָב איך געכאַפּט אַ סאַנדוויטש פאַר דיר אויך!

— און קאַפע האָט מען אויך געטיילט?

— געוויס! הייסע קאַפע!

— אַ שאָד איך בין דאָרטן נישט געווען! נאָר אַ גוטער יונג ביזטו סאַי־ווי! האָסט געדענקט אָן פּאָפּ!

נאָך איידער דער אַלטער האָט אַרונטערגעשלונגען צוויי ביס, האָט זיך עפּעס גענומען רירן צווישן די צייטונגען.

— אַ ראַץ! אַ ראַץ! האָט דער יונג געשריען און גענומען קאָפּען און וואַרפן מיט די פיס.

— זיי זענען הונגעריק! מ'טאָר אָהער קיין שפּייז נישט ברענגען. זיי וועלן דיר פון מויל דעם ביס אַרויסרייסן!

דער יונג איז אָפּגעקראָכן. דער אַלטער, מיטן סאַנדוויטש צווישן די ציין, נאָך אים. אונטערן כמורנעם הימל האָט דער יונג דערציילט זיינע איבערלעבונגען פון טאָג און דער אַלטער, מיט אַ פול מויל ברויט־מיט־גליטשיקס, האָט זיך צוגעהערט, דערביי האָט ער נישט אַראָפּגענומען די אויגן פון דער עלקטרישער ווערטער־סטענגע, וואָס וויקלט זיך דאָרטן, אין יענער זייט טייך, און זאָגט אָן דער וועלט, אַז מאַזאָלאַ אויל איז דער בעסטער צום פּרעגלען און צו „סאַלאַדס". און נאָך יעדן אָפּוויקלען דעם שפּרוך, שפּרינגט אַרויס די צייט: „איצט איז 9:41! אין אַ מינוט אַרום: 9:42!!!

דערווייל האָט זיך דער ווינט כסדר געשטאַרקט, ווי ער וואָלט געוואָלט די צוויי מענטשן וואָס גיכער אַרונטערטרייבן צוריק אין דער נאָרע אַריין. טוליענדיק זיך צום יונגס וואַרעמען קערפּער, האָט דער אַלטער זיך צוגעהערט צום איינזאַמען, אָפּגעריסענעם טרובען פון אַ דורכשווימענדיקער שיף; צום קלינגערייַ פון אַן אַנלויפנדיקן לאָקאָמאָטיוו און, הויפּטזעכלעך, צו דעם אומהיימלעכן קלאַפּן פון די שטיקער בלעך, אים צוקאָפּנס. דער ווינט האָט מורא'דיק געשלאָגן בלעך אָן שטיין און פון דעם איז אין דער נאָרע געשטאַנען אַ שרעקלעך קלונגערייַ, וואָס האָט געקאָנט טרייבן צו משוגעת! ער וואָלט זיכער געטאָן אַלץ, דער אַלטער, דאָס קלונגערייַ זאָל אויפהערן! אָבער וואָס קען ער מער טאָן ווי אַרומלייגן מיט שטיינער?...

דאָס קלינגען האָט אים אַזוי לאַנג געעקבערט דעם מוח, ער האָט אַזוי לאַנג איבערגע'חזר'ט: „מ'דאַרף עפּעס טאָן", ביז אין צעטומלטן

קאָפּ איז אים געבוירן געוואָרן אַ נייער געדאַנק: „פּאַרוואָס, אייגנטלעך, קאָן ער זיך דאָ נישט אויפשטעלן עפּעס אַ שטעלכל, פון שטיקער בלעך און שטיקער ברעטער? פּאַרוואָס טאַקע נישט??? ?"

—העי, דו! האָט ער אַ טאַרע געטאָן דעם יונג, איך האָב אַ נייעם פּלאַן! אַ וואונדערלעכן פּלאַן!

— לאָז געמאַך מיט דיינע פּלענער! האָט דער יונג פוילערהייט אַ בורטשע געטאָן.

— מיינע פּלענער זענען בעסערע ווי דיינע! האָט דער אַלטער ברוגז׳דיק זיך אויסגעדרייט פון באָם. נישט צו וואַלגערן זיך אין סאָבוויים אָדער אויף אָנגעשפּיגענע דילן לעבן אָפּטרעט! . . .

די נאַכט האָט שוין דער אַלטער נישט געקאָנט קיין אויג צומאַכן. ער האָט זיך שוין נישט געקאָנט דערוואַרטן אויף טאָג. אַז ער האָט נאָר דערזען די בערגלעך מיסט בלויער ווערן, איז ער שוין אַרויס פון דער נאָרע. דערנאָך האָט ער ממש איבערגעוואַלט אַפּערגעשלעפּט דעם יונג און מיט אים געגאַנגען לענג אויס דעם טייך. דער אַלטער האָט ערשט איצט דערזען וואָס פאַר אַ מאַסע ברעטלעך און קלעצלעך און סתם שטיקער האָלץ, עס הוידלען זיך אין וואַסער, ביים סאַמע ברעג. ער האָט גאָר אויפגעלעבט, דער אַלטער! די הענט האָבן אים אַזש גענומען בריען! „ביי גאָלי"! ווי האָב איך געקאָנט שטיין דאָ און וואַשן זיך און דאָס גאָרנישט באַמערקן?!

מיט גוואַלטיקער. ענערגיע, גאָרנישט ווי אַ מאַן אין די ווייטע פופציקער, נאָר עפּעס אַ יונג בחור׳ל, האָט ער גענומען שלעפּן די שטי־קער ברעטער פון וואַסער. צום ערשט האָט אים דער באָם נאָך צוגע־האָלפן. באַלד איז עס אים אָבער נמאס געוואָרן. ער זעט נישט וואָס פון דעם שלעפּעניש וועט ווערן! און דערווייל מאַכט ער זיך נאַס! האָט ער אַ וואָרף געטאָן די אַרויסגעפּישטע ברעטלעך און פאַרלוירן געוואָרן אין אַ וואָרט אפילו! נאָר דעם אַלטן זאָל דאָס גאָר אָנהייבן צו אַרן! פּאַרקערט, ער טוט נאָך די אַרבעט איצט מיט מער ברען! אַז אַ ברעט שפּילט זיך מיט אים אין הוידלקע, ווייל הייסט עס, ער וויל עס כאַפּן טראָגט עס זיך אָפּ פון ברעג, פוילט ער זיך נישט, דזשים

וזהייט, פארטשעפעט א שטיק דראט אָן א שטעקן, ווי א הוק און פאר־בעט דאס ברעט ארויס צו זיך בכבוד גדול. אים ארט אפילו נישט וואס די יונגען פון די לאסט־אויטאָס, וועלכע וואַרפן אלע ווײַלע אָפּ א ניי בערגל מיסט און שטיינער, לאכן פון אים און קוקן מאָדנע וואס עפּעס ער שלעפּט אָן אזא קופּע נאסע העלצער.

דזשים וזהייט וויים אָבער יאָ וואָס ער טוט! מיט גרויס התמדה לייגט ער די נאסע פלעקער אויף די שטיינער אונטער דער זון צום טרוי־קענען. דערנאָך, אַז ר'האָט זיך שוין גוט געהאט אָנגעאַרבעט און א היבש ביסל אייגנטום ליגט שוין אויסגעלייגט אונטער דער זון, האָט ער זיך אוועקגעזעצט רואיק אָפּהיטן דאס פאַרמעגן . . . זינט פיל טעג האָט ער איצט, ס'ערשטע מאָל, ווידער דערפילט אַז ער איז ערגעץ צוגע־בונדן. אַז ער קאָן נישט נעמען און טאָן אזא גיי אוועק! ביז די ברעטלעך וועלן נישט זיין טרוקן און פאַרטאָן אין ווענט, קאָן ער נישט אוועקגיין! צוזאמען מיט דעם געפיל פון צוגעבונדנקייט, האָט ער אויך, ס'ערשטע מאָל אין די עטלעכע טעג, דערפילט ווי ער נויטיקט זיך אין זיין יונג, אין דזשאָן. נאָר וואָס קומט אַרויס, ער ווייסט דאָך אפילו נישט וואו ער איז! איז ער נאָך אין יענעם צימערל? נאָר ווען יאָ? ער וועט סאַ־ווי אהין מער נישט צוגיין. ער וועט מער מיט יענעם רויטן דייטש קיין אַרגומענט נישט האָבן! נאָ סער!

צו מאָרגנס, נאָכן אָפּליגן איינער אַליין אין דער נאָרע א לאַנגע, קאַלטע, ווינטיקע נאַכט, האָט ער באַשלאָסן זיך צו שטעלן בויען. אָבער ס'ערשטע שטיקל האַלב־אָפּגעפוילטע קלעצל, וואָס ער האָט גענומען אַריינזעצן אין באָדן, האָט אים איבערצייגט וואָסער דזשאַב ער וועט דאָ האָבן! אַז מער ווי די הוילע הענט האָט ער נישט! נישט קיין האַמער, נישט קיין טשוועקל! אָבער דזשים וזהייט שרעקט זיך נישט אָפּ פאַר אַזעלכע זאַכן! ער בויט א היים! אַן אייגענע היים פאַר זיך! און קיין באָם ווי זיין ביישלעפער, דער הוירבערט לאַרסאָן, איז ער אויך נישט! ער וועט זיך אַן עצה געבן!

מיט א טעמפּ שטיקל ברעטל האָט ער אַזוי לאַנג געגראָבן ביז ער האָט געמאַכט א גריבל אין באָדן. דערנאָך האָט ער מיט א שטיין גע־

שלאָגן איבערן קלעצל מיט גרוים פרייד און אימפּעט. ביי יעדן קלאַפּ האָט ער אויסגעשריען: „ביי גאָלי״! עס שטייט!

נאָר אַז דאָס ערשטע קלעצל איז געשטאַנען אין באָדן, האָט ער זיך אַליין געפרעגט: „וואָס איינגנטלעך וויל ער דאָ מאַכן? אַ שטעלכל? מיט דעם ביסל ברעטלעך? ווי קאָן ער? זאָל ער כאָטש מאַכן אַ ווענטל צו דער נאָרע, דער ווינט זאָל נישט אַזוי קלאַפּן מיט די בלעכן!״ אפילו דאָס איז דאָך אים אָנגעקומען מיט גרוים מי און שוויים. אַז כדי איבערצוברעכן אַ ברעט האָט ער עס געמוזט אָנשפּאַרן אָן אַ שטיין און דערויף דריקן מיט זיין גאַנצן געוויכט, אָדער שלאָגן דערויף מיט אַ שטיין אינמיטן ביז עס האָט זיך איבערגעבראָכן. אַז, כדי ארויסצו־קריגן אַ פאַרזשאַווערט טשוועקל, צו האָבן מיט וואָס צו פאַרפעסטיקן איין ברעטל צום צווייטן, האָט ער זיך געמוזט קליגן מיט אַ שפּיציק שטיינדל. אָבער וואָס מאַכט דאָס אויס? פאַר דזשים ווהייט איז זים יעדער שווערקייט. ער בויט זיך אַ היים! . . .

העי, אַלטער! וואָס מאַכסטו דאָרטן? אַ פּאַלאַץ אויפן האָד־סאָן? . . . האָבן די יונגען פון די לאַסטוועגן פון אים גע׳חוזק׳ט.

— דו, פלאָקנשיסער, מעגסט לאַכן! פאַר דיר וואָרט אַ וואָרעם בעט!

די טעג זענען נאָך אַלץ געשטאַנען שיינע, כאָטש ס׳איז שוין געווען האַלב נאָוועמבער. נאָר די נעכט זענען געוואָרן אומדערטרעגלעכער! לויט ווי ס׳האָבן געריסן די ווינטן האָט עס אויסגעזען אַז אָט באַלד לאָזט זיך אַראָפּ אַ שניי. פון איין זייט וואָלט ער געווען צופרידן, דזשים ווהייט. ביים ראַמען שניי פרעגט מען זיכער נישט צו ביזט אַ פאַמיליע־מאַן. יעדער איינער קריגט אַ לאָפּעטע! אָבער אין די נעכט וועט עס זיין אוממעגלעך צו ליגן אין דער נאָרע. מ׳קאָן שוין נישט ליגן! און דער באָם ווייזט זיך נישט מער! טאָמער קומט ער טרייבט ער אים אַוועק ווי אַ הונט . . .

ביינאַכט ליגט ער טאַקע, דער אַלטער, אַ שטאַרער, אַ געפרוירענער און דער מוח אַרבעט פיבערדיק איבער עפּעס אַן אַנדער פּלאַן, וואו ווייטער צו פאַרבויען און פאַרשלאָגן אַ ווינקל. און ביסלעכווייז הייבט עס

טאקע אָן אויסזען, דאָס געבויעכץ, ווי אַ שטעלכל, כאָטש אין אַלע זייטן סטאַרטשן אַרויס אָפּגעבראָכענע ברעטער־עקן, שטעכיקע פלאָקנס. נאָר וואָס מאַכט עס אויס, אַבי אינווייניק זעט עס אויס ווענטלדיק, מיט ברעטלעך איבערן קאָפּ.

איינמאָל, אינמיטן טאָג, בעתן זיין שטאַרק פאַרטאָן אַרום דעם שטעלכל, איז צוגעקומען דזשאָ, אים אַ ריר געטאָן אין אַקסל: — העלאָ, פּאָפּ!

מיט אַ פאַרזשאַווערט טשוועקל צווישן די דינע, בלוי־פאַרטריקנטע ליפּן, האָט ער אָן איבעראַשטער געשטאַמלט, דער אַלטער:

— זע, זע ווער ס'איז דאָ! העלאָ, העלאָ דזשאָ!

— וואָס מאַכסטו דאָ, פּאָפּ?

— אָ, איך דענק צו מאַכן אַ קעמערל צום וואוינען. עס יאָגט נאָך אַלץ אַריין דער ווינט! און דו? וואו האַלסטו זיך אויף? נאָך אַלץ אין דעם צימערל, ביי דעם רויטן? מיין גאָט! ער מוז זיין אַ גענגסטער! . . .

— וואָס דו רעדסט, פּאָפּ! נאָר סאַי־ווי בין איך נישט מער דאָרט. געהאַט צו באַצאָלן בלויז פאַר איין וואָך. לעצטע נאַכט האָב איך אַרומ־געהאַנגען מיט חברה ביים האַפן. איך וויל זיך אַרויפקריגן אויף אַ שיף. דערווייל האָב איך גענעכטיקט אין „סאַלוויישאַן־אַרמעי". אָ, פּאָפּ! דאָרט איז אַן אמתער גהינום! טוסט גוט, פּאָפּ, וואָס מאַכסט זיך אַן אייגן ווינקל דאָ.

— דו זאָגסט מיר? פּאָפּ ווייסט אַלעמאָל וואָס ער טוט! יעס, פּאָפּ ווייסט! אויף אַ שיף, מיין באָי, וואָלט געווען גוט! אָבער פון דער „סאַלוויישאַן אַרמעי" האַלט זיך אַוועק! האַלט זיך אַוועק דזשאָ, וועסט ווערן אַ באָם! . . .

קאַפּיטל עלף

מיט איינמאָל האָט זיך אויפן אַלטן דזשים ווהייט אַ גאַס געטאָן אַ גאַנצע שפּע מיט גוטס. מיט איינמאָל האָבן די לאַסט־אויטאָס גענומען ברענגען אַהער גאַנצע שטיקער פון הייזער, וואָס מען האָט צענומען אין די אַלטע געגנטן פון אַראָפּ אַכטע עוועניו. מ'האָט אַהער געבראַכט בלע־כענע סופיטן, וואָס האָבן געקאָנט דינען פאַר גאַנצע ווענט. מ'האָט אַהער געבראַכט ציגל און בעלקעס, שטיקער אייזן און דראָט, מאַסן ברעטער און טירן און אויך גאַנצע פענצטער, מיט די שויבן אַפילו! ער האָט אַפילו געזען רערן פון אייוועלעך און אַ ווייס מעדיצין שענקעלע מיט אַ שפּיגל! . . .

דזשים ווהייט איז נעבעך צעטומלט געוואָרן פון דעם פּלוצימדיקן גאָס! ער האָט נישט געוואוסט וואָס פריער צו כאַפּן! און דאָס גע־כאַפּטע האָט ער נעבעך נישט געוואוסט וואו איז אַ זיכער אָרט עס אוועקצולייגן. מיט אַ פאַרקלעמט האַרץ איז ער נעבעך געשטאַנען און צוגעזען ווי די האַרצלאָזע יונגען לײדיקן אויס דאָס מיסט און אַש גלייך אויף די אוצרות אַרויף און אַלץ ווערט אים באַגראָבן אויף אייביק!

— דזשאָ, לאָמיר ראַטעווען וואָס מען קאָן! האָט ער געשריען צום זון.

ווי אַ יינגל, וואָס האָט אין חלום געפונען אַ גרויסן אוצר אין אַ ווילדן וואַלד און ער וויל ראַטעווען וואָס מער, וואָס מער, אַזוי האָט איצט דער אַלטער געכאַפּט און געשלעפּט וואָס נאָר ער האָט געקאָנט! איבער זיינע כוחות האָט ער געאַרבעט! ער האָט אַפילו נישט אוועקגע־לאָזט דזשאָן נאָך אַ ביסן ברויט. „לאָמיר, האָט ער געזאָגט, פריער האָבן דאָס אַלץ לעבן אונדזער שטעלכל”!

אַז זיי האָבן שוין געהאַט אָנגעשלעפּט אַ היבשע קופּע ברעטער און בלעכן און דער אַלטער האָט זיך דערלויבט אָפּצוכאַפּן דעם אָטעם, האָט ער ערשט איינגעזען אַז ער האָט נישט וואָס צו כאַפּן, אַז וואָס אַמאָל

ברענגען די לאַסט־וועגן אַלץ מער און אַז אין פאַרגלייך מיט דעם, וואָס ער קאָן איצט פון די מאַטעריאַלן מאַכן, זעהען די דריי צעקרימטע, צע־שפּיצטע ווענטלעך, לעבן דער נאָרע, אויס זייער נעבעכדיק, אַזוי נעבעכ־דיק, אַז אַפילו אַ הונט טאָר מען דאָ נישט אַריינלאָזן! . . .

אָפּגעמאַטערטע זענען זיי איצט, דער טאַטע מיטן זון, געזעסן לעבן דער קופּע ברעטער און בלעכן און דער אַלטער האָט געמאַכט פּלענער וואָסער ביידל ער וועט ערשט איצט אויפשטעלן! איצט וועט ער מאַכן אַן אמת'ע היים! ער האָט דאָך אַפילו אַ האַמער געפונען! און טשווע־קעס זענען אויך דאָ גענוג אין די ברעטער! „כ'גיי אַ געוועט, האָט ער געזאָגט צום יונג, ווען מען זאָל גוט זוכן, וואָלט מען אַ זעג אויך גע־פונען!"

— ווילסט דאַרפן אַריינשטעלן אַ פענצטער אויך, פּאַפּ!

געוויס אַ פענצטער! דאָס קליינע פענצטערל, מיט די פיר שויבן, וועל איך אַריינשטעלן! אַ גרויס פענצטער וועט זיין צו קאַלט! איצט, זון מיינער, האָבן מיר צייט! אין דעם קליינעם שטעלכל, לעבן שטיין, קאָנען מיר דערוויילע וואוינען ביז מ'וועט אויפבויען אַן אמת'ע היים!

אינמיטן זייער געמיטלעך פּלאַנעווען, איז דערוויילע צוגעקומען עפּעס אַ מאַן מיט אַזאַ מאָדנעם אינסטרומענט. דערנאָך נאָך איינער. פּונקט לעבן זייערע פיס האָבן זיי זיך געשטעלט מעסטן דאָס שטיקל פּלאַץ. לויט דער טיף פון וואָסער האָבן זיי דאָ געמאָסטן די הויכקייט פון אָנ־געשיטן באָדן. נאָכן ארוממעסטן ארום און ארום, זאָגט איינער צום אַלטן:

— ווילסט זיך מוזן אָפּטראָגן פונדאַנען מיט דיין אוצר, מ'דאַרף דאָ העכער מאַכן און אויסגלייכן דעם באָדן.

נאָך איידער דער צעטומלטער דזשים וויהיט האָט זיך געכאַפּט וואָס דאָ גייט פאָרקומען האָבן שוין גענומען אַהער פאָרן אויטאָס מיט אַש און מיסט.

— וואָס זאָל מען איצט טאָן, דזשאָ? האָט דער אַלטער פאַרלוירן געשטאַמלט. וואָס זאָל מען איצט טאָן?

— איך דענק מ׳דאַרף וואַרטן ביז זיי וועלן אויסגלייכן דעם באָדן!

— זיי וועלן אַלץ באַגראָבן אונטערן מיסט! לאָמיר עס אַוועקטראָגן, דזשאָ, גיך!

פאַרצווייפלטע האָבן זיי ווידער גענומען ראַטעווען דאָס ביסל אָנגעקליבענע גוטס. אָבער די אַריינגעשטעלטע ווענטלעך, מיט דער נאָרע אונטערן שטיין, האָבן זיי נישט געקאָנט ראַטעווען. הילפלאָזע, זענען זיי געשטאַנען איבער דער אָנגעשלעפּטער קופּע בלעכן און ברעטער און צוגעקוקט ווי אין טאָלעכל, צווישן די שטיינער, לעבן זייער ווינקל, שיטן זיך אָפּ פרישע בערגלעך און באלד קומט אַ מאַשין, אַט־יענע חיה, וואָס דרייט זיך אויף שווערע, אייזערנע פעסער־רעדער און פּרעסט איין און גלייכט אויס דעם באָדן. און אַט קאָלערט זיך דער מאַנסטער אַרויף און וואַרפט אום די ווענטלעך, אויף וועלכע ער האָט אַזוי פיל אַרבעט גע׳פּטור׳ט. נאָך איידער ער האָט באַוויזן עפּעס בעסערס אויפצובויען, האָט ער שוין פאַרלוירן דאָס שטיקל נאָרע פון איבערן קאָפּ אַראָפּ. מער ווי אַ שפּיץ פון יענעם שטיק פעלז, האָט מען איצט פון אויסגעגלייכטן באָדן נישט אַרויסגעזען. אפילו אַ הונט וואָלט זיך איצט דערונטער נישט געקאָנט שיצן.

— איצט איז אַלרייט. איז דער מעסטער צו זיי צוגעקומען פון דער זייט. איצט קאָנט איר שוין דאָרטן טאָן וואָס איר ווילט. מער וועט מען אייך שוין נישט באַלעסטיקן.

ס׳איז שוין געווען שפּעט נאָך האַלבן טאָג. איידער מען קוקט זיך אום פאַלט צו די נאַכט. נאָך אַזויפיל מי און אַרומוואַלגערניש איז ער ווידער אָן אַ שטיין צוקאָפּנס, פּונקט ווי דאַן, ווען ער האָט זיך קוים אַרויסגעכאַפּט פון אונטער דעם רויטן דייטשס וואָנסעס! אויף גיך האָבן טאַטע און זון גענומען מאַכן אַ שטיקל דעכל צו קאָנען דערווייל, אויף איבער נאַכט, אַרונטערקריכן. דערנאָך האָט דער אַלטער זיך געשטעלט בויען אויף אָן אמת! דאָס מאָל האָט ער שוין נישט געוואָלט אָפּכאַפּן. אַז אַ דעכעלע איז דערווייל, פאַר אַ נויט, דאָ — קאָן ער זיך פאַרגינען צו בויען מיט אַ טאָלק, רוּאיק, מיט אַ פּלאַן. מיטן זון האָט ער זיך איינגע־

טיילט: ער, דזשאַ, זאָל ווידער גיין צו די מאַרקעטס יעדן טאָג באַזאָרגן עסן און ער אַליין וועט דאָ, לעבן טייך, אונטערן טרובעריי פון די לאַסט־וועגן און שיפן, בויען די היים!

מיט זעלטענעם געדולד און נאָך מער ליבע, האָט דזשים וויהייט איצט צונויפגעהעפט אַ ברעטל מיט אַ בלעך, אַ בלעך מיט אַ קלעצל און עס איז געוואָרן אַ וואַנט! און אַז אַ וואַנט איז שוין געשטאַנען און ער האָט געזען אַז דער ווינט בלאָזט דורך, האָט ער, ווען דער יונג איז אַהיימגעקומען, געזאָגט:

— דזשאַ, מ׳דאַרף אויסזוכן סמאָלע פּאַפּיר! מ׳וועט דאַרפן דעקן נישט נאָר דעם דאַך, נאָר אויך די ווענט!

ביסלעכווייז האָט דאָס „בויעכץ" באַקומען אַן אויסזען! אפילו דאָס פיר־שייבלדיק פענצטערל איז שוין, נאָך לאַנגע קלערענישן, געווען אַריינגעזעצט אין ווענטל, וואָס קוקט אַרויס צום טייך.

אין מיטן דעם גאַנצן פיבערדיקן בויען, האָט ער אָבער געדענקט יעדערס מאָל צו־צולויפן צו אַ פרישׁ אָנגעוואָרפן בערגל און זיך דאָרטן ראַיען און אַרויסשלעפן עפּעס וואָס איז אים נוצלעך. ער האָט שוין אפילו אַרויסגעשלעפּט אַ צעבויגן אייזערן בעטל, וואָס ער האָט געדולדיק צוריק אויסגעגלייכט און עס אַוועקגעשטעלט אין ביידל, לעבן פענצטערל. און איבער די געפונענע זאַכן האָט ער זיך שוין נישט אַזוי געצאַפּלט. נישט נאָר ווענט און ברעטער מיט סמאָלע־פּאַפּיר אויבן, נאָר אפילו אַ טירל הענגט שוין ביי אים! אַ רויט טירל, וואָס אַמאָל האָט עס זיך געוויגט הין און צוריק אין אַן אַלטן ביר־סאַלון, ערגעץ אַרום האוסטאָן סטריט, הענגט שוין איצט אויף זיין ביידל! און אַז ער גייט אַוועק, שליסט ער עס פּאַוואָליע צו און רואיק נישט נאָר איבער דעם העמד און האַנטוך, וואָס ער האָט ביז איצט געמוזט טראָגן אין די קעשענעס, נאָר אויך איבער אַלץ, וואָס ער האָט שוין דאָ באַוויזן אָנצוזאַמלען!...

און זיין פּאַרמעגן פאַרגרעסערט זיך מיט יעדן טאָג! אָט האָט ער געפונען אַ שטאַנג, אַ רער אַזאַ, אויף וועלכער ס׳איז נאָך געווען אַרום־געוויקלט די אַמעריקאַנער פאָן, אַן איינגעשמוצטע, מיט איינגעריסענע שטרייפן און איין דורכגעלעכערטן שטערן. מיט גרויס פרייד האָט ער

דאָס געכאַפּט און צוגעבראַכט צום ביידל. אַ היבשע ווײַלע האָט ער דאָס געהאַלטן אין דער הויך, אויפן דעכל, איבער דער טיר. „ביי גאַלי״! ער וועט נאָך דאָ די פּאָן אַרויפציען! דאָ איז אויך „יונייטעד סטייטס טעריטאָרי״. זאָל אויך דאָ פֿלאַטערן די אַמעריקאַנער פֿאָן! . . .

צוזאַמען מיטן מערן זיך פון זיין פאַרמעגן, אָט אַ שטייגער דער בלויער, אָפּגעקנאַקטער טשייניק, וואָס ער האָט נאָרוואָס געפונען, מערט זיך אים אויך זיין פאַנטאַזיע! ער האָט ממש געגליט קוקנדיק אויף דעם אַלעם, וואָס ער האָט שוין און וואָס ער קאָן נאָך אַלץ דאָ אָנ־זאַמלען! ווען די אַלע, וואָס שטייען נאָך סאַנדוויטשעס, וואָלטן נישט געווען קיין באָמס, וואָלט מען דאָך אַ גאַנצע שטאָט געקאָנט דאָ אויפ־בויען! פון צוויי און זיבעציקסטער ביז אַרויף נאָרד, צו הונדערט און פינף און צוואַנציקסטער סטריט, ציט זיך דאָס שטיק ניי־געשאַפן לאַנד. און פון וואָס צו בויען איז אויך דאָ! די לאַסט־אויטאָס האַלטן אין איין ברענגען! אַ גאַנצע „קאָמיוניטי״ וואָלט מען געקאָנט אויפבויען! ווען דאָ, לענג אויס דעם האַדסאָן, וואָלטן זיך געצויגן אַ סך אַזעלכע בײַד־לעך ווי זיינס, וואָלט ער נישט באַדאַרפט גיין מיטן טשייניק אַזש צו זעקס און ניינציק נאָך אַביסל וואַסער. די „קאָמיוניטי״ וואָלט געשיקט אַ דעלעגאַציע צום מעיאָר, וואָלט מען דאָ זיכער צוגעצויגן וואַסער! פאַר־וואָס נישט? מיר זענען נישט קיין בירגער? . . . און אַ קאָמיוניטי וואָלט אפשר געהאַט אַ מעיאָר אויך! פאַרוואָס נישט? . . . זיי וואָלטן זיכער געמאַכט אים . . . „מעיאָר דזשים וועייט! „ביי גאַלי״! ווען זיי וואָלטן נישט געווען קיין באָמס . . .

— זיכער, פּאָפּ! דיך דאַרף מען מאַכן פאַר מעיאָר! דו ביזט דאָ דער ערשטער בירגער!

ער איז געווען זיכער אַז דאָס האָט אים דער יונג געזאָגט. אינדער־אמת׳ן איז דער יונג דאָ גאָרנישט געווען. אַליין איז ער געשטאַנען, דזשים וועייט, אין ביידל, איבער אַ באַרג ציגל, וואָס ער האָט אָנגעשלעפּט. די נעכט זענען געפערלעך קאַלטע און קיין אייוועלע, וואָס ער האַלט אין איין אַרומזוכן, קאָן ער אַלץ נישט געפינען, מוז ער זיך שטעלן

בויען אַן אייוועלע. עס איז אַלרייט! דזשים וואַיט געדענקט גוט ווי מען פלעגט בויען די ציגלענע אייוועלעך אין „אַלד ענגלאַנד".

ווי אַן אמת'ער מויערער איז ער איצט געשטאַנען און געלייגט אַ ציגל אויף אַ ציגל. אינדערזייט, אין ווענטל, האָט ער געלאָזן אַ קונציקע עפענונג אויף אַריינצורוקן טעפּ. אינדערהויך האָט ער אַרויפגעפּאַסט אַ שטיק אייזערנע פּליטע און צוזאַמען מיטן פאַנטאַזירן, הויך אויפן קול, וועגן דזשים וואַיט אַלס מעיאָר פון דער נייער „קאָמיוניטי", האָט זיין פאַנטאַזיע שוין אויך געזען ווי די פּליטע גליט אַזוי פייערדיק־רויט און דער טשייניק וואַסער זידט מיט קאָכיקע בלעזעלעך, און ער אַליין זיצט ביי דער היימישער פּליטע און הערט זיך־צו ווי עס פייפט דער ווינט אין דרויסן . . .

— העלאָ, פּאַפּ!

אין זיין גרויסער פאַרטועכקייט, סיי מיטן געדאַנק, סיי מיט די הענט, האָט ער גאָרנישט געהערט ווי ס'טירל האָט זיך געעפנט און דער באָם האָט זיך געטאָן אַ שטעל אַריין גלייך הינטער אים!

— העלאָ, פּאַפּ! איך זע דו אָרדנסט זיך דאָ איין ווי אַן אמת'ער לאָרד!

אַ שטאַרק איבעראַשטער, האָט אים דער אַלטער אָנגעקוקט, האַלטנ־דיק די צוויי פאַרנומענע הענט אין דער לופט. אין איינער האָט ער גע־האַלטן אַ פּויסט ווייך, נאַס ליים, און אין דער צווייטער — אַ רויטן ציגל. ער האָט זיך גאָרנישט געריכט אַז נאָך אַזויפיל טעג, זאָל זיך דער באָם ווידער באַווייזן. ער האָט נישט געוואוסט וואָס ער זאָל דאָ מיט אים טאָן. פון איין זייט האָט ער געהאַט אַ שטאַרקן באַגער אים אַרויסצו־טרייבן! „אַרויס פון מיין הויז, דו באָם"! . . . אַזאַ ווי דו, האָט נישט קיין רעכט אויף קיין דאַך! פון דער אַנדערער זייט האָט אָבער דער גוטער דזשים געוואָלט אים אַרומכאַפּן, אָט מיטן ציגל און מיטן ליים אים אַרומכאַפּן: „הוירבי, קום גלייך אַהער! פאַראַן געגוג דאָ פון וואָס צו בויען! שטעל זיך אויף אַביידל. איך וועל דיר העלפן! רוף נאָך באָים. „לאָמיר אויפשטעלן אַ שטאָט!" נאָר געטאָן האָט ער נישט ס'ערשטע און נישט ס'צווייטע. מיט ביטול און נאָך מער פאַראַכטונג,

האָט ער זיך אַוועקגעקערט פון דעם באָס און ווידער גענומען בויען דאָס אייוועלע . . .

— וואָס איז דער מער, פּאָפּ, שוין ווידער בייז?

— אָ, סאָ, סאָ . . . האָט אים דער אַלטער אָפּגע׳פּטור׳ט. ער האָט זיך אָבער לאַנג נישט געקאָנט איינהאַלטן! די פריערדיקע וויזיעס פון אַ קאָמיוניטי אויפן ברעג האָדסאָן: די וואַסער־רערן און אפשר נאָך לאָמפּן אויך, וואָס מען וואָלט דאָ זיכער פאַרצויגן; דער אַמעריקאַנער פלאַג איבער זיין דעכל און אפשר אויך, פאַרוואָס נישט? דזשים וווהייט אַלס מעיאָר: אָט־דאָס אַלץ האָט אים נישט געלאָזט זיין אָנגע׳ברוגז׳ט. ס׳ביסל בייזקייט, וואָס האָט אים אַרומגעכאַפּט,ביים יונגס אַריינקומען, איז איצט געוועןצעבלאָזן, ווי שפּינוועבס אונטער אַ שטאַרקן ווינט.

— הער מיך אויס, האָט ער זיך פּלוצים זייער ערנסט געטאָן אַ דריי אויס צום באָס. הער וואָס פּאָפּ זאָגט דיר! שטעל דיר אויף אַ גע־צעלטל! אַז אַ מענטש האָט אַ ווינקל וואו זיך אַוועקצולייגן, געפינט ער שטענדיק וואָס אָפּצועסן אויך! ניו־יאָרק איז אַ גרויסע שטאָט! זעסט, אָט מאַך איך שוין אַן אייוועלע! ס׳וועט מיר זיין וואַרעם . . . האַלץ צום ברענען וועט מען דאָ שטענדיק געפינען! הער וואָס פּאָפּ זאָגט דיר! . . .

— איך מיין, איר זענט גערעכט, מיסטער דזשיימס וווהייט . . .

„מיסטער דזשיימס וווהייט" . . . דער אַלטער האָט עפּעס נישט גע־וואוסט ווי אַזוי ער זאָל אויפנעמען אָט־דעם זאָג: מיסטער דזשיימס וווהייט. ביי דעם יונג ווייסט ער קיינמאָל נישט צו ער חוזקט אָדער ער רעדט ערנסט. פון זינט ער האָט אים יענע נאַכט באַגעגנט לעבן דער וואַנט, אַן איינגעקנוילטן און זיך צו אים צוגעטוליעט, הערט ער ערשט דאָס ערשטע מאָל פון אים זיין פולן נאָמען. נישט בלויז דזשים, נאָר מיסטער דזשיימס וווהייט", ער קאָן נאָך זיין „מעיאָר דזשיימס וווהייט" אויך! מ׳קאָן גאָר נישט וויסן! אוודאי קאָן מען גאָרנישט וויסן! . . .

קאַפּיטל צוועלף

די פּאָטערלעכע לעקציע, וואָס דזשים וואַיט האָט נעכטן געגעבן דעם „באָס“, הויבערט לאַרסאָן, האָט אים נעבעך היינט פאַרשאַפט פיל האַרצווייטיק. וואָרום דער באָס איז נישט געקומען אַליין! באַלד אינ־דערפרי, האָט ער זיך אַהער אַראָפּגעלאָזט מיט אַ פּריינט זיינס, אַ חברה־מאַן, מיט וועמען ער האָט זיך די לעצטע טעג געוואַלגערט אין די סאָבוויי־סטיישאָנס. יענער, דער פריינט זיינער, דאָס איז עפּעס אַן אויסטערלישער לאַנגאַץ! דעם אַלטן דאַכט זיך, ווען דער יונג זאָל צעשפּרייטן די צוויי פיס, וואָלט ער זיכער געקאָנט שטיין אויף ביידע ברעגן האָדסאָן און נאָך אונטער זיך דורכלאָזן די שיפן פון טייך... אַ פּאָר הענט האָט ער, דער לאַנגער, קאָן ער זיכער מיט זיי גרייכן צו דער דזשאָרדזש וואַשינגטאָן בריק. דעם יונג האָט דזשים וואַיט פיינט גע־קראָגן גלייך ווי ער האָט אים נאָר דערזען.

גלייך ווי ער איז נאָר צוגעקומען, דער לאַנגער, האָט ער שוין גענו־מען לאַכן פון אַלטנס ביידל: „אָט־אַזאַ חורבה מאַכט מען? געלאַטעטע שטיקער סמאָלע־פּאַפּיר מיט ווייסע בלעך? ברוינע ברעטער מיט ווייסע טירן אין אַ וואַנט? כאַ, כאַ, כאַ! ער וועט מאַכן! פון הוילע ווייסע בלעכן וועט ער מאַכן! אפילו דעם דאַך וועט ער מאַכן פון ווייסן בלעך! אַ פּאַלאַץ וועט ער זיך מאַכן! ס'וועט זיין אַ פּראַכט! און מיט די ציגל, וואָס וואַלגערן זיך דאָ, וועט ער אין פרילינג אויספלאַסטערן אַ רויט שטעגעלע צום ווייסן פּאַלאַצל, און די דראָטן און שטיקער רער וועט ער אויך פאַרנוצן. ער וועט זיך מאַכן דערפון אַ גערטל . . .

אַז דער אַלטער האָט דאָס דערהערט, האָבן אים גענומען דריגן הענט און פיס! ער האָט מיט איינמאָל פאַרלוירן אַלץ! נישט נאָר די זיכערקייט אין זיך, נאָר דעם באָדן אונטער זיך האָט ער פאַרלוירן! ער האָט נישט געוואוסט וואָס ער זאָל דאָ כאַפּן טאָן! און דער לאַנגאַץ רעדט נישט בלויז. דאָס איז דיר נישט דער באָס לאַרסאָן! דער לאַנגאַץ

ראַיעט זיך שוין אין די אָנגעוואָרפענע בערג מיסט און שלעפט שוין גאַנצע קופּעס . . .

— דזשאַ, מיר געפעלט נישט דער לאַנגער! לאָמיר אים נישט לאָזן צונעמען אַלץ! ער איז אַ רויבער, דו הערסט, דזשאַ! . . .

— אַ, פּאָפּ, וואָס דאַרפסטו דעם אָפּפאַל?

דזשים וו׳הייט האָט אָבער נישט געהערט וואָס דער יונג זאָגט. מיט זיין געזונטן חוש האָט ער דערפילט אַז דער לאַנגער, מיט דעם אויסגעצויגענעם, בלייכן פּנים, וועט זיך דאָ נישט בלויז אויפשטעלן אַ דאַך איבערן קאָפּ, נאָר אַז ער וועט טאַקע פאַרשלינגען אַלץ וואָס דאָ איז נאָר פאַראַן. מיט הארצווייטיק האָט דער אַלטער געקוקט ווי יענער שלעפּט די בלעכן און ברעטער. אַלץ וואָס ער האָט נעבעך געקאָנט טוען, דער אַלטער, איז קריגן זיך מיט לאַרמאָגען. ווייל זיך אָבער דער באָם נישט קריגן! אַז נאָר ער לאַכט און קלאַפּט אים אין פּלייצע:

— וואָס אַרט עס דיך, פּאָפּ? . . .

אָבער אַז דער אַלטער האָט דערזען ווי דער לאַנגער האָט געבראַכט צו שלעפּן אַ שטול! אַ גוטע שטול! ערנסט, ווי אַ גוטע שטול . . . האָט ער שוין מער נישט געקאָנט אַריבערטראָגן. נישט ווייסנדיק צו וואָס, אַפילו נישט ווייסנדיק וואו ער וועט נאָך פּאַקן דאָס אָנגעקליבענע, האָט ער זיך ווידער אַ פלאַטערענדיקער, אַ צעטראָגענער, אַוועקגעלאָזט צווישן די אָנגעוואָרפענע מיסטן. איצט האָט ער שוין נישט געזוכט וואָס ער דאַרף. ער האָט שוין געכאַפּט אַלץ וואָס איז אים געקומען אונטער דער האַנט. ווייל דאַרפן, אייגנטלעך דאַרף ער דאָך גאָרנישט! ער האָט נאָר מורא אויב ער וועט נישט כאַפּן דעם צעשאָסענעם זייגער, אָן ווייזערס, ביי וועמען די געדערים הענגען אַרויס, נאָכגעלאָזטע, וועט דער הויכער דאָס צוכאַפּן. חוץ דעם, די אומרואיקייט טרייבט אים דווקא דאָרט, וואו דער הויכער איז . . . נישט איינמאָל האָט ער זיך צונויפגעשטויסן מיטן לאַנגן:

— דאָס איז מיין! האָט ער געשריען. איך האָב עס צום ערשט דערזען!

אָבער דער הויכער האָט געטאָן אַ ריס דאָס שטיק רער מיט אַזאַ רציחה אַז דער אַלטער איז שיר אומגעפאַלן.

אַ באַזיגטער דורך דעם הויכן אין אָפענעם שלאַכט־פעלד, צווישן די קופּעס מיסט, האָט דער אַלטער זיך נעבעך צוריקגעצויגן צום אייגענעםביידל און מיט גרויס פּאַרדרוס צוגעקוקט ווי דער „רויבער" מאַנדרעוועט טאַקע אַרום ווייסע, בלעכענע ווענט! דאָס איינציקע, וואָס ער האָט דורכן באָס געפּועלט, איז געווען, דער „רויבער" זאָל זיך כאָטש אָפּרוקן אַביסל ווייטער. „וואָס, קאַרג פּלאַץ פּאַראָן אויפן האָדסאָן"?

און ער שטעלט זיך טאַקע אָן אמתן פּאַלאַץ, דער הויכער! ווייס־געפּאַרבטע, בלעכענע ווענט; אַ משופּע, ווייס דעכל און דריי פענצטער אין דריי זייטן! דריי גרויסע פענצטער! אָט וואָס דער „רויבער" האָט זיך פאַרנומען אויפצושטעלן! צו אַלדע טייוול! וואָס האָט ער, דזשים וועהיט, זיך אַזוי געאיילט? . . . ס'אַלטע האַרץ האָט אים נעבעך גע־קלעמט פון קנאה. ער האָט זיך געוואָלט נעמען איבערמאַכן זיין גאַנץ שטעלכל. זענען אָבער שוין געשטאַנען קאַלטע טעג. ס'האָט אים שוין געבריט אין די פינגער. דערצו נאָך האָט אים דער יונג זיינער, דזשאָ, אָפּגעהאַלטן: „ס'לוינט נישט, פּאָפּ! סאַ־ווי ווער מען פונדאַנען אַראָפּ־טרייבן . . . ער, דזשים, גלייבט אפילו נישט. וואָס הייסט מען וועט אַראָפּטרייבן? פאַרוואָס? וואָס אַרט דען די שטאָט אַז ער, דזשים וועהיט, האָט דאָ, אויפן ברעג האָדסאָן, צווישן די סאַמע מיסטן, אַ ביידל? נאָר ווען אפילו מ'זאָל אַראָפּטרייבן, וועט ער דערלאָזן דער „רויבער" זאָל האָבן דריי פענצטער און ער נאָר דאָס קליינע, פיר שייבלדיקע לעכל?... נאָ סער!

אויף גיך האָט ער אַרויסגעבראַכן עטלעכע לאַטעס פון דער וואַנט, וואָס גייט צום לאַנגנס ביידל און מיט גרויס הנאה, יענעם אויף צעפּי־קעניש, גענומען אַריינשטעלן אַ האַלב פענצטער, וואָס ער האָט מיט גרויס מסירת נפש אַוועקגעריסן, טאַקע פון אונטערן רויבערס הענט. זאָל ער זען, דער לאַנגאַץ, אַז ביי אים וועט זיין נאָך אַ פענצטער און טאַקע אין זיין זייט אַריין! . . .

כדי דעם לאַנגן נאָך מער צו קרענקן, איז ער אויף צומאָרגנס אויפ־

געשטאַנען ווען ס'האָט נאָך געבלויט און גענומען אויף גיך אַרויפּפּעס־טיקן דעם שטאַנג מיט דער פאָן, איבער דער טיר. דערנאָך איז ער גע־שטאַנען מיט איין אויגל אין זעלבן האַלבן פענצטער און זיין אַלט, שוואַך האַרץ האָט אָנגעקוואָלן קוקנדיק, ווי דער לאַנגער איז אַרויסגעקו־מען פון ביידל און געבליבן מיט אַ פאַרריסענעם קאָפּ, אַ פאַר'חידוש'־טער: פונוואַנען האָט זיך פלוצים דערנומען אַ פאָן איבערן אַלטנס נאָרע? . . .

שפּעטער, ווען דזשאָ איז געקומען אַ פריידיקער, מיט אַ בשורה אַז פון יענער זייט זעקס און ניינציק, ביז אַראָפּ דער צוויי און זיבעציקסטער סטריט, שטעלן זיך חברה אַסאַך אַזעלכע ביידלעך, האָט דער אַלטער נע־בעך נישט געוואוסט צו ער זאָל זיין צופרידן, אָדער גאָר מורא האָבן...

נאָר צו וואָס האָט ער געדאַרפט גיין אין יענער זייט זעקס און ניינציקסטער? אַז דאָ, אַרום אים, איז ממש געוואָרן אַ מהומה! ס'וואַקסן ביידלעך איבערן טאָג! יעדן טאָג יאָוועט זיך נייע שכנים. ווען נישט דער לאַנגער „רויבער", וואָלט דזשים וועיט זיכער צופרידן געווען וואָס עס וואַקסט אַ „קאָמיוניטי". ער וואָלט אפילו אַלעמען צו־געהאָלפן! אַזוי אָבער, שלעפּט ער זיך נעבעך אין די מיסטן, כאַפּט נאָך אַ בלינדן זייגער, אָן אַ ציפערבלאַט, הייבט אויף נאָך אַ צעבויגן רעדל פון אַ קינדער־וועגעלע, כאָטש ער באַדאַרף דאָס אַלץ אויף כפרות. אויב ער טוט דאָס, איז עס בלויז ער זאָל קאָנען קוקן דעם לאַנגן אויף די הענט, וואָס ער זוכט . . . ער מוז אַוודאי זוכן, דער לאַנגאַץ, עפּעס אַן אייזערן אייוועלע. ס'איז אים שוין אוודאי קאַלט, דעם הורן־יונג! אָבער אַן אייוועלע האָט ער, דזשים וועיט! אַליין זיך איינגעמויערט אַן אייוועלע, ווי אין „אָלד־ענגלאַנד" . . .

פאַרטאָן אין אייגענעם ביסל פרייד, וואָס ער האָט אַן אייוועלע בעת יענער, אין „וויסן־פּאַלאַץ", פרירט, האָט ער פלוצים דערהערט אַ געטומל. נאָך פון ווייטנס, צווישן די בערגלעך, האָט ער שוין דערזען ווי קעפּ אַמפּערן זיך דאָרט און ווי דער העכסטער, דער „רויבער" וואַרפט זיך פלינקער פון אַלעמען! אַן אומרואיקער האָט ער גענומען איילן אַהין. ער איז זיכער געווען אַז איינער פון די שכנים האָט דערטאַפּט אַן

אייזערן אייוועלע און דער הויכער רייסט עס ביי יענעם ארויס, ווי ביי אים ס׳שטיק רער.

נאָך איידער ער איז צוגעקומען נאָנט, אזוי גיך ווי ער האָט זיך פארנומען אין א זייט פון הויכן בערגל, האָט ער שוין דערזען אז דאָס רייסט מען זיך איבער אן אַלט שטרויען קינדער־וועגעלע, א לאָמס, אָן רעדלעך! ס׳איז אים גרינגער געוואָרן אויפן הארצן, דעם אַלטן. אבי נישט קיין אייוועלע! אָבער ווי דער „רויבער" דארף דאָס אַלץ! אפילו א צעבראָכן קינדער־וועגעלע! צו וואָס דארף ער דאָס אַלץ? כ׳גיי א געוועט ער וועט אהערברענגען א ווייב מיט א בייבי אויך! אויף אזא חברה־מאַן איז אַלץ צו גלויבן . . .

צוקומענדיק האָט עס אים גאָר הנאה געטאָן וואָס דאָס מאָל קומט עס דעם „רויבער" נישט אזוי לייכט אָן! דער אַנדערער, כאָטש פיל נידריקער, לאָזט זיך נישט! ער זעצט צוריק! ער האָט זיך אפילו גע־וואָלט געוועטן מיט לארסאָנען, מיט אָט־דעם געמיינעם „באָם", וואָס האָט דעם רויבער אהערגעבראַכט, אז דאָס מאָל וועט שוין דער הויכער נישט געווינען. אָבער צו זיין באַדויערן איז דער באָם גערעכט געווען. אויך איצט האָבן דעם „רויבערס" צוויי לאַנגע הענט געגעבן יענעם א שליידער און ארויסגעריסן ס׳וועגעלע. שפּעטער האָט דער אַלטער מיט נאָך מער הארצווייטיק זיך צוגעקוקט ווי יענער פּאַסט דערויף אָן רעדלעך און נעמט דערמיט פאָרן איבערן פעלד, ווי א גאַנצער באַלעבאָס! דער „רויבער" דארף שוין איצט נישט טראָגן דאָס געפונענע. ער פּאַקט אָן א פול וועגעלע און רעדלט דערמיט צו צוםביידל! . . .

געשלאָגן פון לאַנגן אין אַלע זייטן, האָט דער אַלטער כאָטש גע־וואָלט דעם באָם אביסל אָפּעסן ס׳הארץ:

— לארסאָן, ער וועט דיך נאָך ארויסטרייבן פון דיין פּאַלאַץ.

— מיך ארט דאָס נישט, פּאָפּ! איידער ער וועט זיך נאָך האָבן איינגעשטעלט, וועל איך שוין זיין אוועקגעפאָרן „סאוט". דערווייל שטעלט ער פאַר מיר א געצעלט . . .

דעם אַלטן איז נעבעך איצט גאָרנישט געבליבן, איבער דעם הויכן, מער ווי זיין אייוועלע. ער האָט זיך איצט אָנגעהאַלטן אָן דעם, ווי

אַן זיין איינציקן כוח! וואָס קעלטער עס איז געוואָרן, אַלץ מיט מער פרייד האָט ער געהייצט דאָס אייוועלע און געשטאַנען דרויסן, מיט זיין גאַנצן שטאָלץ און געקוקט אויפן שווארצן קוימענדל, וואָס שטעקט ארויס פון דער וואַנט, ווי א פאַרהויבענער עק ביי א קאָטער . . . מערקווירדיק, צוליב דער בייזקייט אויפן לאַנגן, האָט ער שוין הנאה געהאַט וואָס קיי־נער האָט נישט קיין אייוועלע, וואָס פון קיינעמס ביידל זעט זיך נישט קיין רויך!

איינמאָל איז דזשים וויהיט אויפגעשטאַנען פאַרטאָג. דאָס איז גע־ווען נאָך א נאַכט ווען עס איז אויסגעפאַלן דער ערשטער שניי. זיין כסדר'דיק וועלן וואָס שטאַרקער ווי טאָן דעם הויכן, האָט אים היינט, לכבוד דעם ערשטן שניי, געטריבן וואָס פריער צו מאַכן פייער. פונקט ווי דאַן מיט דער פאָן, אַזוי האָט ער געוואָלט זאָל היינט דער הויכער באַלד אינדערפרי זיך נעמען עסן ס'הארץ פון דעם רויכל, וואָס גייט פון „פאָפס" אָרעמען ביידל, בעת זיין „ווייסער־פאַלאַץ" שטייט א קאַלטער, א געפרוירענער . . .

מיט גרויס ווירדע, ווי אַן אמת'ער באַלעבאָס, איז איצט דזשים וויהיט געשטאַנען דרויסן, לעבן זיין טירל, אין פריש אָנגעפאַלענעם שניי. קיין איין טריט האָט נאָך קיינער דאָ נישט געשטעלט. דאָס גאַנצע שטיק פעלד, וואָס איז נעבכטן געווען איין גרויסער מיסט־קאַסטן, האָט איצט געפינקלט אין בלענענדיקער ווייסקייט. די נעבעטיקע בערגלעך אַש האָבן זיך איצט אַרויסגעהויבן אַזעלכע ווייסע, רונדע, פוכקע אויסגע־פילטע, ווי וואונדערלעכע קופּאָלן צעשטעלטע אויף דער ערד. אויך די געלאַטעטע דעכלעך פון די ביידלעך זענען געווען צוגעדעקט מיט בלענ־דענדיקע, פוכקע דעקן! אפילו אויפן שטערצל פון זיין שווארץ קוי־מענדל, האָט זיך אוועקגעלייגט א רונדיק, ווייס בליאַנקענדיק קישעלע.

ווי ווייט זיין אויג האָט געקאָנט כאַפּן דורכן בלוי־פינקלענדן פרי־מאָרגן, זענען די ביידלעך אין זייערע ביידע זייטן געשטאַנען טויטע, אָן א רויכל. בלויז זיין ביידל רעדט דאָס אַזוי ווארעם ארויף אין דער קאַל־טער, בלויער לופט אריין דורך א קרייזלדיק רויכל אַזש פונקעלעך פליען! א צופרידענער, האָט ער פאַוואָליע גענומען שטעלן טריט אין פוכקן שניי.

ווי א באַלעבאָס איז ער געגאַנגען אַראָפּ צום האָדסאָן טוען זיין מענטש־באַדערפעניש. ערשט אַפּערשפּרייזענדיק די וואַנט, איז ער געבליבן שטיין ממש אַ פאַרגאַפטער! אפשר דאָס צענטע ביידל אַרויף, לאָזט אויך פון זיך אַ רויך! . . . וואָס איז דאָס? וואוינט דאָ נאָך איינער, וואָס קאָן מאַכן אייוועלעך ווי ער? ער פאַרלירט, הייסט עס, דעם לעצטן כוח זיינעם? . . .

ער איז שוין נישט געגאַנגען וואו ער האָט באַדאַרפט . . . מיט אַ ברעטל אין האַנט האָט ער גיך גענומען זיך מאַכן אַ שטעגל. אומגעדולדיק האָט ער געוואָרפן דעם שניי אין ביידע זייטן און זיך געשניטן אַלץ ווייטער און ווייטער איבער דער בלענדענדער ווייסטקייט, פאַרביי איין ביידל, אַ צווייטס און אַזוי כסדר, ווי מען וואָלט אים געדונגען דאָ צו מאַכן אַ וועג. שוין ביי יענעם ביידל האָט ער אָנגעטראָפן אַ נידריקן מענטשן, אַ געזעצטן, אַ רונדן, איינגעבויגן, מיט אַ ברעטל אין האַנט, זיך מאַכן אַ שטעגעלע פונקט ווי ער.

— גוד מאָרנינג, וואָס ברענגט דיך אַהער אַזוי פרי? האָט דער איטאַליענער זיך אויסגעגלייכט באַוויזנדיק אַ רויט אָפּגעפרוירן, שוואַרץ באַוואַקסן פנים. — דאַכט זיך דו ביזט דער שכן פון יענעם ביידל דאָרט?

— יעס, האָט דער אַלטער געזאָגט, אַ שכן. כ׳האָב זיך געוואונדערט. ביי קיינעם זעט מען נישט קיין רויך נאָר ביי דיר! ווי קומט דאָס?

— איך זע ביי דיר די גאַנצע צייט רויך.

— דאָס איז אמת. איך האָב אַליין אַריינגעשטעלט אַן אייוועלע, ווי מען פלעגט עס טאָן ביי אונדז אין ענגלאַנד.

— אָ, דו קאָנסט דאָס? ביים איטאַליענער האָבן אַזש די אויגן אויפגעלויכטן. ער האָט געלאָזט פאַלן דאָס ברעטל און געכאַפּט דעם אַלטן אונטערן אָרעם אין ביידל אַריין. דער דערפרייטער איטאַליענער האָט נעבעך געמוזט אים אַריינפירן אינוויייניק כדי מיט די הענט און אויגן, מער ווי מיט ווערטער, צו ווייזן דעם אַלטן ווי עס רויכערט נע־

בעך דאָס אייזערנע אייוועלע, וואָס ער האָט מיט אַזויפיל מי געבראַכט
אַהערצושלעפּן פון זיינס אַ פריינט, פון ערגעץ ווייט, אַראָפּ־שטאָט.

דעם אַלטן איז אַראָפּ אַ שטיין פון האַרץ! „אַבי עס איז נישט קיין
געמויערטס, דאָס אייוועלע. אַוודאי וועט ער אים אויסשטרעקן אַ האַנט!
נאָך דערצו ווען דער איטאַליענער איז אַ פיינער יונג, ער בעט אים אַזוי
העפלעך. געוויס וועט ער אים העלפן! נאָך היינט קומט ער אַהער און
וועט עס פאַר אים איינשטעלן, דאָס רויכערדיקע אייוועלע, זיינס.

צוריקקומענדיק צום אייגענעם ביידל, האָט דערווייל דער הויכער גע־
האַט פאַר אים אָנגעגרייט אַן אַנדער האַרץ־עסעניש. ווי ער וואָלט זיך
מיט אים ספּעציעל געריייצט, דער „רויבער"! דו האָסט אַן אייוועלע
האָב איך עפּעס אַנדערש . . .

אַ שטאַרק פּאַרטוועגער איז ער געשטאַנען, דער לאַנגער, אויפן סאַמע
ברעג טייך און געמאַכט עפּעס אַ קליין שטיבעלע . . . דער אַלטער האָט
באַלד באַנומען וואָס ער מאַכט דאָ, דער „רויבער"! הע, אַ—אַ—אַן
אָפּטרעטל איבערן טייך מאַכט ער זיך דער לאַנגער! באַקוועמלעכקייטן
זוכט ער זיך! וועט ער דאָס שוויינן? נאָ סער!

באַלד האָט דער אַלטער אויך גענומען שלעפּן ברעטער און דרענ־
נער. ס'גאַנצע ביסל האָלץ, וואָס ער האָט זיך נעבעך אָנגעקליבן צו
הייצן, צו האַלטן זיך וואַרעם, האָט ער איצט אַרויסגעשלעפּט. באַלד
אָבער איז ער געבליבן שטיין. צו וואָס זאָל ער זיך איילן? זאָל יענער
פריער אויפשטעלן. דערנאָך וועט ער מאַכן זיינס בעסער און לאַכן פון
יענעם. אַז יענער האָט געהאַט אויפגעשטעלט זיין שטיבעלע, האָט ערשט
דער אַלטער גענומען פאַרזעצן זיינע סלופּעס אונטן, האַרט ביים וואַסער.

— פּאַפּ, מען וועט נישט דאַרפן רייניקן! איז דזשאָ אונטערגע־
שפּרונגען אַ צופרידענער, פון אַלטנס איינפאַל.

— גערעכט דו ביזט! האָט דעם אַלטנס איינגעפאַלן, אָפּגעפּרווירן
פּנים געקוואָלן אַזש די אויגן זענען אים איבערגעגאַנגען פון גרויסן זיג...

אָבער נישט נאָר זיין קלוג אויפגעשטעלט אָפּטרעטל האָט געצויגן
אַלעמענס אויפמערקזאַמקייט. נאָך מער האָט דאָס געטאָן זיין קוימענדל
מיטן רויכל. גלייך ווי די חברה אומבאַקאַנטע שכנים זענען אַרויס פון

די ביידלעך און דערזען דעם ווייסן שניי־דעק — האָט דאָס רויכל זיי געגומען ציען אהער. אין אָנפאַנג האָט ער אפילו געמיינט אַז דאָס וועט דער פלאַג, וואָס פלאַטערט איבער זיין דעכל, ברענגען זיי אהער. נאָר, ווייזט אויס, אַז די „באַמס" ליגט ווינציק אין זינען דער אמעריקאַנער פלאַג . . .

דעם זעלבן טאָג האָבן זיך צו אים אריינגעשטעלט צוויי יונגע בחורים, אַט אַזעלכע ווי זיין דזשאָ. דאָס זענען געווען צוויי איינוואוינער אין ביידל פון זיין לינקער זייט, פונקט ווי דער רויבער מיטן באָס פון דער רעכטער.

כאָטש ביידע זענען אַזוי ענלעך, איז ער געוואויר געוואָרן אַז איי־נער איז אַן איירישער און דער צווייטער גאָר אַ יידישער. ביידע קומען זיי פון דער איסט־סאַיד. דאָס טאַקע האָט אים אַזוי אימפּאָנירט. אָט, צוויי יינגלעך, קומען ביידע פון אַזוי ווייט „איסט", און זענען דאָך אַזעל־כע פיינע באָים! זיי האָבן זיך מיט קיינעם נישט געריסן. אַלע האָבן דווקא געזוכט בלעכן פאַר די ביידלעך, זענען זיי געווען קלוגער! זיי האָבן צוזאַמענגעקליבן אַלע „לינאָלעאומס" און דערמיט געדעקט סאַי די ווענט סאַי דעם דאַך! דערפאַר דערקאָנט מען זייער ביידל פון ווי ווייט! איז איין וואַנט ביי זיי פון ווייסע קעסטעלעך מיט בלויע שלע־קעלעך, איז גאָר די צווייטע אַ ברוינע, מיט גרינע צייכענונגען . . . און דער דאַך איז גאָר אַ געמיש פון שטיקער צעראַטע מיט אַלע קאָלירן! און עס גלאַנצט, ווי עס וואָלט געווען אָפּגעלאַקירט. און דער רעגן און ווינט וועלן דאָרט נישט אריין. אָ, נאָ!

— ס'איז קאַלט, האָבן זיי געזאָגט, די צוויי יינגלעך, אריינקומענדיק זיך וואַרעמען ביי זיין אייוועלע. — מען דאַרף מיט עפּעס זיך האַלטן וואַרעם.

— געוויס, האָט געזאָגט דער אַלטער. אַוודאי איז קאַלט. גרייט אָן ליים און ציגל. מיט פאַרגעניגן וועל איך אייך ווייזן ווי מען מאַכט אייוועלעך ביי אונדז אין „אָלד־ענגלאַנד".

אויך דער באָס, לאַרסאָן, איז אריינגעקומען:

— אָ, פּאָפּ, ביי דיר איז וואַרעם!

— דאָס וואָס עס איז! האָט אים דער אַלטער געענטפערט מיט גרויס שטאָלץ.

— דו ווייסט, פּאַפּ, האָט ער געפּרואווט דעם אַלטן אַביסעלע אַראָפּקלאַפּן פון שטאָלצן טאָן, דו ווייסט, פּאַפּ, דער הויכער, מיין פּאַרט־נער אין ביידל, איז אויך אַן ענגלישמאַן ווי דו . . . דערביי, זאָגנדיק דאָס, האָט ער געהאַלטן די הענט אויסגעשטרעקט צו דער גליאיקער פּליטע און מכלומרשט געקוקט אויפן קאָכיקן טשייניק, וואָס האָט גע־שפּריצט מיט זודיקע בלעזלעך אויף דער פּליטע אַרויף. אין דער אמתן האָט ער גאָר געהאַלטן דעם גנב׳שן בליק אַזוי זייטיק געווענדט צום אַלטן.

— נאַ, ער איז נישט! האָט דער אַלטער זיך געטאָן אַ וואָרף אויף אים אַ באַליידיקטער. אַזאַ רויבער קאָן נישט זיין קיין ענגליש־מאַן! אַן ענגלישמאַן איז אַלע מאָל אַ דזשענטלמען! דו וויים דאָס גאַנץ וואויל!

— דאָס זאָג איך דאָך אויך, פּאַפּ! נאָר קאַלט איז סאַי־ווי . . .

פאַר דער צייט, וואָס דער יונג האָט פאַרבראַכט מיטן אַלטן, האָט ער שוין געוואוסט אַז כדי צו געווינען דעם „פּאַפּ״, איז נויטיק צום ערשט אים אַביסעלע אויפרעגן און באַלד אים נאָכגעבן. אַז דער יונג האָט נאָכן מסכים זיין, אַז דער רויבער איז נישט קיין ענגלישמאַן, נאָך צוגעגעבן אַז עס איז קאַלט, האָט ער שוין דעם אַלטן צוריקגעשטעלט אין זיין שטאָלצער פּאָזע, אָבער אַסאַך ווייכער ווי פריער.

— אוודאי איז קאַלט! און ס׳וועט ערשט זיין! לאַרסאָן, דאַרפסט דאַנקען מיר, דיין פריינט דזשים ווהייט, וואָס האָסט איצט אַ דאַך אי־בערן קאָפּ!

— געוויס דאַנק איך דיר! האָט ער אים געוואָלט נאָך מער אַנט־וואָפּענען! אָבער ס׳איז קאַלט ביי אונדז אין פּאַלאַץ . . . וואָלסטו נישט, פּאַפּ, מיר צוגעוויזן מאַכן אַן אייוועלע ווי דיינס? וואָלסטו נישט? . . .

באַלד, האָט דער אַלטער גאָרנישט געענטפערט. נאָך דערנאָך האָט ער געלאַכט דעם יונג אין פּנים אַריין:

— דיר? דו ווילסט דאָך אַ ציגל אין האַנט נישט נעמען, דו באָם!

דער יונג האָט שוין געוואוסט מיט וואָס דאָס שמעקט. און אויס־געוואָרעמטער איז ער אַרויס. אין אפשר אַ פערטל שעה אַרום האָט זיך שטיל געעפנט דאָס טירל און דער לאַנגער, און איינגעבויגענער, ער זאָל זיך נישט צעכמאַליען דעם קאָפּ, האָט זיך געטאָן אַ שטעל אַריין.

— הערט, מיסטער וואַהייט, צו וואָס זאָלן מיר זיך „פייטן"? לאָמיר זיך בעסער געבן די הענט. נאָכאַלעמען זענען מיר דאָך שכנים...

דער אַלטער איז געווען איבערראַשט! מיט די צוויי גראָבע פינגער פאַרשטעקט אין רימען פון די הויזן, איז ער געבליבן שטיין און זיך געוואונדערט אויף דעם לאַנגנס חוצפּה. אָבער טיף אין זיך איז ער געווען צופרידן וואָס דער יונג, זיין ערגסטער שונא, איז דאָך געקומען. מער נישט, ער האָט אים נישט גלייך געטרויט. אים האָט זיך געדאַכט אַז דער לאַנגאַץ וויל אים דאָ אַריבערכיטרעווען.

דער יונג, זעענדיק דעם אַלטנס צווייפלענדיק זיך צוריקהאַלטן, האָט גאַנץ היימיש זיך צעשמייכלט און פּראָסט פּשוט אַרויסגענומען דעם אַלטנס האַנט פון רימען און זי גענומען צווישן זיינע לאַנגע הענט אַריין:

— „קאָם אָן, פּאָפּ"! זיי נישט איינגעשפּאַרט!

פאַרנאַכט, אַז דזשאָ איז געקומען צעקריכן פון אַרומהענגען אַרום די מאַרקעטס, איז אים דער אַלטער אַ צופרידענער אַנטקעגן געגאַנגען:

— ווייסט, דזשאָ, אונדזער שכן, דייוויד קראָופאָרד, הייסט ער, איז אַן ענגלישמען, טאַקע אַן אמתער ענגלישמען, פון די ניו־ענגלאַנד סטייטס. און ער איז אַ פיינער יונג אויך! איך האָב אים געוויזן ווי מען מאַכט איינגעלעך אין „אָלד־ענגלאַנד" . . .

— גוט האָסטו געטאָן, פּאָפּ, צו וואָס זיך „פייטן"?

קאַפּיטל דרייצן

נאָכן שלום מאַכן מיט זיין ערשטן און נאָנטסטן שכן, האָט דער אַלטער צוריקגעוואונען דאָס גלייכגעוויכט. איצט האָט אים לחלוטין נישט געאַרט וואָס דער הויכער האָט זיך געמאַכט אַ פּרנסה פון דעם אָנגעקליבענעם אָפּפאַל. פאַרקערט. איצט, אַז ער האָט געזען ווי דער לאַנגער פּילט אָן אַ וועגעלע, אָט־דאָס קינדער־וועגעלע, צוליב וועלכן עס איז געווען אַזאַ קאַמף, מיט שטיקער ברוך און אַלטוואַרג און רעדלעך געלאָזן דערמיט אַוועק ערגעץ אין אַ פּלאַץ דאָס צו פאַרקויפן, זאָגט ער צו די אַרומשטייענדיקע שכנים; „ער איז אַ בראַווער חברה מאַן, דער הויכער! און קלוג אויך! אָט בין איך דאָ געווען פאַר אים און מיר איז גאָרנישט איינגעפאַלן אַז מען קאָן מאַכן געלט. איך גיב אים קרעדיט! זאָל ער מאַכן געלט, אויב ער קאָן!"

ביסלעכווייז און מיטן אַלטנס הילף האָט זיך פון דעם אָנגעלאָפּענעם עולם איינגעשטעלט אַ קליין שטעטל. לענג־אויס דעם אָנגעוואָרפּענעם שטיק ערד, צווישן דעם האָדסאָן און דער סענטראַל־פּראַכט ליניע, זענען שוין געשטאַנען אַ פופצן אַזעלכע קרומע, צענויפגעשטוקעוועטע ביידלעך. און אויף יעדן, צי דאָס איז געווען אַ דעכל פלאַך ווי אַ דיל, מיט שטיינער צו צוהאַלטן דאָס סמאָלע־פּאַפּיר, צי דאָס איז געווען אַ דעכל פון סאָלידן בלעך, אָנגעבויגן משופּע, אומעטום איז איצט געלעגן אַ פּוכקער דעק ווייסער שניי. פון יעדער שוועל זענען שוין געלאָפן צוויי שמאָלע, אויסגעטראָטענע שטעגעלעך, איינס צום קליינעם הייזעלע, איבערן וואַסער . . . און ס'אַנדערע, צום ברייטן, אויסגעטראָטענעם שטעג, אויף וועלכן מען טרעפט זיך מיט שכנים מ'זאָגט זיך „גוד־מאָרנינג" און מען פאַרשווינדט מיט זעקס און ניינציק ערגעץ אין דער גרויסער שטאָט.

אויך די כאַטקעלעך זענען שוין איצט נישט מקנא איינס דאָס אַנדערע. פון יעדן דעכל אָדער ווענטל שטעקט שוין איצט אַ קוימענדל, ווי אַ

טרובע, דורך וועלכן דער רויך זאָגט אָן דעם קאַלטן דרויסן אַז אינווייניק ברענט אַן אייוועלע און אַז געזונטע יונגען, אויסגעפרווירענע נאָך אַ טאָג שניי שאַרן, אָדער אַזוי פּוסט־און־פּאַס זיך אַרומשלעפּן, פּאָרען זיך איצט איבער טעפּ, שלינגען הייסע קאַרטאָפל און זופּן קאָכעדיקע טיי.

און אַז מען קומט אַהער אין אָוונט שלאָפן שוין נישט די ביידלעך, איינגעטוליעטע, צוגלייך מיטן אַראָפּפאַל פון דער נאַכט. אָ, ניין! זייערע פענצטערלעך קוקן שוין איצט אַרויס ליכטיקע צום פאַרשנייעטן דרויסן. נאַפט־לעמפּלעך פלעמלען שוין אינווייניק! ביי טייל, ווי ביים הויכן קראָופאָרד, ברענט עלעקטריע! די כוואַטסקע יונגען האָבן שכל געהאַט און אויפגעהויבן פון די מיסטן די אַלטע ראַדיאָ באַטעריעס. איצט האָבן זיי פאַרלייגט קליינע לעמפּעלעך איז זיי ליכטיק! אפילו אַ ראַדיאָ שפּילט שוין דאָ! די צוויי שותּפים אין גלאַנציק־צעראַטענעם ביידל, דער אירישער און יידישער בחור, האָבן דאָס אויסגעמאָנדרעוועט עפּעס אַ געפונען קעסטל און עס שפּילט! אין אָוונט קלייבן זיך יונגען אַהער איינצוהערן זיך ווי אַ מיידל דזשעזעוועט ערגעץ אויף בראָדוויי...

זיי האָבן זיך איינגעבירגערט, די צענויפגעלאַטעטע הייזקעס. יע־דערס איז געוואָרן אָנגעשטאָפּט מיט „איינגנטום!" . . . אפילו שלעפּ־לעך אויף די טירן הענגט שוין ביי יעדן! און די קרייזלענדיקע רויכ־לעך טענה'ן זיך אויס מיט די הויכע, פּערצן, פופצן שטאָקיגע געביידעס, דאָרטן איבערן „דרייוו", די וואַרעמע, די אויסגעכאָליעטע: איר זעט? פון גאָרנישט, פון אָפּפאַל און פון שמאַטעס זענען מיר געמאַכט! אָבער פרייד איז ביי אונדז דאָ מער ווי ביי אייך! פון אונדזער יעדן גליאיקן אייוועלע זינגט אַרויס די פרייד! און מוזיק שפּילט אויך ביי אונדז! איר זעט פון וואָס? פון גאָרנישט! ווייל מיר קאָנען בויען!

נאָר די הויכע מויערן, מיט די ברייטע פענצטער אונטער זיידענע פורהאַנגען, וואו עלעקטריש ליכט פּליצט צום בלענדן; וואו וואַרעמקייט שטראָמט דורך רערן, וואָס אַ געדונגענער קנעכט שיקט פון טיפן קעלער אַרויף; דאָרטן וואו עס כאָליען דאַמען מיט הינט; וואו מען גענעצט פון לאַנגווייל און מען שפּילט אין קאָרטן כדי צו הרגענען די טעג; אָט יענע הייזער האָבן נישט געקאָנט פאַרטראָגן, וואָס אויף דעם נייעם

שטיק „לאַנד" וואָס „זייער" שטאָט רייסט אַרויס ביים האָדסאָן, אַט פּונקט דאָרטן, וואו זיי קוקן אַראָפּ, זאָלן אויסוואַקסן אַזעלכע קליינע, אַזעלכע לוויזיקע כאַטקעס פון ברעטלעך און קעסטלעך, פון צעריסענע לינאָלעיאומס און צעבויגענע שטיקער בלעך; אַט דאָרטן, פּונקט דאָרטן, וואוהין די דאַמען, פון אונטער די זיידענע פורהאַנגען, קוקן אַרויס צום „זון־פאַרגאַנג"; דאָרטן, וואו דער שניי האָט באַדאַרפט ליגן פאַר זיי אַ בליאַנקענדיקער, אַ נישט באַטראָטענער; דאָרטן גאָר האָבן זיך צוזאַמענגעקליבן אַזעלכע כאַפּטעס פאַרלוויזטע, אָפּגעריסענע יונגען, באָמס און פאַרדאָסן זיי דעם גאַנצן אויסבליק . . .

ניין! זיי האָבן עס נישט געקאָנט פאַרליידן, יענע צאַרטע, וואויל געכאַליעטע דאַמען!

אין איין טאָג, ווען כמעט אויף אַלע טירלעך פון דיביידלעך העגגען שלעסלעך, ווען די יונגען שלעפּן זיך שוין איבער דער שטאָט, ווער ביים שניי־שאַרן, ווער לעבן די מאַרקעטס אָפּצוטראָגן קערב גרינסן, אַנדערע וואַרטנדיק אין דער הונגער־ריי אויף וויליאַם ראַנדאָלף הוירסטס אַ סאַנדוויטש; אין אַזאַ טאָג איז אַ דאַמעטשקע אין גרין־זיידענע פּאַדזשאַמעס, מיט טייערן האַפּט אַרום די ברייטע אַרבל און פוס־קנעכלעך, אויפגעשטאַנען פון איר בריטן, וויכן בעט, זיך צורעכטגעמאַכט דעם טיפן דעקאָלט פון איר וואַרעם אויסגעכאַליעטער ברוסט און איז צוגעגאַנגען צום באַגאַרדינטן פענצטער כאַפּן אַ קוק אויף דעם פרישן אויסגעפאַלענעם שניי. זי האָט אַזש אַ קוויטש געטאָן פון אויפרעגונג! זי האָט נישט געגלויבט אירע אויגן! ווי אַ ווינט איז זי אַריינגעפלויגן אין צווייטן צימער. מיט אַ פּאָר גרויסע, שוואַרצע בינאָקלען איבערן ווייסן נעזל, האָט זי זיך ערשט אויפסניי געשטעלט צום פענצטער קוקן „וואָס די באָמס האָבן געמאַכט פון דעם ווייסינקן שניי" . . . פון אויפרעגונג האָט זי שיר די זיידענע גאַרדינען אָפּגעריסן! „זי האָט „אים" געזאָגט, דעם טייערן מאַן אירן, אַז מען דאַרף אַרויס פון דעם געגנט. די באָמס האָבן שוין געמאַכט אַ תל פון דער גאַנצער וועסט־סאַיד! זע נאָר ווי די באָמס האָבן זיך דאָ צעלייגט! מיין גאָט, אָפּטרעטן האָבן

זיי זיך געמאַכט! . . . זיי וועלן שוין באַלד קריכן אין די שטיבער אַריין. און אונדזער פּאָליציי זעט דאָס אַלץ נאָך נישט״!

דעם זעלבן טאָג האָט עס טאַקע די פּאָליציי באַמערקט . . . פּלוצים האָבן זיך באַוויזן צוויי פּאָליציאַנטן. פּאַוואָליע זענען זיי געגאַנגען איבער דעם אויסגעטרעטענעם שטעג און זיך געוואונדערט סאַי אויף די שלעסלעך סאַי אויף די צעהויקערטע, איינגעבויגענע, צענויפגעקלעפּטע שטיבעלעך, וואָס זענען טאַקע אויסגעוואַקסן איבער נאַכט און אונטער זייער נאָז.

ביז דער פּאָליציים באַזוך, האָבן זיך די צוויי שטעטלעך גאָרנישט אָנגעקערט. זעקס און ניינציקסטע סטריט האָט זיי ביידע איבערגעשניטן און צעטיילט. איין „שטעטל״ איז געלאָפן אַראָפּ „סאַוט״, ביז דער צוויי און זיבעציקסטער סטריט. דאָס צווייטע, דזשים וועהייטס שטעטל, איז געלאָפן אַרויף, „נאָרד״, צו דער הונדערט פינפאונצוואַנציקסטער סטריט. איצט, נאָך דעם ווי די צוויי פּאָליסלייט האָבן אַלץ באַקוקט און אַריינגעוואָרנט יעדן אין דער נאָז אַריין: „באָים, איר וועט זיך דאַרפן אָפּטראָגן פון דאַנען! די איינוואוינער פון „דרייוו״ ווילן דאָס נישט לײַדן! איר וועט זיך מוזן פּאַקן באָים! איצט האָבן די יונגען פון „סאַוט״ פּלוצים דערפילט אַן אָנגעהעריקייט צו יענע פון „נאָרד״ . . .

אין אָוונט, צוזאַמענקריכנדיק זיך פון אַלע לעכער אין ניו־יאָרק, איינגעבויגענע, אויסגעפרוירענע, האָבן זיי זיך תיכף דערוואוסט וועגן דעם באַזוך פון די „בלויע רעק״.

פון זיך אַליין האָבן יונגען גענומען קריכן אהער, „צו מיסטער וועהייטס ביידל״. צי עס איז געווען די אַמעריקאַנער פּאָן, וואָס האָט דאָ געפלאַטערט איבערן דעכל און געמאַכט דאָס שטיבעלע חשוב׳ער, אָנגעזעענער; צי דערפאַר וואָס דזשים וועהייט האָט זיי אַלעמען אַזוי געדולדיק געהאָלפן און געוויזן ווי אַזוי אַריינצומויערן אַלט־ענגלישע אייוועלעך; אָדער אפשר גאָר דערפאַר ווייל ער איז דאָ געווען דער עלטסטער בירגער, סאַי אין עלטער און סאַי אין צייט פון וואוינען דאָ? נאָר ווער ווייסט וואָס עס האָט אַזוי געצויגן די אַלע פאַרזאָרגטע, די אַלע פאַרלוי־

רענע און צעבראָכענע מענטשן אהער צו הערן וואָס דער אַלטער דזשים וויט האָט צו זאָגן?

נאָר דער אַלטער איז נעבעך געווען מער פאַרלוירן ווי די אַלע וואָס שטייען ארום אין א קופּקעלע! אַלץ צו וואָס ער קאָן זיך דערטראַכטן איז: „מען דאַרף גיין זען מייק דאָפּי פון טעמעני קלוב"... דער געדאַנק איז ביי אים א פּשוטער. „טעמעני איז טאַקע געשלאָגן צו געבן א יונג א דזשאָב, אַלרייט! אָבער טעמעני דאַרף נישט לאָזן אַראָפּטרייבן די באָים!"...

נאָר פיליפּ מעקאַרטי, דער יונגער, איירישער שכן זיינער, וואָס שטייט אזא שטילער, אזא פאַרזאָרגטער, דעם קאָפּ אַראָפּ צום ברודיק, איינגעטרעטענעם שניי, ער רופט זיך פּלוצים אָן אַז ער וויים בעסער! ער איז אָן איירישער און קאָן בעסער סאַי מאַיק דאָפּי סאַי טעמעני! ביידע, זאָגט ער, דאַרפן אונדז נאָר כדי מיר זאָלן שטימען פאַר זיי. אָבער היינט, ווען מיר האָבן נישט קיין אַדרעסן און במילא קיין רעכט צו שטימען, צו וועלכן טייוול זאָל זיך טעמעני מיט אונדז דרייען א קאָפּ?...

— אויב אזוי דאַרף מען רופן א מיטינג! רופט זיך אָן ווילי בענדער, פיליפּ מעקאַרטיס, יידישער ביישלעפער. אַן אומרואיקער, ווי א נערוועז פערדל, שטייט ער די גאַנצע צייט און רייבט מיטן פוס דעם שניי. — מען דאַרף רופן א מיטינג! מ'דאַרף האַנדלען ווי אַן אָרגאַניזירטע קאָמיוניטי. וואָרעם דער וועט זאָגן אזוי און דער אזוי, דערוויייל וועלן זיי קומען און אונדז אַראָפּטרייבן!

די גאַנצע צייט וואָס דאָס גרופּקעלע איז געשטאַנען אזוי צונויפגערוקט און זיך געאַמפּערט וואָס מען זאָל דאָ טאָן, איז דער הויכער קראָופאָרד געווען אינדערזייט, אָפּגערוקט, ווי איין איינציקער, הויכער טאָפּאָל, לעבן א גרופּקע נידעריקע יאָדלעס. זיין גלייכער, לאַנגער שאָטן, איז געפאַלן איבערן נאַכטיקן, ווייסן שניי, ווי דער שאָטן פון א הויכן טעלעגראַף סלופּ. אים איז נעבעך געווען ביטערער ווי אַלעמען. אויב מען זאָל אַראָפּטרייבן איז ער גאָר פאַרלוירן! וואו וועט ער אהינטאָן דאָס גאַנצע אייגנטום, וואָס ער האָט דאָ אָנגעקליבן? ער האָט איצט

נעבעך אויסגעקוקט אויף עפּעס אַן עצה מער ווי יעדער איינער. ווילי בענדערס עצה צו רופן אַ מיטינג איז פאַר אים איצט געווען ווי פאַר אַ זיך טרינקענדן אַ שטרוי.

— ער איז גערעכט! האָט ער זיך מיט אימפּעט געטאָן אַ רוק אַריין אין בינטל פאַרזאָרגטע יונגען! ער איז גערעכט! איך דענק מיר זענען שוין אַ קאָמיוניטי! מיר קאָנען אפילו אויסקלייבן אַ מעיאָר אויך! מיסטער וועהיט וועט זיכער זיין אַ גוטער מעיאָר!

אַן אַנדערש מאָל וואָלט דער אַלטער זיכער נישט געלאָזט רעדן וועגן אַזעלכעס! וואָס מיינען זיי עפּעס מיטינגען מיט דעלעגאַציעס? וואָס זענען זיי דאָ, סאָציאַליסטן? אָדער גאָר, גאָט באַהיט, קאָמו־ניסטן?... אָבער איצט, ווען מען וויל אַראָפּטרייבן אַלעמען; ווען מען דאַרף מאַכן אַ „קאָמיוניטי”, און אפשר טאַקע אים אויסוויילן פאַר מעיאָר... איצט איז עפּעס אַנדערש. איצט זענען זיי גערעכט. אוודאי זענען די באָיס גערעכט! זאָל מען שוין גיין אַלעמען זאָגן אַז ביי זיין ביידל וואָס מיט דער אַמעריקאַנער פאָן, קומט היינט פאַר אַ וויכטיקער, אַ זער וויכטיקער מיטינג...

דעמזעלבן אָוונט נאָך זענען זיך אָהער צוזאַמענגעקומען פון ביידע שטעטלעך אַ פופציק יונגע, געזונטע מענער. אין קיין ביידל, אפילו אין קראָופאָרדס „ווייסן פּאַלאַץ” וואָלטן זיי נישט געקאָנט אַריין. איז מען געשטאַנען אין קאַלטן דרויסן, אין שניי, אין אַ צענויפגעפּאַקטן קנויל און גערעדט און געשריען אַלע צוזאַמען. יונגען האָבן זיך אפילו דער־לויבט און גערדאָט מיט זייערע האַרטע פויסטן, אַרויף צו די ברייטע, העל־באַלויכטענע, זיידן באַגאַרדינטע פענצטער! די אויסוואורפן! זיי ווילן אונדז אַראָפּטרייבן! מען דאַרף זיך נישט לאָזן! מען דאַרף זיי ווייזן ווער מיר זענען!

— „שור”, האָט אונטערגעכאַפּט דער רונדער איטאַליענער, יענער, וועמען דער אַלטער האָט ערשטער פאַרריכט ס׳רוויכיקע, אייזערנע אייוועלע. — „שור”, האָט ער געשלונגען די ענגלישע ווערטער גיך, — מיר דאַרפן נישט זיין קיין אַמעריקאַנער אידיאָטן! מיר דאַרפן זיי געבן אַ „פייט”! אַנ׳אמת׳ן פּייט...

— וואָס סקאַמאַליעט ער דאָרטן, דער „וואָפּ!" האָט דער לאַנגער קראָופּאָרד געטאָן אַ ביטול'דיקן שפּײַ אין איטאַליענערס זײַט אַז עס איז אַזש געוואָרן אַ לאַנגער, שוואַרצער שניט אין בליאַנקן שניי, ווי ער וואָלט מיט אַ שטעקן אַ שניט געטאָן!

דער איינציקער, וועמען עס איז גאָרנישט אָנגעגאַנגען דאָס גאַנצע שרײַען און דראָען און קאָכן זיך, איז געווען דער „באָס", הווירבערט לאַרסאָן! ער איז געשטאַנען אין קרענצל און געלאַכט מיט דער רויטער נאָז, סאַי אויסן איטאַליענער און סאַי אויסן לאַנגן קראָופּאָרד. און צו דזשאָ'ן, וואָס איז דאָ געשטאַנען אינגאַנצן אַ שטילער, האָט ער געזאָגט: „זאָלן זיי זיך דאָ „פּיטן"! מיטן ערשטן פּראַכט־צוג פּאָר איך „סאַוט"! פּאָרסט מיט? . . ."

און דער אַלטער איז נעבעך געשטאַנען אָן אַ זײַט, מיט דער פּלייצע אויפן ביידל: „אַז סאַי־ווי פּאָלגט מען אים נישט! צו מאַיק דאָפּי ווילן זיי נישט גיין! אוודאי איז דער אירישער אַ קלוגער באַי! אוודאי דאַרף מען גיין אין אַ דעלעגאַציע צום מעיאָר. אָבער קיין דעמאָנסטראַציעס דאַרף מען נישט! נאָ סער! די לײַדים פון די הויכע הײַזער ווילן אים אַראָפּטרײַבן פון דער וועסט־סאַיד? ער וואוינט לענגער וועסט פון זיי! און טעמעני וועט זיכער נישט לאָזן אַראָפּטרײַבן, נאָ סער!"

שפּעטער, ווען דער ייִדישער בחור, ווילי בענדער, האָט זיך אַרויפגעכאַפּט אויף אַן איבערגעקערט קעסטל און געדונערט הויך:

— באָיס, מען וויל אונדז אַראָפּטרײַבן, פאַרוואָס? ווײַל מיר האָבן אין די מיסטן זיך געמאַכט אַ היים! אָבער זאָגט מיר, ווער פון אײַך האָט געלאָזן אַ וואַרעמע היים און געקומען אַהער? זיי זאָגן אַז מיר ווילן נישט אַרבעטן? איז עס נישט אַ פאַקט, אַז מיר זוכן יעדן טאָג אַרבעט און זיי גיבן אונדז נישט! איך זאָג אײַך, זיי ווילן אונדז נישט דאָ! דאָס אַלץ. זיי ווילן מיר זאָלן פּגר'ן אויף דער באָורי, אָט־וואָס זיי ווילן!

אַז דער אַלטער האָט דערהערט אַזאַ לשון האָט ער עס שוין נישט געקאָנט אַריבערטראָגן! כאָטש געפילט האָט ער אַז ער איז גערעכט, דער יונגער ווילי בענדער! נאָר פאַר אים איז עס שוין צופיל! צופיל!...

— דזשאַ, די חברה־לייט געפעלן מיר נישט! דאָס זענען „ראַדי־קאַלס״! . . .

— זאָלן זיי זיין ראַדיקאַלס! האָט דזשאַ זיך אַ בייזער געטאָן. אָבער געדעכט זענען זיי, זענען זיי נישט? סאַי־ווי־סאַי, וואָס האָסטו מורא, פּאַפּ?

ער וואָלט זיך זיכער געווען אָפּגעטראָגן, דער אַלטער. נאָר אינמיטן דערינען, אין מיטן היציקן טומל, האָט דער הויכער גאָר פאָרגעשלאָגן מען זאָל בעסער ווערן אַ „קאָמיוניטי״ מיט אַן אייגענעם מעיאָר, אַנ־שטאָט דעלעגאַציעס מיט דעמאָנסטראַציעס!

אויך ער, דער הויכער, האָט זיך דערשראָקן אַז די חברה ווערן עפּעס צו ראַדיקאַל! דאָס אָנגעקליבענע „אייגנטום״ זיינס, האָט אים אונטערגעזאָגט אַז אַ קאָמיוניטי מיט אַ מעיאָר וועלן אפשר בעסער אויספּועלן ווי קאַמף . . .

— און איך שלאָג פאָר מען זאָל בעסער אויסקלייבן מיסטער וווהייט אַלס אונדזער מעיאָר פון דער קאָמיוניטי! האָט ער איבער־געשריען דעם צעהיצטן ווילי בענדער.

דער באָם לאָרסאָן האָט מער נישט באַדאַרפט! פּונקט ווי אין יענער נאַכט, ווען דער אַלטער האָט זיך ס'ערשטע מאָל צו אים צוגע־טוליעט, האָט ער זיך אָנגעלאַכט, רופנדיק אים „עקס פּרעזידענט הוא־ווער״, אַזוי האָט ער זיך איצט אָנגעכאַפּט אָן דער געלעגנהייט: „מעיאָר דזשים ווהייט״! גלייך ווי קראָופאָרד האָט דערמאָנט דעם אַלטנס נאָמען, האָט ער אים שוין גענומען זוכן אין אַלע זייטן. באַלד האָט ער אים מיט גרויס פּאָמפּ און נאָך מער חוזק גענומען אונטער־פירן אונטער די אָרעמס און געטאָן אים אַ שטעל אַריין אין מיטן קרענצל:

— אָט איז ער! הורא פאַר דעם מעיאָר! „הורא! הורא! . . .״

דער אַלטער האָט נעבעך נישט געוואוסט צי ער זאָל זיין ערנסט, לויטן הויכנס טאָן, אָדער זיך משוגע מאַכן ווי דער באָם . . . דער עולם אָבער האָט עס גענומען דווקא גאַנץ ערנסט!

— אַ קאָמיוניטי דאַרף אויך האָבן אַ נאָמען, האָט דער הויכער געזאָגט.

— ריכטיק! ווי זאָל מען רופן אונדזער קאָמיוניטי?

— אָרעמע כאַלאַסטרע, האָט דער איירישער געזאָגט אין שפּאַס.

— לאָמיר געבן דעם כבוד דעם נייעם פּרעזידענט. לאָמיר עס רופן „רוזוועלטאַון"! האָט ערנסט פאָרגעלייגט ווילי בענדער.

— ניין, עס וואָלט געווען אומגערעכט! דער נייער פּרעזידענט איז נאָך נישט אין מאַכט.

נאָר דער באָם האָט נאָך אַלץ נישט אָפּגעלאָזט דעם אַלטן און לאַכנדיק אַלעמען איבערגעשריען:

— באָיס, לאָמיר עס רופן — „דעפּרעשאָן ביטש"!

און ער האָט געוואונען, דער באָם. די נייע קאָמיוניטי אויפן ניו־יאָרקער ברעג האָדסאָן, הייסט „דעפּרעשאָן ביטש" און איר מעיאָר איז דער ערשטער און עלטסטער בירגער, „מיסטער דזשיימס וואַייט" . . .

קאפּיטל פערצן

דערווייל זענען אַנגעשטאַנען פרעסט. דער שניי אונטער די פיס האָט געסקריפּעט, ווי אָנגעמאָלן גלאָז. אַז ס'האָט זיך געטאָן אַן עפן א טירל פון א כאַטקעלע, האָט געטאָן א זעץ א פּארע, ווי פון א באָד. די יונגען זענען געווען אין הוילע שרעק טאָמער קומען טאַקע די פּאָליסלייט און טרייבן זיי אַראָפּ. פון גיין צום מעיאָר איז גאָרנישט גע־וואָרן. יעדער האָט געשיקט דעם אַנדערן. ווידער גיין אַלע האָבן זיי מורא געהאַט. איז במילא אַוועק דער ערשטער טאָג.

דערנאָך, אַז די פּאָליציי האָט זיך מער נישט געוויזן, איז שוין פון זיך אַליין צערונען די מורא. בלויז די זער פּאָרזיכטיקע האָבן זיך עטלעכע טעג באַהאַלטן אונטער דער אַמעריקאַנער קאָנסטיטוציע . . . לויט דער קאָנסטיטוציע, טאָר זיך קיינער נישט אַריינברעכן אין יענעמס היים. זענען די פאָרזיכטיקע פאַרטאָג אַוועק און פאַרשלאָסן די טיר־לעך. די פּאָליציי וועט דאָך קיין שלאָס נישט רירן! . . .

אַז די שרעק פאַרן אַראָפּטרייבן איז שוין נישט געווען, האָבן זיך די איינצלנעביידלעך ווידער גאָרנישט אָנגעקערט. ס'איז צוריק געוואָרן גרוי און פּראַסטיק אַרום. יעדער האָט זיך צוריקגענומען צום געיעג נאָכן שטיקל ברויט. אינדערפרי, אָדער אין אָוונט, אַז מען האָט זיך אָנגעגעגנט אויף דער ברייטער סטעזשקע, וואָס פירט צו זעקס און ניינציקסטער סטריט, האָט מען זיך געזאָגט העלאָ און זיך פאַרנומען דעם אייגענעם וועג.

דער ניי אויסגעוויילטער „מעיאָר“, דזשים וואַיט, האָט גלייך גע־זאָגט: „ער האָט געוואוסט ס'וועט אַזוי זיין! טעמעני וועט נישט לאָזן אַראָפּטרייבן די באַים!“ האָט אָבער דער איירישער אים אויסגע־לאַכט: „נישט טעמעני! דאָס האָט די עפנטלעכע מיינונג געטאָן! די צייטונגען האָבן געשריבן, האָט זיך די פּאָליציי מורא איינצורייסן!

נאָר דער באָס, לאַרסאָן, האָט ווידער געלאַכט: „ביידע האָבן זיי אייך אין דער ערד! די עפנטלעכע מיינונג און די פּאָליציי! . . . אויב נישט איצט וועלן זיי אייך אין פּרילינג אַראָפּטרייבן!

הייסט עס, אומזיסט און אומנישט האָט זיך נעבעך דער לאַנגער קראָופאָרד אַרומגעשלעפּט גאַנצע טעג, אַן איינגעקאָרטשעטער, אַ געפּרוי־רענער, ווי אַ הונט איבער די ניו־יאָרקער גאַסן. ער איז נעבעך געווען אַמערסטן איבערגעשראָקן און איז דער ערשטער אַרונטערגעקראָכן אונטער דער אַמעריקאַנער קאָנסטיטוציע . . . צוליבן פּאַרשליסן „ס׳ווייסע פּאַלאַצל" זיינס פון פּאַרטאָג, ביז שפּעט ביינאַכט, האָט ער גע־האָט די ערשטע צוזאַמענשטויסן מיטן באָס, דעם ביישלעפער זיינעם. לאַרסאָן האָט זיך נישט געוואָלט אַרומשלעפּן אין דער קעלט. דער הויכער האָט אָבער מורא געהאַט טאָמער קומען די בלויע רעק. וואָס וועט ער טאָן מיט זיין אָנגעזאַמלט „אייגנטום"? האָט ער דעם באָס נישט געוואָלט געבן ס׳שליסעלע! איצט אַז ער האָט זיך שוין קוים באַרואיקט קומט ער ווידער, דער באָס, און זאָגט אַז מען וועט אַראָפּ־טרייבן . . .

אויך אים, לאַרסאָנען, איז דערעסן דער הויכער ביישלעפער זיינער. נאָר ער קריכט אַרום ווי אַ ראַץ אין די מיסטן און קלייבט! איצט, צוליבן שניי, אַז ער קאָן שוין נישט קלייבן דרויסן, ליגט ער גאַנצע טעג איבער דער אָנגעקליבענער קופּע איןביידל און קלייבט אויפסניי איבער, לייגט אָן אַ פול וועגעלע און רעדלט זיך דערמיט אַוועק. „ער מוז שוין האָבן אַ מאַסע געלט, דער ראַץ"! דעריבער האָט ער, דער באָס, זיך דערנענטערט צום אַלטנס יונג, דזשאָ.

שפּאַנענדיק ביידע צוזאַמען איבער דער אויסגעטרעטענער סטעזשקע, צווישן די פּאַרשנייעטע בערגלעך מיסט, האָט ער דעם יונג דערציילט פון זיינע אַוואַנטורעס אין דער „וועסט" און „סאַוט". דאָס טרעפן זיך מיט גאַנצע מחנות פּאַרער. און . . . מיידלעך אויך! און וואָסערע מייד־לעך! און די געשלעגן מיט די באַן־וועכטער!

דזשאָ׳ס פאַנטאַזיע האָט אויפגעגליט. אים האָט עס שוין לאַנג גע־צויגן זיך צו טאָן אַ לאָז אַוועק ערגעץ אין דער וועלט! וואָס וועט ער

ליגן אין שטעלכל, וואו ער קאָן זיך צומאָל נישט אויסגלייכן אין דער גאַנצער הויך. אַ גאַנצן טאָג, אַרום די מאַרקעטס, ווערט ער געפּרווירן איידער ער קריגט עפּעס אהיים צו ברענגען. ביינאַכט וואָיעט דער ווינט און דער פּאַפּ קלאַפּט אַ גאַנצע נאַכט אַ שטיק רער אָן אַ בלעך און טרייבט די ראַצן. ווען נישט דאָס טרייבן זיי, וואָלטן זיי געקראָכן אונ־טערן צודעקל, אויפן בעטל. וואָס־זשע וועט ער דאָ ליגן? זאָל זיין מיט שיפן, זאָל זיין מיט באַנען, אַבי אַוועק! אין פלאָרידאַ שיינט די זון. מ׳קאָן כאַפּן אַ שווים אין ים. שלאָפן קאָן מען אומעטום! אָ, ער איז זיכער אַ יונג ווי ער וועט נישט פאַרלוירן גיין!

נאָך אַזאַ אויפגעוואָרעמטן שמועס מיטן באָם, איז ער עקסטראַ געקומען אינמיטן טאָג, ווי דאָן די ברידער זיינע, זאָגן דעם פּאַפּ אַז ער פאָרט אויך אַוועק. צוקומענדיק האָבן זיי געפונען ס׳טירל פאַרשלאָסן. אפשר אַ מינוט זענען זיי ביידע געשטאַנען, ער און דער באָם, און גע־טראַכט. פּלוצים זאָגט דער באָם: „ווייסט וואָס, דזשאָ? לאָמיר אָנ־שרייבן אויף דער טיר „גוד באַי״! האָבנדיק הנאה פון זיין איינפאַל, האָט ער, אונטער דזשאָ׳ס עטלעכע ווערטער, אויך צוגעשריבן: „איך פאָר אויך, פּאַפּ״!

אינאָוונט, ווען דער אַלטער איז צוגעקומען אַ געפּרווירענער, האָט ער פּלוצים דערזען ס׳טירל באַשריבן מיט ווייסן קרייד. אומזיסט האָט ער אָנגעשטרענגט די פאַרטערערטע אויגן. ער האָט געמוזט אַרויסקומען מיט אַ ליכטל אין האַנט. אַז ער האָט איבערגעלייענט, האָט ער אַ גיפּ־טיקן בליק געטאָן צו קראָופאָרדס ביידל. — ליכטיק! „דער באָם האָט אים אַוועקגעשלעפּט ס׳יינגל!״

דער אַלטער איז געשטאַנען און געקוקט אַרום זיך. דאָס ליכטל האָט זיך געבלאָזן, זיך געאַמפּערט מיטן ווינט. דער שניי פינקלט. אין טונקל בלויען הימל, בליצן עטלעכע קאַלטע שטערן. אויפן האַדסאָן שווי־מען אייז קריעס. דער ווינט שטאַרקט זיך און רייסט זיך מיטן שוואַכן ליכטל . . . און ער אַליין ווייסט נישט צי זאָל ער זיך אַריינלייגן אין ביידל אָדער אַריינגיין צו דעם קראָופאָרד, טאָמער נאַרן אים גאָר די יונגען אָפּ, שפּילן מיט אים אַ טריק און וואַרטן ער זאָל זיי קומען זוכן?

איינגעבויגן, מיטן זיך לעשנדיקן ליכט צווישן די פינגער, איז ער געקראָכן איבער דעם שמאָלינקן שטענגעלע. דאָס איז דאָס ערשטע מאָל אַז ער גייט אַריין צום הויכן שכן זיינעם. דענצמאָל, ווען ער האָט אים געוויזן ווי אַזוי צו מאַכן ס׳אייוועלע, האָט ער אפילו זיך נישט אומגע־קוקט ווי דער „ווייסער פּאַלאַץ" זעט דאָרטן אויס. איצט גייט ער אַהין זיך אָנוואָרעמען . . .

לאַנג איז ער דאָרטן נישט געווען, דער אַלטער. דער הויכער, אַ צופרידענער וואָס דער באָס איז אַוועק און ער וועט איצטער האָבן דעם גאַנצן „פּאַלאַץ" פאַר זיך אַליין, האָט אים געזאָגט: „וואָס דאַרפסטו דעם יונג? קאָנסט אויסקומען אָן „אים"! גליך דזשאָ וואָלט אויך געווען אַ באָס, ווי לאַרסאָן! . . . אויף דזשאָ׳ן אַליין האָט אים נישט פאַרדראָסן. היינטיקע יונגען ווילן נישט איינזיצן אויף אָן אָרט. אָבער דער באָס!

די איינזאַמקייט, ביי זיך אין שטעלעכל, האָט אים איצט געדריקט ווי מיט צוואַנגען. איצווייניק האָט עפּעס גענאָגט. מיטן יונג איז דאָ פּאַרט געווען היימלעך . . . און אַזוי וואַרעם. ער האָט שטאַרקער אַרויסגעדרייט דאָס נאַפט־לעמפּל, וואָס איבערן אייוועלע. אַמאָל האָט דאָס לעמפּל, מיט אַ רויט, פייערדיק גלעזל, געהאַנגען אויף אַ געשטעל, לעבן אַן אויפגעבראָכענעם וועג און געוואָרנט געגן געפאַר . . . איצט הענגט עס ביי אים אויפן ווענטל און לייכט אויף אים מיט אַזויפיל איינ־זאַמקייט און דער שאָטן זיינער, ליגט אים ביי די פיס אָן איבערגעבראָ־כענער. „וואָס זאָל ער טאָן? וואָס זאָל ער איצט טאָן?"

מיט נערוועזע הענט האָט ער געבראָכן ברעטלעך און געפּאַקט אין אייוועלע אַריין. און צו זיך־אַליין האָט ער גערעדט אויפן קול, ווי ער וואָלט גערעדט צו דזשאָ׳ן: „מאָרגן גייסטו, דזשים, זען וואָס עלסי טוט. די אָרעמע קאַץ, איך האָב איר צוגעזאָגט צו קומען. מאָרגן גייסטו, דזשים, אויף זיכער.

דערנאָך איז ער געלעגן איינגעטוליעט אויפן בעטל, געקוקט דורכן פענצטערל אין פאַרשנייעטן דרויסן און געטראַכט אַז צו זיין דאָ אַליין איז נישט גוט. אַ מענטש דאַרף האָבן עפּעס אַ לעבעדיק וועזן לעבן

זיך . . . אָ, ווען זיין איוו וואָלט איצט געלעבט! וואָס קומט דעראויס זי וואָלט דאָ סאַ־ווי ניִשט געקאָנט זיין! זי וואָלט אָבער נישט באַדאַרפט דאָ זיין! ער וואָלט געווען אַ פאַמיליע־מאַן און געהאַט דעם דזשאב...

אין דרויסן האָט דער ווינט אַלץ שטאַרקער גענומען! אַ געפּייפּעריי און אַ געקלאַפּעריי פון שטיקער בלעך האָט זיך געטראָגן אין דער לופט. פון דער ברוזיקער שטאָט האָבן זיך אהער דערטראָגן בלויז איינצלנע, אָפּגעריסענע קלאַנגען. שפּעטער האָט זיך דער ווינט איינגעשטילט, אַזוי שטיל אַז מען האָט געהערט דאָס פליעסן פון וואַסער אַן ברעג. פון צייט צו צייט האָט אַ פראַכט צוג דורכגערעדלט. מאָנאָטאָן האָט געקלונגען דער לאָקאָמאָטיוו־גלאָק, גלין, גלין, גלין ביז ער איז פארשוואונדן. דערנאָך האָט אַ פייף פון אַ שיף איבערגעריסן די שטילקייט.

אַ וואַכער איז ער אַלץ געלעגן און געקוקט דורכן פענצטערל אַהין, אין יענער זייט האָדסאָן. יעדערס מאָל וואָס דער נאָמען „פאָרד" צינדט זיך דאָרטן אָן איבערן נאַכטיקן הימל, פאַלט אַ פייער־פלאַם אין זיין פענצטערל און ער ווערט אָפּגעגאָסן מיט רויט . . . ער האָט צוגעמאַכט די אויגן. ער וויל איצט פאַרגעסן אָן יונג, אָן באָס, אָן אַלעמען וויל ער פאַרגעסן! פלוצים האָט ער אַ ציטער געטאָן! אַ קוויטש האָט זיך דערהערט און באַלד נאָך איינער, אַ העכערער און עס איז ווידער געוואָרן שטיל.

אַן אויפגעציטערטער פון די צוויי קוויטש, איז דער אַלטער געזעסן אויפן בעטל און געטראַכט פון וועלכער זייט, פון וועלכן ביידל, זענען דאָס די קוויטשן געקומען? דערנאָך איז ער ארויס פאַרן טירל, געקוקט אויף די פאַרשנייעטע ביידלעך. אין אַ טייל האָט זיך נאָך געלויכטן. דורך די פאַרהאַנגענע פענצטערלעך האָט זיך געזען ווי שאָטנס פאָרען זיך, גייען הין און צוריק, ווי אָן אַ ציל. אָבער פונוואַנען די צוויי פרויען־קוויטש זענען געקומען, קאָן ער אַלץ ביי זיך נישט אָפּמאַכן. נאָר ווי קומען דאָ אהער פרויען? . . . יעס, די באָמס שלעפּן שוין אהער

וויבער! די גאַנצע קאַמיוניטי וועט גיין צום טיוול! אַהאַ, אַז וויבער זענען שוין דאָ דאָ! . . .

אַ גאַנצע נאַכט זענען אים די צווי קוויטש געשטאַנען אין די אויערן. פאַר די אויגן האָט אים כסדר געשוועבט אַ בילד, וואָס שפּילט זיך דאָ אוודאי אָפּ, ערגעץ אין אַ ביידל, צווישן אַ יונג מיט אַ מויד . . .

„פונוואַנען קומען דאָ אהער מיידלעך"? און אויפגערעגטער האָט ער געהאַלטן אין איין שפּייען אין לבנה־פענצטערל, וואָס איז געלעגן אָפּגעשפּיגלט לעבן זיין בעטל, אויף דער ערד, און צו זיך אליין האָט ער אַלץ געזעגט: „דזשים, וועסט מוזן ברענגען די קאַץ! גלייך מאָרגן ברענגסטו זי, דזשים!" . . .

קאַפּיטל פופצן

נאָכן אָנשרייבן אויפן טיר „גוד באַי, פּאָפּ״, האָט דער באָם שוין געוואָלט ווערן דער פירער איבער דזשאָ׳ן. ער האָט זיך שוין געוואָלט פאַרקערעווען צו דער באַן־ליניע. נאָר דזשאָ איז דזשים ווהייטס אַ זון. ער לאָזט זיך נישט אַזוי לייכט פירן. אפשר, אויסער ניו־יאָרק, יאָ. אָבער נישט דאָ! נאָכאַלעמען איז נישט דער באָם נאָר דזשאָ דאָ אויפגעוואקסן אויף דער ליניע. דאָס פלעגט ער דאָ ארומלויפן מיט די יינגלעך צווישן די פראַכט־וואַגאָנעס, קריכן און כאַפּן זיך פון איין דאַך אויפן אַנדערן.

— לאַרסאָן, זיי מוחל, דאָ וועל איך דיר ווייזן וואו מען כאַפּט זיך אַרויף אויף אַ צוג! . . .

לאַרסאָן האָט אַ זייטיקן קוק געטאָן מיט זיין רויט צעווינטיקט פּנים אויף דזשאָ׳ן. אָט, פּונקט אַזאַ בליק האָט ער צוגעוואָרפן דעם אַלטן פּאָפּ, יענעם אינדערפרי, ווען דער אַלטער האָט אים געוואָלט נע־מען פירן ערגעץ אויף זעקסטער עוועניו זוכן אַ דזשאָב.

— מיר געפעלט דיין חוצפּה, דזשאָ!

דזשאָ אָבער פאַלט נישט אַראָפּ ביי זיך פון דעם באָמס ביטול. ווי איינער וואָס ווייס דאָך בעסער, טוט ער אים אַ צייג אָן מיטן פינגער:

— לאַרסאָן, וואָס איז דער מער מיט דיר? זעסט נישט דאָרטן ס׳ביידל? דער וועכטער דערזעט אונדז, איז „גוד באַי טריין״!

אַ שטילער איז איצט דער באָם נאָכגעגאַנגען דזשאָ׳ן. זאָל ער הייסט עס, פאַר אַ מינוט, זיין דער פירער. פאַרדאָס, אויסער ניו־יאָרק, וועט מען שוין זען!

האַרט ביים וואַסער־ברעג, איבער סקריפּנדיקן שניי, בערגל אַרויף, בערגל אַראָפּ, האָט איצט דזשאָ געפירט לאַרסאָנען העכער אַרויף, נאָרד. יעדערס מאָל, וואָס אַ פראַכט־צוג האָט אָנגערעדלט, האָבןביידע געוואָרפן אַ זייטיקן, שטומען בליק, צי מען קאָן זיך שוין נישט טאָן אַ וואָרף אַרויף . . .

ערשט נאָך דער הונדערט פינף און צוואַנציקסטער סטריט, האָבן זיך די צוויי יונגען געקאָנט פאַרנעמען צו דער ליניע.

צום ערשט האָבן זיי זיך גוט אַרומגעקוקט. עס איז געווען אַ ליידיקער דרויסן, אַ בלויער, אַ פינקלענדער פון קעלט. דער שניי אונטער די פיס סקריפּעט האַרט. רעכטס, אין טאָל, שטייט אַ לאַנגע ריי פראַכט־וואַגאָנען טויטע, פאַרלאָזענע, ווי צוגעפרוירן צו די שינעס. לינקס, פּליסט דער האַדסאָן. שטיקער אייז יאָגן זיך איבער אים, ווילן זיך צעגויפּציען, באַהעפטן און אים אָפּשטעלן, איינפרירן אים אַט־ווי די וואַגאָנעם אַנטקעגן. דער האַדסאָן איז אָבער שטאַרקער. ער שווימט אַוועק אין אָפענעם ים, שיקט אָן אַ מעכטיקן ווינט וואָס צעטרייבט און צערייבט די שטיקער אייז אויף שפּריץ.

די צוויי יונגען, די איינציקע שוואַרצע שאָטנס אין גאַנצן שנייווייסן אַרום, האָבן זיך געשאַרט אַלץ נענטער און נענטער צום טאָל.

— דאָ, לאָמיר אַראָפּ!

פלינק האָבן זיךביידע געטאָן אַ גליטש אַראָפּ אויף די געזעסן.

לאַרסאָן האָט געטאָן מיט איין בליק אַ מעסט אָפּ דעם צוג. מ'זעט נישט קיין אָנהייב, מ'זעט נישט קיין ענד! אפילו ער, דער באָם מיט זיין געניט אויג, האָט נישט געקאָנט באַשליסן אויב דאָס איז אַ צוג, וואָס דאַרף ערגעץ אַרויסרירן. וואָרעם אַ געלאַדענער, זעט ער, איז דער צוג זיכער. עס קאָן אָבער אויך זיין אַז דער צוג וואַרט דאָ אַראָפּצופאָרן, צו אַ ליידיקער פראַכט־סטאַנציע, אויסגעלאָדן צו ווערן.

סאַי־ווי, שטיין אין דער בלויער ווייסקייט, וואו פון ווי ווייט קאָן אַ באַן־וועכטער, אַן אויסוואורף דיך דערזען, דאָס קאָן מען אויך נישט!

— לאָמיר דערווייל אַרונטער צווישן די רעדער, האָט דער באָם אויף גיך אַ זאָג געטאָן.

געשיקט, ווי קעץ, האָבן זיי זיך געטאָן אַ שניף אַרונטער אונטער אַ וואַגאָן. דאָרט, צווישן דער אַקס, לעבן די פעדערשטע רעדער, זענען זיי געבליבן זיצן איינגעדרייטע, ווי צוויי גוט צענויפגעוויקלטע קנוילן. די אייזנס, אָן וועלכע זיי האָבן זיך געמוזט אָנהאַלטן, האָבן געבריט פון פראָסט. שטילערהייט, איינגעקנוילטע, קוים רירנדיק מיט די ליפּן,

האָבן זיי אָפּגעמאַכט אַז דאָ מוז מען זיך אויסבאַהאַלטן ביז עס וועט אָנרעדלען אַ צוג. דאַן וועט מען טאָן אַ שפּרונג אַפּער און — היידאַ, סאוט!

נאָר וואַרטנדיק אין דעם באַהעלטעניש אויף אַן אַנדער צוג, האָבן דערווייל די וואַגאָנען, צו זייער שטוינען, זיך געטאָן אַ קלאַפּ צוזאַמען און פּלוצים גענומען פאָרן! די יונגען איז באַפאַלן אַ טויט־שרעק! זיצן דאָ און פאָרן איז אוממעגלעך. מ׳קאָן פאַרפרוירן ווערן און אַראָפּ־פאַלן אַ פאַרשטייפטער, ווי אַ געפרוירענער פויגל פון אַ צווייג אַראָפּ. דערצו נאָך איז גאָרנישט נויטיק פריער פאַרפרוירן צו ווערן. דער קלענסטער בויג, דער מינדסטער אומפאָרזיכטיקער גליטש, ליגסטו גלייך אויף די שינעס און די רעדער — איבער דיר! . . .

די יונגען האָבן זיך דערפילט ביים טויט צווישן די ציין. בלויז איין קריץ און זיי זענען פאַרטיק! מיט פאַרביסענע ליפּן, מיט גאַל אין די אויגן, האָט דזשאָ גענומען קוקן אויפן קנויל לעבן זיך, דעם באָם. דאָס האָט ער דאָך אים אַהער אַרונטערגעפירט! נאָר קוקן אויפן באָם איז איצט געפערלעך! מ׳קאָן פאַרלירן ס׳גלייכגעוויכט! מ׳מוז קוקן פאַר זיך! נאָר פאַר זיך, לויפן די גלאַנציקע שינעס און די רעדער איבער זיי שלייפן: טאַ—טאַ—טאַ! טאַ—טאַ—טאַ!

— דזשי! האָט ער אַ קרעכץ געטאָן!

דער באָם, אַנשטאָט צו בלייבן אויך אַזוי פאַרלוירן, האָט זיך גאָר פון דעם יונגס טעראָריזירטן קרעכץ: „דזשי״, שטאַרק צעלאַכט. דער באָם האָט שוין, ווייזט אויס, אַמאָל געמוזט אַזעלכעס איבערלעבן. אויב ער איז פריער געוואָרן צעטומלט, איז עס בלויז, ווייל ער ווייסט נישט אין וועלכער ריכטונג דער צוג פאָרט. וואָרים אויב מען פאָרט אַראָפּ צו אַ פראַכט־סטאַנציע, פאַלט מען גלייך אַריין אין די הענט פון די מער־דערישע באַן וועכטער! און פאַר אים איז דאָס, ווייזט אויס, ערגער ווי הענגען אַ צייט אויף דער אַקס, לעבן די זיך דרייענדיקע רעדער.

אין מיטן געלעכטער זענען דערווייל די רעדער אַרויף אויף אַ געפּלעכט פון רעלסן. דעם באָם איז גלייך קלאָר געוואָרן פון אָט־דעם רעלסן־געפּלעכט, אַז דער צוג גייט טאַקע אַוועק, אַרויס פון ניו־יאָרק.

כאָטש וואוהין ער גייט, טראַכט ער איצט נישט. פאַר אים איז שוין גענוג, וואָס דער צוג איז אַראָפּ פון אינזל מאַנהעטן און ציט ווייטער! איצט, אַז די באַן האָט זיך צעפאָרן אויף אַן אמת מעג ער דאָך אוודאי לאַכן!

— הער, דזשאָ, באַמיט ער זיך אַריבערצושרייען דאָס געקלאַפּעריי פון די רעדער, — נאָכאַלעמען, אינגאַנצן אַזוי שלעכט איז עס דאָ נישט! אַרויפכאַפּן זיך אויף אַ גייענדיקן צוג איז נישט אַזוי לייכט! נאָך דערצו אין אַ שניי, ווען אַלץ איז גליטשיק. דאָ אָבער, פאַרסטו שוין! . . .

— גיי אין דער ערד! דו באָם. האָט דזשאָ אַ געשריי געטאָן מיט רציחה אַז ער איז שיר נישט אַראָפּגעפאַלן פון דער אַקס. — דו רופסט דאָס פאָרן? מיר וועלן דאָך באַלד גע'הרג'עט ווערן!

נאָר דער באָם, אַ צעזאַמענגעהויקערטער אין זיין ווינקעלע, צעלאַכט זיך ערשט אויפסניי! עס אַמוזירט אים דעם יונגס טראַגיזירטער צו־שטאַנד. אים טוט, ווייזט אויס, הנאה וואָס באַלד, ביים ערשטן אַרויס־פאָר, וועט דער יונג האָבן די אמת'ע דערפאַרונגען, וואָס ווען אים פאַר־האַרטעווען. ס'אַלרייט! ס'וועט אים צונוצקומען! ער איז נאָך גאָר אַ קינד, דער דזשאָ! און אַ טרעמפּ דאַרף זיין אַ מאַן מיט דערפאַרונג...

פונדעסטוועגן, אַז דער באָם האָט דערזען ווי דזשאָ פאַרלירט זיך אויף אַן אמת און עס איז דאָ אַ געפאַר ער זאָל טאַקע פאַרלירן ס'גלייכ־געוויכט, האָט ער אים גענומען גאַנץ ערנסט געבן די ערשטע לעקציע. איצט, הייסט עס, איז געקומען די צייט ער זאָל ווערן דער פירער. דזשאָ מעג טאַקע מאַכן דעם אָנשטעל אַז ער האָט זיך געכאַפּט אויף באַנען. אָבער ער ווייסט דאָך יאָ אַז דאָס זענען געווען שטייענדיקע באַנען. קריכן אונטער לויפנדיקע וואַגאָנעס, הענגען מיט פאַרוואָרפענע הענט און פיס אָן אַ רער, צוגעפרעסט מיטן בויך, בעת די רעדער קאָלערן זיך! קונציק אַריבערציען זיך פון איין פאָר אַקסן צו די אַנדערע, און פון דאָרט אַפּער צום אייזערנעם לייטערל און זיך אַרויפקריגן אויפן דאַך, דאָס קאָן דער באָם בעסער פון אים! די דאָזיקע שולע איז ער דערפאַלגרייכער דורכגעגאַנגען. וואָרום ער, לאַרסאָן, האָט שוין נישט

איינמאָל אַזוי דורכגערעדלט ס'לאַנד, בעת דזשאָ איז נאָך אויסער ניו־יאָרק קיינמאָל נישט אַרויסגעפאָרן!

ערנסט און מיט גרויס ווירדע איבער זיין קענטניש, האָט ער גענו־מען אַריבערשרייען צום צעשראָקענעם יונג, דעם איינגעקנוילטן דזשאָ:

— איצט, דזשאָ, פאָלג מיר נאָך! אָבער האַלט זיך אָן פעסט! דער עיקר, נישט געאיילט! און געדענק דאָס, דזשאָ! ווען דו האַלטסט זיך אָן אייזן, לאָז נישט אָפּ פריער ביז ביזט נישט זיכער מיטן צווייטן ריר. קוק ווי איך טו דאָס!

מיט פינטלענדיקע אויגן פון שרעק, האָט דזשאָ צוגעזען ווי דער באָס האָט זיך גענומען ציען איבער דער רער מיט פאַרוואָרפענע הענט און פיס, דעם בויך אַרויף, די פּליצע אַראָפּ, צום שווינדלדיקן באָדן! אפילו אַ קאַץ וואָלט נישט געקאָנט אַזוי זיך דראַפּען זי זאָל נישט אַראָפּ־פאַלן און צעריבן ווערן אונטער די רעדער! נאָר דער באָס רוקט זיך אָן אַ פונק מורא! ווי ער וואָלט געשוואומען מיטן פּנים אַרויף! קונ־ציק פאַרוואָרפט ער איין האַנט און כאַפּט אָן אַ שטיק אייזן. באַלד כאַפּט ער עס מיט דער צווייטער. אַז ער פילט ער איז שוין זיכער באַ־לאַנסירט, טוט ער אַ שוואונג אַריבער די פיס פון יענער פּאָזיציע און טוט זיך אַ צי אַריבער אַהער. דזשאָ'ן הייסט ער וואַרטן ביז ער וועט זיין אויפן צווייטן אַקס. דערנאָך, זיצנדיק שוין אויף יענעם געשטעל, כאַפּט ער אָפּ דעם אָטעם און דזשאָ מוז נעבעך נעמען נאָכציען לויט זיין קאָמאַנדע. וואָרום פון דאָרט איז שוין לייכט צו צוקומען צום לייטערל, וואָס פירט צום דאַך.

ערגער איז וואָס מען טאָר נישט זיין אויפן דאַך אויך! חוץ דעם וואָס דער ווינט רייסט אָן אויפהער, קאָן מען לייכט באַמערקט ווערן. נאָר אויפן דאַך ווייניגסטנס, קאָן מען אָן געפאַר אָפּכאַפּן דעם אָטעם און באַטראַכטן וואו ווייטער זיך צו פאַרשטעקן.

דערווייל האָט זיך דער צוג דערנענטערט צו אַ וועכטער ביידל. שנעל האָבן זיך ביידע געמוזט אויסציען אויפן דאַך ברעט. ליגנדיק אין שניי, האָט דער באָס באַשלאָסן אַז דאָ טויג אויך נישט! מען מוז זיך זען אַראָפּקריגן ערגעץ אין אַ וואַגאָן אַריין. זומער קאָן מען ליגן וואו

עס איז. אין אזא קעלט אָבער, מוז מען זיך געפינען אַ פאַרמאַכט ווינקל. אַמבעסטן איז אין אַביידל, וואָס איז צוגעטשעפעט אָן עק וואַגאָן. אין אזא ביידל איז זיך לייכט אריינצוקריגן גלייך פון דאַך. אין אזא ביידל זיצט אָבער שטענדיק אַ וועכטער, אַ פאַרקויפטע נשמה...

פונדעסטוועגן מוז מען זיך וואָס גיכער אַראָפּקלייבן פון ווייס־פאַרשנייעטן דאַך.

ווידער נעמט דער באָם זיך דראַפּן איבער די אייזערנע שטאַנגען, וואָס לויפן ווי אַ לייטערל פון דאַך ביז די רעדער. מיט די הענט און פיס האַלט ער זיך אָן די שטאַנגען און מיטן קאָפּ דרייט ער אין אַלע זייטן, גישטערט מיט די אויגן אין שאַרפן ווינט, אפשר איז אַ טיר פון אַ וואַגאָן אָפן און מען קאָן זיך אַהין אריינקריגן איידער דער צוג קומט אָן אין האַרמאָן!

— סעי, דזשאָ. מיר דאַכט דער פינפטער וואַגאָן איז אָן אָפענער. מען דאַרף זיך אַהין אַריינקריגן!

ווידער האָבן זיי זיך אויסגעצויגן אויף די בייכער און זיך גענו־מען ציען לענג־אויס די דעכער. ציענדיק זיך האָט מען זיך דערוויי־דערוואָרעמט. פאַר איין וועגס האָבן זיי שוין אָפּגעווישט דעם שניי פון די דעכער. ביי יעדן ענד פון אַ וואַגאָן האָט דער באָם קונציק געטאָן אַ וואָרף זיך אַריבער אויפן צווייטן דאַך. דזשאָ,. ווי אַ שטיל, געהאָרכ־זאַם ייִנגל — נאָך! ביים פינפטן וואַגאָן, האָט לאַרסאָן זיך צוגעשאַרט צום עק און אַראָפּגעשטעקט זיין קעפּל. באַלד האָט ער צוריק אויסגע־דרייט ס׳רויטע פּנים צו דזשאָ׳ן:

דזשאָ, מיר האָבן מזל, ס׳איז אָפן!

ווידער איז ער אַראָפּ אויף די לייטער שטאַנגען. מיט איין האַנט האָט ער גענומען רוקן די שווערע, רעדלדיקע וואַגאָן־טיר צו זיך, ביז ער האָט אָנגעפּאַקט דעם שווערן ריגל. פלינק האָט ער געטאָן אַ וויג דעם קערפּער, אַ פלאַטער דאַכט זיך אין דער הוילער לופט און שוין איז ער אינווייניק!

בעת דער באָם האָט זיך געטאָן אַ שוואונג אריין, האָט דזשאָ׳ן געשווינדלט אין די אויגן. דער באָם האָט גאָרנישט געזען די געפאַר.

ער אָבער, צוקוקנדיק פון דאַך אַראָפּ, האָט גוט געזען מיט וואָס דאָס שמעקט! איין קליינעם בויג, און ער פליט אויף אַ טעלעגראַף־סלופּ אַרויף, אָדער גאָר גלייך אונטער די רעדער אַרונטער!

פונדעסטוועגן, אַז עס איז געקומען זיין נעקסט, האָט ער גאָרנישט געדענקט די געפאַר, אָדער אפשר האָט ער נישט געוואָלט טראַכטן דער־וועגן? וואָרום, ווען ער טראַכט יאָ? וואו איז די ברירה? בלייבן הענגען מיט די הענט אָן די בריענדיקע שטאַנגען? אפשר ליגן און געפרוירן ווערן אויפן דאַך, פון וואַנען אַ וועכטער וועט דיך אַראָפּשלעפּן, געבן דיר מיטן רעוואָלווער איבערן קאָפּ און דערנאָך ערשט פאַרפּאַקן דיך ערגעץ אויף צוואַנגס־אַרבעט!

דערפאַר איז ס׳גלייכסטע, ווי דער באָם, טון זיך אַ שוואונג, אַ כאַפּ אָן דעם רינגל און ביזט שוין אויך אינווייניק!

נישט לאַנג נאָך דעם איז דער צוג אָנגעקומען צו האַרמאָן. די וואַ־גאָנען האָבן זיך געטאָן אַ קלאַפּ צוזאַמען און געבליבן שטיין. די יונגען האָבן אפילו נישט באַוויזן צו פאַרמאַכן די טיר. איצט אָבער איז שוין נישטאָ קיין צייט פאַר דעם! זייער גליק, וואָס אין דעם וואַגאָן זענען געווען אָנגעוואָרפן קעסטלעך און גרויסע בויגנס פּאַפּיר. דער וואַגאָן איז, ווייזט אויס, נישט אויסגערוימט געוואָרן נאָכן אויסלאָדן. גיך האָבן זיי זיך פאַרשטעקט צווישן די קעסטלעך, אין אַ ווינקל. טאָמער טוען אַ פּאָר אויגן אַ בליץ אַריין זענען דאָ בלויז קעסטלעך.

ליגנדיק פאַרשטעקט אונטער קעסטלעך, האָבן זיי געהאַלטן וואַך די אויגן צו דער אויפגעפּראַלטער טיר. מען דאַרף זיין אויף דער וואַך, טאָ־מער דאַרף מען פליען פון אונטער אַ וועכטערס הענט אפער! נאָר דער־ווייל האָט מען קיינעם נישט געזען. דרויסן, צווישן די פאַרשנייטע לי־ניעס זענען אַרומגעלאָפן באַן־אַרבעטער פאַרהאָרוועטע. לויט דעם פרישן שאָקל פון די וואַגאָנעס האָבן זיי פאַרשטאַנען אַז מען האָט אָפּגעטשעפּעט דעם עלעקטרישן לאָקאָמאָטיוו. טייל וואַגאָנען האָט מען איבערגע־וועקסלט אויף אַן אַנדער ליניע. אויך זייער וואַגאָן, פילן זיי, פאָרט פאַ־מעלעך ערגעץ וואו. ענדלעך איז ער ווידער שטיין געבליבן. ווער ווייסט וואָס מיט דעם וואַגאָן וועט נאָך ווערן. וועט ער ווייטער פאָרן? וועט

ער דאָ בלייבן? אין יעדן פאַל טאָר מען נישט ארויסשטעקן די נעז ביז עס ווערט נישט נאַכט!

ליגנדיק אין אַ בארג פאַפירן, אין דער אומבאַשטימקייט, האָט זיך די צייט פאַר זיי געצויגן אומדערבארעמלעך לאַנג. זיי האָט זיך גע־דאַכט עס וועט שוין גאָר קיין סוף נישט נעמען! ווען דער באָם קאָן טאָן בלויז איין בליק, וואָלט ער גלייך דערשנאַפט וואָס דאָ איז: וואָרט מען איבער אַ פּאַסאַזשיר־צוג? שטייט דער וואַגאָן אינגאַנצן אָפּגעטשע־פּעט? אָדער וויים עס דער טייוול, וואָס דאָרטן גייט אָן אין דרויסן! אַזוי אָבער מוז מען ליגן איינגעלייגט און וואַרטן!

דזשאָ אָבער, חוץ די לאַנגוויייל פון אומבאַשטימטן וואַרטן, האָט אים אויך געדריפּעט דער הונגער. פון הינטער זיין קעסטל אפער האָט ער ארויסגעשטעקט דעם קאָפּ צום באָם, אַ שפּיי געטאָן פון זיך:

— פו, עס דריפּעט אין בויך! כ'בין הונגעריק ווי אַ הונט!

לאַרסאָן, פון הינטער זיין קעסטל, האָט אים צוריק אָהערגעשיקט, מיטן שטערן און מיט די חוזק'דיקע אויגעלעך, אַזאַ האַלב שמייכעלע. באַלד האָט ער טאַקע ארויסגעהויבן פאַר אַ מינוט ס'גאַנצע פּנים, זיך גע־טאָן אַ פאַרקרים און ארויסגעקוועטשט אַ לאַנגן, אָן אָפּלאַכערישן:

— אָ, י—ע—ע—ע! טאַקע הונגעריק?...

קאַפּיטל זעכצן

עס איז געוואָרן נאַכט. אַ בלוי־ווייסע נאַכט. אינדרויסן איז עס געווען דער טינט־בלויער הימל אויבן און דער ווייסער שניי אויף דער ערד; אין וואַגאָן — דער בלויער חלל און אַ ווייס־צעשאָטענער פּאודער.

פּאַוואָליע און שטיל האָט זיך לאַרסאָן אין דער טונקלקייט גענומען אַרויספּלאָנטערן פון בארג פּאַפּירן, צווישן די קעסטלעך, און זייטיק גע־נומען זיך רוקן צו דער אויפגעפּראַלטער טיר. פון רוקן זיך איז ער גע־וואָרן ווייס, ווי ער וואָלט זיך אָפּגעטונקט אין מעל. ביי דער טיר האָט ער זיך אויסגעצויגן לענגאויס דער וואַנט. בלויז ס'לאַבעדיקע פּנים מיטן וואַכן קעפּל האָט ער פּאַוואָליע און פּאָרזיכטיק אַרויסגערוקט אין דער עפענונג, אָט אַ שטייגער ווי אַ טשעריפּאַכע רוקט אַרויס איר קעפּל פון אייגענעם באַהעלטעניש. די אייגלעך זיינע האָבן געבליקט פאָראויס, אין דער ווייט, אַ שטייגער: דער ווילפּטער וואַגאָן פון לאָקאָמאָטיוו איז דער דאָזיקער? דערנאָך האָט ער געבליקט אין דער אַנדער זייט: איז עס אַ לאַנגער צוג, אָט־דער? וואָרום פון יעדן שטויס און שטופּ, בעת ער איז געלעגן אונטערן קעסטל, האָט ער פאַרשטאַנען אַז דאָס ריכט מען אויס אַ לאַנגן צוג!

אַרום די ווענט האָט ער זיך איצט געכאַפּט צוריק אונטער די קעסטע־לעך צו דזשאָ'ן:

— דו הערסט, דזשאָ, איך דענק מיר וועלן באַלד פאָרן! אונדזער וואַגאָן איז נישט ווייט פון לאָקאָמאָטיוו. דאָס איז אויסגעצייכנט! וואָ־רום די וועכטער היטן מערסטנס די הינטערשטע וואַגאָנעס.

— אָבער וואוהין פאָרט מען? האָט דזשאָ שטילערהייט אַ פרעג געטאָן.

— דאָס קאָן איך דיר נישט זאָגן. נאָר סאַי־ווי וועט מען דאָ לענגער ווי ביז אינדערפרי נישט קאָנען פאָרן. מ'וועט דאַרפן עסן. וואָס זאָגסטו, דזשאָ?

דזשאַ'ן האָט זיך געדאַכט אַז דער באָם לאַכט דאָס אים אויס, ווייל ער האָט פריער געזאָגט ער איז הונגעריק. ער האָט אַ בייזן בליק געטאָן דעם באָם אין אויסגעמעליקטן פּנים אַריין:

— וואָס? מאָרגן? איך . . .

ער האָט זיך דאָ געוואָלט אַ נעם טאָן צום באָם, אויסלאָזן צו אים זיין גאַנצן כעס וואָס האָט זיך אין אים אָנגעקליבן, צוליבן פריערדיקן הענגען אונטערן וואָגאָן, צוליבן פרירן און הונגערן. נאָר דער באָם קאָן אים שוין, פּונקט ווי ער קאָן זיין טאַטן. ער האָט אים באַלד איבערגעה־האַקט. ער ווייסט אַז די בעסטע זאַך, ווען אַ חברה־מאַן ווערט בייז, איז אים אַביסעלע אויסצולאַכן, אַביסעלע אָפּצו'חוזק'ן. אָט אַ שטייגער ווי ער האָט אויסגעלאַכט דעם אַלטן פּאָפּ, יענע נאַכט אין פּאַרק, ווען דזשים האָט זיך באַקלאָגט אַז ער האָט פאַרלוירן דעם דזשאַב.

— וועסט מיר מוזן אַנטשולדיקן, דזשאַ! האָט ער גאַנץ ערנסט פאַרקנייטשט ס'איינגעווייסטע פּנים. כ'האָב זיך זער געאיילט, האָב איך נישט באַוויזן צו רעזערווירן פאַר דיר אַ ספּעציעלן עס־וואַגאָן . . .

— גיי אין דער ערד! דו באָם. שטענדיק מוזטו זיך וויצלען.

ער האָט נעבעך נישט געקאָנט אויסלאָדן זיין ביטער האַרץ, דזשאַ. פּונקט ווי דער אַלטער דאָן אין פּאַרק, אַזוי האָט ער זיך אויך געמוזט צורוקן מיט דער פּלייצע צום באָם, דעם גוטמוטיקן שכן זיינעם.

ווידער שטיל. אַרום — פינצטער. בלויז ביי דער געעפנטער טיר פאַלט אַ שמאָלער פּאַס ליכט פון אַנטקעגנדיקן לאָמפּ. זייטיק און קרום פאַלט דאָס ליכט ביז דער האַלבער פּאַדלאָגע, מיט אַן אָפּשפּיץ אויף אַ קעסטל אַרויף. אין דרויסן סקריפּען פיס איבערן געפרוירענעם שניי. אַ גייענדיק לעמפּל טוט זיך אַ וויג אַריין. עס ווערט ווידער שטיל.

אינמיטן דער שטילקייט האָט דער צוג פּלוצים געריירט. די רעדער האָבן גענומען קלאַפּן. איינס און איינס האָבן די דרויסנדיקע לאָמפּן מיט זיי זיך געזעגנט. יעדער לאָמפּ האָט אַ באַזונדערן ווינק אַריינגעטאָן דורך דער אויפגעפּראַלטער טיר, אַ ווינק און פאַרשוואונדן. ביז, נאָכן לעצטן לאָמפּן ווינק איז געוואָרן אויף אַן אמת פינצטער אין וואָגאָן. בלויז דער צעשאָטענער פּאודער ווייסט זיך קוים, קוים אויף דער ערד.

די רעדער קלאַפּן האַסטיק. די באַן לויפט. איצט מעג מען זיך אויפשטעלן. די וועכטער זענען געווים פאַרשטעקט אין זייערע ביידלעך.

אַנגעשפּאַרט אין דער אויפגערוקטער טיר, איינער אַנטקעגן אַנדערן, זענען די צוויי יונגען געשטאַנען און געקוקט אויף דעם שוואַרצן רויך, וואָס דער לויפנדיקער לאָקאָמאָטיוו זעצט פון זיך איבער דעם ווייסן שניי, איבער דעם שטילן, מיט פראָסט־אָטעמדיקן האָדסאָן. זיי האָבן געקוקט הינטער זיך, ווי עס ציט זיך נאָך אַ לאַנגע, לאַנגע ריי וואַגאָנעס, פינצטערע, שטילע, אויסגעלאָשענע. אפשר ווייט, ווייט אַראָפּ, ציט נאָך אַ ספּעציעלער וואַך־וואַגאָן, וואו עס זיצן באַוואָפנטע לייט ביי קליינע לעמפּעלעך און טרינקען הייסע טיי אָדער שוואַרצע קאַווע.

— פאַר דער נאַכט זענען מיר זיכער, האָט פּלוצים לאַרסאָן אַ זאָג געטאָן צום מיטפאָרער זיינעם, וואָס איז געשטאַנען אַנטקעגן אים אין בלויען שניי ליכט, אַ בלאַסער, אַ געפרווירענער און היבשלעך זויערער. —דו ווייסט, דזשאָ, מיר דאַכט דו קאָנסט דאָס נישט פאַרנעמען. דאַרפסט געדענקען, פאָרן אין אַ וואַגאָן איז נישט ס׳ערגסטע!

דזשאָ׳ן איז נישט אַנגעשטאַנען אַזאַ לעקציע. ס׳יינגל אין אים האָט נישט געקאָנט הערן אַז ער איז אַ שוואַכלינג. ער האָט געטאָן אַ מעסט אָפּ דעם באָם פון די אויסגעוויסטע שיך־שפּיצן ביז זיין פאַררוקטן קאַפּעליוש:

— איך קאָן עס נישט פאַרנעמען? איך געוועט זיך, דו וועסט פריער מיד ווערן פון מיר!

— מעגלעך. האָט לאַרסאָן אַ שמייכל געטאָן און געגאַנגען צוריק הינטער די קעסטלעך, צום באַרג פּאַפּירן.

דזשאָ האָט גענומען פאַררוקן די טיר.

— נאָו! טו דאָס נישט! האָט ער פון אונטער זיין באַהעלטעניש אָפּגערופן. — אַ וועכטער קאָן אונדז נאָך אַמאָל פאַרשליסן! אַז די טיר איז אָפן קאָן מען זיך פון אונטער זיינע הענט אַרויסכאַפּן!

— דער באָם איז אַלרייט. ער האָט געהירן! האָט דזשאָ, צולייגנ־דיק זיך צו יענעמס פּלייצע געטראַכט. ס׳וואָלט טאַקע געווען גרויסע

צרות, ווען מען פאַרשליסט זיי דאָ. מ'וואָלט געקאָנט פּגר'ן פאַר אַ ביסל שנײ אויף אַ טרונק צו טאָן. שוין אָפּגעערדט פון עסן!

— סעי, לאַרסאָן, וואו דענקסטו פאָרן מיר? האָט דזשאָ אין אַ מינוט אַרום זיך ווידער אויפגעזעצט.

דער באָם, ווי שטענדיק, גרייט אַ לאַך צו טאָן, האָט אים ליגנדיק גלייך געענטפערט:

— וואָס, ווייסט דען נישט? אונדזערע טיקעטס זענען דירעקט קיין פלאָרידאַ! . . .

דזשאָ האָט זיך פאַרשעמט פאַר זיין שוואַכקייט. אָבער מיטלאַכן האָט ער אויך נישט געקאָנט. אין בויך בורטשעט דאָרטן דער הונגער. די פיס זענען אים פאַרשטאַרט און אינגאַנצן ציטערט ער פון קעלט. אַנ־שטאָט לאַכן אָדער ענטפערן דעם איינגעקנוילטן באָם, האָט ער זיך גאָר גענומען אויפטייען די פיס, זיי רייבן און מאַסאַזשירן. ערשט איצט האָט זיך דער באָם צעלאַכט. פון וועלן לאַכן וואָס שטילער האָט ער זיך אַזש פאַרהוסט. הוסטנדיק און לאַכנדיק האָט דער באָם ענדלעך אַרויס־געבאַלבעט:

— דזשאָ, ביזט פונקט ווי דיין פאַפּ. אַט פונקט אַזוי האָט זיך דער פאַפּ דיינער געקראַצט אין פּאַרק, ווען ער האָט זיך לעבן מיר צו־געלייגט. איך האָב נאָר ביזט נישט קיין דורכגעפאַלענער פּרעזידענט...

פאַר דזשאָ'ן איז די מעשה געוועזן גאָר ניי. דער פאַפּ האָט אים קיינמאָל נישט דערציילט ווי אַזוי ער האָט זיך געטראָפן מיט דעם באָם.

— ס'טאַקע קאָמיש, האָט דזשאָ ענדלעך אַ שמייכל געטאָן אינדער־פינצטער און זיך צוריק צוגעלייגט צום באָם.

די רעדער האָבן אַלץ ריטמישער און מאָנאָטאָנער געקלאַפּט. דאָס שטאַרקע טוליען זיך איינער צום אַנדערן האָט זיי אַביסל דערוואַרעמט. דאָס ביסל וואַרעמקייט און דאָס מאָנאָטאָנע קלאַפּן האָט זיי ביסלעכווייז איינגעדרעמלט. זיי האָבן פאַרלוירן דעם גאַנג פון די לאַנגע שעה'ן. פּלוצים, פאַרטאָג, האָבן זיי זיך אויפגעכאַפּט דערשראָקענע אויף טויט!

מיט איינמאָל האָבן זיי דערהערט אַ רוק פון דער טיר. אין האַלב דרעמל, האַלב וואַך, האָבן זיי געגלאָצט אַהין, וואו עס איז געשטאַנען

עפּעס אַ חברה־מאַן אין דעם אָפּענעם קוואַדראַט. אין ווייס־שנייאיקן הינטערגרונט האָט ער אויסגעזען ווי אַ גרויסער פאַרטרעט אין נאָך אַ רי־זיקערע ראַם. אין זייער פאַרשלאָפנקייט האָבן זיי נישט געקאָנט באַ־שליסן צו דאָס איז אַ היטער אָדער אַזאַ פּאַסאַזשיר ווי זיי. זיי האָבן איינגעהאַלטן דעם אָטעם. דזשאָ האָט שוין געטראַכט ווי אַזוי צו טאָן אַ שפּרונג אויף אים, כדי זיך צו קאָנען אַרויסכאַפּן פון דאַנען.

ענדלעך האָט יענער גענומען אַביסל פאַררוקן די טיר. דערנאָך האָט ער זיך פאַרנומען צו די קעסטלעך, אין דער אַנטקעגנדיקער האַלבער זייט פון וואַגאָן.

איצט איז זיי געווען קלאָר ווער דער פאַרשוין איז. זיי האָבן זיך נאָר געוואונדערט וואָס זיי האָבן דאָס באַלד נישט איינגעזען. וואָרום אַ וועכטער גייט נישט ביינאַכט אָן אַ לעמפּל.

— סעי, באָדי! וואו זענען מיר? האָט לאַרסאָן שוין גאַנץ דרייסט אַרויסגעהויבן זיין קעפּל פון באַהעלטעניש.

יענער, ווייזט אויס אַ געניטער פּאַסאַזשיר, האָט זיך גלייך אויפ־געשטעלט:

— אָ, איך בין נישט אַליין?

מיט זיין גאַנצן, געהויבענעם כבוד האָט ער זיך גלייך מטריח געווען אין זייער זייט אריין:

— פון וואַנען, באָים?

— פון ניו־יאָרק, האָט דזשאָ זיך אָנגערופן.

— און דו, ברודער? האָט לאַרסאָן אים געפרעגט.

אָ, איך בין פון פּיטסבורג, האָט זיך דער נייער גאַסט שוין גאַנץ היימישלעך אַראָפּגעזעצט צווישן די קעסטלעך. — די באַן גייט קיין מע־רילאַנד. פון דאָרט דענק איך זיך צו כאַפּן „סאַוט”!

— אָט פּונקט ווי מיר ווילן! האָט זיך לאַרסאָן פון גרויס פרייד אַזש אויפגעזעצט.

— דו הערסט, דזשאָ, די באַן וועט אונדז ברענגען קיין מערילאַנד!

נאָר דזשאָ׳ן איז איצט, ווייזט אויס, געווען אַלץ איינס וואו די באַן

וועט אים ברענגען. דערווייל איז ער הונגעריק. ווען דער יונג האָט עפּעס מיט זיך, דאָס וואָלט געווען אַן ענין!

— סעי, באָדי, האָסט אפשר עפּעס אַ בים צו טאָן? האָט ער שוין אויך אונטערגעהויבן דעם קאָפּ.

אָבער לאַרסאָן, ווי הונגעריק ער איז נישט געווען, האָט אַלץ גע־האַלטן דעם נייעם גאַסט „ביזי" מיט אויספרעגן אים וואו ער געפינט זיך אין דער וועלט. פאַר אים איז דאָס איצט וויכטיקער ווי כאַפּן אַ בים.

— מיר זענען נאָך אַלץ אין פּענסילוועניע. נאָר די באַן נייט קיין מערילאַנד, און דעם בין איך זיכער! באַלד האָט זיך דער דערציילער דערמאָנט אַז דער צווייטער יונג האָט ביי אים געבעטן אַ בים.

—וואָס, אַ קיי? נעווים! כ'האָב מיט זיך עטלעכע סאַנדוויי־טשעס.

ווי לאַנגיאָריקע פריינט זענען איצט די דריי יונגען געזעסן צווישן די קעסטלעך, און פּינצטערן, לויפנדיקן וואַגאָן און געקייט מיט גרוים אַפּעטיט פּענסילוועניער סאַנדוויטשעס.

אין מיטן דערינען האָט דער באָם אַ קלאַפּ געטאָן דזשאָ'ן איבער דער פּלייצע:

— זעסט, דזשאָ, כ'האָב דיר געזאָגט אין וועג זענען די באָים אַנדערש ווי אין שטאָט. זיכער בעסער ווי אין ניו־יאָרק. ניו־יאָרק איז אַ פּאַסקודנע שטאָט, זאָג איך דיר!

דזשאָ'ן האָט אפילו פאַרדראָסן וואָס דער באָם באַליידיקט אים זיין ניו־יאָרק, נאָר ער איז איצט צו מיד און צו פויל זיך צו שטערן דעם בים און אַריין אין אַ קריג מיטן באָם . . .

קאַפּיטל זיבעצן

דזשים ווהייט איז ווידער געבליבן אַנגעוויזן אויף זיך אַליין. פריער, אין די אָוונטן, פלעגט דזשאָ ברענגען פון די מאַרקעטס וואָס נאָר ער האָט געקאָנט. אַ פּאָר קאַרטאָפל, אַ מעיער, אַ פּאָר ביינער. טײלמאָל אויך אַ שטיק פלייש! קיין איינקאָך האָט מען טאַקע נישט געקאָנט מאַכן דערפון, אָבער אַ געשמאַקע זופּ האָט ער אַלעמאָל געמאַכט! איצט מוז ער זיך אַליין פאַרזאָרגן. ארומשלעפּן זיך פון איין הונגער־ריי אין דער אַנדערער נאָך אַ סאַנדוויטש, דאָס קאָן ער נאָך אַלץ ביי זיך נישט פועל'ן. בלויז ווען ער האָט שוין נישט קיין ברירה, ווען אין ביידל איז מער ווי דער טשייניק וואַסער נישטאָ, דעמאָלט שטעלט ער זיך אַוועק צוגלייך מיט די אַנדערע באָמס, וואַרטן אויף מיסטער הווירסטס סאַנ־דוויטש־טראָק . . . אַזוי צבער קריכט ער ארום איבער די ניו־יאָרקער גאַסן, ווי פיל אַנדערע איינוואַוינער פון „זיין שטעטל" און זוכט עפּעס צו פאַרדינען.

דעם יונג, דזשאָ'ן, איז עס געווען פיל לייכטער. אים האָט מען אין יעדן מאַרקעט געגעבן קערב צו טראָגן. דעם אַלטן אָבער וויל מען נישט געבן. ס'פּאַסט נישט ארויפצושיקן צו אַ געבאַליעטער דאַמע אַן אַלטן מאַן אין אַזעלכע אָפּגעטראָגענע בגדים . . . אַ יונג ווי דזשאָ, מיט אַ גאָלדענעם קאָפּ ווייכע, זיידענע האָר, מיט בלויע אויגן, וואָס לאָזן זיך אַראָפּ ווען אַ פרוי קוקט אויף זיי צו נאָענט, אַט־אַזאַ יונג דאַרף מען שיקן! איז ער שוין צו קיין מאַרקעטס נישט געגאַנגען, דער אַלטער.

אַן איינגעבויגענער, איינגעוויקלט אין געל אויסגעריבענעם מאַנטל, איז ער יעדן פרימאָרגן געקראָכן אין שטאָט אריין. די קעלט אין די פּלייצעס האָט אים שוין אויפגעהערט צו אַרן. אָבער וואָס טוט ער מיט די צעפּאַלענע שיך? וואָס וועט ער טאָן? ארום ביידל איז דער שניי אַ האַרטער. אָבער אין די ניו־יאָרקער גאַסן? דאָ ווערט עס באַלד אַ בלאָטע! און קריכן מוז ער! אַ מענטש קאָן דאָך נישט ליגן אין

אַ בײדל, ערגעץ אויפֿן ברעג האָדסאָן און אויסגיין נאָך אַ ביסן ברויט, בלויז ווײל די שיף צעפֿאַלן! קאָן ער? . . .

ער האָט געגומען פֿרוּאוון מזל, דער אַלטער, וואו נאָר עס האָט זיך געלאָזט. צו מאָל פֿלעגט ער הכנעה׳דיק עפֿענען אַ טיר פֿון אַ באַרבער־שאַפּ. ווי אַ געשלאָגענער הונט האָט ער אַרײַנגעשיקט די צוויי פֿײכטע אויגן — אפֿשר? . . . אפֿשר וועט מען אים אָנטאָן די צוויי שילדן, אײנע אויף דער פּלייצע און אײנע פֿאָרנט, אויפֿן ברוסט, און אים אַרומשיקן אָנזאָגן דער וועלט אַז אין דעם באַרבער־שאַפּ גאָלט מען און מען שערט פֿאַר אײן קוואָדער!

אַז גאָט האָט אים געהאָלפֿן, ער האָט געקראָגן אַזעלכע צוויי שילדן און זיך אַרײַנגעשטעלט אין מיטן, פֿון וואַנען מען האָט נאָר אַרויסגעזען אַ קאָפּ מיט אַ פּאָר פֿיס, האָט ער געגומען גײן הין און צוריק, איבערן נאַסן טראָטואַר, ווי אַ קיסר! נאָך אַזאַ טאָג האָט ער פֿאַרנאַכט זיך שוין דערלויבט! אין אַ זײַטיק רעסטאָראַנטל, וואו מען לאָזט אַרײַן אפֿילו אין אַזעלכע שיך ווי זײַנע, האָט ער געגעסן פֿאַר אַ קוואָדער אַ מאָלצײַט און פֿאַרטרונקען מיט אַ הײסער קאַפֿע . . .

אײנמאָל איז ער אַזוי געקראָכן אַראָפּ, אַראָפּ ביז ער איז אַריבערגעקראָכן די בריק אַזש קײן ברוקלין! זינט ער וואוינט אין ניו־יאָרק, איז ער נאָך דאָרט נישט געווען. אַזוי ווײַט „איסט״? . . . אַזש אַריבערן „איסט־ריווער״? נאָר סאַי־ווי איז דאָס געווען אַ גליקלעכער טאָג פֿאַר אים!

גײענדיק מיט ברוקלינער בראָדווײ, אונטערן בראַזג פֿון „על״, האָט ער געטראַכט אַז דאָ איז פּונקט ווי אויף זײַן קאָלאָמבוס עוועניו. אויך דאָ איז די גאַס שטענדיק פֿינצטער, דער הימל פֿאַרשטעלט מיטן שטאָלענעם געפֿלעכט פֿון רעלסן און בעלקעס. אויך דאָ הערסטו נישט דאָס אײגענע וואָרט. פּונקט ווי דאָרט, לויפֿט דאָ אויך אַלע ווײלע אָן אַ באַן איבערן קאָפּ, אַזש ס׳דאַכט זיך דיר דער געשטעל פֿאַלט אײַן און דעקט דיך צו, ווי אַ שטײן אַ זעמדל.

פֿון לאַנגווײל האָט ער געקוקט אין די וויטרענעס. זיך אָפּגעשטעלט אויף אַ ווײלע און ווײטער געגאַנגען אָן אַ ציל. בײַ אײן פֿענ־

צטער, אין א ראָג גאַס, איז ער געבליבן שטיין לאַנג און זער פאַראינ־טערעסירט. אין פענצטער זענען געשטאַנען עטלעכע שטיינן איינע אויף די אַנדערע, אָנגעפּאַקט מיט הינער. די הינער האָבן זיך געשטופּט, גע־פּאַקט צו די שטיינן־שפּאַלטן, אַרויסגעשטעקט די קעפּלעך און אַזוי טאַמעוואַטע געקוקט אין אַלע זייטן. אינוויינינק, אין דעם לאַנגן און גרויסן „טשיקן מאַרקעט", זענען געשטאַנען נאָך פיל אַזעלכע שטיינן אַזש ביזן סופיט. אַז די טיר האָט זיך פאַר אַ מינוט געעפנט, האָט זיך געטאָן אַ טראָג אַרויס אַ געקוואָקערײַ, אַ קרייערײַ, עפּעס אַזעלכעס, וואָס ער האָט שוין זער לאַנג נישט געהערט. נאָך דעם אמת געזאָגט, וואָס ס'האָט אים טאַקע געהאַלטן ביי דעם פענצטער, זענען נישט גע־ווען די הינער. עס איז גאָר געווען אַן אַנדער שטייג, אַ קלענערע, אָבער אַ פיל העכערע, אין וועלכער עס זענען „פריי" אַרומגעגאַנגען טויבן . . .

אַ פאַרגאַפּטער, מיט יינגלשער פרייד אין אַלטן פּנים, האָט ער גע־קוקט אויף די רויטינקע פיסעלעך, אויף די שוואַרץ־בלישטשנדע קרעלן־אויגעלעך, אויף די בויגיקע העלדזלעך, וואָס מיניען זיך פון בלוי אין פּורפּור, פון וויס אין גאָלדן־געל.

ווי דורך אַ כישוף זענען מיטאיינמאָל פאַרשוואונדן די קנאַפּע דרייַ־סיק יאָר ניו־יאָרק. אויסגעוועפּט איז געוואָרן די „פּאָרד בייקינג קאָמ־פּאַני"; צערונען — טעמעני און מייק דאָפּי און מיסטער הווירסטס ברייט האַרציקייט. אפילו דער „פּאַלאַץ" זיינער אויפן האָדסאָן האָט מיט איינמאָל געטאָן אַ שווינד אַרויס פון זיין לעבן! ער איז צוריק אַ יינגל, ערגעץ הינטער ליווערפּול. עס איז אינדערפרי. די זון שיינט. ער שטייט אויפן דאַך מיט אַ לאַנגער בייטש. מיט יעדן פּאָך צעפליען זיך זיינע טויבן. זיי צירקלען אַרום, אינדערהויך, איבער זיין קאָפּ . . . ער טוט אַ פייף און אַ פּאָך מיט דער בייטש קומען זיי צוריק . . .

— סעי, פּאָפּ! ווילסט נישט עפּעס אַן אַרבעט טאָן?

ער האָט אומגעדרייט דעם קאָפּ. דאָס פריידיקע פּנים זיינס האָט געלויכטן. כאָטש די פרייד האָט גאָרנישט געהאַט צו טאָן מיט דער אַר־בעט, וואָס דער נידריק, געפּאַקטער יונג לייגט אים דאָ פאָר.

— זיכער, האָט ער געזאָגט אַזוי טאַמעוואַטע, עפּעס ווי ער וואָלט געווען אַ פאַרשלאָפענער. — זיכער, פאַרוואָס נישט?

שפּעטער איז ער געשטאַנען אין דעם מאַרקעט און גערוקט די שטיינער אויף נידריקע וועגעלעך, פון איין אָרט אויפן צווייטן. ער האָט געסקראַבעט די אָנגעדראַסטע פּאָדלאָגע, געשייערט די לערע שטיינער. אין איינער אַזאַ שטייג, האָט ער זיך אָנגעשלאָגן אָן אַ ברוינער הון מיט אַ געל געשפּרענקלטן האַלדז. זי איז געזעסן אין סאַמע ווינקעלע, ווי אַ פאַרגעסענע. ער האָט זי אַ שטופּ געטאָן. זי האָט זער שוואַך אָפּ־געוואָרטשעט און צוריקגעבליבן זיצן, דעם ווײַדל אַראָפּ, ס׳קעפּל איינ־געקאָרטשעט און די פליגל האַלב צעעפנט. אַזוי גיך ווי ער האָט אַוועק־גענומען פון איר די האַנט, איז זי ווידער שטיל געבליבן אַזוי איינגע־פאַלן, ווי אַ קראַנק קינד, וואָס וויל מען זאָל עס נישט שטערן דאָס רואיקע ליגן. עפּעס איז ביי איר דער קאַם און די מאָרדעלעך געווען אַזוי בלוי און די קליינע, רונדע אייגעלעך האָט זי געהאַלטן אין איין פאַרציען מיט די בלוילעכע לעדנדלעך.

אַ געזונטער יונג, דאַכט זיך, דער וואָס האָט אים אַריינגערופן אַר־בעטן, אַ יונג מיט אַ רויט פּנים, אַ רונדיקס, ווי אַ לבנה, האָט אים לאַכנדיק געפרעגט:

— וואָס גלאָצטו אַזוי, פּאָפּ? זעסט דאָך עס איז אַ קראַנקע הון. זי וועט באַלד אויסציען די פיסלעך.

— אַ רחמנות, האָט דער אַלטער אַ זיפץ געטאָן.

— ווילסט זי? קאָנסט זיך זי נעמען! וועסט האָבן „טשיקן־סופּ“! . . .

נאָך דער אַרבעט, ביים אַהיימגיין, האָט מען דעם אַלטן מיטגעגעבן די פּגירה. מיט געוואַלדיקער צערטלעכקייט האָט ער זי געטראָגן אין בוזעם דעם גאַנצן וועג אַהיים צו זיך. אַלע ווײַלע האָט ער אַוועקגע־בויגן דעם לאַץ פון רעקל און אַריינגעקוקט אויב זי אָטעמט נאָך, אויב זי האָט גענוג לופט! ער האָט געציטערט זי זאָל אים נישט אַנטגיין אין בוזעם, איידער נאָך ער קומט אַהיים. עס איז אים גאָרנישט איינ־געפאַלן, ווי יענעם יונג, „טשיקן־סופּ“! חלילה! ער האָט בלויז גע־

פילט א רחמנות צו דעם קראנקן באשעפעניש! דער איינזאמער מענטש, אָט־דער דזשים ווהייט, וואָלט זיך איצט צוגעטוליעט צו א שטיין אבי ס'זאָל אים זיין אייגן, נאָנט און וואַרעם . . . יעדערס מאָל, וואָס דאָס קראַנקע עוף האָט געטאָן א צי מיט א פיסל און אים געגעבן א ראַץ איבער דער הוילער ברוסט, האָט ער א טאָפּלטן ציטער געטאָן. ס'האָט אים געפרייט דאָס וואַרימע וועזן, וואָס ער טראָגט אהיים מיט זיך, אין דער זעלבער צייט האָט עס אים געשראָקן טאָמער איז דאָס דער סוף!

דעם קראַנקן, דערשלאָגענעם באשעפעניש, איז אָבער אין דער וואַרעמקייט בעסער געוואָרן. די הון האָט ממש אויפגעטייעט. זי האָט אלעמאָל געצויגן אָן אנדער פיסל צוליב דעם צופּלום פון ענערגיע. זי האָט גענומען וואָרטשן, רעדן צו אים אין האַרץ אריין! און ער, איבערגעפילט פון פרייד, האָט אוועקגעשאַרצט דעם לאַץ און איר געענטפערט: „העלאָ טשיקי! העלאָ, העלאָ טשיקי”! ער האָט אַזש פארגעסן צו קוקן וואו ער גייט . . .

אין ביידל האָט ער זי פאוואָליע ארויסגענומען פון בוזעם און זי אוועקגעזעצט אויפן בעטל. ער האָט זי געפרואווט אויפשטעלן, אָבער דאָס באשעפעניש האָט אים בלויז געטאָן א פּיק מיטן שנאָבעלע אין האַנט און וואָרטשנדיק זיך צוריקגעזעצט. דעם אַלטן האָט דאָס אויפגעהייטערט, פונקט ווי א קינד זאָל אים א בים טאָן מיט צוויי ערשט געפוינענע ציינדלעך.

און פונקט ווי פאַר א הילפלאָז קינד האָט ער איצט פאַר איר גענומען זוכן א פּאַסיק אָרט. דאָס נידריקע ווינקל, לעבן שטיין, וואו ער האָט געהאַט זיין ערשטע נאָרע, און וועלכעס ער האָט, נאָכן פארשיטן, עקסטרע עם אריינגענומען אין די פיר ווענט פון זיין ביידל, אָט־דאָס ווינקל וואָלט גאָר גוט געווען! עס איז לעבן אייוועלע, וואַרעם! אָבער צו אַלדע טייוול! די ראַצן! זיי וועלן זי אויפעסן! אָרעמע „טשיקי”! האָט ער רחמנות'דיק געגלעט דעם הינדלס קעפּל. ניין, ער וועט זי היינט מוזן האַלטן מיט זיך אין בעט. מאָרגן וועט ער שוין זען!

דערווייל האָט ער איר צוגעשטעלט אין א טעלערל א טרונק. ס'הינדל האָט איינגעטונקען ס'שנאָבעלע, פארוואָרפן ס'קעפּל אהינטער איינמאָל און

נאָך אַמאָל. דער אַלטער איז אַלץ געשטאַנען און געקוואָלן. דערביי האָט ער געדעדט צו זיך אַליין: „טשיקן־סופּ", וואָס אַ יונג קאָן איינפאַלן! „טשיקן־סופּ"... זי וועט ביי אים ווערן געזונט און ער וועט האָבן אַ פריינט אין הויז!

פּאַרטאָג איז שוין דער אַלטער אויפגעשטאַנען. ער האָט שוין גע־האַט היינט פאַר וועמען צו זאָרגן. כאָטש אַליין אַן אומגעגעסענער, האָט ער זיך גענומען קאָרמען ס'הינדל. מסתם שוין לאַנג אַז דאָס עוף האָט ניט געהאַט געגעסן, דערפאַר האָט עס אַזוי איצט געשלונגען די איינגעווייקטע שטיקלעך ברויט, געזופט דאָס וואַסער מיט אַזאַ אַפּעטיט, אַז ביים אַלטן האָבן אַזש אויפגעלויכטן די פאַרטרערטע אויגן: „טשיקי ווערט אויף אַן אמת געזונט"! ער האָט זי געפּרואווט אַראָפּשטעלן אויפן באָדן. די הון האָט זיך אויסגעטשוכעט, צעפעכערט די פליגל און גענומען זיך אַרומקוקן וואו זי איז ערגעץ אין דער וועלט. מיט אַמאָל האָט זיך עפּעס אַ ריר געטאָן אונטערן בעטל. די הון, אין איין שרעק, האָט זיך פּלוצים געכאַפּט אַז זי האָט פליגל און געטאָן אַ פלי צוריק אַרויף אויפן בעטל.

— מיין אָרעמע טשיקי, האָט דער אַלטער זי געגלעט. איך וויים, איך וויים, די ראַצן!

די הון איז שוין געבליבן זיצן אויפן בעטל. דער אַלטער האָט אויף גיך זיך גענומען מאַנדרעווען איבער אַ גרוים שטיק בלעך. ער האָט אַזוי לאַנג געקלאַפּט און געבויגן, ביז ער האָט אויסגעמייסטערט אַ באַקוועמע שטייג, ווי אַ גרוים בײדל, מיט געגנוג לעכלעך פאַר לופט און אַ טירל צו פאַרמאַכן. אַפילו אַ בלעכל פאַר וואַסער האָט ער צוגעפּעסטיקט.

די הון האָט דערווייל פאַרגעסן אַז זי איז קראַנק געווען. אַ וואָרטשנ־דיקע האָט זי צוריק אַרומשפּאַצירט אויפן ערדענעם דיל. געפּיקט מיטן שנאָבעלע אין דער ווייכער ערד, געזוכט און געזוכט. אַלע וויילע האָט זי זיך דערמאָנט אָן די פליגל, וואָס זענען איר אַזוי לאַנג פאַרשטייפט גע־ווען. זי האָט ווידער געטאָן אַ פלי אויפן בעטל, פון בעטל אויפן אייזוע־לע און דערביי געגאָגערט אַזוי פריידיק. דער אַלטער איז געשטאַנען

מיט פאַרלייגטע הענט, די ווייכע אויגן פול מיט פרייד, פונקט ווי א טאַטע, ווען ס׳קינד האָט פּלוצים געגומען גיין...

איצט, אז דזשים וועהייט האָט צוגעשלאָסן ס׳שטעלכל און אוועקגע־גאַנגען זוכן פּרנסה, איז ער געווען גאָר אַן אַנדער מענטש, ווי נעכטן און אייערנעכטן, נאָכדעם ווי דזשאָ איז פון אים אַוועק. אַ לויכטנדער איז ער געגאַנגען זוכן ברויט פאַר זיך און טשיקי. אין דער שטייג וועלן שוין קיין ראַצן נישט אריין. און וואסער האָט זי אויך, טשיקי! און קרישקעלעך ברויט — איבערגענוג!...

קאַפּיטל אַכצן

דזשאַ׳ן האָט אָנגעהויבן באַנג טאָן וואָס ער האָט זיך געלאָזט אָוועקשלעפּן פון פּאַפּס בײדל. ער האָט געמיינט: אַט־טוט מען זיך אַ זעץ אַרײַן אין אַ באַן און מען שטייגט גלייך אויס אין פלאָרידאַ. דאָ וואַלגערט ער זיך שוין טעג אַ הונגעריקער און ווערט נאָך געפּרווירן דערצו! צו וועלכן פּאַרמער זיי דערשלעפּן זיך צו טאָן עפּעס אַן אַרבעט פאַר עפּעס אַפּצועסן, לאָזט מען זיי אויף דער שוועל נישט אַרויף! צום ערשט האָבן זיי געמיינט: אין דרייען איז שווער זיך צו עפּעס צו דערשלאָגן. אַ פּאַרמער דערזעט אויף זיין שוועל אַזעלכע דריי יונגען, אַ מאַב אַ גאַנצן, דערשרעקט ער זיך און לויפט כאַפּן די ביקס! . . . האָבן זיי זיך געזעגנט מיט זייער נייעם פריינט. יענער איז אַוועק מיט איין וועג און זיי מיט אַ צווייטן. אפשר וועט מען זיך ווען באַגעגענען אין וואַרעמען פלאָרידאַ, אָדער כאָטש אין דזשאָרדזשיאַ. דערווייל מוז מען זיך שיידן. דזשאָ איז הונגעריק. ער וויל גיין זוכן עסן. און לאַרסאָן, כאָטש ער וואָלט בעסער געגאַנגען מיט יענעם ווידער צו דער באַן, וועט ער זיך אָבער נישט אָפּרייסן פון זיין ניו־יאָרקער פריינט, דזשאָ ווהייט.

גייען זיי אַליין, דער הויכער דזשאָ אין די דריי רעקלעך, אין בלויזן קאָפּ און דער נידריקער לאַרסאָן אין אויסגערייבענעם, לאַנגן מאַנטל, מיטן ברוינעם, פּאַרפּעצטן קאַפּעליוש פּאַררוקט אַהינטער. ביידע זענען רויט, געפּרווירן און מיד.

ס׳איז אַ שטילער וועג, אַ ווייס־פּאַרשנייעטע שטילקייט. דער הימל איז לויטער. די זון שיינט, נאָר די ביימער, אין ביידע זייטן זענען ווי פון ווייסן צוקער. קיין לעבעדיקן דוך זעט מען נישט! עס איז אַ הויפּט־וועג און דאָך אַ פּאַרוואָרפענער. דאָס זעען זיי ביידע אין די איין פּאָר איינגעפאָרענע „שינעס״, וואָס אַן אויטאָמאָביל האָט דאָ געמאַכט אינמיטן וועג. זעלטן אַז דאָ טראָגט זיך אָן אַ מאַשין. פון קריגן אַ „ליפט״ איז אָפּגערעדט. אַז אַ פערדל קומט שוין יאָ אָנצוקלונגען מיט

די ווינטערדיקע באַקיטלטע רעדער און זיי טוען אַ ווייז דעם גראָבן פינ־גער, טראָגט עס זיך דורך נאָך איידער זיי קאָנען זען ווער עס זיצט דאָרטןביים רעדל.

— לאַרסאָן, מיר וועלן דאָ פאַרפרוירן ווערן!

— איז וואָס ווילסטו טאָן?

ריכטיק. וואָס וויל ער טאָקע טאָן, דזשאָ? זיך אַוועקזעצן אונ־טער אַ פאַרשנייעטן בוים און וואַרטן? אויף וועמען וועט ער וואַרטן. איין מענטש האָט, זעט ער, דעם אַנדערן אין דער ערד! מוז ער ווייטער שלעפן די מידע, געפרוירענע פיס. האָבן טענות קאָן ער אויך נישט. דער באָס האָט דאָך גלייך געוואָלט אַרויף אויף אַ צווייטער באַן און ווייטער רעדלען. פאַרן באָס איז נישט קיין נייס זיך צו שלעפן אין די באַנען טעג אָן אַ בים ברויט. דאָס האָט ער דאָך, דזשאָ, געוואָלט מען זאָל זיך צוכאַפן צו אַ פאַרמער עפּעס פאַרדינען און פאַר איין וועגס זיך גוט אָנעסן.

גייען די צוויי יונגען שטילערהייט צוזאַמען, נאָר טראַכטן טראַכט יע־דער באַזונדער.

לאַרסאָן — אַז דער דזשאָ איז נאָך גאָר אַ „בעיבי" . . .

דזשאָ ווידער טראַכט: וואו ווייזט זיך אים עפּעס אַ זייטיק וועגל, אַ פאַרמער, אַ וואַרעמע שטוב . . .

בלויז דער שניי אונטער זייערע פיס רעדט צו ביידן:

— שלעכט, יונגען, זער שלעכט! עס זעט זיך נישט קיין פאַרם...

שפּעטער, דעם זעלבן טאָג, האָט ביי זיי אויסגעבראָכן אַן ערנסטער קריג. דאָס איז געווען דער ערשטער צוזאַמענשטויס זינט זיי האָבן זיך אַרויסגעלאָזט פון ניו־יאָרק.

דאָס איז געווען, ווען פּלוצים האָט זיך אינמיטן שניי־פעלד, רעכטס, לעבן אַ ווייס־נאַקעטן, אויסגעקרימטן בוים באַוויזן אַ שמאָל וועגל. אייגנטלעך גאָרנישט קיין וועגל! בלויז אַ פּאָר לאַנגע, אויסגעפּאָרענע צייכנס זענען אַוועקגעלאָפן ווייט אין פעלד אַריין. נאָר אייזערנע רע־דער פון אַ פאַרמעריש וועגעלע האָבן געקאָנט איינפּרעסן אַזעלכע שמאָלע צייכנס.

דזשאַ האָט גלייך זיך געוואָלט פאַרנעמען אהער. ער איז שוין מיד. ער מוז געפונען עפּעס אַפּצועסן! דעם באָם געפעלט אָבער נישט דער וועג. עס פירט, זאָגט ער, צו־ווייט אוועק פון דער באַן־ליניע. און פאַר־נעמען זיך צו־ווייט טאָר מען נישט! דזשאַ וויל אָבער נישט נאָכגעבן! ער איז הונגעריק! אויף דעם הויפּט־וועג, לעבן דער ליניע, איז ער שוין מיד געוואָרן צו גיין און קיין פאַרמער זעט מען אַלץ נישט. דזשאַ, ווי דער אַלטער פּאָפּ זיינער, אַמאָל לעבן סאַבוויי, איז זיך גרייט געווען אָפּ־צורייסן פון זיין פריינט און אַליין זיך פאַרנעמען אהין וואו די צוויי אויסגעפּאָרענע צייכנס פירן. לאַרסאָן וויל דאָס אָבער נישט לאָזן. איי־נער אַליין אין וועג, ווייסט ער, איז זער געפערלעך. מ׳קאָן פאַרפרוירן ווערן אויף טויט. אָבער נאָכגעבן דעם יונג קאָן ער אויך נישט. ער מיינט, דזשאַ, די פאַרמערס האַלטן נאָך זייערע טירן אָפן פאַר פאַרביי־גייער. היינט הונגערן די פאַרמערס אַליין!

— איך זאָג דיר, דזשאַ, האָט זיך דער באָם ביי אים געבעטן, הער מיך! מ׳טאָר נישט פאַרקריכן פון הויפּט־וועג. מ׳וועט דאָ זיך אויך אָנשלאָגן אָן אַ פאַרם. ס׳אַלרייט! ביינאַכט וועט מען זיך קאָנען גלייך אריינקריגן אין אַ באַן און פאָרן ווייטער.

— אַ, לאָז מיך צורו! האָט דער יונג זיך געטאָן אַ ריס פון אים און זיך פאַרנומען רעכטס, צום בוים. גייענדיק האָט ער נאָך צוריקגע־רעדט צום שטיינגעבליבענעם באָם:

— איך בין שוין מיד און קראַנק פון דיין שלעפּן מיך. טאָמער געפין איך נישט עפּעס אָפּצועסן וועל איך נאָך אַ מאָרד באַגיין! . . .

מיט איינמאָל איז ביים באָם פאַרשוואונדן די ערנסטקייט. דער זאָרגלאָזער שטיפער אין אים האָט זיך אויפגעכאַפּט: אַ קלייניקייט, דזשאַ ווהייט וועט באַגיין אַ מאָרד! ווי געפעלט אייך דאָס?

אַ לאַכנדיקער איז ער נאָכגעלאָפן דזשאַ׳ן. לעבן בוים האָט ער זיך פּלוצים געטאָן אַ צי אויס אויפן שניי אין זיין גאַנצער לענג, מיטן לאַכנ־דיקן פּנים און געפרווירענער נאָז ארויף:

— דזשאַ, ווילסט באַגיין אַ מאָרד? אָט־דאָ בין איך! פאַרגעס

נישט, דאָס איז דיין איינציקער שאַנס! קאָנסט דאָ אַמאָל אָפּוואַרטן אַ גאַנצן טאָג און קיין אַנדערן נישט האָבן! . . .

דזשאָ האָט זיך נישט געקאָנט העלפן. איבערן באָם איז ער גע־בליבן שטיין, געקוקט צו אים אַראָפּ, אין שניי אַריין און געמוזט אַ שמייכל טאָן! דער לאַרסאָן איז אויף אַן אמת אַ לוסטיקער חברה־מאַן! ער האָט זיך אָבער איינגעהאַלטן פון שטאַרק לאַכן. דאָס וואָלט געמיינט נאָכגעבן דעם באָם. און דזשאָ איז נישט אַזוי לייכט נאָכצו־געבן. ספּעציעל ווען אין אים בורטשעט דער הונגער!

ענדלעך האָבן זיך די צוויי איינגעשפּאַרטע פּריינט געאייניקט צו וואַרפן גורל. אַ פּעני אויף אַ וואַרף צו טאָן קאָפּ צו שלאַס, האָט קיינער נישט. האָבן ביידע אַ קנאַק געטאָן די פינגער, גראָד צו אום, איינמאָל, אַ צווייט מאָל און עס איז דאָך געבליבן ווי דזשאָ האָט געוואָלט.

אַ פאַרשפּילטער, אָן חשק, האָט דער באָם שוין געמוזט נאָכקריכן דישאָ'ן.

אויף דעם וועגל איז דער שניי געווען טיפער. וויניק רעדער האָבן אים איינגעפאָרן. דאָס שטעלן פיס קומט דאָ אָן שווערער. נאָר צו זייער גרויס איבעראַשונג איז זיי לאַנג דאָ נישט אויסגעקומען צו גיין. אפשר אַ מייל פון הויפּט־וועג איז געווען אַ פאַרם־הויז. צום ערשט האָבן זיי דערזען אַ גרויסן, רויטן שייער מיט אַ הויכן, פאַרשנייעטן דאַך. באַלד האָט זיך הינטער דעם שייער געזען אויך אַ הויז.

— וועל, וואָס האָב איך געזאָגט? האָט דזשאָ אַ טאַרע געטאָן דעם באָם, וואָס איז נאָך אַלץ געקראָכן פון הינטן, אָן חשק.

— אָלרייט, אָלרייט, האָט לאַרסאָן צוריק אַ ברום געטאָן.

דאָס פאַרם־הויז, אַן אַלטס, אַ נידריקס מיט איין פענצטערל אין דער הויך, אין שפּיץ, און צוויי־פיר שייבלדיקע פענצטער אונטן, איז געשטאַנען פאַררוקט פון וועג, אין אַ קליין, אַרומגעצוימט גערטל מיט צוויי נאַקעטע, ריזיקע דעמבעס אין ביידע זייטן. זימער, ווען די צווייביימער זענען צעגרינט, קאָן מען זיכער דאָס הייזל נישט אַרויסזען. נאָר איצט, ווען די צווייגן זענען ליידיק, ווייס פון שניי, זעט זיך דאָס שמאָלע סטעזשקעלע, שלענגלענדיק גלייך צו דער איינגעפאַלענער וועראַנדע.

פאַרן שייער נאָך זענען זיי געבליבן שטיין. פון דערפאַרונג ווייסן זיי אַז גיין צוזאַמען טויג נישט. דער פאַרמער קאָן זיך נאָך אויך דער־שרעקן און לויפן כאַפּן די ביקס . . . איז געבליבן אַז גיין זאָל דער באָם. ער טויג זיך בעסער אויס. דזשאָ איז געבליבן וואַרטן הינטערן שייער. פון דאַנען, האָט ער געטראַכט, גייט ער נישט אַוועק. ער מוז קריגן עפּעס אָפּצועסן, ווען אפילו ער זאָל דאַרפן באַגיין אַ מאָרד!

אויף דער שוועל האָט דערוויילן לאַרסאָן זער בראַוו און זער דרייסט זיך געקלאַפּט דעם שניי פון זיינע שיך. ערשטנס וועט מען דאָרטן, אין שטוב, דערהערן אַז אַ מענטש איז דאָ דרויסן. און דווקא אַ מענטש, וואָס וויל זיך נישט אַריינ׳גנב׳ענען. אַן אייגענער מענטש לאָזט ווייסן אַז ער איז געקומען . . . צווייטנס וועט ער נישט דאַרפן קלאַפּן אין דער טיר. קלאַפּן אין טיר האָט ער דווקא פיינט, דער באָם.

באַלד האָט זיך טאַקע געעפנט די טיר. אַ שוואַרץ באַשעפעניש, איינגעבויגן פון דער העלפט אָן אַזוי נידריק, אַז לאַרסאָן האָט גאָר קיין פּנים נישט געזען, האָט געטאָן אַ שיק אַרויס אַ געל־גרוי אָפּגעדעקט קעפּל מיט אַ לאַנגער פּלייצע. כאָטש נעם שווין און זעץ זיך דעראויף. די ווייכע הערעלעך פון דעם קעפּל האָבן זיך געטאָן אַ צעפּלאָטער אין קאַלטן דרויסן.

לאַרסאָן האָט זיך דערשראָקן. זינט ער לעבט האָט ער נאָך אַזאַ באַשעפעניש נישט געזען. די פּלייצע איז אַזוי גלייך אויף אַ פּאַראַויס, אַז ווען „דאָס״ לאָזט אַראָפּ די צוויי הענט איז עס אַ פולשטענדיק פיר פיסיק באַשעפעניש. ווי אַזוי וואַקלט זיך „דאָס״ נישט איבער מיט דער נאָז צו די שיך שפּיצן? אַ וואונדער! און דער אַנדער האַלבער קער־פער, מיט די פיס, שטייט נאָך אַלץ אינוויינים, פון יענער זייט טיר. ער ווייסט נאָך נישט, לאַרסאָן, צו דאָס איז אַ מאַן אָדער אַ פרוי.

ענדלעך האָט דאָס באַשעפעניש אויסגעקערעוועט ס׳קעפּל, אַרויף צו לאַרסאָנען. ערשט איצט האָט ער דערזען אַ קליין פּנים׳ל, אַ גע־קאַרבט, וואָס האָט שוין פאַרלוירן יעדן סימן פון געשלעכט . . .

— ווילקאָמען, פרעמדער, האָט דאָס פּנים׳ל אַרויסגעבעבעט.

— קום אַריין אין הויז! קום גלייך אַריין!

— אַ דאַנק, פּאָפּ, אַ דאַנק! ס'איז זער פֿיין פֿון דיר. מ'קאָן געפּרוּווירן ווערן אין דרויסן.

אין פֿאַרמאַכטן פֿעדער־הויז, לעבן די טרעפּ, וואָס פֿירן אַרויף צו די צוויי בוידעם שטיבלעך, זענען זיי ביידע געבליבן שטיין. דער אַלטער האָט באַדאַרפֿט אין שמאָלן קאָרידאָר אויסקערעווען זיין אויסגעבויגענעם קערפּער. דערנאָך האָט ער געעפֿנט די טיר רעכטס, אַריינגעשיקט דעם אויבערשטן האַלבן קערפּער פֿאַראויס און גערעדט דאָרטן צו די אייגענע שיך־שפּיצן:

— ווער האָט דיך אַהער געבראַכט,פּרעמדער? אין אַזאַ וועטער, אין אַזאַ וועטער!

אינווייניק, אין שטיבל, האָט זיך דער באָם נייגעריק אַרומגעקוקט. אַזאַ אָרעמקייט האָט ער נאָך נישט געזען. און אפֿשר איז עס געווען בלויז אָפּגעלאָזנקייט. סאַי־ווי איז ער געווען שטאַרק פֿאַרנומען מיט קוקן אויף דעם טשיקאַוון אַלטן, וואָס שטייט ביים רונדן, אייזערנעם אויוון, אינמיטן שטוב, און וואַרעמט זיך דעם קאָפּ.

— מעג איך זיך צוזעצן, פּאָפּ?

— מיט פֿאַרגעניגן, מיט פֿאַרגעניגן! האָט זיך דאָס אויסגעבויגענע מענטשל צו אים אומגעדרייט. — האָב נאָר געדולד, פּרעמדער, מיין ווייב וועט באַלד אַראָפּקומען וועט זי דיך שוין דערוואַרעמען. האָב נאָר געדולד . . .

לאַרסאָן האָט זיך צוגעזעצט אויף אַ שטרוי־געפֿלאָכטענער שטול, לעבן פֿענצטערל. ער האָט געטראַכט פֿון דזשאָ'ן, וואָס שטייט דאָרטן אַ געפּרוּווירענער הינטערן שייער. מ'דאַרף אים אַריינרופֿן, דעם יונג.

— פּאָפּ, איך האָף וועסט נישט האָבן געגן. מיין פֿריינט וואַרט דרויסן. איך וויל אים אַריינרופֿן. ער איז געפּרוּווירן.

דאָס מענטשל האָט זיך ווידער צו אים אויסגעקערעוועט:

— וואָס? אַ פֿריינט? האָסט אים געלאָזט שטיין דרויסן? רוף אים גלייך אַריין! מיין ווייב וועט באַלד אַראָפּקומען, זי וועט אייך שוין אָנוואַרעמען!

לאַרסאָן האָט געלאָזט דעם קאַפּעליוש אויפן בענקל, געטאָן אַ פּלי ארוים פאַר דער טיר:

— דזשאַ! דזשאַ, קום אריין!

הינטער זיין פּלייצע, אויף די שטיגן, האָט זיך באַוויזן די פאַר־מערקע, אַ הויכע, דאַרע פרוי, אַ גלייכע ווי אַ שטעקן, נאָך פאַר די מיטעלע יאָרן, מיט אַ האַרט, בייז געזיכט. זי האָט געטראָגן אויף זיך אַ טונקל ברוינעם, שווערן סוועטער, וואָס האָט אויף איר געהאַנגען לויז. דער לויזער סוועטער מיט איר האַרטן פּנים זענען, ווייזט אויס, אין שטענדיקן קריג. דאָס האַרטע פּנים שרייט:

— אַוועק! אַוועק פון מיר!...

דער לויזער סוועטער דאַגעגן:

— ס'אַלרייט! נישט אַזוי שרעקלעך...

דאָס האָט דאָס פּלוצימדיקע, פרעמדע קול זי אַראָפּגעבראַכט פון די אויבערשטע האַלב לערע, פוסטע שטיבלעך, וואו עס יאָגט מיט אומעט, מיט טיפער בענקשאַפט נאָך עפּעס, וואָס איז דאָ קיינמאָל נישט געווען!

אַ מינוט, אפשר, איז די פרוי געשטאַנען הינטער דעם פרעמדנס פּלייצע, אים אָפּגעמאָסטן פון אונטן ארויף און באַלד צוריק, פון אויבן אַראָפּ. זי האָט אַלץ נישט געקאָנט ביי זיך אָפּמאַכן וואָסער מענטש דאָס איז. ענדלעך האָט זי אַ זאָג געטאָן:

— ווער ביזטו?

לאַרסאָן האָט זיך אָן אומגעריכטן קער געטאָן אין איר זייט:

— „האַו דו יו דו, ליידי?"

ווען דער גלייכער שטעקן, מיט דעם שאַרפן פּנים, קומט אים נישט אַזוי אומגעריכט אונטער, וואָלט ער איר געזאָגט: ליידי? אַ שיינע ליידי איז דאָס! מיט דעם סוועטער? מיט דער קופּקע אויפן קאָפּ און מיט די שיך אויף די פיס? שוין איינמאָל אַ ליידי!

— מיר זענען דאָ פאַרבייגייער, איך און מיין פריינט.

דזשאַ האָט זיך דערווייל אריינגעשטעלט. זיין לענגליכטיק פּנים מיט דער חן־גריבל־גאָמבע, איז איצט געווען אָנגעפּלאַמט, רויט. די

אויגן, נאָכן ארומוואַנדערן איבער אזוי פיל בלענדנדן שניי, נאָכן באָדן זיך אין אַזויפיל בלויע הימלען, זענען געווען נאָך בלויער און די בלאנד־זייַדענע האָר, נאָך בלאָנדער, דערצו — אומרואיק, פלאַטערדיק.

— דאָס איז די מאַדאַם, דזשאָ, האָט דער באָם האַלב חוזק'דיק זיי פאָרגעשטעלט, גלייך ער אַליין וואָלט שוין דאָ געווען אַ גאַנצער אייגענער.

די פאַרמערקע, דערזעענדיק דזשאָ'ן, און נאָכן פאָרשטעלן זי, האָט געמאַכט אַ טריט אַראָפּ נענטער צו אים. אויף דער לעצטער טרעפּ איז זי ווידער געבליבן שטיין. זי האָט געפילט, אַז דער קאָליר אין איר פּנים בייט זיך. זי דאַרף געוויס עפּעס זאָגן אויף יענעמס פאָרשטעלן זי, נאָר עפּעס האָט זי פאַרלוירן דעם פאָדעם און זי ווייסט נישט וואָס צו זאָגן.

דזשאָ, דאַגעגן, האָט גלייך געטאָן אַ שאָקל מיטן קאָפּ:

— „גוד מאָרנינג, לײדי".

דערנאָך האָט ער זיך געכאַפּט: אַ שיינער גוט מאָרגן! ס'איז שוין באַלד נאַכט!

די פאַרמערקע, נאָך דזשאָ'ס „גוד מאָרנינג, לײדי" האָט זיך שוין גאָר פאַרלוירן. זי איז אַראָפּ די פּאָר טרעפּלעך און אָן אַ וואָרט אַריין אין שטוב. זי האָט בלויז געלאָזט אָפן די טיר, די צוויי יונגען זאָלן נאָך.

— אָט איז זי, מיין ווייב. האָט דאָס איינגעדרייטע מענטשל דאָרטן אַרויסגעבעבעט צום אויוון. די פרוי האָט זייטיק געכאַפּט אַ בליק צום טישל צו די צוויי יונגען:

— וואָס טראַכטן זיי וועגן איר, דאָס ווייב פון אַזאַ „מאַן"?

דזשאָ האָט טאַקע געוואָרפן זייטיקע בליקן פון דעם אויסגעקרימטן באַשעפעניש צו איר: — זי איז טאַקע נישט קיין יונגע פרוי, נישט קיין שיינע, אָבער דאָס ווייב פון אַזאַ „מאַן"? ער האָט זיך אָנגעבויגן מיט אַן אויער צום באָם, דעם בליק געהאַלטן אויף דעם מענטשל:

— לאַרסאָן, „דאָס" איז אַ מאַן?

קאַפּיטל נײַנצן

פאַר דער פּרוי איז דזשאָ'ס קומען אויף דער האַלב חרוב'ער פאַרם געווען ווי אַ פרישער ווינט אין אַ טוכלער, פאַרדומפּענער שטוב אַריין. גלייך ווי זי האָט אים דערזען אויף דער שוועל, אַט־דעם בלאָנדן קאָפּ צעווײַנטיקטע האָר און בלויע אויגן, האָט זי פאַרלוירן די בייזע שטרענג־קייט, די פאַרביטערטקייט, וואָס האָט זיך אָפּגעלייגט אויף איר פּנים אין לויף פון די יאָרן אַליין זײַן מיט אַט־דעם „מאַן” אירן.

כמעט אַ צעטומלטע האָט זי זיך שטיל געפּאָרעט פון די יונגענס וועגן, געמאַכט פאַר זיי וואַרעם עסן, געטראָגן האָלץ פון שנייאיקן דרויסן און געפּאַקט אין רונדן, אייזערנעם אויוון אַריין, עס זאָל זיי זײַן וואַרעם. זייטיק האָט זי געוואָרפן באַהאַלטענע בליקן צום טיש, וואו דזשאָ איז געזעסן אַ שעמעוודיקער, אַ שטילער און זיך צוגעהערט ווי דער באָם האַלט זיך אונטער מיטן אַלטן, גלייך ער וואָלט שוין דאָ געווען פון יאָרן.

שפּעטער, ווען דער אַלטער איז אַרויסגעקראָכן דרויסן, האָט זי זיי אײַנגעלאַדן בלייבן דאָ נעכטיקן. געערדט האָט זי כלומרשט צו לאַרסאָ־נען, וואָס איז נאָך אַלץ געשטאַנען און זיך געוואַרעמט בײַם אייזערנעם אויוון:

— ס'הויז איז גרויס. האָט זי געזאָגט. אויב זיי ווילן איז פאַראַן אַרבעט גענוג! זיי זעען דאָך אַז דער אַלטער איז שוואַך . . . די פאַרם איז פאַרלאָזן. נישטאָ דאָ קיין לעבעדיקער דוך אויסער זיי. אַט־וועט זי אַליין זיי מוזן פירן ווייזן וואו זיי וועלן שלאָפן. דעם שעמעוודיקן בלאָנדן, האָט זי שמייכלדיק אַ ווייז געטאָן צו דזשאָ'ן, אים וועט זי אַליין מוזן אַרויפפירן אינדערהייך, אין שלאָף־צימער. דעם אַלטן קאָן זי נישט שיקן. ער איז שוין אינדערהייך נישט געווען פאַר יאָרן און יאָרן. ער קאָן נישט גיין אויף טרעפּ. און שוין מיט אַ גאַנץ דרייסט געלעכטערל האָט זי צוגעגעבן:

— אז ער גייט אויף די טרעפּ צעשלאָגט ער זיך די נאָז.

דערנאָך, ס'איז נאָך געווען גאַנץ פרי, האָט זי גענומען ס'אָנגעצונ־דענע לעמפּל פון ווינקל און אַ רוף געטאָן דזשאָ'ן:

— קום מיט מיר, יונגערמאַן!

זי איז געגאַנגען איבער די שטיגן פאָראויס און ער הינטער איר. אינדערהייך, אין דער האַלב־געעפנטער טיר פון בוידעם־שטיבל, איז זי געבליבן שטיין מיטן לעמפּל אין האַנט. ס'רויטלעכע פייערל אין גלעזל האָט באַלויכטן איר דאַר, פאַרטרוקנט געזיכט. די עטלעכע זומער־שפּרענ־קעלעך אויף איר שטערן און באַקן, האָבן עפּעס גאָר אויפגעבליט. זי האָט אַריינגערעדט אינווייניק, צו דזשאָ'ן, וואָס איז געשטאַנען אין מיטן שטיבל, אין קאַרגן שיין פון איר לעמפּל, מיטן שטיקל נישט־אָנגעצונדע־נעם ליכט אין האַנט:

— זאָל ער זיך נישט וואונדערן! דער אַלטער האָט פאַרדינט די שטראָף, וואָס גאָט האָט אויף אים אָנגעשיקט. ער איז אַ קאַרגער! זער, זער אַ קאַרגער! קיינמאָל האָט ער קיין פאַרם־האַנט אויפן פאַרם נישט אַרויפגעלאָזט. שטענדיק געאַרבעט אַליין! נאָר אַליין! און, האָט זי פאַרשעמט אַראָפּגעלאָזן די אויגן, קינדער, זעט ער דאָך, איז נישטאָ . . . אַפילו אויף מאַשינערי האָט ער נישט געוואָלט אויסגעבן אַ סענט. איז דאָס דער רעזולטאַט! איינגעבויגן מיט דער נאָז אויף די שיך. זי איז דאָ זער איינזאַם. קיינער וויל זיך דאָ נישט אָפּשטעלן... דער סוף וועט זיין, זי וועט אים דערמאָרדן, דעם אַלטן הונט, אָדער זי וועט אַזוי אַנטלויפן אין שטאָט אַריין.

דזשאָ איז געווען גערירט. ער האָט געקוקט אויף איר מיט יינגלש־רחמנות'דיקע אויגן. ער וואָלט זער געוואָלט וויסן ווי קומט זי, „נאָך גאָר אַ יונגע פרוי" צו דעם אַלטן? נאָר פרעגן האָט ער נישט געוואָגט. כאָטש אויפן אַלטן איז אים אויך געווען אַ רחמנות. אַ פאַרשאָלטענער מענטש נעבעך! ווי אַזוי שלאָפט ער? אז זיצן, שטעלט ער זיך פאָר, דאַרף אים זיין אוממעגלעך! און זי וויל אים גאָר דערמאָרדן.

די פאַרמערקע האָט אים ענדלעך געזאָגט אַ גוטע נאַכט. מיט אַ

ווייבעריש, צוויי־דייטיק שמייכעלע, האָט זי זיך אַנטשולדיקט וואָס דאָס טיר־שלאָס אַרבעט נישט.

ער זעט דאָך, אַלץ איז דאָ צעבראָכן . . . נאָר אים וועט קיינער נישט באַפאַלן! זי געווים נישט. ער מעג רואיק שלאָפן! אַ גוטע נאַכט.

דער יונג האָט שוין דאָס שטיקל ליכט נישט אָנגעצונדן. ער האָט געקוקט פון דאַך־שטיבל, דורך די נאַכטיקע שייבלעך, אין פרעמדן, פאַרשנייעטן דרויסן. ס'רונדע ברונעלע מיטן רעדל און קאָלבע, האָט אים דערציילט אַז זעלטן נעמט מען דערין וואַסער. איצט, אין פריען־אָוונט שלאָפט עס שוין אײַנגאַנצן. דאָס קלעצל, אויף וועלכן מ'שפּאַלט האָלץ, איז אויך טיף אונטער שניי. „יאָ, ס'אַ פאַרלאָזענע פאַרם! זי איז גערעכט, די פרוי!"

ער האָט זיך אַרײַנגעוואָרפן אין אויסגעפּרוירענעם בעט אַריין. דאָס פאַרלאָזענע בעט, האָט זיך אים געדאַכט, וואַרט שוין אויף אים יאָרן! אַ ווײַלע האָט ער געקוקט אויפן דאַכיקן סופיטל, אויף די פּילע ווינקלען, וואו דער בלײַכער בליאַסק פון דרויסנדיקן שניי קומט נישט צו. ער האָט נאָך אַ פּאָר טראַכט געטאָן וועגן דער פרוי, וועגן דעם אַלטן, אײַנגע־דרייטן מענטשל, וועגן דער חרוב'ער פאַרם, וועגן זיך און לאַרסאָנען, אַז אויב דער באַס זאָל וועלן, קאָן מען דאָ פאַרבלייבן כאָטש ביז פרילינג. „וועט ער דען וועלן, דער באָס? וועט ער?" ער איז אײַנגעשלאָפן.

צומאָרגנס איז געווען אַ וואַרעמער טאָג. די זון האָט געשײַנט. ס'האָט זיך געדאַכט, נאָך אַזאַ טאָג, צעגייט דער שניי און ס'פעלד בליט אויף. אָן אים צו זאָגן, האָט ער אָראָפּגעשאַרט דעם שניי און זיך גע־נומען האַקן האָלץ. ס'ערשטע מאָל אין זײַן לעבן אַז ער שפּאַלט אַ קלעצל. נאָר ס'אַלרייט! אַזוי זאָגט אַפילו זי, די פאַרמערקע, מיסעס האַנט. און ער אַליין זעט, אַז ער מאַכט עס נישט ערגער פון באָס, וואָס שטאַמט פון אַ פאַרם. שפּעטער האָבן זיךביידע גענומען צו דער שטאַל. די צוויי פערד, ווען זיי האָבן פּלוצים דערזען אַרײַנקומען די יונגען, האָבן געטאָן אַ פאַרסקע מיט די נאָז־פליגלען, אַז דער האָבער איז אַזש געפלויגן אין דער לופט. באַלד האָט זיך די פאַרמערקע, אין ברוי־

נעם סוועטער, אהער אריינגעשטעלט. זי האָט געגלעט דאָס רויטלעך־ברוינע פערד אויפן הינטן, אונטערן בויך און זיי דערציילט אַז די איינציקע ארבעט, וואָס דער אַלטער טוט נאָך, איז אָפּפירן ס׳ביסל מילך צו דער קאָמפּאַני, נאָר שפּאַנען די פערד מוז זי אַליין.

ביינאַכט האָט די פאַרמערקע ווידער גענומען ס׳לעמפּל און געגאַנגען אָפּפירן דזשאָ׳ן ארויף אין זיין בוידעם־שטיבל. דעם יונג איז דאָס פאַרגעקומען מאָדנע: נעכטן האָט ער נישט געוואוסט וואו דאָס געלעגער איז. אָבער היינט? צו וואָס דאַרף זי אים היינט ארויפפירן?

— נישט נויטיק, מיסעס האַנט, א דאַנק!

— ס׳אָלרייט! זי איז געוואוינט אַליין צו בעטן די בעטן. אָט בעט זי ס׳בעט פאַר מיסטער לאַרסאַנען אויך!

נאָכן מאַכן אים ס׳געלעגער, איז זי ווידער געבליבן שטיין מיטן לעמפּל אין דער האַלב־אָפענער טיר. דאָס היינטיקע שטיין אירס ביי דער טיר איז שוין פאַר דזשאָ׳ן געווען גאָר פיינלעך. אַלץ האָט זי אים שוין כמעט אויסדערציילט. ער האָט נישט מיט איר וואָס צו רעדן. בכלל האָט ער נישט וואָס צו רעדן מיט ווייבער. דער באָס, ער קאָן רעדן מיט יעדן! אָט זיצט ער דאָרטן אונטן, מיטן אַלטן, און לאַכט און רעדט. נאָר ער האָט נישט וואָס צו רעדן.

מיסעס האַנט האָט דאָס, ווייזט אויס, דערפילט. זי האָט א פאַרשעמטן, א פאַררויטלטן שמייכל געטאָן:

— וועל, מיסטער ווהייט? אָבער איך בין גערעכט געווען! קיינער איז דיך נעכטן נישט באַפאַלן . . . א גוטע נאַכט, מיסטער ווהייט. שלאָף רואיק . . .

זי האָט צוגעלענט די טיר. אין שטיבל איז געוואָרן פינצטער. דזשאָ איז געשטאַנען אָנגעשפּאַרט אָן שענקל און געהערט ווי זי גייט פּאַוואָליע אראָפּ די טרעפּ.

עטלעכע נעכט האָט זי דאָס אַזוי איבערגע׳חזר׳ט, דאָס פירן אים ליגן. דזשאָ האָט זיך צוליב דעם אָנגעהויבן פילן דאָ שלעכט. בייטאָג, ביי דער ארבעט, פרעגט אים דער באָס פּאַסקודנע זאַכן . . . ער איז גרייט דעם באָס צו געבן אין די ציין דערפאַר, נאָר יענער לאַכט:

— ביזט א גרויסער נאַר, דזשאַ!

חוץ דעם, דאַכט זיך אים, אַז דאָס אַלטע מענטשל, וועמענס פּנים ער האָט נאָך נישט געזען, מוז אים אוודאי שפּיזן מיט די אַלטע אויגן, וואָס פאַלן שטענדיק אויף די אייגענע שיך־שפּיצן.

עס ווערט אים דאָ ענג, דזשאַ'ן! גלייך עס וואָלט אים דאָ לופט פאַרפעלט. וואָס ענגער אים ווערט, אַלץ צערטלעכער, אַלץ מער צוגעלאָזן ווערט זי צו אים, די מיסעס האָנט. יענעם סוועטער, דעם ברוינעם, זעט ער שוין נישט אויף איר. אויך נישט יענע קאָמישע קופּקע און די גרויסע שיך. יעדן טאָג, איידער ער קוקט זיך אום, דערשיינט זי צום רונדן, אייזערנעם אויוון, אין אַ דין קליידל, פון בלוילעך־גרויען שטאָף, מיט קורצע אַרבל, פון וואַנען עס וויסלן זיך אירע נאַקעטע, זון־גע־שפּרענקלטע הענט, גלייך עס וואָלט נישט געלעגן קיין שניי דרויסן, נאָר עס וואָלט שוין געהאַנגען יונגער צוויט אויף צעבליטעביימער.

ביים עסן, באַמערקט ער, דערלאַנגט זי אים אויף ס'לעצט. פאַרוואָס טוט זי דאָס? צום ערשט האָט ער געמיינט אַז זי וויל פאַרדעקן דאָס ביסל חשד, נישט אַזוי דעם אַלטנס! ער זעט דאָך סאַי־ווי נישט מער ווי די אייגענע שיך־שפּיצן. לאַרסאָנען, האָט ער געמיינט, וויל זי פאַרשטעלן די אויגן. איצט אָבער, זעט ער, אַז גלייך מיט זיין טעלער, ברענגט זי זיך איר טעלער און זעצט זיך גלייך אַנטקעגן אים זען ווי ער עסט.

דזשאַ'ן איז דאָס פיינלעך, נאָר זי, ווייזט אויס, האָט הנאה פון זיין שעמעוודיקייט, פון זיין איידעלען, שטאַטישן אויפפירן זיך ביים טיש.

נאָר וואָס מער ווייבערשע געגנגעלעך זי געפינט אויס אים צו דער־נענטערן, אַלץ מער ציט זיך דער יונג איין אין זיך. ער הייבט זי אפילו אָן פיינט קריגן. און נישט נאָר פיינט, ער הייבט אויך אָן מורא האָבן. ביינאַכט, ווען ער גייט שלאָפן, נאָך איר אַראָפּגיין די טרעפּ מיטן לעמפּל אין האַנט אַזוי שטיל, בלייבט ער דאָ ליגן מיט אַ שרעקלעך געפיל. אים דאַכט זיך: אָט, אָט עפנט זיך די טיר. דער אַלטער, פון יענער זייט שוועל, שיקט אַריין אַהער דעם האַלבן קערפּער. מיט די צוויי לאַנגע, אַראָפּהענגנדיקע הענט גרייכט ער זיין האַלדז און נעמט אים שטיקן מיט

די טויטע, ביינערדיקע פינגער. און זי, די מיסעס האַנט, שטייט דערביי און שטשירעט מיט אירע הונגעריקע ציין:

— ווערג אים, פיליפ, ווערג אים! ער איז שלעכט צו מיר . . .

די ערשטע נעכט, ווען זי האָט אַזוי אומשולדיק געשמייכלט איבער דעם שלאָס, וואָס עס אַרבעט נישט, האָט ער אויך מיטגעלאַכט. איצט איז ער אויף אַן אמת אומרואיק. גלייך ווי זי לאָזט אים אַליין אין דעם משופּע׳דיקן שטיבל און ער צינדט נאָר אָן דאָס שטיקל ליכט, פאַרשפּאַרט ער גלייך די טיר מיט דעם איינציקן בענקל, וואָס געפינט זיך דאָ לעבן בעט.

די מיסעס האַנט גייט נעבעך אַרום אָן אַ קאָפּ. דאָס גאַנצע ביסל לעבן, וואָס איז אין איר דערשטיקט געווען, האַלב אָפּגעטויט דורך די יאָרן פאַרהאַקט זיין, איינזאַם, אָפּגעריסן אויף דער פאַרוואָרפענער פאַרם, האָט זיך מיט דזשאָ׳ס קומען אָנגעצונדן, זיך צעפלאַמט און פאַרברענט זי. פון איר פריסטער יוגנט וועלקט זי דאָ. גאַנצע ווינטערס גייען אַוועק און זי זעט נישט קיין מענטש פאַר די אויגן. אפילו זומערס גאַנצן לויפן פאַרביי אין איינזאַמקייט מיט אָט־דעם איינגעדרייטן אַלטן אירן.

אין די נעכט, זינט דער בלאָנדער דזשאָ האָט זיך דאָ באַוויזן, לעבט זי איבער אויף דער וואָר איין לאַנגן, קאָשמאַרנעם חלום. איר דאַכט זיך אָט באַלד קומט דער יונג זיך אַריינצו׳גנב׳ענען. באַלד וועט ער פאַלן אויף די קני, לעבן איר בעט. ער וועט זיך בעטן: — טייערע, איך האָב דיך ליב, אַזוי העלף מיר גאָט! שטיי נישט מיט דעם אַלטן מנובל.

יעדער נאַכט לעבט זי איבער אָט־דעם חלום אַ וואַכעדיקע. דערנאָך בלייבט זי ליגן מיט שטאַרע אויגן, פאַרגאַפּט, מיט אַן אָפן מויל, די אויערן אָנגעשפּיצט צו יעדן שאָרך, וואָס טראָגט זיך הינטער דער טיר.

אינדערפרי, מיט דעם סוד אין זיך, אַ שטילע, אַ פאַרטראַגענע נעמט זי ווידער אַרומהאַווען אַרום דזשאָ׳ן, ווי נעכטן און אייערנעכטן, מכלומרשט גאָרנישט.

ס'איז אָבער געקומען איינמאָל, ווען די פרוי אין איר האָט זיך אויפגעכאַפּט מיט אַ ברען!

דאָס איז געווען נאָך אַזאַ חלום אויפן וואָר, ווען זי איז געבליבן ליגן אין אָנמאַכט. אַנגסטן האָבן איר אַרויסגעשלאָגן איבער דעם גאַנצן קערפּער. אין איין מינוט האָט זי איבערגעלעבט די שרעקלעכע בושה, וואָס נאָר פרויען קאָנען איבערלעבן, ווען זיי דערזעען ווי דער מאַן, וועמען זיי האָבן ליב, וואַרפט זיך מיט זייער לייב. באַלד איז די בושה איבערגעגאַנגען אין אַ רציחה! אירע אויגן האָבן זיך אָנגעצונדן מיט וואַנזין!

אָן שום ווייטערדיק טראַכטן, ווי אַ נאַכט־וואַנדלערן, אין איין העמד, איז זי אַראָפּ פון בעט. בלינדערהייט האָבן אירע הענט געטאַפּט טיר נאָך טיר. דערנאָך האָט דזשאָ'ס קליאַמקע זיך געטאָן אַ דריי, די שטול האָט זיך געטאָן אַ רוק.

נאָך איידער דזשאָ האָט באַוויזן זיך אויפצוזעצן, האָט זי געטאָן, דורך דער פינצטער, אַ פאַל צו זיין בעט.

ער האָט זיך אַ צאַפּל געטאָן:

— מיסעס האָנט, וואָס טוט איר דאָ?

אפילו דאָס האָט ער איר נישט געלאָזט באַקומען! אפילו צו־פאַלן מיט איר גליאיקן קאָפּ צו זיין בעט, לאָזט ער זי נישט! אָ, ווען ער פרעגט זי גאַרנישט, וואָלט זי זיכער אַרויסגעהעשעט:

— דזשאָ, פאַרוואָס? פאַרוואָס?

אַזוי אָבער? נאָ! זי האָט נאָך ווירדע!

זי האָט זיך גלייך אויפגעשטעלט. מער שוין ווי אַ מאַמע איידער אַ פרוי, האָט זי געצערטלט זיין צעפּלאָטערטן קאָפּ:

— שרעק זיך נישט, מיין ייִנגל! ס'גאַרנישט! אין דער זעלבער צייט האָט אין איר עפּעס געוויינט און זיך געריסן אַרויס כאָטש מיט צוויי ווערטער:

— אַ דזשאָ, ווען דו ווייסט!

דזשאָ איז געזעסן אַ צעטומלטער, אַריינגענורעט אין צודעק ביזן

האלדז. בלויז דער קאָפּ, אונטער איר הייסער האַנט, האָט געשטאַרט אין דער פּינצטער:

— פּליז, מיסעס האַנט, גייט צוריק צו אייער געלעגער. איר ווייסט, איך, איך בין דאָך דאָ אַ גאַסט. מיסטער האַנט איז אַזוי גוט צו מיר...

— נאָ, נאָ! האָט זי אַ דריגע געטאָן מיטן גאַנצן גוף, דערמאָן נישט זיין נאָמען! דערמאָן נישט! איך וועל אים דערמאָרדן! ביי גאָט! וואָס האָט ער געמאַכט פון מיר!

אַ שטילע, אַ צוריקגעפאַלענע, אָן אויסגעשעפּטע איז זי אַרויס. דזשאָ, ווי אַ גרויס יינגל, איז נאָך לאַנג געזעסן אָן איינגעטוליעטער אין בעט און זיך צוגעהערט צו די ווייכע, קעצישע טריט, וואָס זענען שוין לאַנג, צוזאַמען מיט איר געוועזן פאַרשוואונדן.

אין אַ פּאָר טעג אַרום, אין שטאַל ביי דער אַרבעט, האָט דער באָס אים עפּעס געזאָגט. ער איז דאָן געשטאַנען, דער באָס, אויפן היי־בוידעם און אַראָפּגעוואָרפן בינטן היי די פערד אין לייטערל אַריין. דזשאָ האָט אונטן, מיט אַ גרויסן, פאַרמערישן היי־גאָפּל, אָפּגערגרוימט ס׳מיסט פון אונטער די פערדס פיס. אין שטאַל איז געשטאַנען אַ פּאַרע פון אונטער־געהויבענעם, נאַסן מיסט. אַ שטאַרקער ריח פון פערדן־השתנה האָט גע־געסן די אויגן און געריצט די נאָז־לעכער. דער שטאָטישער דזשאָ איז נישט צוגעוואוינט צו די ריחות. חוץ דעם האָט אים געקרענקט אויפן באָס, וואָס ער וואַרפט אים אַלעמאָל צו אַ ווערטל, ער וואָלט געדאַרפט מיט דעם באָס רעדן. ער קאָן אָבער נישט רעדן. ער האָט דעריבער אַ שפּיי געטאָן:

— ס׳שטינקט! דערנאָך: ס׳קריכט מיר שוין פון האַלדז!

לאַרסאָן האָט זיך אויסגעצויגן אין היי דאָרטן, אויפן בוידעם, אַראָפּגעשטעקט ס׳גנבה׳שע קעפּל דורך דער עפענונג:

— סעי, גרויסער קנאַקער! דו האָסט זיכער נישט וואָס זיך צו באַקלאָגן! די באַלעבאָסטע פּגר׳ט דאָך אַוועק נאָך דיר! מיינסט איך ווייס נישט אַז זי קומט צו דיר ביינאַכט? דער אַלטער ווייס אויך! זי איז אַן אויסוואורף, זאָגט ער, פון אַלע יאָרן!

מיט איין ציי האָט זיך דער באָס געטאָן אַ לאָז אַראָפּ פון בוידעם.

דזשאָ אַן אויפגערעגטער, אַ בייזער האָט אויפגעהערט גראַבלען אין מיסט. ער האָט אָנגעשפּאַרט דעם פּוס אָן די גלאַנציקע גאָפּל־ציינער. די הענט האָט ער אָנגעשפּאַרט אָן הענטל. ער האָט עפּעס געזאָגט לאַרסאָנען, אָבער עס איז נישט געווען דאָס, וואָס ער וואָלט געדאַרפט זאָגן. ער וואָלט אוודאי געדאַרפט זאָגן דעם באָס, אַז זי איז נישט קיין אויס־וואורף. פאַרקערט, זי איז אַ פיינע פרוי. ער האָט מיטלייד מיט איר נאָר געזאָגט האָט ער:

— לאַרסאָן, מיר גייען אוועק פון דאַנען!

די פערד האָבן געכראָמשקעט דאָס פרישע היי פון די לייטערלעך אַרוים. אַלע ווײַלע האָבן זיי אויסגעקערעוועט די קעפּ מיט זייערע פּייַ־טע, קלוגע אויגן. לויט זייערע אויפגעשפּיצטע אויערן האָט מען געקאָנט מיינען, אַז זיי באַדויערן, וואָס די צוויי יונגען גייען אוועק. זיי האָבן גע־פאַרסקעט מיט די נאָז־לעכער, גלייך זיי וואָלטן זיך געבעטן:

— גייט נישט אוועק! ווער וועט אויף אונדז אויפפּאַסן?...

קאַפּיטל צוואַנציק

פּאַר דזשים ווהייט זענען איצט דיווינטער טעג געגאַנגען ווי די שיפן אויפן האָדסאָן. אינדערפרי — אַ שיף אַראָפּ, אין אָוונט — אַ שיף אַרויף, און עס איז געווען איין טאָג! און אַזוי איינער נאָכן אַנדערן! איידער ער האָט זיך אַרומגעקוקט איז געווען פרילינג.

דורך די געשווינד גייענדיקע טעג האָט זיך דערווייל דעם אַלטנס לעבן אַזוי איינגעשטעלט, אַז ס׳האָט זיך אים געדאַכט ער וואוינט שוין דאָ אייביק. מיט די שכנים האָט ער געהאַט ווייניק וואָס צו טאָן. „העלאָ" און „גוד־באַי"! קיין מיידלעך קוויטשן, ווי יענעם אויפדערנאַכט, האָט ער מער נישט געהערט. כאָטש ער האָט גאַנץ גוט געוואוסט אַז ווייבער קומען אַהער צו די יונגען אין די ביידלעך. נאָר וואָס האָט דאָס מיט אים צו טאָן? אַז דער הויכער קראָופאָרד מאַכט אַזויפיל געלט פון דעם אָנגעקליבענעם אָפּפאַל אַרט עס אים עפּעס? יעדער לעבט ווי ער קאָן! אויך ער לעבט ווי ער קאָן. אָפטמאָל קומט אים גאַנץ שווער אָן דאָס דורכשטופּן די טעג. אָבער נישט צו פאַרזינדיקן! האָלץ שלעפּט ער אָן גענוג. ס׳אייוועלע ברענט. ס׳איז וואַרעם. און „טשיקי", פּאַר איר איז שטענדיק דאָ גענוג! אַביסל קערנער פון לעבן אַ מאַרקעט, אָן איינגעוויקט שטיקל ברויט, אַלץ איז גוט פאַר טשיקי! זי וועט אים נאָך לייגן אייער אויך! זאָל נאָר קומען דער פרילינג.

און פרילינג איז טאַקע געקומען! מיטן אויפשיין פון דער זון, זענען די שניי־קאַפּלען אויף די בערגלעך מער און מער איינגעשרומפּן. די ווייסקייט איז געוואָרן — נישט! צווישן די ברודיקע שניי־פלעקן האָבן צוריק אַרויסגעסטאַרטשעט די בערגלעך אַש און איבערגעברענטע קוילן אַזעלכע נאַסע, גלאַנציקע. אונטער די פיס האָט זיך דער ווייכער באָדן געשפּאָלטן און ריטשקעלעך, ווי אָדערן, האָבן זיך געצויגן און געשטראָמט אין אַלע זייטן. דער ווינט, וואָס איז געקומען מיטן האָדסאָן,

פון די באַרגיקע געגנטן, ווייט אויסער דער שטאָט, האָט געטריקנט און געגלעט ס׳פּנים און געבלאָזן די האָר. מ׳האָט שוין געקאָנט עפענען די טירלעך און לאָזן די ביידלעך אָפן! ס׳האָט גענומען שמעקן מיט היים נישט נאָר איינווייניק, נאָר אויך דרויסן, אַרום די ביידלעך. און טשיקי האָט זיך שוין געהאַלטן פאַר דער טיר, געשאַרט מיט די פיסלעך און גע־זוכט אַ פרישן זאַפטיק ווערימל.

אויך דזשים האָט דערפילט היים אויסערן בײדל. יעדן טאָג האָט ער עפּעס אַנדערש צוגעשלאָגן. אַט מאַכט ער אַ רײנע פאַרן רעגן, פון דעכל אַראָפּ. און אַט־איז אַ ניי שטעלכל פאַר טשיקי, מיט אַ גערטל אַרום, זי זאָל אים נישט פאַרקריכן צווישן די מיסטן, עמעץ זאָל זי דער־וויל נישט אָוועקנעמען.

ער פּעדערט זיך אויך פאַרן הויכן, און נעמט מאַכן אַ שטעגל, פון די אַלטע ציגל, וואָס ער האָט זיך אין הארבסט פאַרגרייט. ער פּלאַנירט אויס דאָס טראָטואַרל זאָל אויסזען ווי די שטעגעלעך אין גערטלעך אַרום פיינע, פּריוואַטע היימען. מיט גרויס ליבע לייגט ער די ציגל אין דער לענג און אין דער ברייט און פאַרמט אויס פאַרשידענע פאָרמען. אין ביידע זייטן שטעלט ער אַריין ציגל אָנגעלענט איינעם אויפן אַנדערן, מיט איינציקע שפּיצן אַרויף, ווי רויטע ציין. און ער ציט דאָס טראָטואַרל אין צוויי זייטן, ווי צוויי צעעפנטע אָרעמס. איינס צום קליינעם, פּריוואַטן שטיבעלע . . . און דאָס צווייטע אַרויס, צום סאַמע ברייטן שטעג.

ער האָט גרויס הנאה פון דער אַרבעט, דער אַלטער. אים אַרט איצט לחלוטין נישט וואָס דער הויכער קראָופאָרד טוט אים נאָך און פאַרעט זיך אויף דאַרטן, אַרום זיין „פּאַלאַץ" ווי אַן אמת׳ער באַלעבאָס. אַזוי דאַרף זיין! וואו מען וואוינט דאַרף מען זיך מאַכן אַן אמת׳ע היים! און ער וועט טאַקע מאַכן! ער וועט זיי נאָך ווייזן ווי מען מאַכט גערטנדלעך אין „אָלד ענגלאַנד"!

ביים לייגן די ציגל, גראַבלענדיק אין באָדן, האָט ער געפונען אַ פרישן אויפגעשפּראָצט גרעזעלע, אַ דינס, אַ לאַנגס. ער האָט זיך דערפרייט: „פרילינג איז דאָ! פרילינג! צייט צו מאַכן אַ גערטל!"

צומאָרגנס האָט ער צונויפגעשלעפּט אַלע רערן, אַלע דרענגלעך, אַלע ברעטער און שטיקער דראָט, אַלץ וואָס ער האָט אָנגעזאַמלט אין הארבסט האָט ער איצט צונויפגעבראַכט און געשלאָגן און געפלאָכטן און ענד־לעך באַוויזן אויך ס'ערשטע גערטל דאָ צו האָבן, ס'ערשטע גערטל אין דער „קאָמיוניטי דעפּרעשאָן־ביטש" . . .

פונקט ווי אין הארבסט, ביים צונויפלאָטן די ביידלעך, איז אויך איצט אָנגעגאַנגען אַ געיעג ביי די גערטלעך. אָבער שוין אָן ביטער־קייט! פאַרקערט, איצט האָט מען גאָר געוואָלט ווייזן איינער דעם אַנ־דערן ווי אַזוי עס זעען אויס די גערטלעך אין די היימען, פון וואַנען מען קומט.

מענטשן, לײַדיקגייער, וועמען דער פרילינג האָט אַהער אַרויסגע־בראַכט זען וואָס די שטאָט מאַכט דאָ מיט די אָפּגעשאָטענע מיסטן, זע־נען געבליבן פאַר'חידוש'טע לעבן די איינגעפונדעוועטע כאַטקעלעך און זייערע באַוואוינער, וואָס מאַכן אפילו גערטלעך אין די הוילע אַשעס...

— העי דו, ס'וועט סאַי־ווי גאָרנישט וואַקסן! וואָס מאַכסטו זיך צום נאַר מיט אַ גאָרטן!

דער מאַן וואָס האָט דאָס אריבערגעשריען פון יענער זייט פּאַרקנדל, האָט אפילו געמיינט, אַז דער אַלטער הערט אים נישט. אָבער דזשים וואַהייט האָט גוט געהערט! ער האָט נאָר פיינט זיך צו אַמפּערן. ער האָט ליב צו באַווייזן!

פּאַוואָליע, מיט ביטול־שמייכל איז ער אַוועק פון יענעם טייל פּאַרקנדל, וואָס ער האָט נאָך געהאַלטן אין פלעכטן, איז צו צום ווענטל לעבן טשיקים נײַ־אויפגעשטעלטן הײַזעלע, דאָרטן האָט ער אַרויסגעריסן אַ פּאָר גרעזעלעך און עס געשטופּט דעם מאַן אין דער נאָז אַריין:

— אַז דאָס וואַקסט, וועלן בושעם אויך וואַקסן! און בלימלעך אויך! אפילו אַ ראָז־בוש וועל איך נאָך דאָ פאַרפלאַנצן!

— איך באַוואונדער דיין קוראַזש, האָט יענער אים געקלאַפּט אין פּלייצע. איך גיי אַ געוועט, פּאַפּ, וועסט נאָך דאָ ווײַן אויך פלאַנצן...

— דו מענגסט לאַכן! אָבער אַ בוים וועט דאָ וואַקסן, יעם סער!

דאָס גערטל האָט ער ווי עס איז אַרומגעצוימט, אָבער מיט וואָס צו

פאַרזעצן האָט ער עס נישט. אַלע האָבן אַרומגעצוימט גערטלעך, נאָר וואַקסן וועט סאַ־ווי גאָרנישט. אָבער ניין! ביי אים וועט יאָ וואַקסן! עס וועט מוזן.

ער האָט צייט געגוג, דער אַלטער דזשים וווהייט. זיינע באַדערפנישן זענען קליינע און ער פּטור'ט זיי אָפּ מיט וואָס ער קאָן. אָבער אַ היים, דאָס איז עפּעס אַנדערש! דאָס איז איצט זיין גאַנצע אַמביציע. מיט דעם לעבט ער איצט! און ער וועט נישט דערלאָזן אַז אַרומגעצוימט פלאַנקענדל מיט גאָרנישט! אַז אומרו האָט זיך אין אים באַזעצט. עס גייען אַזעלכע גרויסע טעג, גאָלדענע! באַלד וועלן אָנהייבן שווימען די ווייסע שיפן איבערן האָדסאָן און זיין גערטל וועט שטיין ליידיק?

טעג זענען אַוועק. ער האָט זיך שוין געשעמט וואָס ער האָט גאָר איינגאַנצן דאָס גערטל געמאַכט. פּלוצים, זיצנדיק פאַר דער טיר אין אַ פאַרנאַכט, איז אים איינגעפאַלן אַ געדאַנק: „פאַרוואָס קאָן ער נישט אַרומהענגען דאָרט, וואו מען פאַרקויפט איצט יונגע ביימלעך צום פלאַנצן און זריעה און שוואַרצע, פעטע ערד? אַז ער האָט געאַרבעט אין אַ „טשיקן־מאַרקעט" האָט ער אַהיימגעבראַכט טשיקי, קאָן ער דאָך פון דאָרט ברענגען עפּעס צו פאַרזעצן, פאַרוואָס נישט? . . ."

צומאָרגנס האָט שוין דזשים וווהייט אַראָפּמאַרשירט צו קאָרט־לאַנדט סטריט. אָבער נאָך עטלעכע טעג האָט ער אויסגעפונען אַז אַרום די גרויסע געשעפטן וועט גאָרנישט זיין. דאָרטן זענען דאָ גענוג אָנגעשטעלטע און מען דאַרף אים נישט. וועט ער זיך בעסער האַלטן אַרום די, וואָס ברענגען אַרויס די ביימלעך און פלאַנצן אויפן טראָטואַר.

מיט גרויס חשק האָט ער נעבעך געקוקט אויף די ביימעלעך, וואָס ליגן אויסגעלייגט איינס אויפן אַנדערן, אַזעלכע קליינינקע, דינע, מיט נאַקעטע צווייגעלעך, ווי האָר. די וואָרצלען, צוזאַמען מיט ביסלעך ערד, זענען אַזוי פאָרזיכטיק איינגעפּאַקט אין זעקעלעך און גוט פאַרבונדן.

כאָטש קיינער האָט אים נישט געבעטן, האָט ער, פאַרנאַכט, אַליין זיך גענומען העלפן אַריינשלעפּן זעק און קאַסטנס. אויך די יונגע ביימ־לעך טראָגט ער מיט גרויס ליבשאַפט אין זיינע אָרעמס, ווי קינדערלעך. ביסלעכווייז איז ער געוואָרן אַ היימישער. קיינער פון די אייגנ־

טימער ווייסט נישט ווען מ׳האָט אָנגעהייבן זיך שאַפן מיט דעם אַלטן. אָבער מען שאַפט זיך מיט אים. מ׳רופט אים „פאַפּ״ און מ׳גיט אים א „דיים״ אויף קאַפע. אָבער קיינעם פאַלט נישט איין אַז ער האָט א גערטל . . . ווען ער האָט געלט קויפט ער זיך איין זריעה! ער וואָלט זיך אפילו געקויפט א ביימל פאַר צוויי דאָלער. געוויס וואָלט ער!

יעדן טאָג איז ער ווידער געקומען, דער אַלטער, כאָטש ער האָט נישט געוואוסט וואָס פון דעם קומען וועט ווערן! א הון קאָן קראַנק ווערן! אָבער א ביימל?

איינמאָל, עס איז שוין געווען שפּעט אין אַפּריל, איז ער געשטאַנען איינער אַליין לעבן דער קופּע ביימלעך. די אייגנטימער, סאַי ער, סאַי זי, האָבן אים שוין געקאָנט און אים דאָ געלאָזן בעת זיי האָבן זיך געפּאָרעט דאָרטן אין סקלאַד. אַן אַנדערן וואָלט זיכער איינגעפאַלן אָפּצוציען מיט אַזאַ ביימל. אָבער דזשים וווהייטן וועט אַזעלכעס נישט איינפאַלן. אָט קוקט ער אויף זיי! זיי ליגן אַזעלכע צאַרטינקע, אָבער ווי קומט ער צו זיי? ער איז ממש געווען פאַרצווייפלט! נאָר דאָ האָט אים געטאָן א בליץ אויף א געדאַנק. א שרעקליכער געדאַנק... א מיאוסער! צום ערשט האָט ער אָוועקגעדרייט דעם קאָפּ, ווי ער וואָלט דעם געדאַנק אַוועקגעטריבן פון זיך. פע, אַזעלכעס פּאַסט פאַר א רויבער, פאַרן לאַנגאַץ פּאַסט דאָס . . . אָבער דער געדאַנק האָט אים נישט אָפּגעלאָזט. ער האָט זיך אים באַזעצט אין מוח און ביסלעכווייז געוואָרן היימיש, אייגן. שפּעטער האָט אים שוין דער געדאַנק גאָר־נישט אויסגעזען אַזוי שרעקלעך אויך. און ער האָט עס טאַקע געטאָן!

ווען קיינער האָט נישט געזען, האָט ער זיך איבערגעבויגן, ווי ער וואָלט גלייכגעלייגט די ביימלעך. זער פלינק האָט ער אַרויסגעכאַפּט זיין קעשענע־מעסער, געטאָן א שניט אין א ביימל און עס אויף גיך באַהאַלטן צווישן די איבעריקע . . .

דערנאָך איז ער געשטאַנען פון וויטנס, ווי געווענלעך, און קוים איינגעהאַלטן זיין נערוועזיטעט. אים האָט זיך געדאַכט ער איז נאָר־וואָס באַגאַנגען א מאָרד! און ווער ווייסט אויב עס איז טאַקע נישט קיין מאָרד? ווער ווייסט אויב דאָס ביימל וועט נאָך קאָנען לעבן?

אַזאַ דינס, און ער האָט עס אַזאַ טיפֿן שניט געטאָן! ער האָט שוין געוואָלט אַוועקגיין פֿון דאַנען ,אַנטלויפֿן, ווי עס אַנטלויפֿט אַ מערדער פֿון מאָרד פּלאַץ . . . אָבער ער איז נישט אַוועק! עפּעס האָט אים דאָ געהאַלטן. איז עס געווען דאָס געוויסן וואָס פּלאָגט אים? דאָס שולד־געפֿיל און די האָפֿנונג עס גוט צו מאַכן, אָדער גאָר די האָפֿנונג דאָך צו קריגן דאָס, נאָך וואָס ער גלוסט איצט אַזוי שטאַרק?

אַ יונגע פֿרוי און אַ מאַן זענען צוגעקומען. די פּאַרקויפֿערן האָט גענומען זוכן צווישן די ביימלעך, ווייזנדיק דעם פּאָר פּאָלק איינס און נאָך איינס ביז זי האָט דערטאַפּט דאָס מיט דעם שניט. אפשר אַ מינוט האָט זי געהאַלטן דאָס ביימל לעבן די אויגן: „פֿון וואַנען אַזאַ פּרישער שניט?‟ באַלד האָט זי עס אַוועקגעלייגט אָן אַ זייט, זיך גענומען ווייטער ווייזן דעם פּאָר פּאָלק און, ווייזט אויס, פֿאַרגעסן אָן דעם . . .

דזשים איז צוגעגאַנגען מכלומרשט זען וואָס מען לייגט דאַ אַוועק אין אַ זייט. ערשט איצט האָט ער גוט געזען וואָס ער האָט געטאָן: עס איז געווען אַ יונגינק ווערבעלע. ער האָט זיך געמאַכט ווי ער וואונדערט זיך אַזוי רואיק, נאָר אין האַרץ האָט עס אים געשניטן. אַזוי טיף איז די וואונד! די צווייגעלעך, דאַכט זיך, חלש׳ן שוין אַוועק . . . דאָס ביסעלע זאַפֿט, וואָס ריזלט פֿון די שוואַכע וואָרצעלעך שטעלט זיך דאָ אָפּ, ביי דעם שניט, און די צווייגעלעך דאַרן אָפּ . . .

ער האָט עס צוריק אַוועקגעלייגט, כאָטש עס האָט אים שוין איצט געצויגן ווי דאַן די קראַנקע הון. עס איז אים איצט שוין נישט געגאַנגען אין ביימל צום פֿלאַנצן, ווי עס אויסהיילן, צוריק געזונט מאַכן!

פֿאַרנאַכט, ווען ער האָט געזען אַלע האָבן אָן דעם פֿאַרגעסן, עס ליגט אָן אַ זייט ווי גרייט אַוועקצוואַרפֿן, האָט ער זיך אָנגענומען מיט מוט און געבעטן דעם מאַן ער זאָל עס אים געבן.

— צו וואָס טויגן דיר ביימער? האָט די גוט־איינגעפּעלצטע באַלעבאָסטע זיך אַריינגעמישט.

איר פֿרעגן האָט אין אים אויפֿגעוועקט די גאַנצע פֿריערדיקע שולד.

ער האָט עפּעס גענומען שטאַמלען, דערנאָך האָט ער שעמעוודיק ענדלעך אַרויסגעשטאַמלט:

— אָ, איך . . . איך מאַך מיר אַ גערטל אַרום מיין היים.

— אַ היים! האָבןביידע, דער באַלעבאָס און זיין ווייב זיך צעלאַכט. וואו, אויף דער באָורי שטעלסטו זיך אויף אַ היים? . . .

דעם אַלטן איז געוואָרן זער פיינלעך. איצט זעט ער ווי ער האָט זיך דאָ געמאַכט צום נאַר. ווען ער שעמט זיך נישט גייט ער שוין אַוועק! אָבער יענע לאָזן אים שוין נישט אָפּ! פאַר זיי איז דער אַל־טער אַ גוטער שפּאַס. אָט איז אַן איינגעפאַלענער מאַן, די פוס־פינגער אינדרויסן; שלעפּט די קאַסטנס פאַר אַ „דיים" אויף קאַפע, האָט ער גאָר ערגעץ אַ הויז און ס'פעלט אים נאָר אַ בוים! . . .

— קאָם אָן, פּאָפּ, זאָג, וואו האָסטו דיין „פּראָפּערטי"?

אַ פאַרשעמטער, ענג פון דער קלעם אין וועלכער ער האָט זיך אַליין אַריינגעפּאַקט: אַ הויז גאָר האָט ער . . . האָט ער שוין נעבעך געמוזט דערציילן פון דעם גערטל, וואָס שטייט דאָרטן אַ ליידיקס, צווישן די מיסטן און וואַרט ער זאָל עס מיט עפּעס פאַרזעצן.

דער נידעריקער, אָנגעפּעלצטער פרוי, מיט איר רויטן, אָפּגעווינ־טיקטן מאַן, די אייגנטימער פון אַ פלאַנצן און בוימער „נוירסערי", ערגעץ אַרום פּיקסקיל, זיי איז ערשט דער אַלטער גאָר געפעלן געוואָרן. אָט האָסטו דיר! באַהעלפסט זיך מיט אַן אָפּגעריסענעם פּאַר אַ גאָר־נישט, מיינסט ער איז אַ באָם פון דער באָורי, צום סוף איז ער גאָר אַ גאַנצער באַלעבאָס פון אַ כאַטקע אין די שטאָטישע מיסטן און וויל זיך גאָר פלאַנצן אַ גאָרטן!

אַז זיי האָבן שוין אָפּגעמאָסטן דעם אַלטן האָבן זיי ערשט אויף אַן אמת דערזען זיינע שיך. דער מאַן האָט אים גענומען מיט זיך אין דער האַלב פינצטערער קראָם, וואו זיי האַלטן איבערנאַכט די סחורה. ער האָט אַרויסגעשלעפּט פון צווישן קאַסטנס אַ פּאָר אַלטע שיך:

— שלעפּ אַרויף, פּאָפּ. זיי וועלן גוט זיין!

דער אַלטער איז געוואָרן רויט. די פייכטע אויגן האָבן גענומען פינטלען. ער האָט נישט געוואוסט וואָס צו טאָן. די מענטשנס גוטס־

קיים צו אים האָט שאַרפער געמאַכט דאָס פיינלעכע געפיל פון חרטה אויף דעם וואָס ער האָט דאָ אָפּגעטאָן!

ערשט אַז דער גוטער מענטש האָט אים געקלאַפּט איבערן אַקסל: „נעם, שלעף אַרויף, זיי וועלן גוט זיין!" האָט ער זיי גענומען. אָבער דאָ אָנטאָן — דאָס נישט!

נאָך די שיך האָט אים דער מאַן געגעבן די יונגע ווערבע. זיי האָבן אים שוין נישט געלאָזט וואַרטן ביז נאַכט. שוין זאָל ער אַהיימגיין און זי פאַרזעצן. און דאָ, אויפן אָרט, האָט מען אים געוויזן ווי אַזוי ער זאָל עס אַרומבאַנדאַזשירן אַז די וואונד זאָל וואָס גיכער זיך פאַרהיילן. אין אַ זעקעלע האָט מען אים מיטגעגעבן אַביסל שוואַרצע ערד און אַביסל באַמיסטיקונג:

— פּאַס אויף ביים פאַרזעצן, די וואָרצלען זאָלן זיין צעשפּרייט און אין ווייכן גרונט!

דער אַלטער האָט גענומען דאָס פאַרוואונדיקטעביימל אין איין האַנט, די שיך אין דער אַנדערער און שוין געוואָלט גיין. דאָ האָט אים די פרוי פון קראָם אַרויס אָפּגעשטעלט:

—— וואַרט אַ מינוט, פּאַפּ! זי האָט אים צוגעבראַכט אַ קליינע פלאַנץ אין אַ ציטונג איינגעוויקלט. היט עס אָפּ! עס וועט זיך שיין צובליען! איך וועל קומען זען דיין גאָרטן!

ביים אַוועקגיין האָט אים דער מאַן דערמאָנט:

— קום מאָרגן, פּאַפּ! פאַרגעס נישט!

ער האָט נישט פאַרגעסן, דער אַלטער, אָבער געגאַנגען איז ער מער נישט אַהין. אַזעלכע פיינע מענטשן און ער האָט זיי אָפּגעטאָן אַזאַ מיאוסע זאַך! צעשניידן אַ ביימל! אָ, דזשים! דו האָסט זיך געביטן! דו גייסט צום טייוול, דזשים ווהייט . . .

קאַפּיטל איינאונצוואַנציק

וואָס נענטער „סאוט“ דזשאָ איז געקומען, אַלץ מער האָט ער איינגעזען אַז דער באָס איז גערעכט. גאַנץ אַמעריקע טרעמפּעוועט אויף אַן אמת. וויינינגסטנס האָט עס זיך אים אַזוי אויסגעוויזן! אומעטום האָבן געוואַנדערט כנופיות יונגען און מיידן, וואָס ציען איבער אַמעריקע הפקר׳דיק, אָן אַ וועג, אָן אַ ציל!

עס איז דאָן געווען דער רעכטער מיטן פון גרויסן קראַך! דאָס אומגעזעענע ראָד, וואָס קערעוועט מיטן פאַרמער ביים אַקער, וואָס האַלט צוגעשמידט דעם אַרבעטער צו דער פאַבריק, האָט פּלוצים אויפגעריסן! אַפשפּריצן פון דעם צעזאַמענפאַל האָבן זיך געטראָגן איבער גאַנץ אַמעריקע. אַט־די פייער־שפּריצן האָבן געצונדן די דעכער פון קאַטן און טאַבאַק־פאַרמער אין דער סאוט, פון די קאָרן און ווייץ־פּראָדוצירער אין דער מיטלוועסט, פון די פאַבריק־אַרבעטער איבער אַלע שטעט און שטעטלעך! אַלע טאָג האָבן זיך אַנדערע בענק פאַרמאַכט. און די באַנקירן, ווי צעטומלטע שטשורעס אין מיטן אַ שׂרפה, זענען געלאָפן זיך באַהאַלטן אין אַ זיכער ווינקל! די אַמעריקאַנער יוגנט האָט פּלוצים דערזען אַ העלישע שׂרפה איבערן קאָפּ: זי האָט מיט איינמאָל פאַרלוירן דעם באָדן אונטער די פיס, האָט זי זיך געלאָזט לויפן איבער די וועגן פון אַמעריקע! וואָרום אויפן פאַרם און אין פאַבריק איז מען סאַי־ווי געוואָרן איבעריק. און אינדערהיים, דאָס אוועקגענומענע שטיקל ברויט פון קלענערן ברידערלס אָדער שוועסטערלס מויל, ווערגט די קעל, איז שוין בעסער זיך איבערגעבן דעם הפקר׳דיקן וועג...

און דער וועג איז אַנדערש ווי די היים. אינדערהיים, אַז דער דאַך איבערן קאָפּ איז געשיצט, אַז ס׳שטיקל ברויט אויפן טיש איז זיכער, איז מען איבערקלייבעריש! דער שטייט מיר נישט אָן פאַר אַ שכן, און יענער קאָן מיין פריינט נישט זיין! אויפן וועג אָבער איז אַנדערש. דאָ ברודער, קאָנסטו זיך נישט בלאָזן! איינער אַליין ביזטו פאַרפאַלן!

מוזט אויפהערן צו זיין א „מענטש“, דאַרפסט ווערן א וואָלף און זיך האַלטן אין סטאַדעס! וואָס גרעסער די גענג, אַלץ שטאַרקער און זי־כערער ביזטו. א גענג קאָן זיך אפילו אַן עצה געבן געגן די באַוואָפנטע באַן־וועכטער! אפילו די פּאָליציי אין די קליינע שטעטלעך מאַכט זיך אַוועקקוקן ווען א גענג ציט דורך.

האָבן די בלודנע, די פּאַרוואָרלאָזטע, וואַנדערנדיקע ייִנגלעך און מיידלעך פון פאַרמס זיך געבראַדערט און געשוועסטערט מיט שטאָטישע יונגען און מיידן. פונקט ווי בלודנע הינט האָבן זיי דערשמעקט איינער דעם אַנדערן און זיך געהאַלטן באַנאַנדער. צוזאַמען, כאָטש־עס־וויז, האָט מען געזוכט א ביין. צוזאַמען האָט מען אַוועקגעלייגט אָפּרעכן די מידע גופים.

אַט אַזוי, אומבאַמערקטערהייט האָט זיך דזשאָ אַריינגעדרייט אין א גענג. איידער ער האָט זיך אומגעקוקט איז ער געווען איינער פון א גאַנצן טוץ!

אין דער געגנג זענען געווען ניין יונגען און דריי מיידן. דזשאָ האָט אפילו נישט געוואוסט אַלעמענס נעמען. און ער האָט גאָרנישט גע־דאַרפט זיי וויסן! אויסער עטלעכע, האָט מען אַלע גערופן ביי צו־נעמען. עס איז דאָרט געווען:

„ראָסטי“, א רויטער זון־געפלעקטער יונג, א זשוואַרער, א שטיק פייער!

„די לופט־פליגל“, א יונג מיט א פּאָר לאַנגע הענט.

„שאָרטי“ א קורצער, א פעטלדיקער, א געפּאַקטער.

„דער טעלעגראַף־סלופּ“, א הויכער, א דאַרער און גלייכער יונג.

„די קאַק־אייד“, א שיקלדיקער וואָס האָט געזען מיט די קרומע אויגן בעסער ווי יעדער אַנדערער פון דער גענג.

חוץ זיי זענען געווען:

וואָלטער דיק, א קאַראָליינער פאַרם־ייִנגל, מיט א קינדיש, גע־פּלעפט פּנים און א פּאָר אַראָפּהענגענדיקע, פאַרשלאָפענע הענט; דזשאָ וואַייט און הערבערט לאַרסאָן, דער באָם; דזשעס קלאַרק פון אייאָוואַ סטייט און די דריי מיידלעך, וויוויאַן, נעטי און „בייבי־פּיים“ . . .

דזשאַ׳ן האָבן די מיידלעך אָפּגעעקלט. ער האָט גאָרנישט געקאָנט באַנעמען ווי מיידלעך קאָנען פירן „אַזאַ לעבן" . . .

לאַרסאָן דאַגעגן, איז איצט געווען אַריינגעטאָן אין דעם לעבן מיט אַלע זיינע חושים. ער האָט אַזש אויפגעהערט צו זען אים, דעם ניו־יאָרקער פריינט זיינעם, דזשאָ וועהייט. און עס איז נישט קיין וואונדער! דער באָס האָט איצט געהאַט צרות! אָט־דער דזשעם קלאַרק פון אייאָוואַ סטייט, וואָס האָט זיך אַזוי שטיל אַריינגעכאַפּט אין דער גענג, איז אַ גאַנצער אינטעלעגענט און וויל שטאַרק צונעמען ביים באָס די פירערשאַפט.

אָט־דער דזשעם קלאַרק האָט פון קליינוויַיז אויף זיך אַרומגעטראָגן מיט אַ חלום:

— ער מוז ווערן רייך! ער מוז מאַכן געלט! אַ סך געלט!

מיט דעם חלום האָט ער דורכגעמאַכט פּאַבליק־סקול, היי־סקול און אפילו דריי גאַנצע טערמינען קאָלעדזש!

פון קליינוויַיז אויף האָט דזשעם קלאַרק געוואוסט אַז דער נאָנט־סטער וועג צו מאַכן געלט אין אַמעריקע, איז צו ווערן אַ באַנקיר. איז אַזוי גיך ווי ער האָט זיך דערשלאָגן צו אַ דזשאָב אין דער שטעטלשער „פאַרמער־באַנק", האָט ער אויפגעגעבן קאָלעדזש.

— ס׳אָלרייט! האָט געזאָגט דזשעם קלאַרק! אַ באַנקיר מוז נישט זיין אַ קאָלעדזש גענעדיקטער!

האָט אָבער אין דזשעב קלאַרקס שטעטל, אין אייאָוואַ סטייט, אַ שפּריץ אַראָפּגעטאָן אַ פונק פון דעם גרויסן ניו־יאָרקער אויפּריים און „זיין" באַנק האָט אויך אויפגעריסן! דזשעם קלאַרק איז געבליבן ביים ווייסן, באַנקירישן שרונטל אינמיטן קאָפּ, ביי די מאָדערנע, רעמ־לאָזע גלעזלעך אויף דער שאַרפער, פאַר׳עקשנ׳טער נאָז און אַ צערו־נענעם חלום פון אומגעזעענע, פאַבלהאַפטע מיליאָנען אין די אַנטוישטע הענט.

יאָ, ביי נאָך עפּעס איז געבליבן דזשעם קלאַרק! אַרום זיין דין, דעצעדירנדיק מויל, האָט זיך אוועקגעלייגט אַ קלוג שמייכעלע, אַזאַ, וואָס האָט אַלעמען געזאָגט:

— ס'אַלרייט! אויב נישט דורך אַ באַנק, מאַכט מען אין אַמע־ריקע געלט דורך אַ גענג!

איז אַט, איז ער דאָ, צוזאַמען מיט דזשאַ ווהייט, אין דעם באַמס גענג. אָבער אים געפעלן נישט לאַרסאַנס לויזיקע טריק זיך צו שלעפּן אין באַנען און גנב'ענען ביי אַ מילך קאָמפּאַני אַ קעסטל מילך, אָדער וואַשן געפעס צו קריגן אָפּצועסן. דזשעסי קלאַרק מיינט נישט אַזאַ גענג! ער וויל אַ גענג, וואָס זאָל מאַכן „דזשאַבס" און ווערן רייך! חוץ דעם טראָגט ער אַ בייז האַרץ אויף די בענק. ער וואָלט וועלן באַפאַלן בענק זיי זאָלן זיך מוזן פאַרמאַכן, ווי „זיין" באַנק האָט זיך מיט איינ־מאָל געמוזט צומאַכן! און ער זעט גאָרנישט קיין שוועריקייטן דאָס צו דערגרייכן. ער האָט אפילו אַ פּאַרטיקן פּלאַן ווי אַזוי אָנצוהייבן.

— די מיידלעך אין דער גענג, ספּעציעל וויוויאַן און די "בייבי־פּיים" וועלן זיך אויסטויגן! אַלץ וואָס זיי דאַרפן טאָן פאַר אַן אָנ־הייב איז — פאַרנאַרן אַ צוויי שטעטלשע דזשענטלמענער . . . אַז מען וועט נאָר קריגן די ערשטע הונדערט דאָלער אויף געווער וועט שוין דער־נאָך גיין אַ גאַנג . . .

לאַרסאָן אָבער וויל נישט הערן דערפון. וואָס איז ער אַ רויבער? און צו די באַנקירן האָט ער אויך גאָרנישט. זיי האָבן זיין דזשאָב נישט צוגענומען. און אויב ברעכן די באַנקירן, האָט ער אַ בעסערן פּלאַן! זאָלן נאָר אַלע ווערן טרעמפּס! זאָלן אַלע אויפהערן צו אַרבעטן, וועלן שוין סאַי־ווי די באַנקירן גיין צום טייוול!

ביי זייער אַרומרייסן זיך, קומט דזשאַ'ן אויפן זינען פיליפּ מעקאַרטי און ווילי בענדער, די צוויי שכנים לעבן פּאַפּס ביידל אויפן האַדסאָן־ברעג. יענע, דערמאָנט ער זיך, האָבן אויך עפּעס גערעדט דאָן, אויפן מיטינג, וועגן אַ קאַמף מיט די רייכע.

ער אַליין, דזשאָ, זעט נישט מיט וואָס די גענג גייט קעמפן קעגן די רייכע. אים געפעלט נישט דעם באַמס גענגלעך, — נאָך וויניקער געפעלן אים דזשעס קלאַרקס פּלענער. די צוויי שכנים אין ניו־יאָרק, פאַרשטייט ער נאָך. זיי האָבן געוואָלט קעמפן קעגן אַראָפּטרייבן זיי מיט זייערע ביידלעך. אָבער זיי דאָ? ניין! עס ווערט אים דערעסן!

די גענג אַלס גאַנצע האָט גיכער נאָכגעפאָלגט דעם באָם. אַראָפּציען א קעסטל מילך אָדער א קויש געבעקס, ערגעץ אין א הינטערגעסל פון א קליין שטעטל, איז ווייניקער געפאַר ווי מאַכן א „דזשאָב" אויף א באַנק. חוץ דעם, ווער וויל דאָס רייך ווערן? יונגען ווילן זען ס'לאַנד, האָבן אביסל דערפאַרונגען און, אפשר, קריגן א דזשאָב ערגעץ.

פון דער גאַנצער גענג זענען בלויז דאָ צוויי וואָס וואָלטן נעגאַנגען מיט דזשעסי קלאַרק. דאָס איז וואָלטער דיק, דאָס פאַרמער־יינגל פון קאַראָליינא, מיטן קינדערש געפּלעפּטן פּנים, וואָס קוקט אויף דזשעס קלאַרק, דעם פּלינקן, דעם אַלץ ווייסנדיקן „עקס־בענקער" ווי אויף א גאָט. און וויוויאַן, אויך א קאַראָליינער.

יאָ, וויוויאַן! דאָס איז אַן אינטערעסאַנט מיידל. זי האָט, דאַכט זיך, גאָר קיין אייגענעם ווילן נישט, פונדעסטוועגן טוט זי אַלץ וואָס זי וויל! עפּעס איז דאָ אין איר א טראַציקייט. נאָר זי טוט צעלאָכעס. אז זי האָט נישט וועמען אָפּצוטאָן א שפּיצל, טוט זי זיך אַליין אָפּ. זי וועט עקסטרע אָנטאָן איר קליידל אויף דער לינקער זייט און מאַכן אַלע זאָלן לאַכן פון איר.

אָט־די וויוויאַן האָט אויך גאָרנישט צו די באַנקירן. אויך איר דזשאָב, מיינט זי, האָט קיינער נישט צוגענומען. זי איז אַוועק פון דער פאַרם צוליב דער ברוטאַלקייט אין איר היים. דערפאַר—די שפּיצ־לעך אירע און דער צעלאָכעס. איצט וואָלט זי געוואָלט זיין ברוטאַל. זי וואָלט גראָד יאָ געוואָלט פאַרנאַרן א דזשענטלמאַן און לאָזן דזשעס קלאַרק זאָל אים אויסלײדיקן די קעשענעס, אָט פּונקט ווי עס האָט זי פאַרנאַרט דער פאַרמער־שכן אויפן היי־בוידעם. נאָר אז די מערהייט גייט מיט לאַרסאָנען, גייט זי מיט דער מערהייט!

דזשעסי קלאַרק האָט געמוזט איינזען מיט זיין קלוגן שמייכעלע אז אָנהייבן א גענג מיט וואָלטער דיקן אַליין קאָן ער נישט. ער וועט מוזן וואַרטן ביז אים וועט געלונגען אַריינצוקריגן עטלעכע אמת'ע חברה. דאַן וועט שוין וויוו אויך נישט קווענקלען זיך.

קאַפּיטל צוויי און צוואַנציק

דזשאָ וו. הייט האָט איצט געפירט אַ לעבן צו וועלכן ער איז לחלוטין נישט צוגעוואוינט. בטבע איז ער אַן אַרבעטזאַמער יונג, ווי זיין פאָפּ, דזשים ווהייט. דאָס אַרומשלעפן זיך איבער שטעט און שטעטלעך, נעכטיקן הינטער פּלויטן אין פּאַרקן, אויפן פעלד, אָדער גאָר אין אַ געדיכטן וואַלד, האָט אים געוואַלדיק צעשרויפט. אויפן באַם איז ער שוין פון לאַנג אין כעס, וואָס ער האָט אים פאַרשלעפּט פון ניו־יאָרק. דעם פּאַפּס ביידל האָט אים גאָר אָנגעהויבן דערשיינען אין אַן אַנדער ליכט. מיט יעדן טאָג האָט ער אַלץ וויניקער געקאָנט פאַרטראָגן דאָס שלעפּן זיך איבער די וועגן מיט די פאַרהונגערטע יונגען און מיידן, צו וועלכע דער באָם האָט אים אַלעמאָל צוגעטשעפּעט. עס איז אים געווען דערווידער, ביז ברעכן, דאָס הינטישע „לעבן", וואָס איז אָנגעגאַנגען צווישן די יונגען מיט די מיידן. — ער האָט נישט געקאָנט פאַרשטיין, און נאָך וויניקער פאַרנעמען, ווי די מיידן קאָנען זיך לייגן אַזוי פריי פאַר די יונגען, וועלכע וואַרטן איינער הינטערן אַנדערן, — פּונקט ווי פּאַרוואַרלאָזטע, אַרומבלאָנקענדע הינט. עפּעס גאָר אַן אַנדער מאָראַל דאָ! אַ יונג פאַרווילט זיך, נעמט ער די מויד הינטער אַ בוים. — דער צווייטער כאַפּט זיך וואָס דאַרטן קומט פאָר, לויפט ער אויך אַהין וואַרטן אויף זיין „נעקסט".

— פו, אַן עקל כאַפּט אים אָן!

וואָס ווייטער סאָוט, וואָס זוניקער די טעג, אַלץ מער פאַרכמורעט ווערט דזשאָ ווהייט. ער איז אַזוי פאַרביטערט, אַז ער קאָן נישט קוקן אויפן באָם! פון רעדן צו אים איז אָפּגערעדט! דזשאָ טראַכט ערנסט פון אויסדרייען דעם דישעל און פאַרקערעווען צוריק קיין ניו־יאָרק צום פּאַפּס ביידל. ער האָט שוין אַ פּרוב געטאָן ביי עטלעכע פון די טרעמפּס. נאָר זיי, וואָס וועלן זיי איצט טאָן אין ניו־יאָרק? געפּרווירן

ווערן אין פּאַרק? עס קומט אים אויס זיך אָפּצורייסן פון דער גענג און אַליין זיך פאַרנעמען אויף צוריק. פעלט אים אָבער מוט. דזשאָ וועייט איז פון קיינמאָל נישט קיין גרויסער אונטערנעמער. ווען נישט דער באָס וואָלט ער דאָך קיינמאָל נישט געווען אוועק פון ניו־יאָרק! אָט אַ שטיי־נער, ווען עמיץ פון די טרעמפּס, אפילו דער טאַמעוואַטער וואָלטער דיק וואָלט מיט אים געגאַנגען, טוט ער אַ שפּיי אויף דעם באָס און קומט אַהיים צוריק צום אַלטן פּאַפּ.

די „גענג" ציט אָבער אַלץ ווייטער סאַוט. ביי יעדן, אויסער דזשעם קלאַרק, איז דער ציל מיאַמי־ביטש. דאָרטן איז אַ פאַרגעניגן, גלייך די האָטעלן דאָרטן, וואָלטן געשטאַנען גרייט פאַר די טרעמפּס...

לאַרסאָן, זינט דער „געוועזענער באַנקיר" איז געוואָרן אַ געווענלע־כער נאַכגייער, האָט ער איבערגענומען די גענג־קאָמאַנדע אויף אַן אמת.

— צו דער באַן! באַפעלט ער, און די חברה נעמען זיך אין דער ריכטונג.

אומבאַמערקט, ווי ראַצן, קריגן זיך אַלע אריין אין אַן אויסגעליי־דיקטן מעהל־וואַגאָן. שטיל רוקט מען צו די שווערע טיר. קונציק פאַר־טשעפּעט דער רויטער דעם קלאַמקע־פּרענט צום הוק. אפילו אַ געניט אויג וואָלט אין פלוג געמיינט אַז דאָ איז אַ פאַרלאָדעוועטער וואַגאָן סחורה.

— איצט, קאָמאַנדעוועט דער באָס, זאָל זיין שטיל, ביז די באַן וועט אָנהייבן רעדלען.

די חברה האָבן זיך, אין אַ קופּע, אויסגעלייגט אין איין זייט וואַ־גאָן. אין דער אַנדער זייט, אַ מידער, אַ בייזער, האָט זיך אָנגעשפּאַרט דזשאָ. אויך די וויוויאַן האָט זיך עפּעס אוועקגעלייגט איינע אַליין, אַנטקעגן אים, גלייך דאָס גאַנצע לעבן, די גאַנצע גענג, וואָלט איר אָנ־געהויבן עקלען.

דזשאָ האָט זייטיק געקוקט אויף איר און זיך געוואונדערט. זינט ער האָט זי באַגעגנט איז זי די רירעוודיקסטע, די געוואַגטסטע פון אַלע דריי מיידלעך. זי שטייגט איבער אין איר געוואַגטקייט אפילו דעם רויטן. און דאָ, פּלוצים, אַזאַ איינזאַמע מידקייט.

ער וואָלט געוואָלט פאַרשטיין דאָס מיידל, דזשאָ. אַלע מיידלעך וואָלט ער געוואָלט פאַרשטיין! עפּעס געפעלט אים יאָ די מאָראַל דאָ... אַ מיידל לאָזט נישט הונגערן אַ יונג צוליב דעם וואָס ער האָט איר נישט צו געבן קיין פּאָר סענט. — אָבער די מיידלעך גייען שוין גאָר איבער יעדער גרענעץ! אָט טאַקע די וויוויאַן. אַזוי איז זי אַ וואויל מיידל, מ׳קאָן זי אַפילו ליב האָבן, נאָר עפּעס טוט זי זאַכן, וואָס ער קאָן נישט פאַרשטיין. סיידן אין דעם מיידל זיצט עפּעס אַן אומרו, וואָס טרייבט איר צו טאָן אַלץ אַבי עפּעס אָפּטאָן! אַפילו אַליין רופן צו זיך דעם לאַנגן, ווען יענער האָט זיך גאָר געאַמפּערט מיט נעטין:

— סעי, טעלעגראַף, קום אַהער!

ער האָט דאָס נישט געקאָנט פאַרשטיין דאַן און ער קאָן דאָס נישט פאַרשטיין איצט! ער ווייסט. זי האָט דאָס נישט געטאָן פּאַר געלט! קיינער פון די יונגען האָט נישט אַ סענט! ליב האָט זי אים אויך נישט, דעם טעלעגראַף. די מיידלעך דאָ האָבן קיינעם נישט ליב. אַלע זענען גלייך פאַר זיי: יונגען! פאַרוואָס־זשע האָט זי דאָס געטאָן? . . .

דזשאָ האָט זי פון אַנטקעגנאיבער, אַזוי פרעגנדיק אָנגעקוקט. דער וואַגאָן האָט זיך געשאָקלט. די רעדער האָבן געקלאַפּט. די יונגען און די אַנדערע צוויי מיידלעך זענען געלעגן אין דער אַנדער העלפט וואַגאָן אין אַ ווינקל, עפּעס שטאַרק פאַרטאָן. בלויז ער און וויוויאַן זענען געווען אי אָפּגעזונדערט פון אַלעמען אי איינער פון אַנדערן. נאָר בעת ער האָט זי אָנגעקוקט, געטראַכט פון איר, האָט זי אים גאָרנישט געזען!

זי איז געלעגן האַלב־זיצנדיק אָנגעשפּאַרט אָן דער וואַגאָן וואַנט. אירע האָר, שוין לאַנג נישט געשוירן, זענען איר געווען צעוואָרפן, ווילד און פאַרשטעלט ס׳פּנים. בלויז אַ קלייגער מויל־שניט און אַ שטיקל נעזל האָבן זיך דורכגעזען דורך דער בלאָנד־האָריקער וואואַל. די הענט זענען געלעגן מידע, נאָכלעסיקע אין שויס, אויפן גרין־קאָלירענעם קליידל. אַ ווייסע קני האָט זיך אָפּגעגעזען. בשום אופן האָט זי דאָס נישט גע־טאָן עקסטרע. וויוויאַן לייגט בלויז נישט קיין אַכט אויף איר מיידלשן קערפּער.

קוקנדיק אויף איר האָט אין דזשאַ'ן אויפגעטייעט אַזאַ נאָגנדיק רחמנות־געפיל:

— די וויוויאַן מוז אודאי אַלט זיין וואָסערע אַכצן יאָר, נישט מער. וואָס ווייסט ער וואָס איר האָט געטריבן צו דער גענג?

די גאַנצע צייט האָט וויוויאַן געהאַלטן אירע אויגן אונטער די דעק־לעך פאַרשלאָסן מיט די לאַנגע וויעס אירע, טונקעלע, כמעט שוואַרצע וויעס. נאָר פּלוצים, ווי זי וואָלט דערפילט דזשאַ'ס אויגן אויף זיך, האָט זי געעפנט אירע, גלייך אויף אים. דזשאַ האָט אַראָפּגעכאַפּט זיין בליק פון איר און אים גיך אָנגעהאַנגען אויף די אייגענע שיכשפּיצן, וואָס הייבן אָן נאָכלאָזן, צעריסן ווערן, פון שטענדיקן שלעפּן זיך איבער די וועגן.

וויוויאַן האָט געביטן איר פּאָזיציע, זיך מער אויסגעצויגן אויף דער פּלייצע, בלויז דער קאָפּ איז געבליבן אָנגעשפּאַרט אָן דער וואַנט. אַ מינוט אפשר האָט זי געקוקט אויף דעם מאָדנעם יינג, דזשאַ, וואָס שלעפּט זיך מיט דער גענג און איז דאָך שטענדיק כמעט אַליין. אפילו קיין איינע פון די מיידלעך האָט אים נאָך נישט גענומען. — דערנאָך איז איר, ווייזט אויס, נמאס געוואָרן ס'גאַנצע טראַכטן. זי האָט צוגע־מאַכט די אויגן, ווי אין האַלב דרימל. דזשאַ האָט גלייך ווידער גענומען קוקן אויף איר.

מאָדנע. ס'ערשטע מאָל אַז ער האָט דערפילט אַ באַגער צו דער וויוויאַן. — איז עס געווען ווייל איר קליידל איז אַזוי נאָכלעסיק פאַר־הויבן? ער האָט זיך פאַררויטלט. ער האָט אָבער געפילט אַז עס איז נישט צוליב דעם. איינמאָל האָבן די מיידלעך אַנטבלויזט זייערע ליי־בער פאַר אַלעמען אין די אויגן? — דאַן האָט זי אים טאַקע אָפּגעעקלט. איצט אָבער, אין איר איינזאַמער מידקייט, איז זי אַזוי שיין. יאָ, זי איז אַ זים מיידל, וויוויאַן. ער פילט ער וואָלט זי איצט געוואָלט אַרומנע־מען, אַ קוש טאָן.

אינמיטן דעם טראַכטן איז צוגעקומען לאַרסאָן. צווישן דזשאַ און וויוויאַן, אין מיטן וואַגאָן, איז ער געבליבן שטיין ווי אַן אַקס, מיט צע־נומענע פיס. דעם באָם האָט עפּעס פאַרדראָסן וואָס די מויד האָט זיך

אַהער אַליין פאַרקליבן. אַז דזשאָ זאָל זיך האַלטן פרעמד פון דער גענג איז ער שוין געוואוינט. ער וויל אָבער נישט אַז די מויד זאָל זיך אָפּזונדערן.

דזשאָ האָט אויפגעהויבן צו אים דעם קאָפּ. די לעצטע צייט, זינט דער באָס איז געוואָרן דער פירער פון דער גענג, איז ער גאָר געוואָרן אַ ברוטאַלער חברה־מאַן. עפּעס גאַרנישט מער דער זעלבער לאַכנדיקער לאַרסאָן, גלייך ער וואָלט טאַקע געווען דער „קעפּטן" פון אַן אַרמיי! מיט פאַראַכטונג האָט דזשאָ אָוועקגעדרייט פון אים דעם קאָפּ.

אויך לאַרסאָן האָט, קוקנדיק פּאָר אַ סעקונדע אַראָפּ צו דזשאָ'ן געטראַכט אַז:

— דער יונג ווערט אים אַ לאַסט.

ער האָט זיך דערנענטערט צו וויוויאַן, דער באָס. פּאַוואָליע זיך אַראָפּגעלאָזט אויף די שפּיצפינגער, אַזוי טשיפּקע. דערנאָך האָט ער זיך צו איר צוגעזעצט גאַנץ באַקוועם.

דאָס מיידל האָט בלויז איינמאָל געטאָן אַן עפן די אויגן אויף אים און זיי באַלד פאַרמאַכט, גלייך ער וואָלט זי גאַרנישט אָנגעגאַנגען. לאַר־סאָן האָט גענומען גלעטן איר די קני. אין דער זעלבער צייט האָט דזשאָ אָנגעשטעלט אַ וואַכן בליק אַהין. עפּעס האָט אים לאַרסאָנס אָוועקזעצן זיך איצט לעבן מיידל גאָר אַ ברי געטאָן. לאַרסאָן אָבער, האָט אים צוריק געשענקט אַ פאַרמעליקטע פּלייצע און זיך געטאָן זיינס.

וויוויאַן האָט זיך אָוועקגעשאַרט די האָר פון די אויגן, געטאָן אַ שאַרפן בליק אויף דעם רויט־באַוואַקסענעם לאַרסאָן, וואָס האָט איר איצט אויסגעזען עפּעס זער עקלדיק:

— לאָז מיך אָפּ. האָט זי אים כמעט בעטנדיק געזאָגט.

לאַרסאָן האָט זיך נישט וויסנדיק געמאַכט פון איר אָוועקדרייען זיך. ער האָט זיך גאָר אויף אַן אמת געמאַכט באַקוועם לעבן איר און זי אַרומגענומען אַרום דער טאַליע. וויוויאַן האָט זיך געטאָן אַ רוק אָפּ. פאַר לאַרסאָנען איז דאָס געווען אַ נייס! זינט ער האָט אָנגעטראָפן די וויוויאַן איז נאָך נישט געווען דער פאַל זי זאָל זאָגן: „נאָ". און נישט נאָר אים, דעם גענג־פירער, נאָר יעדן, אפילו דעם שיקלדיקן! מיט

די אַנדערע צוויי, מיט נעטין און דער „בייבי־פּיים" האָט יאָ געטראָפן זיי זאָלן נישט וועלן. אָבער קיינמאָל נישט וויוויאַן. פאַרקערט, עס האָט זיך שטענדיק געדאַכט, אַז זי טראָגט אַרום איר קערפּער און בעט זיך די יונגעו זאָלן אים נעמען.

געוועגלעך איז לאַרסאָנען נישט קיין אונטערשייד ווער ס'מיידל איז, וויוויאַן צו נעטי, אָדער גאָר די „בייבי־פּיים". איצט אָבער, ווייל זי האָט אַזוי לאָמיכגעמאַכטיק זיך אַרויסגעשיילט פון זיינע אָרעמס, איז די ליידנשאַפט ביי דעם רייפן, אַכטאונצוואַנציק יאָריקן לאַרסאָן געשטיגן דווקא צו איר, וויוויאַן. און ווער אָדער וואָס עס זאָל אים אָפּהאַלטן איז דאָ נישטאָ. אַלע שלוזן, אַלע צאַמען, וואָס האַלטן דעם מענטשן אין זיין נאָרמאַלן לעבן, זענען דאָ נישטאָ, זענען דאָ צעבראָכן, פאַרשלייערט! עס הערשט דאָ אַן אַנדער, גאָר אַ נייע מאָראַל! ס'מיידלשע לייב איז ווי אַ שטיקל ברויט, וואָס איינער פון דער גענג האָט. פּונקט ווי עס וועט נישט איינפאַלן איינעם זיך אָפּצוזאָגן פון טיילן זיך מיטן שטיקל ברויט, אַזוי איז נישט אָנגענומען אַ מיידל זאָל אָפּזאָגן איר לייב... מ'קאָן פאַרשטיין אַ מיידל טוט זיך בלומרשט אַ שפּיל: זי וויל נישט. אָבער די וויוויאַן מיינט עס איצט ערנסט!

לאַרסאָן האָט זיך געטאָן אַ רוק־נאָך שוין מיט רוגזה.

דערווייל האָט די גאַנצע גענג, וואָס איז געווען פאַרטאָן מיט זיך, אין יענעם האַלבן וואַגאָן, געטאָן אַ וואַקס אויס דאָ, לעבן לאַרסאָן און וויוויאַן. עס האָט זיי אַ רייץ געטאָן די ראַנגלעניש, וואָס וועט דאָ באַלד אַנטשטיין. און גלייך האָט זיך די גענג צעטיילט. די צוויי מיידלעך האָבן גענומען אים צוגעבן קוראַזש:

— נעם זי, לאַרסאָן! זיי אַ מאַן!

אין זיי, אין די מיידלעך, האָט זיך אויפגעכאַפּט אַ ווייבערש, טייוולשער נייגיר בייצואוואוינען דעם געאַמפּער.

די יונגען דאַגעגן האָבן געררייצט זי, וויוויאַנען:

— וויוו, לאָז זיך נישט! גיב אים אין די ציין! לאָמיר זען ווי בראַוו דו ביזט!

זיי, די יונגען, איז דאָ אויך געגאַנגען מער נישט ווי אין האַזאַרד.

אַ קונץ ווען אַ מיידל גיט זיך? זאָל ער זיין אַ קנאַקער און זי נע־מען ווען זי וויל נישט!

וויוויאַנען אָבער האָט נישט אינטערעסירט דער גאַנצער האַזאַרד. זי איז אויף אַן אמת געווען מיד. איר גאַנצער קערפּער האָט געלעכצט נאָך רו. ס'איז איר נישט געגאַנגען אין דעם ווער עס וועט דאָ געוואו־נען. זי האָט זיך אפילו נישט צוגעהערט צו די אויפגעהיצטע אויסרופן. זי האָט בלויז אָנגענומען לאַרסאָנען און אים ווידער אָפּגעשטופּט פון זיך:

— פּליז, לאָז מיך אָפּ!

נאָר לאַרסאָן, אויפגעפייערט פון שטאַרקן באַגער און נאָך אונטער־געהיצט פון דער גאַנצער הפקר־חברה, האָט זי געטאָן אַ כאַפּ מיט זיין גאַנצן כח!

די גאַנצע צייט האָט דזשאָ געשפּיזט אַהין די אויגן, כאָטש אויפ־געשטעלט זיך צו דעם ספּעקטאַקל האָט ער נישט. ער האָט זיך נישט אָפּגעגעבן קיין רעכנונג וועגן זיין אָנגעשפּיצטער אויפגערעגטקייט. צי קומט דאָס פון דעם פּלוצימדיקן רחמנות־געפיל, וואָס האָט אין אים פריער אויפגעטייעט צו דעם מיידל. אָדער, קאָן ער נישט פאַרטראָגן, רעוואָלטירט אין אים דער מענטש, דער מאַן, דער קאַוואַליער, וואָס ער איז שטענדיק צו פרויען און דאָ זעט ער פּלוצים, פאַר זיינע אויגן, פאַר־געוואַלטיקן אַ מיידל מיט כח, מיט ברוטאַלן כח? נאָר סאַי־ווי! ער איז געטאָן אַ שפּרונג אויף מיט אַזאַ אימפּעט, אַז די חברה האָט אַזש אַ בליק געטאָן הינטער זיך, אַוועק פון דעם הייסן געראַנגל, וואָס איז אָנגעגאַנגען פאַר זייערע פּנים. ביז אַהער האָבן זיי גאָר געהאַט פאַרגעסן אָן דזשאָ'ן!

ווי אַ ווינט האָט ער זיך אַ ריס אַריינגעטאָן אין מיטן קרענצל, גע־טאָן אַ כאַפּ דעם באָם ביי די ווילד־צעקודלטע האָר מיט אַזאַ קראַפט, אַז ער האָט אים אַזש אַ שליידער געטאָן אין מיטן וואַגאָן אַריין!

לאַרסאָן האָט זיך אומגעקוקט פון וואַנען דער שליידער איז געקו־מען. ער האָט דערזען דזשאָ'ן. — אַ רויט פייערל האָט אויפגעטיקט אין זיינע אויגן. דאָס איז געווען אַ צווייענדיק פייער: אַ פייער פון

אויפגעהיצטע, נישט געשטילטע ליידנשאפטן, און אויך א פייער צו דעם, וואס האט אים אוועקגעריסן און געשטערט אויסצולאדן אט־די ליידנשאפטן.

ער האט זיך אויפגעשטעלט פאוואליע, לארסאן, אבער גאנץ דער־צעדירט. לאנגזאם איז ער צוריק צוגעגאנגען צו דזשא'ן. ער האט זיך איצט גאנץ ערנסט פארמאסטן, דער באם! איצט האט ער נישט געזען פאר זיך זיין ניו־יארקער פריינט דזשא ווהיט. איצט איז געשטאנען פאר אים אן אויפגעקאכטער שונא, וואס האט געשפריצט מיט נאך מער פייער און האס ווי ער אליין. נאר נאך איידער ער האט באוויזן צו הייבן א האנט, איז דזשא געווען פלינקער!

פון דעם מעכטיקן זעץ איז לארסאן געפאלן הינטערוויילעכטס, מיטן קאפ צו דער וואנט. און דזשא האט גליך געהאלטן גרייט ביידע הענט פארשטשעמעט אין פויסטן, טאמער דערנענטערט ער זיך נאכאמאל, דער באם . . . ער האט הויך געסאפעט, דזשא, כאטש די דינע ליפן זענען אים געווען פארקראמפט ביז בלויקייט.

די חברה איז גאר געבליבן צעטומלט. זיי האבן זיך גארנישט גע־ריכט אויף אזא ערנסט פארמעסטן זיך.

וויוויאן האט זיך ארפגעשארצט ס'קליידל. זי האט געקוקט פון דער ערד ארויף צו דזשא'ן מיט גרויס וואונדער אין די אויגן. צום ערשט איז איר נישט קלאר געווען צוליב וואס דער בלאנדער, בלוי־אויגיקער דזשא האט דאס אינגאנצן אנגעהויבן. זי איז קיינמאל נישט געוואוינט געווען צו קיין ריטערלעכע אויפמערקזאמקייט. איידער זי האט נאך אנגעהויבן ווערן רעכט א פרוי, איז זי שוין ארייננעצויגן גע־ווארן אין א גענג. געבן דעם קערפער איז ביי איר געווארן ווי טאן א שפיי. זי וואלט איצט אויך געווען געגעבן זיך. נאר עפעס איז זי געווען מיד און אפהענטיק. מער נישט ווי אפהענטיק! נאר אז דער בלאנדער יונג האט פארפירט אזא געשלעג?

דער פלוצימדיקער זעץ, וואס דזשא האט געגעבן לארסאנען צוליב איר, האט אין וויוויאן אויפגעוועקט א שטאלץ, א געפיל וואס זי האט אפשר קיינמאל נישט געהאט, אדער עס פארלוירן ערגעץ אויף דער פארם אין נארט־קאראליינא, נאך איידער זי האט געוואוסט וואס דאס

געפיל איז אַזוינס. זי האָט זיך אויפגעשטעלט. איצט, פילט זי, וואָלט זי וועלן דער דזשאָ זאָל זיך שלאָגן פאַר איר נישט נאָר מיט לאַרסאָנען, מיט דער גאַנצער וועלט וואָלט ער זיך געדאַרפט פאַר איר שלאָגן . . .

לאַרסאָן האָט זיך דערוויל ווידער גלייכגעשטעלט פון דעם מעכטיקן זעץ. ער איז צוריק־צו צו דזשאָ׳ן:

— דו הינטישער זון!

— דו בעסער שטיי דאָרטן! האָט דזשאָ אים געוואָרנט מיט אַן אויבערפלעכלעכער רואיקייט, וואָס האָט פאַרדעקט אַן אינערלעכע גע־וואַלדיקע רציחה.

די חברה האָט געזען אַז דאָס געשלעג וועט זיך צעוואַקסן לויט אַלע געזעצלעכע כּללים, האָבן זיי זיך צערוקט, געמאַכט פּלאַץ. נאָר אומזיסט. אין לאַרסאָנען איז אָפּגעגאַנגען די היץ. ער איז שטענדיק מער וויצלער ווי קעמפּער. ער איז צוריק אַוועק אין אַנדערן ווינקל פון וואַגאָן. די חברה—נאָך אים. צו ער וועט נאָך זיין זייער פירער נאָך דעם פאַרלוירע־נעם פאַרמעסט, דאָס וועלן זיי זען שפּעטער.

דאָ, אין דעם האַלבן וואַגאָן, זענען נאָר געבליבן דזשאָ, און וויוויאַן אַנטקעגן אים, ביי דער צווייטער וואַנט.

אויך דזשאָ האָט זיך צוריק אַוועקגעזעצט אָנגעשפּאַרט אָן דער וואַנט. בלויז וויוויאַן האָט נישט געוואוסט וואָס זי זאָל איצט טאָן מיט זיך. זאָל זי זיך צוריקזעצן, גלייך קיינמאָל גאָרנישט? אָדער גאָר צוגיין צו דעם בלאָנדן דזשאָ?

קאַפּיטל דרייאונצוואַנציק

נאָך דעם געשלעג איז אין וואַגאָן אַנגעשטאַנען אַ געדיכטע אַטמאָספּערע. עס איז ממש געוואָרן ענג! דער וואַגאָן איז געוואָרן צוויי לאַגערן. אין איין זייט האָט זיך פאַרקליבן ס'גאַנצע בינטל מיט די צוויי מיידלעך, נעטי און די „בייבי־פייס" אינדערמיט. און דאָרטן, אין יענעם האַלבן וואַגאָן, זענען געבליבן — דזשאַ, אין איין ווינקל, און אַנטקעגן אים, אַנגעשפּאַרט דעם קאָפּ אָן דער וואַנט, איז געבליבן וויוויאַן.

אין דעם בינטל איז אַנגעשטאַנען אַ טומל. דזשעם קלאַרק האָט זיך אויפגעכאַפּט. ער האָט איצט איינגעזען אַ געלעגנהייט אַפּצורייסן עטלעכע חברה און גרינגן אַן אמת'ע גענג צו מאַכן אַ דזשאַב אויף אַ באַנק. וואָרום:

— וואָסער גענג־פירער איז דער באָס אַז ער קאָן אַפילו נישט ביישטיין אַן אַנשטענדיקן קלאַפּ!

ביי די צוויי מיידלעך האָט אויך דער באָס עפּעס גאָר אַלץ פאַרלוירן!

— וואָסער מאַן איז ער? אַז וויוויאַן האָט זיך אים נישט געגעבן, אַז ער האָט נאָך געקראָגן אַ זעץ אין דער מאָרדע! און זאָל ער נישט פאַררעדן די ציין, אַז דזשאַ איז אַ קינד. ער איז אַ מאַן, דזשאַ ווהייט!

זיי וואָלטן זיך געוויס אַריבערגעקליבן צו דזשאַ'ן, כאָטש ביידע צווייפלען צו ער וואָלט זיי גאָר צוגעלאָזט צו זיך. נאָר אויב זיי פּרובירן אַפילו נישט אַהין גיין, איז עס צוליב דער וויוויאַן. אויף איר זענען זיי גאָר אין כעס! עס קרענקט זיי, די צוויי מיידלעך, וואָס יענער האָט זיך איינגעגעבן נישט צו וועלן, בעת זיי, אַפילו זיי מיינען אַמאָל ערנסט אויף נישט — נעמט מען זיי אויך! און עס איז אַפילו נישטאָ קיינער וואָס זאָל זיך אַננעמען פאַר זיי!

לאַרסאָן אַליין איז געזעסן אַרומגערינגלט מיט זיינע געטרייסטע נאָכפאָלגער. עס איז דאָרט געווען דער רויטער, דער „טעלעגראַף־סלופּ" און דער שיקלדיקער. ער האָט מכלומרשט איגנאָרירט דעם געוועזענעם באַנקיר, דזשעם קלאַרק און איינגע'טענה'ט, אַז ער האָט זיך נישט גע־וואָלט שלאָגן ווייל דזשאָ איז אַ קינד נאָך. חוץ דעם, ער קאָן דעם פאָטער זיינעם אין ניו־יאָרק . . .

דזשאָ האָט זיך נישט געמאַכט פון דעם אַלעם, וואָס דאָרטן גייט אָן. ער האָט איצט גאָר ערנסט געטראַכט פון אויסדרייען דעם דישעל און פאַרקערעווען צוריק קיין ניו־יאָרק. דאָ האַלט אים שוין זיכער גאָרנישט! ספּעציעל איצט, נאָכן געשלעג, מיט זיין איינציקן פריינט, דעם באָם!

וויוויאַן ווידער, האָט זיך אויך פּלוצים דערפילט ווי זי וואָלט מיט־איינמאָל אַרויסגעפאַלן פון דער גענג. כאָטש זי אַליין האָט דאָ גאָרנישט געטאָן: סיידן דאָס פאַרברעך, וואָס זי האָט זיך נישט געלאָזט נעמען מיט געוואַלט. נאָר איז עס טאַקע אַ פאַרברעך? קיינמאָל, ווען נאָר זי האָט זיך אונטערגעטראָגן צו אַ יונג, האָט זי נישט געפילט אַז זי וויל, פונקט ווי זי האָט נישט געפילט אַז זי וויל נישט! אָט, זי האָט זיך געגעבן! עס קאָסט איר עפּעס? דאָס מאָל אָבער האָט זי אויף אַן אמת נישט געוואָלט! איז עס אַ פאַרברעכן?

די באַן האָט זיך געשאָקלט, געשאָקלט. ביסלעכוויייז איז פאַר־שלונגען געוואָרן דער טאָג. עס ווערט אַלץ טונקעלער אין וואַגאָן. דאָס קאַרגע ביסל ליכט, דורך די טיר־שפּאַרעס, גייט אויס. די נאַכט איז צוגעפאַלן. און ער, דזשאָ, האָט נאָך אַלץ נישט באַשלאָסן וואו ער זאָל טאָן אַ שפּרונג אַראָפּ און לאָזן די גאַנצע גענג הינטער זיך.

די גאַנצע צייט, פון זינט דעם צוזאַמענשטויס מיטן באָם, זעט ער ווי וויוויאַן נעמט נישט אַראָפּ פון אים קיין אויג. זי — אים, אינטערע־סירט נישט. פאַרקערט, ער האָט זי פיינט! וואָרום ווי קומט אַן אַנ־שטענדיק מיידל אין אַזאַ גענג אַריין? פונדעסטוועגן וואָלט ער געוואָלט וויסן וואָס זי טראַכט. מער פון אַלץ וואָלט ער געוואָלט וויסן פאַרוואָס האָט זי די גאַנצע צייט אַזוי פריי און נאָך אַזוי אָפן דערצו, זיך געגעבן

יעדן יונג און דאַ, פלוצים, האָט זי זיך איינגעשפּאַרט און געבראַכט צו דעם געשלעג? נאָר אפילו אַזוי! איז ער נישט גערעכט געווען וואָס ער האָט געגעבן דעם באָם אין די ציין?

אינדערפינצטער, פון בינטל אַרויס, האָט ער געהערט ווי עמעץ פּליסטערט דאָרט:

— לאָמיר אַרויסוואַרפן דעם ניו־יאָרקער חברה־מאַן פון וואַגאָן! ער צעברעכט די געגנג! אויב די הור וויל גיין מיט אים, זאָל זי!

— נאָ! האָט, דאַכט זיך, דער רויטער געזאָגט, לאָמיר זיי בעסער איבערבעטן, די צוויי פריינט, וווהיט און לאַרסאָן!

נאָר דזשאָ איז דאָ געזעסן גלייך נישט אים גייט דאָרטן אָן דער גאַנ־צער געשפּרעך! ער האָט צוגעמאַכט די אויגן און איינגעדרימלט. אויך אין יענער זייט וואַגאָן איז שטיל געוואָרן. ס'בינטל, ווייזט אויס, איז דאָרטן זיך צעפאַלן. איינציקווייז איז מען אַנדרימלט געוואָרן. דאָס קלאַפּן פון די רעדער האָט אַלעמען פאַרוויגט. געווען אויף, מיט בלי־ציקע אויגן דורך דער פינצטער, איז נאָר וויוויאַן. זי האָט אויסגענוצט אַלעמענס אַנדרימלט ווערן. שטיל, נישט אויפשטעלנדיק זיך, ווי אַ גע־שיטע שלאַנג, האָט זי גענומען ציען איר בויגעוודיק, יונג־מיידלשן קער־פּער צו דזשאָ'ן.

דזשאָ האָט גערדרימלט אַנגעשפּאַרט אָן דער וואַנט. די קני אויפ־געשטעלט, ווי קראַקוועס, די עלנבויגנס אויף די קני; אין די האַנט־פלאַכן — די חן־גריבלדיקע גאָמבע.

וויוויאַן האָט דורך דער פינצטער געקוקט צו אים און נישט גע־וואוסט וואָס זי זאָל דאָ טאָן. אַט־דאָס מיידל, וואָס האָט זיך געגעבן יעדן יונג, וואָס יעדן האָט זיך גערדאַכט, אַז זי איז דאָס געשייטסטע מיידל, אַט־די זעלבע וויוויאַן האָט איצט, ווען געטריבן פון אַן אמת, אויפריכטיק געפיל צו אַ בחור, לחלוטין נישט געוואוסט וואָס זי זאָל דאָ טאָן!

געוואָלט האָט זי אַ סך! גאָר אַ סך!

זי האָט געהאַט אַ שטאַרקן באַגער אַרומצונעמען דזשאָ'ס צעפלאָ־

שעטן קאָפּ, אוועקלייגן אים ביי זיך אויף דער ברוסט און צערטלען דאָס לענגלעכדיק פאַרהונגערטע פּנים.

זי וואָלט אויך שטאַרק געוואָלט, אַז־אַזוי ווי ער זיצט דאָ, אַ שלאָפנדיקער, מיט אַן אָפן מויל, אים געבן אַ קוש אַ־טאַקע אויף די בלייכע ליפּן.

זי וואָלט דאָס אַלץ געוואָלט טאָן נישט אויס דאַנק־באַרקייט. אַ, נאָ! ס'אַלרייט! נאָך יענער דערפאַרונג, וואָס זי האָט אַמאָל געהאַט מיטן פאַרמער שכן אויפן היי־בוידעם האָט נאָך קיין יונג נישט פאַרגוואַלדיקט וויוויאַנען. עס איז אמת, זי האָט טאַקע קיינעם פון די יונגען נישט באַגערט. אָבער עס האָט איר אויך נישט געאַרט! וואָלט זי טאַקע די אַלע מאָלן אויף אַן אמת נישט געוואָלט, אַז־ווי היינט מיט לאַרסאָנען, וואָלט זי זיי אַלע צע־ביסן ווי די הינט און זיי וואָלטן זי קיינם געקראָגן! אויך לאַרסאָן וואָלט זי היינט נישט געווען געקראָגן. זאָל ער זיך נישט איינרעדן! זי וויל דזשאָ'ן אַרומנעמען בלויז ווייל ער איז עפּעס אַ מאָדנער יונג! ער איז דער איינציקער אמת'ער מענטש, וואָס זי האָט אין איר לעבן באַגעגנט! פון אַלע יונגען, וואָס זי האָט אָנגעטראָפן, איז ער דער איינ־ציקער, וואָס האָט זיך נישט אומגעקוקט אויף קיינער פון די מיידן. ווען אַלע זענען נאָך זיי נאָכגעלאָפן ווי די הינט און געוואַרט אויף אַ „נעקסט", איז ער געווען דער איינציקער, וואָס האָט זיך אוועקגעקערט און גאָרנישט געוואָלט אפילו זיין דערביי. זי האָט אַלעמאָל געמיינט ער איז עפּעס אַ שמעגעגע, גאָר קיין מאַן נישט! היינט אָבער, ביי דעם געשלעג האָט זי שוין געזען ווער דזשאָ ווהייט איז.

פּאַוואָליע, נישט דרייסט, האָט זי אַריינגעלייגט איר קאָפּ אין זיין ווייכן שוים אונטער דעם אויפגעשטעלטן עלנבויגן־דעכעלע. דזשאָ האָט געדרימלט. ער האָט זיך גאָרנישט געכאַפּט וואָס לעבן אים קומט פאָר, וויוויאַן איז געלעגן מיט די אויגן אַרויף צו זיין געזיכט און פון וויי־טנס, נישט באַרירנדיק אפילו, געטרונקן דעם זאַפט פון זיינע צעעפנטע ליפּן.

אַ היבשע ווײַלע האָט אָנגעהאַלטן אַט־דאָס דורשטיקע, אומגע־שטערטע טרינקען אירס. באַלד האָט דזשאָ עפּעס דערפילט אויף זיך.

ער האָט געעפנט די אויגן, געקוקט אַראָפּ . . . אין דער סעקונדע האָט זי צוגעמאַכט אירע. דזשאָ איז געווען צעטומלט. ער האָט גאָרנישט געוואוסט פון וואַנען זי האָט זיך אים דערנומען אין שוים אַריין. און אַז זי דרימלט, מוז שוין אודאי זיין לאַנג אַז איר קאָפּ ליגט אים אין זיין שוים. ער האָט געהאַט אַ מאָדנע געפיל האָבנדיק איר קאָפּ ביי זיך. צום ערשט האָט ער געוואָלט פאַמעלעך אַראָפּלאָזן איר קאָפּ אויף דער פּאָדלאָגע און אַליין זיך איבעררוקן אַביסל ווייטער. באַלד אָבער האָט ער באַשלאָסן צו וואַרטן ביז זי וועט זיך אויפכאַפּן. דערוויייל, קוקנדיק אויף איר לענגלעך פּנים, וואָס האָט דורך דער פינצטער געבליאַנקט מיט אַ מאַטער בלאַסקייט, האָט אים אַרומגעכאַפּט אַ שטאַרקער באַגער אונ־טערצוהייבן דאָס פּנים מיט די פאַרשלאָסענע אויגן, אונטער די גרויסע, וואונדערלעכע וויעס אירע, און געבן איר אַזאַ שטילן קוש, זי זאָל גאָר־נישט פילן און וויסן. נאָר דאָס האָט ער אויך נישט געטאָן. ער האָט בלויז אויסגעצויגן די פיס, איר קאָפּ זאָל באַקוועמער זיין אין זיין שוים.

אין דעם פאַרזיכטיקן אויסציען די פיס, האָט וויוויאַן דערפילט אַז ער וויל נישט אַראָפּוואַרפן איר קאָפּ פון זיך. אינדערפינצטער האָט איר האַנט גענומען זיך שאַרן, זוכן אַזוי נישט דרייסט, ביז זי האָט גע־פונען זיין האַנט. פונקט ווי אַ פייער, וואָס האָט זיך געשטיקט, געשטיקט און טוט זיך פלוצים אַ קריג אַדורך, אַזוי האָט זי געטאָן אַ קלאַמער איין אירע ברענענדע פינגער אין זיינע.

דזשאָ האָט נישט געפּרואווט אפילו צונעמען זיין האַנט. ער איז געווען באַהערשט פון אַזעלכע געפילן, וואָס זענען אים גאָרנישט געווען קלאָר. אָבער די ליידנשאַפט, וואָס האָט אים פלוצים אַרומגעכאַפּט, אַ דאַנק וויוויאַנס געשיקטער נעץ, האָט דאָך נישט פאַרטומלט אים דעם קאָפּ. איצט, ווען זיינע ליפּן האָבן זיך אָפּגעטיילט פון אירע, ווען זי איז געלעגן אָן אויסגעשעפּטע אין זיין שוים, האָט ער ערשט געטראַכט:

— וועך, צום טייוול, איז די וויוויאַן?

אינדערפינצטער, פאַר זיינע אויגן, איז אים אויף דער פראַגע געטאָן אַ שווים פאַרביי יענע וויווי..ן, ווי זי ליגט מיטן באָס און רופט דעם

„טעלעגראַף־סלופּ" ווייל „אַלץ איינס ליג איך שוין".

אַן עקל, צוזאַמען מיט אַ רציחה, האָט אַ ברויז געטאָן אין אים. ער האָט געפילט ווי די פויסטן ביילן זיך אים. ער האָט געוואָלט זי נעמען שלאָגן. — באַלד אָבער האָט אים צוריק באַהערשט דאָס בייטאָגיקע רחמנות־געפיל צו איר. ער האָט איינגעבויגן דעם קאָפּ, געוואָלט דורך דער פינצטער איר אַריינגלאָצן אין די אויגן. זי אָבער, אַן אויפגעוואַכטע, אַ באַהערשטע פון דעם וואונדער־לעכן געפיל זיך צו געבן דעם, וועמען זי וויל, און ווען זי וויל, האָט מיט נאָך מער פייער געטאָן אַ צי זיין קאָפּ צו זיך. דזשאָ'ן האָט מיט איינ־מאָל צוריק באַהערשט דאָס עקל און רציחה געפיל. מיט האַס האָט ער געטאָן אַ רוק אַראָפּ איר קאָפּ פון זיין שויס, ווי ער וואָלט אַראָפּגעשאַרט פון זיך עפּעס, וואָס איז זער מיאוס, זער שמוציק און עקלדיק.

וויוויאַן האָט געקראָגן אַ שטאַרקן קלאַפּ אין קאָפּ. זי איז געבליבן ליגן צעווייטיקט. נישט אַזוי פון דעם קלאַפּ ווי פון דער באַליידיקונג, וואָס ער האָט זי פון זיך אַזוי מיאוס אַראָפּגעוואָרפן. שטילערהייט, אָן אַ קרעכץ אפילו, האָבן איר געגומען רינען טרערן איבערן פּנים.

דזשאָ האָט דאָס, דורך דער פינצטער, נישט געזען. הערן פון זיך האָט זי נישט געלאָזט. אַ ווײַלע איז ער געזעסן אַליין. אַ געפיל פון חרטה האָט אים אַרומגענומען. ער האָט איצט געוואָלט און געהאָפט זי זאָל זיך צוריקרוקן. וויוויאַן איז אָבער געלעגן אויף דעם זעלבן אָרט, אָן אַ ריר זיך צו טאָן. ער האָט נישט געקאָנט מער איבערהאַלטן. דאָס געפיל אַז ער האָט זי באַליידיקט, האָט אים געפּייניקט. ער האָט זיך צוריק צו איר צוגעבויגן, אויפגעהייבן דעם קאָפּ צו זיך. איצט האָט זי זיך נאָכגעלאָזט. שטילע שלוכצן האָבן זיך דורכגעריסן. ער האָט דער־פילט ווי טרערן רינען פון איר פּנים אויף זיינע הענט.

— הער אויף, וויוויאַן, האָט ער זי געקושט, איך בעט דיך, הער אויף!

— דזשאָ, האָט זי קוים אַרויסגעמורמלט, לאָמיר אַוועק פון דאַנען!

וויוויאַן איז געבליבן אין זיינע אָרעמס אַ מידע, אַ שטאַרע. ס'ערשטע מאָל אין איר לעבן אַז זי האָט דערפילט אַ צוגעבונדנקייט צו

א מענטש. ביז איצט איז זי געווען ווי א ווינט. אויפן פארם, אינדערהיים, איז זי געווען — א געצאמטער ווינט, א געכאפטער, וואס האט זיך געריסן ארויס, ארויס! דערנאך, מיט דער חברה, איז זי געווען א הפקר־ווינט! איצט פילט זי, אז דא וויל זי זיין, אט מיט דעם מענטשן. דאס איז ס'ערשטע מאל אין איר לעבן אז זי האט דערפילט אז זי האט ליב א מענטשן. פון קליינערהייט אן האט זי אלע מענטשן, וואס האבן זי ארומגערינגלט, געהאסט פאר זייער שלעכטקייט צו איר. פון דעם שטענדיק הילפלאזן האס איז זי איבערגעברענט געווארן און עס האט זיך אין איר אנטוויקלט א גלייכגילטיקייט אפילו צו זיך אליין, צום אייגענעם ליב, א גלייכגילטיקייט, וואס האט זיך אפט איבערגעבראכן אין א צעלאכעם געפיל. איצט פילט זי איז דא איין מענטש אויף דער וועלט, וועמען זי קאן קיין צעלאכעם נישט טאן, פאר וועמען זי וואלט געטאן אלץ, וואס ער וואלט נאר געוואלט! אפילו שטארבן פאר זיינעט וועגן! ביז איצט פלעגט זי טאן די שרעקלעכסטע זאכן מיט אזא לייכטקייט, ווי זי וואלט א שפיי געטאן. זי האט נישט געפילט וואס עס איז אזוינס אכטונג צו זיך אליין. איצט וואלט זי פייאיק געווען צו דערמארדן יעדן איינעם, וואס וואלט וואגן אנרירן איר מיידלש לייב.

זי האט צוגעצויגן זיין קאפ צו זיך, אים געקושט:

— דזשא, טייערער, לאמיר אוועק פון דאנען! נעם מיך ארויס פון דער גענג.

דזשא האט זי געדריקט צו זיך:

— יא, מיין ליבע, איך טראכט פון דעם!

שעה'ן זענען געגאנגען. איבער נאכטיקע רעלסן איז די באן געלאפן אין אומבאקאנטע געגנטן. עס איז געווען שטיל. דאס אטעמען און מידע שנארכן פון דער קופע דארטן, האט זיך צוזאמענגעגאסן מיטן אנאויפהעריקן קלאפן פון די רעדער. זיי האבן איינגעדרימלט. דורך דער טיר־שפאלט האט אנגעהויבן ארייננבלויען א שמאלער פאס ליכט. אין וואגאן איז געווארן גרוי. פון צווישן בינטל, אין יענעם האלבן וואגאן, האט זיך עפעס גענומען רירן, מיט א געטומל, מיט א געשטורכע.

זיי האָבן געעפנט די אויגן. לאָרסאָן האָט זיך דאָרטן צוגעכאַפּט צו דער פּעטלעכער „בייבי־פּיים". דער באָם האָט דאָס איצט אויסגעלאָזט די נעכטיק־איבערגעשלאָגענע לײדנשאַפטן. דורך דער פּאַרטאָגיקער גרוי־קייט, פון מיטן בינטל אָרויס, האָט עס אויסגעזען ווי צוויי הינט פאַרן זיך.

ס'ערשטע מאָל אז וויוויאַן האָט אויפגעשווידערט פון אַזאַ סצענע און באַהאַלטן אירע אויגן אין דזשאָ'ס ברוסט. דזשאָ האָט אַ הויכן שפּיי אַהין געטאָן:

— הינט!

אינדרויסן האָט גענומען טאָגן. אַ דרום־זון האָט דורכן טיר־שפּאַלט זיך אַריינגעגנב'עט. אויך דאָ, לעבן דזשאָ און וויוויאַן, האָט דער ליכט־פּאַס געגרייכט. זי האָט געוואונקן, די זון, געלאַקט.

— וועסט מיר קאָנען נאָכשפּרינגען, וויוו?

— איך וועל שפּרינגען פאַר דיר, דזשאָ!

זיי זענען אויפגעשטאַנען פון דעם אויסגעשמוצטן, אויסגעמעליקטן ווינקל. שטיל האָבן זיי אָראָפּגעשאַרט פון זיך אַלץ, וואָס האָט זיך אויף זיי, דורך דעם וואַלגערן, אָנגעקליבן. שטיל זענען זיי צו צו דער טיר. אָבער עס האָט נישט געהאָלפן. לאָרסאָן האָט סאַי־ווי אויסגעדרייט דעם קאָפּ און מיט פאַרוואונדערונג געקוקט ווי זיי פּלאָנטערן אויף דאָס דראָטל פון דער טיר. דער באָם האָט זיי געוואָלט אָפּהאַלטן. ער האָט זיך געשראָקן. די באַן לויפט צו שנעל צו קאָנען איצט שפּרינגען:

— דזשאָ! האָט ער פון ווינקלאַרויס גערופן, עס איז געפערלעך, דזשאָ!

דזשאָ האָט מיט רוגזה, דעם באָם צו להכעיס, געטאָן אַ רוק אויף די טיר. אַ ים זון־ליכט האָט געטאָן אַ פליייץ אַריין אין גאַנצן וואַגאָן. ס'גאַנצע בינטל האָט אונטערגעהויבן די קעפּ. נעטי האָט זיך געריבן די אויגן לעבן דזשעם קלאַרקן. פאַרשלאָפענערהייט האָט זי געזאָגט:

— ער וועט נישט שפּרינגען! און זי וועט אודאי נישט שפּרינגען!

דזשאָ האָט זיי נישט געהערט. אין דער צעפּראַלטער טיר איז ער געשטאַנען אַ ווײלע מיט וויוויאַנס האַנט אין זיינער. ביידע האָבן גע־

קוקט אויף די פעלדער, גרינע, פרישע, און אויף די ביימער, וואָס שווינדן פאַר זייערע אויגן אין אַ געדריי. ביידע האָבן פאַר אַ מינוט זיך איינגעהערט אין דעם שטאַרקן קלאַפּן פון די רעדער:

— וויוו, שפּרינג מיר נאָך!

אָבער וויוויאַן האָט אים נישט געלאָזט. זי האָט אַרויסגענומען איר האַנט פון זיינער און געטאָן אַ שפּרונג אין דער זעלבער ריכטונג וואו די באַן לויפט. דער וואַגאָן מיט אים האָט זיך געטאָן אַ טראָג אַדורך פאַר איר, אין טאָל, וואו זי איז געפאַלן. נישט טראַכטנדיק מער האָט ער געטאָן אַ שפּרונג נאָך און געפאַלן אפשר צווייהונדערט פוס אַוועק פון איר.

די באַן האָט פאַרביי גערעדלט. דזשאָ האָט איר נאָכגעקוקט. אין דער אָפענער טיר האָט געפלאַטערט אַ מיידלשער קאָפּ האָר. לעבן דעם מיידל איז געשטאַנען נאָך איינער. דאָס איז געווען לאַרסאָן, דער באָם, וואָס האָט, פון דער לויפנדיקער באַן, אַהערגעקוקט, ווי דער פּריינט זיינער פון ניו יאָרק רייסט זיך אָפּ פון אים. לעבן אים איז דאָס גע־שטאַנען נעטי, וואָס האָט זיך נישט געגלויבט אַז זיי וועלן שפּרינגען.

די באַן איז פאַרשוואונדן. דזשאָ איז געגאַנגען צוריק אין דער ריכטונג, צו וויוויאַן. זי האָט זיך אויפגעשטעלט און גענומען אים גיין אַנטקעגן.

— מיין טייערע, טייערע דזשאָ . . .

— יעס, מיין ליב מיידל. דאָ בין איך! אָבער מיר מוזן אָנהייבן גלייך צוריק קיין ניו־יאָרק!

קאפּיטל פּיראונצוואַנציק

פאַר דער צייט וואָס דזשאַ האָט זיך אַרומגעוואַלגערט אין די באַנען און איבער די וועגן פון אַמעריקע, איז דאָ דערווייל דער פּאַפּ זיינער, דער אַלטער דזשים וואַייט, געוואָרן אַ יוסטער באַלעבאָס. אַנדערע בייד־לעך האָבן טאַקע אויסגעקוקט גלייכער און אפשר שענער פון זיינס, אָבער זיינס איז מער און שטאַרקער איינגעפונדעוועט! בלויז ביי אים אויפן דעכל פלאַטערט די אַמעריקאַנער פאָן!

פאַר דער צייט פון דזשאַ׳ס אוועקזיין האָט ער זיך צעוואַקסן, דזשים וואַייט! ער האָט צוגעשטעלט אַ פעדער־הייזל צום כאַטקעלע; ער האָט אויפגעבויט אַ קליין הייזל פאַר זיין פריינט טשיקי; אויך אַ רינע איבערן דעכל, גלייך צום טייך אַראָפּ. אונטערן קרומען פענצטער, פון דער ערד אַרויס, דראַפּעט זיך שוין אַ קריכנדיקע פלאַנץ, וואָס אָט, אָט וועט זי באַגרינען דאָס צעהויקערטע ווענטל. אין דער זייט, נאָנט צום וואַסער־ברעג, שטייט פאַרפלאַנצט דאָס יונגע ווערבעלע. צווישן דריי דרעננגלעך, ווי צווישן שומרים, שטייט עס. באַלד, באַלד און קליינינקע קנאָספּן וועלן אויפשפּראָצן! אַרום און אַרום, אין גערטל, איז די אַשיקע ערד אויפגעוואָרפן און בלומען־זריעה וואַרעמען זיך דאָרטן אויס. אַז ס׳וועט אים געלונגען וועלן אפשר בלעטלעך אַרויס. און אפשר וועלן בלימעלעך אויך אויפגיין? אינדערמיט גערטל, צווישן די רויט־ציגלנע שטעגלעך, אין אַ פיין אַרומגעזעצט ציגל־רעדל, זיצט נאָך אַ פלאַנץ, זער אַ חשוב׳ע: דער ראָז־בוש, וואָס די באַלעבאָסטע האָט אים אַליין מיטגע־געבן. און דאָס אַלץ איז אַרומגענומען מיט אַ געפלאָכטן דראָטן פלאַנ־קענדל, פאַרמאַכט אויף אַ טירל, מיט אַ ריגעלע . . .

אויף אַ צענויפגעלאַטעט בענקל, פון די מיסטן אַרויס, זיצט ער אַליין, דער אַלטער, אין די וואונדערלעכע אָנהייב־זומער טעג. אַ רואי־קער, אַן אָפּגעצוימטער אין זיין גערטל, אונטער די וואַרעמע פליגל פון זיין פריינט טשיקי, זיצט ער און קוקט זיך צו ווי עס האַלטן אין איין

פאַרן די שווערע לאַסט־אויטאָס, און ווי דער הויכער ווערט גאַרנישט מיד זיך צו גראַבלען אין די קופּעס אַפּפּאַל. ער, דזשים ווהייט, האָט נענוג. וואָס דאַרף אַ מענטש אויף צו שטילן דעם הונגער? ער האָט שוין גענוג! זיצט ער און קוקט ווי עס שווימען די ווייסע שיפן אויפן האָדסאָן, אינדערפרי, אַרויף צו אַלבאַני און פאַרנאַכט, צוריק אַראָפּ. און ווי די פּראַכט־צוגן, אין דער אַנדערער זייט, לויפן אין פרישגע־פאַרמטן טאָל. צוליב דער הויכאַנגעוואָרפענער ערד, זעט מען זיי שוין באַלד נישט אַרויס, די צוגן. בלויז די דעכער און שטיקלעך אויבערשטע טיילן פון די וואַגאָן־וועגנט, זעט ער, ווי זיי שלענגלען זיך אַדורך: ווייסע, רויטע און גרינע, מיט נעמען פון ווייטע שטעט און לאַנד־טיילן, פון פּאַסיפישן ים־ברעג און קאַנאַדע און פון דער „סאַוט" . . . אָט מיט אַזאַ פראַכט־צוג האָט דאָס דער באַם פאַרשלעפּט זיין דזשאָ'ן.

אין די אָוונטן פאַרשליסט ער טשיקין אין אירביידל, פאַרמאַכט, מעשה באַלעבאָס, ס'טירל פון גערטל און זעצט זיך צוריק אויף דעם בענקל אַ וואַכער, ביז שפּעט אין דער נאַכט אַריין. גאַרנישט גייט פאַר־לוירן פון זיין אַלט, פּיכט אויג. ער זעט אַלץ! ער זעט ווי די מיידלשע סילועטן שלייכן זיך דורך און ווערן פאַרלוירן צו די יונגען אין די בייד־לעך אַריין . . . ער ווייסט גענוי וועלכע ביידלעך. אָבער ער מאַכט זיך ער ווייסט גאַרנישט! ער קוקט בלומרשט אַריבער אין יענער זייט, צום ניו־דזשוירזי ברעג, וואו „פאַרד" ברענט איבער די דעכער פון זיינע פאַבריקן מיט אַזאַ העלישער רויטקייט; ווי אַלע ווײַלע לעשט זיך דער אויפשריפט אויס און צינדט זיך ווידער גלייך אָן און אַלץ אַרום טיקט זיך אין רויט. ער זעט אויך ווי עס צינדט זיך און וויקלט זיך אָן אויפ־הער די עלעקטרישע סטענגע מיט „מאַזאָלאַ".

שפּעט אין אָוונט, אַז דאָס אַלץ הערט אויף, עס הערן אויף די פאַרשטיקטע געלעכטערן אין די ביידלעך, עס פאַרשווינדן די בלאָנקענדע מיידל־שאָטנס, די שטערן אין טונקל בלויען הימל ווערן גרעסער און בליציקער, ווען עס ווערט שטיל, אַזוי שטיל, אַז ער דערהערט דאָס פּלעסקן פון האָדסאָן אָן די שטיינער, ווי ער וואָלט גערעדט צו אים, דער האָדסאָן: „ס'איז צייט, דזשים, צייט צו גיין אין ביידל!" ערשט דאַן

גייט ער אַריין, פאַררינגלט אונטער זיך ס'טירל און לייגט זיך אויפן בעטל.

ער איז צופרידן פון זיין איצטיק לעבן, דער אַלטער. כאָטש אינ־דערפרי ווייסט ער קיינמאָל נישט מיט וואָס ער וועט דעם טאָג איבער־קומען. ער איז צופרידן ווייל די רו פון אייגענעם ווינקל פאַרגלעט אַלץ. אָט דאָ, אין דעם רואיקן ווינקעלע, וועט ער שוין אָפּזיצן זיינע פּאָר יאָר. פון דאַנען וועט אים שוין קיינער נישט קאָנען וואַרפן. אַלץ איז דאָ זיין! זיינס אַליין! מיט די אייגענע הענט צונויפגעלאַטעט! דער באָדן געהער אפילו דער שטאָט! ער ווייסט עס! ער זאָגט נישט עס איז זיינס. ער ווייסט אָבער אויך, אַז עס טרעפט, נאָך לאַנגע יאָרן וואוינען, אַז דער באָדן בלייבט שוין אויך דיין . . . עס טרעפט, פאַר־וואָס נישט?

איז אים געגאַנגען אַזוי די צייט אַ רואיקע, אַן איינגעפונדעוועטע. פון פרילינג איז געוואָרן זומער. איבער די שטרעקעס מיסטן זענען ווילדע גראָזן אויסגעוואַקסן. עס האָט גענומען אויסזען ווי פעלד אַרום. אויך אין זיין גערטל האָבן זיך גרינע גרעזלעך דורכגעריסן. די פאַר־גראָבענע זוימען, אַרום פאַרקנדל, האָבן דינע, צאַרטע בלעטלעך אַרויס־געשאָסן. און די קריכנדיקע פלאַנץ, אונטערן פענצטער, ווערט אַלץ גרי־נער און דראַפּעט זיך אַלץ העכער. אויך די וואונד אין ביימל היילט זיך. פון די פיצינקע, ראָז־ברוינלעכע קנאָספּן שיסן אַרויס לאַנגע בלעטלעך, ווי שאַרפע, גרינע צינגלעך. די צווייגעלעך ווינען שוין נישט אַראָפּ אַזוי נאַקעט. עס ווערט גרין! גרין! און טשיקי האָט זיך אַזוי ברייט און שיין צעוואַקסן! דער קאָם איז ביי איר רויט און דער עק, אַ שטייפער, שטייט דיבאָם, צום הימל! און דער הינטן איז ביי איר אַזאַ ברייטער, אַ פּוכקער! און זי האָט אים שוין געלייגט אַן איי, אַ וואַרעם, ברוין איי!

און שפּעט אין זומער האָט זיך אויך דזשאָ אומגעריכט צוריק אַריינגעשטעלט. דער זומער האָט אים צוריקגעבראַכט. נאָר געקומען איז ער נישט אַליין. ער האָט גאָרנישט געזען, דער אַלטער, ווי ער איז אויסגע־וואַקסן הינטער אים, אין גערטל, מיט אַ מיידל לעבן אים.

דער אַלטער איז דאַן געלעגן אויף דער ערד, מיטן הינטן אַרויף, דעם קאָפּ אין טשיקיס הינער־ביידל און דאָרטן עפּעס געמאַנדרעוועט. ער האָט גאָרנישט געזען און נישט געהערט ווי דזשאָ איז אַריינגעקומען מיט דעם מיידל וויוויאַן און שטילערהייט געשטאַנען אַ לאַנגע ווײַלע פאַר־חידוש'טע פון דעם אַלעם, וואָס זיי האָבן דאָ געפונען.

דזשאָ האָט גאָרנישט דערקאָנט די „היים". ווען ער איז אַוועק איז דאָ אַלץ געווען וויסט. ער האָט איבערגעלאָזט אַ נעבעכדיק, פאַרשנייעט ביידל, אַ געלאַטעטעס, וואָס האָט זיך געטרייסלט אין ווינט. איצט איז אַלץ אַזוי באַפּעסטיקט, אויסגעשפּרייט און באַגרינט און אָפּגעצוימט, ווי אַן אמת'ער גאָרטן.

אויך וויוויאַן איז געווען געוואַלטיק איבערראַשט. לויט ווי דזשאָ האָט איר דערציילט האָט זי זיך דאָ געריכט אָנצוטרעפן עפּעס אַ חורבה'לע, וואו זי וועט דאַרפן זיין מיט דזשאָ'ן ביז זיי וועלן אָנהייבן עפּעס אַרבעטן און קאָנען זיך איינאָרדנען אַן אייגענע היים. צום סוף געפינט זי גאָר אַ הייזקע אין אַ גאָרטן, מיט רויט־ציגלנע שטעגלעך און אַ פּאַן פּלאַטערט איבערן דעכל, און אַ צוואַקסענע, ברוין־געלע הון שפּאַצירט אַרום געמיטלעך.

זיי האָבן זיך ביידע אָנגעקוקט דזשאָ און וויוויאַן. דזשאָ האָט גע־טראַכט:

— ער האָט דאָ געאַרבעט, דער פּאַפּ, בעת איך האָב געטרעמ־פּעוועט.

— פּאַפּ! האָט ער אַ רוף געטאָן.

דער אַלטער האָט אַרויסגעשלעפּט דעם קאָפּ פון טשיקעס ביידל, גע־קוקט הינטער זיך דערשטוינט:

— זע ווער ס'איז דאָ! זע נאָר דאָ!

באַלד האָט ער אַ זשמורע געטאָן די צוויי פּייכטע אויגן אויף ווי־וויאַן.

— דאָס איז וויוו, פּאַפּ! מיין „סוויטהאַרט".

דער אַלטער, נאָך אַלץ אויף די קני און הענט, מיטן הינטן אַרויף און דעם קאָפּ קאַפּויער, האָט עפּעס אַ נאַרישן שמייכל געטאָן מיטן

האַלבן פּנים, דאָס צו וויוויאַן, דאָס אַנדערע האַלבע, צו דזשאָ׳ן, האָט געשטוינט אין גרויס חידוש;

— אַ „סוויטהאַרט״? פֿון וואַנען? ווער, וואו? . . .

אין מיטן גרויסן חידוש האָט ער זיך גאָר געכאַפּט, דער אַלטער, אין וואָסער נאַרישע פּאָזיציע ער ליגט דאָ, פּונקט מיטן הינטן צו דעם גאַסט. — ער האָט זיך גיך אויפגעשטעלט, זיך אַנטשולדיקט אַזוי שטאַמלנדיק פאַר דעם מיידל און גענומען זיך ווישן די אויסגעריבטע קני פון דער ערד. דערביי, נישט אויפהייבנדיק קיין אויג אפילו האָט ער געטראַכט ווי ענלעך דער נאָמען איז אויף דעם פאַרשטאָרבענעם ווייבס:

— וויוו, איוו. יעס, דער יונג האָט זיך אויסגעקליבן אַ מיידל מיט אַ נאָמען זער ענלעך אויף זיין מאַמעס: איוו, וויוו . . .

דזשאָ האָט דערפילט די פאַרלוירנקייט אין וועלכער דער פּאָפּ איז אַריינגעפאַלן צוליב וויוויאַנ׳ס פּלוצימדיק דערשיינען דאָ. ער האָט אַ טראַכט געטאָן אַז ער וואָלט בעסער אַ פרעג טאָן דעם פּאָפּ אויף דעם אַלעם דאָ אַרום:

— ווי אַזוי האָסטו דאָס אַלץ געמאַכט, פּאָפּ?

דער אַלטער האָט מיטאיינמאָל צוריק געוואונען זיין געוועגלעכע ווירדע. אָט־דאָ איז ער אינדערהיים! מיט גרויס שטאָלץ האָט ער זיך אַרומגעקוקט אויף דעם אַלעם, וואָס ער האָט דאָ אויפגעבויט. ווי ער וואָלט בלויז מיט דעם איינעם בליק געוואָלט ווייזן דעם זון וועך עס האָט מער דערגרייכט דורך דער צייט וואָס ער איז געווען אַוועק. פונדעסטוועגן האָט ער גאַנץ שטיל און גאָר איינגעהאַלטן געזאָגט:

— אָ, דו ווייסט, פּאָפּ האָט ליב צו אַרבעטן! פּאָפּ באַמעוועט נישט אַרום!

— איך מוז אייך זאָגן, פּאָפּ, איר זענט אָלרייט! האָט די פאַר׳חידוש׳טע וויוויאַן אים צוגעלייגט איר קאָמפּלימענט.

— איך גיי אַ געוועט איך בין, האָט דער אַלטער געקוואָלן, וואָס נישט נאָר דעם זון, נאָר אפילו דעם מיידל געפעלט זיין היים.

— און ווי איז עס דיר דערגאַנגען? האָט ער זיך צוריקגעווענדעט צום זון.

נאָר דזשאָ האָט זיך גאָר גענומען יאָגן נאָך דער הון, טשיקי. דער אַלטער איז געבליבן מיט דער פראַגע אויף די ליפּן און די אויגן אויף וויוויאַן. אַליין מיט איר, האָט ער זיך צוריק דערפילט פאַרלוירן. אויך זי, וויוויאַן, האָט נישט געוואוסט וואָס מיט זיך צו טאָן. זי האָט גענו־מען נאָכקוקן ווי דזשאָ יאָגט זיך נאָך דער הון. דער אַלטער האָט זיך דערווייל געראַטעוועט צו זיין בענקל, לעבן דער טיר. דאָ האָט ער זיך דערפילט מעשה באַלעבאָס, פון דאַנען האָט ער געקאָנט אָפּמעסטן ס'מיידל:

— זי איז אַלרייט! שיר אַזוי הויך ווי דזשאָ, און כמעט אַזוי בלאָנד . . .

וויוויאַן האָט דערפילט דעם אַלטנס בליק אויף איר פּלייצע. זי האָט זיך צוריק אויסגעדרייט. אַזוי איז אָבער געווען נאָך ערגער. זי האָט מיטאיינמאָל דערפילט אַן ענגקייט צוליב דעם צעפּאַלענעם, ברוי־דיקן קליידל אירן, צוליב די נאַקעטע פיס, אָן זאָקן, אין אַ פּאָר צעטראָ־גענע שיך, און נאָך מער, וואָס אירע האָר זענען אַזוי נישט פאַרקאַמט. עס האָט זי געפּייניקט דער שלעכטער איינדרוק, וואָס איר אָפּגעריסנקייט וועט דאָ מאַכן אויף דעם אַלטן פּאָפּ. און דזשאָ האָט אים אַזוי ליב און קלעפּט אַזוי צו אים . . .

טשיקי איז אַלץ געלאָפן אַרום גערטל. זי האָט זיך בשום אופן נישט געלאָזט כאַפּן פון דזשאָ'ן. ענדלעך האָט זי געטאָן אַ פלי אַריבער דאָס פּאַרקאַנדל אין דער אַנדער זייט אַריין. דער אַלטער האָט זיך שטאַרק צעלאַכט.

איצט ערשט האָט זיך דזשאָ דערמאָנט אָן טאַטנס פראַגע, ווי עס איז אים דאָרט דערגאַנגען. ער איז צוריקגעקומען. זיך אוועקגעזעצט לעבן פּאָפּ, אויף דער ערד. וויוויאַן, ווי זי וואָלט זיך וועלן באַהאַלטן הינטער דזשאָ'ן, האָט זיך באַלד לעבן אים צוגעזעצט:

— וואו, אויפן וועג מיינסטו, פּאָפּ? אָ, נישט שלעכט! ס'איז אַ שיין לאַנד די סאַוט! נאָר עס קומט נישט צו אונדזער ניו־יאָרק!

— איך האָב דאָס געוואוסט, דזשאָ! איך האָב דאָס געוואוסט אָן ארומבאָמעוועןן!

— און דאָ, פּאָפּ, באַלעסטיגט מער קיינער נישט? די פּאָליציי קומט מער נישט?

— פאַרגעס וועגן דעם, דזשאָ! האָט זיך דער אַלטער שוין כמעט א בייזער געטאָן. — דו האָסט געמיינט עס איז ווי די „ראַדיקאַלן" זאָגן? האָט ער אַ שטעכיקן ווייז געטאָן מיטן פינגער צום ביידל, וואו עס וואוינען די צוויי שכנים זיינע, דער אירישער מעקארטי און דער יידי־שער, ווילי בענדער. — געדענקסט, דזשאָ, איך האָב דיר געזאָגט, טע־מעני וועט נישט לאָזן אַראָפּטרייבן די באָים. איך האָב דיר געזאָגט. די לײַדים דאָרטן, האָט ער גערעדט צו וויוויאַן און געוויזן מיט דער האַנט הינטער זיך, צו די הויכע, ריווערסאַיד־דרייוו הייזער, די לײַדים, זיי מעגן וועלן! אָבער טעמעני איז מיט אונדז, מיטן אָרעמען פאָלק... אונוועגנדיק זיך צוריק צו דזשאָ'ן, — פאַרגעס דזשאָ פון אַראָפּטרייבן. דאָ וועלן מיר שוין קאָנען וואוינען. קיינער וועט אונדז נישט טשעפּן. דו ווייסט, אַלץ איז דאָ מיין!

— יעס פּאָפּ, אָבער דער באָדן?

— דער באָדן? ער האָט זיך אַ קראַץ געטאָן. די אַלטע, פאַר־טרערטע אויגן זענען געוואָרן נאָך פייכטער. — דער באָדן? דאָס ביזטו גערעכט, מיין יונג, ביזט גערעכט! אָבער דו ווייסט, אַ שטאָט איז נישט ווי אַ לענדלאָרד! אז מען וואוינט אויף שטאָטישן באָדן טרייבט מען שוין נישט אַראָפּ. יעס דזשאָ, עס האָט שוין געטראָפן אַזעלכעס! און דאָ וועט אויך אַזוי זיין! וועסט זען! און וואָס זאָג־סטו? האָט ער פּלוצים זיך געוועגדעט איבער דזשאָ'ן צו וויוויאַנען.

דאָס מיידל האָט זיך דערפילט זער געהויבן וואָס מען נעמט זי אויך אַריין אין דעם וויכטיקן געשפּרעך:

— איך זע נישט פאַרוואָס נישט, האָט איר אויפגעלויכטן פּנים אַ שמייכל געטאָן.

— געוויס וועט אַזוי זיין! געוויס וועט מען דאָ קאָנען וואוינען!

קאַפּיטל פינפאונצוואַנציק

מיט וויוויאַנס אַריינקלייבן זיך איז געוואָרן ענג אין דזשימס ביידל. נאָך מער ענג איז געוואָרן אין אים אַליין, גלייך עס וואָלט מיט איינמאָל פאַרפעלט לופט אויפן ניו־יאָרקער ברעג האַדסאָן... וואָרום זינט דזשימס ווייב, איוו, איז געשטאָרבן, איז נאָך קיין פרוי ביי אים אין הויז נישט געווען! דאָ, פּלוצים, דרייט זיך דיר אַ יונגע פרוי אונטער די אויגן.

חוץ דעם איז די ענגקייט אין אים אויך געקומען פון מורא. ער האָט זיך געצאַפּלט דער הויכער קראָופאָרד זאָל זיך נישט אויספּלאַפּלען אַז אין דזשימס ווהיטס הייזקע געפינט זיך אַ פרוי. פרויען טאָרן אין די ביידלעך נישט וואוינען! ער ווייסט אפילו אַז די יונגען פון אַנדערע ביידלעך שלעפּן יאָ אַהער ווייבער, און דוקא נישט אַזעלכע פיינע קינדער ווי דזשאָ׳ס וויוויאַן. אָבער ער שווייגט! דער הויכער קראָופאָרד אָבער, וואָס איז נאָר פאַרטאָן אין זיין דזשאָנק און אין מאַכן געלט, ער ברענגט נישט אַהער קיין ווייבער. אַז ער וועט זיך דערוויסן, אַז אין צווייטן ביידל איז דאָ אַ פרוי, וועט ער באַלד לויפן דערציילן. אויף דעם יונג איז אַלץ צו גלויבן!

נאָר וואָס האָט ער געקאָנט טאָן? וואו זאָל זי גיין, וויוויאַן? דאָס אָרים קינד איז אַפּגעריסן! און אַ מיידל איז נישט קיין מאַן! ער געדענקט נאָך די צוויי פרויען, וואָס זענען דאָן געשלאָפן לעבן אים אויף דער בראָנקסער סאָבוויי־סטיישאָן, ווי זיי האָבן אויסגעזען!

דזשאָ זאָגט, אַז דאָס איז דערווייל. ער וועט קריגן אַ דזשאָב וועט ער פאָר איר קויפן אַ קלייד, שיך און זאָקן וועט זי קאָנען אַליין גיין זוכן אַרבעט. דערנאָך וועלן זיי זיך איינאָרדנען אַ היים און דאָ, אַהער צום פּאָפּ, וועלן זיי קומען אין געסט.

נאָר סאַי־ווי, דערווייל איז אים געוואָרן ענג, דעם אַלטן דזשימס ווהייט.

ס׳לעבן האָט זיך איצט איינגעשטעלט אַזוי:

דזשאָ האָט זיך צוריקגענומען צו זיין אַלטער באַשעפטיקונג, נאָר

מיטן צוגאָב וואָס אינדערפרי לויפט ער ווידער אויף זעקסטער עוועניו זוכן אַ דזשאָב. ער גלויבט אַז איצט, אין וויוויאַנס זכות, קאָן ער אַמאָל פּאַקן אַן אמת׳ן דזשאָב. דערנאָך, אין האַלבן טאָג, אַז ער איז פּאַרטיק מיט די אַגענטורן לויפט ער צוריק צו זיין מאַרקעט און נעמט אָפּטראָגן די קוישן גרינס און פּרוכט, וואָס די מאַדאַמען האָבן איינגעקויפט.

אינדערהיים, אין ביידל, בלייבן דער פּאָפּ און וויוויאַן אויף גאַנצע טעג אַליין.

צום ערשט האָט ער זיך געפילט שלעכט מיט איר, דער אַלטער. ער האָט נישט געוואוסט וואָס מיט איר צו רעדן. ער פלעגט זיצן אין דער אָפענער טיר, קוקן צו טשיקי, ווי זי זוכט כסדר ווערעמלעך אין ווייכן באָדן, ווי זי פּיקט אונטער די יונגע פלאַנצעלעך און זי, וויוויאַן, ליגט מערסטנס אויפן בעטל, אין ביידל, קוקט אַרוים צום וואַסער, אָדער צו זיין פּלייצע און טראַכט אודאי אַז דער פּאָפּ איז זער אַ בייזער, אַ שלעכטער מענטש! ער רעדט צו איר גאָרנישט.

פאַרנאַכט, אַז דזשאָ קומט און ברענגט עפּעס אַהיים, וויל זי אים צוהעלפן:

— לאָז מיך, פּאָפּ, זאָגט זי.

נאָר וואָס איז דאָרטן דאָ צו טאָן? עס נעמט אים אַ מינוט מאַכט ער עסן. חוץ דעם איז ער טאָקע צוגעוואוינט פון אַזויפיל יאָרן זיך אַליין צו פּאָרען ביי די טעפּלעך. נאָר די אָרימע מיינט נעבעך אַלץ ער איז אַזוי שלעכט.

ער האָט זיך דוקא באַמיט צו זיין גוט צו איר, דער אַלטער. גלייך ווי זי האָט זיך אַריינגעקליבן האָט ער איר מיט דזשאָ׳ן אָפּגעגעבן זיין בעטל און פאַר זיך האָט ער אָנטקעגן, צו דער אַנדערער וואַנט, לעבן אייוועלע, צוגעשלאָגן עטלעכע ברעטער און אויף דעם געמאַכט זיין געלעגער.

שפּעטער איז ביסלעכווייז די ענגקייט אין ביידל אַוועק. ער האָט זיך צוגעוואוינט צו אַ דריטן מענטשן. פאַרדאָס איז אָבער די ענגקייט אין אים אַליין געשטיגן! דער דריטער מענטש אין ביידל איז אַ פרוי...

דזשים ווהייטן האָט פּלוצים אָנגעהויבן אָרן וואָס זיינע הויזן זע־

נען אזוי צעטראָגן; וואָס דאָס בלויע העמד, אונטער דעם געקאָרבטן האַלדז, לאָזט נאָך. ער האָט זיך געכאַפּט אַז זייטיק קוקט ער צו איר און פאַרשעמט זיך ביז רויט ווערן, וואָס איר קלייד, וואָס איז שוין מער גרוי ווי גרין, פאַלט פון איר אַראָפּ און שטיקער ווייס־ראָזעווע לייב זעט זיך אַרויס. ער האָט זיך אפילו באמת זי זאָל נישט מערקן אַז ער קוקט און זעט. נאָר וועלכע פרוי דערפילט דאָס נישט אַז אַ מאַן קוקט אויף איר לייב? וויוויאַזוי איז דעריבער געוואָרן זער אויפמערקזאַם און זיך אויך אָנגעהייבן פילן שלעכט.

דער אַלטער האָט געטראַכט:

ווען ער האָט נישט קיין מורא זי אַרויסצונעמען פון בײַדל, וואָלט ער שוין געהאַט זער פיל מיט איר צו טאָן. ער וואָלט זי אַרומגעפירט און איר געוויזן יעדעס בלעטל, יעדן פלאַנץ. ער וואָלט איר געוויזן דעם שניט אין ביימל, ווי עס היילט זיך שוין. ער וואָלט איר נישט געזאָגט, אַז דאָס האָט ער דעם שניט געמאַכט. אָ, נאָו! טשיקי וואָלט ער איר געוויזן. דערנאָך וואָלט ער איר דערציילט ווי אַזוי ער האָט דאָס אַלץ צענויפגעבראַכט און דאָ איינגעפלאַנצט און אויפגעבויט.

האָט ער אָבער מורא זי זאָל זיך ווייזן פאַר דער טיר. און זיצן מיט איר אינווייניק ווערט אים ענג אין האַלדז . . . עפּעס באַהערשן אים געפילן פון וועלכע ער האָט שוין לאַנג נישט געוואוסט. ער הייבט אָן מורא קריגן פאַר עפּעס. אים פאַלט איין ווידער זיך אַרויסצולאָזן אין גאַס פאַרדינען, וויוויאַזוי זאָל זיך קויפן עפּעס אָנטאָן, זי זאָל קאָנען וואָס גיכער אַוועק פון דאַנען. אַז נישט? אַז נישט:

— וועסטו גיין צום טייוול, דזשים!

באַלד אָבער האָט ער חרטה. ער זעט איין אַז ער וויל גאָרנישט דאָס מיידל זאָל אַוועק. פאַרקערט, עס ווערט אים אָנגענעם וואָס זי איז דאָ אין בײַדל. אַלע ווײַלע טוט ער אַ בליק אַריין אַזוי זייטיק, ווי אירע שטייפע בריסט רייסן זיך פון אונטערן ענגן קליידל. טיילמאָל, ליגנדיק, זעט ער אויך אירע פיס ווייט אַריבער די קני.

עטלעכע מאָל האָט אפילו עפּעס גענומען אין אים רעדן, וואָרענען, מאָנען:

— דזשים ס'איז נישט רעכט אַזוי! דאָס איז דיין קינד! דזשאָ האָט זיך געבראַכט אַ מיידל, ער האָט זי ליב!

באַלד אָבער האָט עפּעס אַנדערש אין אים אָפּגעענטפערט:

— זי איז אפילו נישט זיין ווייב. זי איז אַ פרעמדע! ער האָט מיט איר נישט חתונה געהאַט.

פריער פלעגט ער זיין נאָר אויסערן בייזל. איצט ציט עס אים נאָר אַריין אינוויינען. ביסלעכווייז איז ער געוואָרן דרייסטער. ער האָט שוין מיט איר וואָס צו רעדן. ער קאָן איר שוין קוקן אין די אויגן אַריין. מיט אַלע כוחות האָט ער איר אַרויסגעצייגט אויפמערקזאַמקייט בלויז ווי אַ פּאַטער. ער האָט נישט געוואָלט דאָס מיידל זאָל זיך פילן שלעכט אין זיין אַנוועזנהייט. פאַרנאַכט, אַז דזשאָ ברענגט עפּעס פון מאַרקעט, לאָזט ער זי שוין אָפּשיילן די קאַרטאָפל, אפילו פּאָרען זיך ביים אייוועלע, אַרום די טעפּלעך, לאָזט ער זי, אויך אויפגעבן דאָס אָפּגעקאָכטע אין בלויען, אָפּגעקנאַקטן פענדל אַריין, פון וועלכן אַלע דריי עסן אין גרויס פרידן.

אויך וויוויאַן האָט, ווייזט אויס, געביטן איר מיינונג וועגן אים. זי פילט זיך שוין דאָ נישט ווי מיט אַ פרעמדן אַלטן, אַ שלעכטן מענטשן. פאַרקערט, זי האָט זיך אָנגעהויבן פילן צו אים צוגעלאָזן. זי האָט שוין נישט געפילט אין זיינע בליקן דאָס, וואָס זי האָט געפילט אין אָנהייב. — ער איז געוואָרן פאַר איר אַ ליבער אַלטער פּאַפּ, פאַר וועמען מען דאַרף זיך נישט אַזוי איינקרעמפּעווען. וואָס איז אַז אַן אַלטער פּאַפּ זעט אַ שטיקל נאַקעט לייב ווען זי וואַרפט אַרויף אויף זיך ס'קליידל? ווען זי זאָל אפילו נישט וועלן קאָן זי זיך דאָך אויך נישט העלפן. אַז דאָס בייזל איז אַזוי קליין! און זי קאָן דאָך נישט אַרויסבעטן דעם פּאַפּ פון זיין היים. זי איז דאָך דאָ די פרעמדע!

ביסלעכווייז איז עס געוואָרן פאַר איר נאַטירלעך זיך צוצוזעצן לעבן אים, אַרומנעמען אים:

— אָ, פּאַפּ, דו ביזט אַ טייערער!

און אַז דער אַלטער האָט איר אַ גוטן קוש געטאָן האָט זי אים צו־ריקגעגעבן אַ קוש און האָט גאָרנישט געהאַט קיין אַנונג וועגן דעם הייסן שטראָם, וואָס האָט דעם אַלטן אַ זעץ געטאָן אין די שלייפן אַריין.

דער אַלטער האָט דאָס אַלץ געזוכט פאַר איר צו באַהאַלטן. פאַר זיך אַליין אפילו דאָס אונטערדריקן. פונדעסטוועגן האָט ער באַלד ווי־דער זיך אַוועקגעזעצט לעבן איר אויף דעם בעטל פאַר שטונדן און איר אויסדערציילט צום וויפלטן מאָל, ווי ער האָט אַלץ, וואָס זי זעט דאָ, אויפגעשטעלט פון גאָרנישט. דערנאָך האָט זי אים פונסניי דערציילט אַ מעשה פון איר היים אין קאַראָליינאַ, ווי זי איז אַנטלאָפן, זיך גע־שלעפּט אין געננס, ביז זי האָט געטראָפן דזשאָ׳ן, זיך פאַרליבט אין אים און אָט: „דאָ איז זי״!

בעת׳ן דערציילן, האָט דער אַלטער איר אַזוי אומשולדיק, פאָטער־לעך געגלעט די האָר, אַוועקגעלייגט איר קאָפּ אויף זיין שויס און געהאַט הנאה פון דער וואַרעמקייט פון איר יונגן קערפּער, ווי עס צינדט אין אים דאָס בלוט, וואָס איז שוין געווען האַלב אָפּגעשטאָרבן פון אַזויפיל יאָרן! ביסלעכווייז האָט ער גאָר אויפגעהערט צו הערן וואָס זי דער־ציילט אים. ער האָט גאָר געטראַכט ווי נישט רעכט ער האָט גע־האַנדלט דאַן, ווען ער איז צוריקגעקומען פון בית עולם און דער זעלבער דזשאָ, דאַן זיבן יאָר אַלט, האָט אים געפרעגט:

— פּאָ, גייסט אַריינגעמען אַן אַנדער מאַ אין הויז אַריין?

— נאָ, האָט ער געזאָגט. נישט מער, מיין קינד.

ער האָט דאַן שלעכט געטאָן! איצט ווייסט ער, אַז ער האָט שלעכט געטאָן. ער האָט יאָ באַדאַרפט נעמען אַן אַנדער ווייב. ער וואָלט דעם דזשאָב נישט פאַרלוירן, און אפשר . . .

נאָר דאָ, אין מיטן דערינען, איז אַריינגעקומען דזשאָ. וויוויאַן האָט געטאָן אַ שפּרונג אויף מיט איר קאָפּ פון אַלטנס שויס. מיט גרויס פרייד האָט זי זיך אַרויפגעכאַפּט דזשאָ׳ן אויפן האַלדז און אים דערציילט ווי גוט דער פּאָפּ איז צו איר. ביז איצט האָט זיך איר געדאַכט דער פּאָפּ וויל נישט זי זאָל דאָ זיין. איצט זעט זי דעם טעות:

— ווייסט, דזשאָ, האָט זי אַלץ נישט אָפּגעלאָזט דזשאָ׳ס האַלדז, דער פּאָפּ איז אַ טייערער. ער איז אַזוי גוט צו מיר!

— דו זאָגסט מיר? געוויס איז ער אַלרייט! מיין פּאָפּ וועט דיך נישט אַרויסטרייבן ווי דיינע אויסוואורפן, דאָרטן, אין קאַראָליינאַ . . .

קאַפּיטל זעקסאונצוואַנציק

אין דזשים ווהייט איז פאָרגעקומען אַ גאַנצע איבערקערעניש. וויפיל ער האָט זיך נישט באַמיט צו זיין צו וויוויאַן בלויז אַ פּאַטער, האָט ער עס אַלץ נישט געקאָנט. דער מאַן אין אים, וואָס איז געווען דערשטיקט קנאַפּע צוויי צענדליק יאָר, האָט זיך אַ ריס — אַרויסגעטאָן מיט אַ גע־וואַלדיקן אימפּעט גאָר איבער זיינע כוחות! עס האָט נישט געהאָלפן זיין מוסר'ן זיך, זיין זידלען זיך. מיט אַלע כוחות האָט ער זיך קאָנטראָ־לירט, זיינע האַנדלונגען זאָלן איר נישט ווערן אויפפאַלנד. ער האָט אין זיך באַקעמפט יעדן דראַנג זי אָנצורירן. ער האָט אָבער נישט געקענט באַקעמפן אין זיך די אויגן. די אויגן האָבן אים לחלוטין נישט געפאָלגט! אָן זיין ווילן, אָן זיין שיקן זיי, זענען זיי נאָר געלאָפן אין יענער ריכטונג, וואו וויוויאַן ווארפט אַרויף אויף זיך אַ קליידל, אָדער בעת זי ליגט אין בעטל מיט אַן אָנטבלויזטן האַלדז און האַלבע בריסט. אַ ריר נאָר דאָס שטיקל צודעק, און עס זעען זיך אויך די קליינע, מיידלשע וואַרצלען.

פון דעם גוואַלדיקן קאַמף מיט זיך אַליין, איז דער אַלטער געוואָרן אויסגעשעפּט. ער איז געוואָרן שטיל ווי אַ שאָטן, כמעט רואיק. אים האָט זיך שוין געדאַכט דער פּלאַם איז אַריבער. אָבער דער נאַטירלעכער דראַנג, וועלכן ער האָט אַזוי העפטיק באַקעמפט, האָט זיך געפונען אַ קרומען, אַן אומנאַטירלעכן וועג.

אין די נעכט, ווען דזשאָ און וויוויאַן האָבן געמיינט דער פּאַפּאַ שלאָפט און האָבן געטרונקען פריי פון זייער יונגער ליבע, מיט וועלכערביידע האָבן געשוימט איבער די ברעגעס, איז ער געלעגן ביי זיך אויפן געלעגער אָן אָטעם, אָן אַהינגעריסענער און מיטגעטרונקען פון זייערע צוויי בעכערס דעם זיסן, פיינלעכן געצווּם.

נאָר ווי לאַנג קאָן דען ברענען אַ פלאַם, וואָס כאַפּט אַרום אַן אַלטן, האַלב־צעפוילטן פּיען? וויפיל זאַפט, וויפיל נאַרונג פאַר פייער איז עס געבליבן אין אַזאַ פּיען? האָט טאַקע דער פלאַם, נאָך עטלעכע אַזעלכע

אויסברוכן, גענומען זיך לעשן, לעשן ביז גאָר אַ קליין פּונקעלע, אַ שוואַכס, אַ קוים טליענדיקס איז געבליבן ערגעץ לייכטן.

דזשים האָט אָנגעהויבן ווערן רואיקער. ער האָט זיך באמת צו־האַלטן אַוועק פון איר. ער האָט שוין אפילו געקענט נישט קוקן אין איר זייט. אַזוי זענען אַוועק אַ ריי טעג, כמורנע, גרויע. עס איז געווען יענע גרויע רואיקייט, וואָס קומט תיכף נאָך אַ שטורעם. און פּונקט ווי נאָך אַ שטורעם האָט עס זיך אין אים גענומען אויסלייטערן. ער איז צוריקגע־וואָרן זוניק. דער מאַרך איז אים מער נישט פאַרגאַסן געוואָרן. איר לייב האָט אים מער נישט געמאַניעט. כאָטש ס׳איז אים נאָך אַלץ גוט געווען פון בלויזן גערדאַנק אַז וויוויאַן איז דאָ אין ביידל.

אַ באַרואיקטער איז ער צוריקגעזעסן אויף זיין בענקל פאַר דער טיר, אַ באַהאַפטענער מיט דעם גאַנצן אַרום, מיט דעם שפּעט־זומער טאָג, מיט די געלווערנדיקע פּלאַנצן. פּונקט ווי דער שפּעט־זומער טאָג, פּונקט ווי געלווערנדיקע בלעטער קאָנען זיך נישט מער באַנייען, סיידן אַ נייער פרילינג, אַ יונגער וועט ווידער געבוירן, אַזוי קאָן דזשים ווהייט שוין מער נישט אויפפלאַמען. שטיל און מיד און זיס וועט זיך שוין איצט ציען זיין שפּעט־זומער טאָג, שטיל און מיד ווי דאָס זשומען פון אַ שפּעטער האַרבסט־פליג.

אָן אַנדער וויוויאַן האָט איצט דזשים ווהייט פאַר זיך געזען. זי איז איצט געווען פאַר אים אַ גרויס, דערוואַקסן קינד, אַ זוניקס. ער האָט זיך שוין איצט נישט געשעמט און נישט געשראָקן צו זען ווי אירע בריסט קוועלן, הייבן זיך אונטערן קליידל, ווי איר גאַנצער קערפּער ווערט פולער און ס׳פּנים אירס, לויכט מיט אַ בלענדנדן וויים און ראָז.

נישט נאָר ער, אַ בלינדער האָט געקאָנט זען אַז אין דעם מיידל גייט אויף אַ ניי לעבן, וואָס טרינקט שוין און נערט זיך פון אירע בלוטן.

דער אַלטער האָט וויוויאַנען דערפאַר נאָך מער ליב באַקומען:

— זי איז זיס, האָט ער אינדערשטיל צו זיך אַליין געמורמלט.

וואָרום פּונקט ווי טשיקי און דאָס קליינע ווערבעלע און דער נאָכ־נישט אויפגעבליטער ראָז־בוש, האָבן אים געגעבן ס׳געפיל פון יוסטער איינגעפונדעוועטקייט, פון זיכערקייט מיט דעם שטיקל באָדן אונטער די

פּיס, אַזוי האָט איצט וויוויאַן, מיט דעם צוקונפטיקן וועזן, מיט דעם נאָכ־ניסט געבוירענעם, מער נאָך פאַרשטאַרקט אין אים דאָס געפיל:

— ער וועט זיך נאָך דאָ צעוואַקסן! ער וועט נאָך דאָס ביידל איבערבויען!

ער האָט ערנסט געטראַכט איבערצורעדן מיטן לאַנגן קראָופּאָרד. אַז דער יונג וועט נאָר נישט פלאַפּלען וועט שוין אַלץ זיין אַלרייט!

און אַז וויוויאַן איז צוגעקומען צו אים, האָט ער זי אַרומגענומען ווי אַן אמת'ער פּאָטער:

— וויוו, דו זאָגסט מיר נישט, אָבער איך זע! צום פרילינג וועסטו אונדז געבן אַ דזשאָ ווהייט „דזשוניאָר".

וויוויאַן האָט אים דאַן אַרומגענומען דאָס צעקאַרבטע פּנים:

— אָ, פּאָפּ, ווי גוט דו ביזט!

נאָר דזשים, איבערגעפּילט פון פרייד, סאַי ווי אַ גליקלעכער פּאָטער און סיי פון יענעם קליינעם פּלעמעלע, וואָס צאַנקט נאָך אין אים ער־געץ . . . איז אַרויסגעגאַנגען אין גערטל צו טשיקי. דעם געדאַנק, אַרויס־צוגיין זיך ווידער אָנטאָן צוויי שילדן און פאַרדינען פאַר וויוויאַן אויף אַ קליידל, האָט ער אויפגעגעבן. צו וואָס זאָל ער לייקענען? ער וויל נישט וויוויאַן זאָל אַוועק פון דאַנען. אַ קלייד וועט זיכער העלפן זי זאָל אַוועק. ניין! דאָ וועט זי זיין! דאָ וועט דאָס קליינע אַרומלויפן, פּונקט ווי טשיקי. דאָ וועט עס אויפוואַקסן, דאָ, אויפן ברעג פון האָד־סאָן!

נאָר פּונקט ווי פאַרן אַלטן זענען די טעג, צוליב דעם נייעם וועזן, געוואָרן ליכטיקער, זוניקער, אַזוי האָבן זיך סאַי דזשאָ, סאַי וויוויאַן גענומען שרעקן. די טעג רוקן זיך, אָט־אָט קומט דער ווינטער און ער האָט נישט קיין דזשאַב, און וויוויאַן האָט נישט קיין קלייד צו פאַרדעקן ס'לייב, און דאָס קליינע אין איר וואַקסט.

איינמאָל, אין אַ פאַרנאַכט, איז דזשאָ געקומען צולויפן גאָר אַ פריי־דיקער. דער אַלטער האָט געמיינט אַז דאָס איז צוליב די סאַך ביינער און פליישׁ, וואָס ער האָט געבראַכט פאַר אַ גוטן איינקאָף. נאָר דער יונג האָט גאָרנישט געטראַכט וועגן דעם. ער האָט גאָר לעבן וויוויאַן, אויפן

בעטל, פאַנאַנדערגעוויקלט אַ צייטונג און איר געוויזן אַז „ער" אַז מען זוכט אַ „באָי" פאַר פערצן דאָלער אַ וואָך אויף אָנצופּאַנגען! שפּעטער קאָן ער זיך אַרויפאַרבעטן.

— ביז אַ פּרעזידענט פון דער פירמע, האָט וויוויאַן, אַן אויפגע־לייכטענע פון גרויס פרייד, אַליין צוגעגעבן צו דעם קליינעם אַנאַנס.

ביי ביידע, דעם פאַרהונגערטן דזשאָ, און נאָך מער ביי דער וויוויאַן, דאָס נאַאיווע, קאַראַליינער פאַרם מיידל, האָבן זיך די אויגן צעצונדן. זיי האָבן שוין אָנגעהויבן פּלאַנען ווי אַזוי זיי וועלן זיך איינאָרדנען אַ היים. און דאָס קליינע וועט אויסוואַקסן און זיי וועלן עס אַהער ברענגען צום אַלטן, ליבן זיידן!

— ניין! האָט זיך וויוויאַן צוריקגעכאַפּט. דער גרענד־פּאַ וועט אויך מיטגיין. דער פּאַ וועט זיין מיט אונדז!

די גאַנצע צייט פון לייענען דעם אַנאַנס און פּלאַנירן, איז דער אַלטער געשטאַנען ביים אייוועלע, די פּלייצע צו זיי, און זיך געפּאָרעט אין טעפּל. ער האָט גאָרנישט געזאָגט. ער האָט אָבער זער שאַרף דער־פילט ווי עפּעס נעמט זיך לעשן אין אים, עפּעס אַ ליכטיקער פונק גייט אויס . . . עפּעס ווערט אין אים פינצטער. ער איז אַליין. די הענט ווערן אים שווער. נאָר ווען זי האָט געזאָגט:

— מיר וועלן דעם פּאַפּ אויך מיטנעמען, האָט ער זיך אויסגעדרייט און שאַרף געטאָן אַ שניט אָפּ:

— נאָ! איך האָב אַ היים! דאָ וואוין איך . . .

דזשאָ האָט געקוקט אויפן פּאָטערס פּלייצע. ער האָט נישט גע־וואוסט פון וואַנען נעמט זיך צום אַלטן, גוטמוטיקן פּאַפּ, אַזאַ שאַרפע בייזקייט? נאָר באַלד זענען ביידע ווידער געווען פאַרטאָן אין די פּלע־נער, וואָס זייער יונגע, גליאיקע פאַנטאַזיע האָט געצונדן מיט די פערצן דאָלער אַ וואָך.

אַ גאַנצן אָוונט איז דער אַלטער געזעסן אויפן בענקל, פאַר דער טיר, אַן אַ וואָרט, ווי אַ שאָטן. דזשאָ און וויוויאַן זענען געווען אינווייניק און ווייטער געשפּונען דעם זיסן חלום, וואָס הענגט ערגעץ אויף דער האָר פון די פערצן דאָלער.

ביינאַכט, אויפֿן געלעגער, האָט דער גאָלדענער חלום זיך גענומען פֿאַרוואַנדלען פֿאַר זיי אין אַ פֿיינלעך־זיסער ווירקלעכקייט . . . לאַנג זענען זיי געלעגן, זיך געקושט, געשושקעט זיך אין די אויערן אַריין: ערגעץ, ערגעץ וואַרטן פֿערצן דאָלער אַ וואָך!

אין זייער גרויסער פֿרייד און גענוס האָבן זיי גאָרנישט געדענקט אָן דעם אַלטן פֿאָפֿ, וואָס איז איצט געלעגן אויפֿן טאָפּטשאַנדל, אַנטקעגן, אַ וואַכער ביז די שפּיצן פֿון זיינע האָר. ער האָט אפֿילו נישט געטראַכט אַז ער דאַרף זיך מאַכן שלאָפֿן. אַ וואַכער האָט ער געהערט יעדן שאָרך, איבערגעלעבט זייער יעדן ריר.

דעם יונג, וואָס איז איצט געשלאָפֿן מיט וויוויאַן, האָט ער פֿיינט געקראָגן, דער אַלטער. דאָס נעבלדיקע געפֿיל, דאָס טונקעלע, וואָס האָט זיך נאָך יענע אויסברוכן, גענערט פֿון וויוויאַנ׳ס בלויזן זיין דאָ, פֿון דעם ווייכן אָטעם, וואָס זי האָט געשפּרייט אַרום זיך, אָט־דאָס פֿונקעלע איז איצטער, צוליב דער געפֿאַר פֿון איר אַוועקגיין, געוואָרן צעפֿלאַמט. אין דעם פֿלאַם איז דערווייל צעגאַנגען דאָס צאַרטע, האַלב־פֿאָטערלעכע געפֿיל. עס האָט פֿאַר אַ מאָמענט ווידער דערוואַכט דער הוילער, דער נאַקעטער באַגער . . .

פֿאַרטאָג. אינדרויסן בלויט. דזשאָ האָט זיך פֿאַוואָליע אַרויסגע־הויבן פֿון בעטל. דער יונג האָט דאָס געטאָן מיט דער צערטלעכקייט פֿון אַ מאַמע, וואָס שטייט אויף פֿון אַן איינגעשלאָפֿן, אָנגעזייגט קינד. ער האָט נישט געוואָלט איבערוועקן וויוויאַן, וועמענס שלאָפֿנדיקע פּנים, מיט די צעוואָרפֿענע, לאַנג אונטערגעוואַקסענע, בלאָנדע האָר, האָט איצט אַרויסגעלויכטן פֿון דער פֿאַרטאָגיקער בלויקייט. פֿאַוואָליע איז ער געבליבן זיצן אויפֿן אייזערנעם ברעג פֿון בעטל. מיט די הענט האָט ער אַרויפֿגעצויגן אַ שוך און די אויגן כּסדר געהאַלטן אויף איר האַלדז, וואָס איז געווען פֿול און ווייס, וואו צוויי דינע אָדערלעך, אין ביידע זייטן, לויפֿן ווי צוויי וואונדערלעכע ריטשקעלעך פֿון ערגעץ ווייט, אַרום דער ברוסט, ביזן שיינעם, שלאָפֿנדיקן מויל. אָט דורך די אָדערלעך, דאַכט זיך, זעט ער ווי איר בלוט ריזלט דאָרטן צו די פֿולע, רויטע ליפּן. ער האָט זיך געוואָלט איינבויגן און איר נאָך אַ קוש טאָן, אַ קוש פֿאַר דער

זיסער פרייד, וואָס זי גיט אים, אויך אַ קוש פאַר דעם פּיצעלעס, וואָס זי נערט שוין מיט אירע בלוטן, און פרילינג, ווען ער וועט שוין האָבן אַ היים, וועט זי עס אים געבוירן. עס וועט זיין אַ יונג ווי ער אַליין און ווי זי.

נאָר געטאָן דעם קוש האָט ער נישט. ער מוז איצט לויפן. ער טאָר נישט זיין שפּעט . . .

דער אַלטער איז געלעגן די גאַנצע צייט אין האַלבן דרעמל. ווי אין חלום האָט ער עפּעס געזאָגט: דזשאַ — וויוויאַן. וויוויאַן — דזשאַ. נאָר אַז דאָס טירל הינטער דזשאַ'ן האָט זיך שטיל פאַרמאַכט האָט ער געעפנט די אויגן. עפּעס איז מיטאיינמאָל אים קלאָר געוואָרן אַז דער יונג איז אַוועק און וויוויאַן ליגט אַנטקעגן אַליין, אַ שלאָפנדיקע, אַ ליכטנדיקע . . .

ער האָט מער גאָרנישט געזען, דזשים. ער האָט מער גאָרנישט גע־טראַכט. געטראָגן פון אַ כח שטאַרקער פון אים, איז ער אויפגעשטאַנען פון זיין טאַפּטשאַן. שטיל, אויף די שפּיץ־פינגער, איז ער צו צו איר בעטל. אַ מינוט איז ער געשטאַנען און געפילט ווי צוויי שטראָמען לויפן אין אים און פאַרגיסן אים דעם מוח.

איין געפיל, אַ צערטלעכס, האָט געזונגען אין אים:

— אָט ליגט אַ פאַנאַנדערגעבליט קינד, אַ ליכטיקע, וואָס איז פאַר־גאַנגען אין טראָגן. אפילו אין שלאָף זינגט אין איר דאָס בלוט פאַר פרייד, וואָס זי וועט איינגיכן ווערן אַ מאַמע! אַ מאַמע! . . .

אַ צווייט געפיל, אַ הונגעריקס, אַ געפיל זיך איינצוביסן אין אָט־דער ווייבער, וואַרעמער ברוסט, אַרומנעמען, דערפילן די גאַנצע, ווייב־לעכע וואַרעמקייט פון דעם וואונדערלעך ליכטיקן לייב, אַ וואַרעמקייט, וואָס ער האָט שוין נישט געהאַט אפשר צוואַנציק יאָר! . . .

פון דעם שווערן געראַנגל האָבן אים די קני גענומען דריגן אָט, אָט און ער פאַלט אַנידער.

וויוויאַן האָט אין שלאָף דערפילט עפּעס אַן אומרואיקייט. זי האָט זיך אַ שאַרפן דריי געטאָן מיטן פּנים צו דער וואַנט. פון דעם שאַרפן קער האָט אַ שטיק לייב זיך אָפּגעדעקט.

דעם אַלטן דזשים האָט אַרומגעכאַפּט אַ קאָנוואולסיע. עפּעס האָט זיך אין אים צעוויינט. ער האָט זיך אַראָפּגעלאָזט אויף די קני, די ליפּן האָבן עפּעס געמורמלט, ווי ער וואָלט געשטאַנען פאַרן בילד פון דער הייליקער מאַמע. די הענט זיינע, גלייך ער וואָלט געוויקלט דאָס שנירל קרעלן מיטן צלמ׳ל, אַזוי צאַרט האָבן זיי באַרירט דעם בינט בלאָנדע האָר, וואָס איז געלעגן צעוואָרפן איבערן צוקאָפּנס.

וויוויאַן האָט פּלוצים געעפנט די אויגן. צום ערשט איז זי געווען פאַרטראָגן. זי האָט, דאַכט זיך, געקוקט און דאָך גאָרנישט געזען. דער־נאָך האָט זי אָנגעהויבן עפּעס באַנעמען, מער מיטן געפיל, ווי מיטן קאָפּ. זי האָט זיך דערשראָקן. אירע אויגן זענען מיטאַיינמאָל געוואָרן ווילד. אָט דאָס מיידל, וואָס האָט איבער די וועגן געוואָרפן איר קערפּער צו יעדן יונג, ווי מען וואַרפט אַ הונט אַ ביין, אָט דאָס מיידל האָט זיך איצט אויף טויט דערשראָקן, ווען זי האָט בלויז געאַנט וואָס דאָ קומט פאָר.

דער אַלטער האָט אויפגעהויבן דעם קאָפּ. די אויגן זיינע, נאָך פייכטער ווי שטענדיק, האָבן נאָך אַלץ געקוקט אַראָפּ אויף דער ערד. ער האָט איר גאָרנישט געקאָנט זאָגן.

— פּאָפּ, האָט זי אין גרויס שרעק גערופן, וואָס טוסטו דאָ ?

ער האָט נאָך אַלץ קניענדיק געשוויגן. ער האָט געפילט,ער איז אויסגעטונקט אין בושה. און די בושה שטיקט אים אין האַלדז. ענדלעך האָט ער אַרויסגעמורמלט:

— וויוו, טייערע, איך בעט דיך, גיי נישט אוועק. לאָז נישט דעם פּאָפּ אַליין . . .

קאַפּיטל זיבנאונצוואַנציק

ער האָט זיך נעבעך אומזיסט געשראָקן, דער אַלטער. אַ גאַנצן טאָג האָט ער זיך אַרומגעפּאָרעט אַרום וואַסער־ברעג, אַרויסגעשיפּט שטיקלעך האָלץ און ברעטער, געלייגט זיי אויף דער זון און זיך נאָר געצאַפּלט אַז אָט, אָט קומט דער יונג מיטן דזשאַב, וויוויאַן גייט אַוועק און זי וועט אים נאָך דערציילן פון זיין קניען איבער איר אינדערפרי . . .

פאַרנאַכט איז דזשאָ טאַקע געקומען. אָבער ער האָט דעם דזשאַב נישט געקראָגן. עס זענען געווען הונדערטער פאַר אים! ער איז געווען בייז אויף וויוויאַן. איבער איר, צוליב איר וואָרעם לייב פאַרטאָג, האָט ער פאַרשפּעטיקט דעם דזשאַב.

נאָר דער אַלטער, פון טעפּל אַוועק, האָט שטיל דאָרטן געזאָגט:

— שטענדיק איז דאָ עמעץ, וואָס קומט פריער . . .

די אָרימע, וויוויאַן איז אים געווען דאַנקבאַר, דעם אַלטן, וואָס ער נעמט אַראָפּ פון איר די שולד. דאָס אומשולדיקע קינד האָט, ווייזט אויס, נישט רעכט פאַרשטאַנען זיין קניען איבער איר בעטל, אינדערפרי. דער פּאַפּ האָט זי געבעטן זי זאָל נישט אַוועק. וואו קאָן זי דען גיין?

דער אַלטער האָט זיך אַזוי אַרום באַרואיקט. פון דעם לעצטן אויס־ברוך, אינדערפרי, איז קיין שפּור נישט געבליבן. וויוויאַן בלייבט דאָ איןביידל. ער קאָן זיך רואיק צוריקנעמען צו זיינע אַרבעטן אַרום טשיקי און אַרום גערטל.

ביסלעכווייז הייבט אויך דזשאָ אָן טראַכטן אַז ער וואוינט שוין דאָ אייביק. ער האָט שוין גאָר פאַרגעסן אַז ערשט ווינטער האָט ער זיך אַרומגעשלעפּט איבער אַמעריקע. ווען נישט וויוויאַן צוליב וועמען ער האָט געהאַט דאָס געשלעג מיטן באָס, וואָלט ער אויך אָן באָס שוין גע־האַט פאַרגעסן. ער האָט אפילו פאַרגעסן, דזשאָ, אָן קאָלאָמבוס עוועניו, מיטן בראָזנעדיקן על. עס דאַכט זיך אים אַז דאָ, אונטער דעם געפּליס־טער פון האָדסאָן, איז ער אויסגעוואַקסן. דאָ וועט ער שוין מוזן לעבן

מיט וויוויאַן. אַז קיין דזשאַב קען מען נישט קריגן. וועט ער דאָ מוזן מאַכן אַן אמת'ע היים. ער וועט ערשט זען די ווערבע זאָל זיך צע־וואַקסן. נישט נאָר מיט די וואָרצלען וועט זי זיך צוקריגן צום טייך, נאָר אירע לאַנגע, דינע צווייגן וועלן נאָך אַראָפּהענגען און קושן דעם האַדסאָן. קומענדן פרילינג וועט ער זען, אַז אויך דער ראָז־בוש, אין מיטן גערטל, אין ציגלענעם רעדל, זאָל אויפבליען. ער וועט שוין זען. מער וועט ער זיכער נישט אַרומטרעמפּעווען. פּאַפּ איז גערעכט. מ'דאַרף דאָ מאַכן אַ באַקוועמע היים. דער קליינער דזשאָ, וואָס וויוויאַן וועט אים אין פרילינג געבוירן, וועט דאָ אויפוואַקסן! פּאַפּ איז גערעכט!

אַזוי, אין שטילער, צוריקגעוואָונענער רו, איז אַוועק דער זומער. עס איז געקומען האַרבסט. דער צווייטער האַרבסט אויפן ברעג האַדסאָן. דזשים וואַיט האָט צום צווייטן האַרבסט דערלעבט נישט נאָר זאָל אַ גרין בלעטל אויפשפּראָצן אין זיין גערטל, נאָר אויך די גרינע בלעטלעך זאָלן ווערן געל; האַרבסט, ווען דאָס ביסל זאַפט ווערט אויסגעטריקנט און די בלעטלעך ווערן בלעכלדיק, שטייף, פאַרוויאַנעט און ענדלעך פאַלן זיי פון די צווייגלעך, שפּרייטן זיך אויף די וואַסערן פון האַדסאָן און שווי־מען אַוועק ערגעץ, ערגעץ, ווער ווייסט וואו?

פּאַמעלעך האָט ער זיך גענומען צום קומענדיקן ווינטער. האַיי־יאָר דאַרף מען האַלטן ס'ביידל גוט וואַרעם. וויוויאַן וועט זיין אַ גאַנצן טאָג. די אָרימע האָט נישט אין וואָס אַרויסצוגיין. מ'דאַרף פאַרגרייטן אַ סך האָלץ. ער האָט איצט אַ סך צו טאָן, דזשים וואַיט.

מיט פיל צערטלעכקייט האָט ער גענומען אַרומוויקלען, אַרומבעטן דאָס יונגע ווערבעלע מיט שמאַטעס. אונטן, איבער די פאַרדעקטע וואָרצלען, האָט ער אָנגעשאָטן נאָך ערד געמישט מיט גראָז. אויך דעם נישט אויפגעבליטן ראָז־בוש און די קריכנדיקע פלאַנץ, האָט ער פאָרזיכ־טיק אַרומגעבעטן. דערנאָך האָט ער געמאַכט טשיקים ביידל העכער. מיט אַ שטעקן צום „זיצן". טשיקי פליט איצט און וויל נישט זיצן אויף דער ערד. זי וויל „זיצן" וואָס העכער. ביז די פרעסט וועט זי נאָך דאַרפן דאָ וואוינען. איבער די פרעסט וועט ער זי ווידער האַלטן אין שטוב, לעבן זיך, ביים אייוועלע.

נאָך אַזאַ טאָג אַרבעט, אינאָוונט, ווען דער יונג איז אַהיימגעקומען און אַלע דריי זענען געזעסן איבער דעם בלויען, אָפּגעקנאַקטן פענדל און געגעסן דאָס געקעכץ, בעת אין דרויסן האָט שוין געריסן אַ שניידי־קער הארבסט ווינט, האָט ער מיט פרייד זיך דערמאָנט:

— געדענקסט לעצטן האַרבסט, דזשאָ? זעסט וויוויאַן, אָט־דאָ, אונטער דעם שטיין בין איך געלעגן מיטן באָם. איצט וואָלט איך טשיקי נישט געלאָזט דאָרטן ליגן.

דזשאָ האָט אַרויסגעקוקט דורכן פענצטערל צום האָדסאָן און גע־זאָגט:

— יעס, פּאָפּ, לאָמיר האָפן אַז נישט מער . . .

קאַפּיטל אַכטאונצוואַנציק

איידער מען האָט זיך אומגעקוקט איז ווידער געווען ווינטער. די ווייסע, זומערדיקע שיפן, וואָס שווימען איבערן האָדסאָן הין און צוריק, האָט מען ווידער אוועקגעשטעלט ערגעץ אויף איבערווינטערן. בלויז איין שיף אין במורגנעם פרימאָרגן און איינע אין ווינטיקן אָוונט שלייכן פאַרביי. דערנאָך קומט אַ לאַנגע נאַכט. דער דרויסן וואָיעט קאַלט און בייז. די בלעכן פון דעכל דערמאָנען זיך ווידער אַז זיי קאָנען ציטערן. דער פאָן־שטאַנג בויגט זיך אין אַלע זייטן און די פאָן פלאַטערט שטייף און שטאַלץ . . . די טירלעך פון די כאַטקעלעך שטייען פאַרמאַכט און פון די קוימענדלעך וויקלען זיך שוין ווידער בלויע, געקרייזלטע רויכלעך.

אינגיכן האָט זיך ווידער אַראָפּגעלאָזט אַ שניי. אין גערטל איז אַלץ געוואָרן ווייס, פאַרדעקט אונטער אַ פוכקער דעק. מען זעט נישט מער די רויט־ציגלנע שטעגלעך. ס'איז איצט אַ שמאָל, ברודיק סטעזש־קעלע, ווי אַ שוואַרץ שלענגל, וואָס לויפט אין געדריי, פון פעדער־הייזל, דורכן גאָרטן־טירל, אַרויס צום ברייטן, אויסגעטראָטענעם שטעג.

אויך ס'לעבן איז איצט געווען מער סאָליד, ווי לעצטן ווינטער. אינדערפרי איז דזשאָ אוועק זוכן, וואָס ער קאָן עפּעס אַהיימברענגען. דער אַלטער און וויוויאַן האָבן זיך געפונען גענוג צו טאָן אין ביידל. אַלעמאָל האָט ער ערגעץ וואו צוגעשלאָגן אַ ניי ברעטל. ער האָט זיך גע־פּאָרעט מיט טשיקי, געפלאָכטן דראָטענע שפּילכלעך, פאַר אַ קליין יינגע־לע, וואָס וועט דאָ באַלד געבוירן ווערן און אונטערוואַקסן. וויוויאַן האָט געלאַכט און אים גערופן מיט גרויס צערטלעכקייט:

— אַלטער, אַלטער נאַר.

אַ גאַנצן טאָג האָט ער געהיט ס'אייוועלע זאָל ברענען און ביידע האָבן הנאה געהאַט פון דער ליבער וואַרעמקייט, וואָס מען קאָן אָנטאַפּן מיט די הענט. וויוויאַן האָט שטענדיק געזען עס זאָל עפּעס זיין וואַר־

רעמס, ווען דזשאַ וועט אַריינקומען אַ געפּרווירענער, און ער אַליין, דער אַלטער, האָט גוט געהיט דורכן פענצטערל דעם טייך דרויסן. ער האָט געהיט די ברעטער און פלעקער, וואָס דאָס וואַסער וואַרפט־צו צו זיין ביידל, דער לאַנגער זאָל עס נישט אַוועקכאַפּן. די שטיקער האָלץ טריקנט ער און הייצט ס׳אייוועלע.

זיצנדיק מיט וויוויאַן ביים פענצטערל, היטנדיק די שטיקער האָלץ, ווייזט ער איר און דערציילט איר צו וועמען עס באַלאַנגען די אַלע שיפלעך, וואָס שווימען דורך, ווי ברוינע קאַטשקעס מיט שוואַרצע טשופּן און שלעפּן נאָך זיך אַ לאַנגע ריי בערלינקעס, אַנגעלאָדן מיט געלן זאַמד, רויטע ציגל און שוואַרצע, גלאַנציקע קוילן.

אָט צוליב די שטיקער נאַסע האָלץ האָט ער ווידער געהאַט צוזאַמענ־שטויסן מיטן הויכן. אויך קראָופאָרד האָט איצט צייט גענוג צו זיצן ביים פענצטער און היטן אַ צושווימענדיק ברעט. גיין שאַרן שניי, ווי די אַנדערע יונגען, דאַרף ער נישט. טראָגן קערב פון די מאַרקעטס, ווי זיין דזשאַ, דאַרף ער אויך נישט. ער האָט געמאַכט גענוג געלט פון אַפּפּאַל! זיצט ער אויך אינדערהיים און היט אַ צושווימענדיק ברעט פונקט ווי דזשים.

דער אַלטער האָט גיך איינגעזען, אַז רייסן זיך מיט דעם לאַנגן חברה־מאַן איז נישט קיין פּלאַן. זיכער נישט פאַר אים. דער הויכער האָט אים גאַנץ איידל געגעבן אַנצוהערן, אַז ער ווייסט אַז דזשאַ האָט זיך געבראַכט אַ מיידל.

— און זי וואוינט דאָ אויך! . . . האָט דער לאַנגער אויס־וואורף אונטערגעשטראָכן.

דעריבער האָט דער אַלטער אויף גיך געמאַכט אַ גרענעץ צווישן זיין ביידל און קראָופאָרדס. ער האָט צוגעפּעסטיקט אַ דראָט צו אַ פּלאָקן און דאָס אַריינגעזעצט אין סאַמע ברעג וואַסער. אָט, ביז אַהער! אַז אַ האָלץ שווימט צו אין דער זייט איז עס דיין! אין דער זייט — איז עס מיין! מיט מיין דראָנג און האָקן וועל איך עס אַרויסציען, און נישט קריגן זיך! דזשים ווהיט האָט פיינט זיך אַרום צו רייסן! גע־רעכטיקייט מוז זיין! דאָס איז מיין און דאָס איז דיין!

אין מיטן אָט־די אײַנגעפּונדעוועטע טעג האָט זיך דאָס „שטעטל" פּלוצים ווידער אַ טרייסל געטאָן. די אײַנגעפּונדעוועטקייט האָט זיך מיטאײַנמאָל געטאָן אַ צעשאָקל!

עפּעס איז עמעץ געקומען מיט דער בשורה אַז נאָך דעם פּרילינג, אײדער אַ בלעטל וועט נאָך אויפגרינען, וועט מען אַלעם אַראָפּטרייבן פון דאַנען. אַז דער נײַער מעיאָר וויל האַלטן זײַן „פאַרשפּרעכן צום פאָלק" . . . ער האָט ביי די וואַלן צוגעזאָגט צו שטיין מיטן פאָלק? וויל ער איצט ווייזן אַז נאָר ער, נישט טעמעני, האַלט וואָרט! ער וויל מאַכן, זאָגט ער, דעם וואַסערברעג, ביים האָדסאָן, פאַרן שענסטן פּלאַץ אינדערוועלט! ער וועט, זאָגט ער, דאָ מאַכן טעניס־קאָורטס און קאַסי־נאָס, וואו „דער מידער ביזנעס־מאַן" זאָל קאָנען אָפּרוען ביי אַ גוט גלעזל ווײַן און דערביי געניסן די שיינע לאַנדשאַפטן פון האָדסאָן און די הויכע פּאַליסאַדן פון ניו־דזשוירזי ברעג.

פון דער בשורה איז אַ מהומה דאָ אַנגעשטאַנען אין די צעהוי־קערטע, אָפּגעזונדערטע ביידלעך. די אַלע יונגען, וואָס האָבן זיך נישט אָנגעגעגנט פון לעצטן ווינטער אָן, האָבן זיך מיטאײַנמאָל ווידער דער־מאָנט, אַז עפּעס איז מען דאָך אַ „קאָמיוניטי". אַז עפּעס האָט מען דאָך אַן אײגענעם „מעיאָר"! אַ מעיאָר, אויף וועמענס דאַך עס פּלאַ־טערט די „יונייטעד סטייטס פלאַג"!!!

ווידער איז מען זיך צענויפגעלאָפן אַהער. דאָס מאָל איז מען שוין געשטאַנען אין אַן אַרומגעצוימט גערטל, נישט אין אָפענעם דרויסן. דער אַלטער האָט געבעך דאָס מאָל יעדן געקוקט אויף די פּיס. ער האָט געבעך מורא געהאַט טאָמער צעטרעט מען אים דעם ראָז־בוש, וואָס וועט זיכער דעם זומער אויפבליען . . . אָדער טאָמער גאָר פאַרגלוסט זיך אַ יונג אַרײַנצוגיין אינגווייניק און זעט זי, וויוויאַנען . . .

וואָס מען זאָל טאָן ווייסט נאָך אַלץ קיינער נישט! דער אַלטער שטאַמלט ווידער פאַרלוירן: „טעמעני". ער וויל געבעך נישט אָפּלאָזן, דער אַלטער, דזשים ווהייט, דאָס אײנציקע שטיקל אָנהאַלט! אַ לעבן לאַנג האָט ער זיך געקלאַמערט אָן אַ „גאָט"! איצט זעט ער געבעך ווי יעדן טאָג פאַלט אים דער „גאָט" אונטער די הענט. אפילו דעם

מעיאַר האָט טעמעני פאַרלוירן! צו זיין גרויס ווייטיק, ווייסט ער דאָס, דזשים וואָיט! פונדעסטוועגן?

— אָלרייט, זאָגט ער, קיין מעיאַר האָט טאַקע מער נישט טעמעני, אָבער מאַיק דאָפי לעבט נאָך! ער זיצט נאָך דאָרטן אין קלאָב! מען דאַרף אהין גיין ער זאָל עפּעס טאָן! ער וועט נישט לאָזן אַראָפּטרייבן די באָיס . . .

כאָטש אַלע זענען מער פאַרלוירן ווי לעצטן ווינטער, זענען זיי אָבער היינט מער אויפגעקאָכט! זיי זענען שוין נישט מער קיין אָרומ־שלעפּערס, די יונגען, וואָס, נישט דאָ, נעכטינט מען דאָרט. איינגעפונ־דעוועטע מענטשן מיט „אייגנטום" איז מען איצט! ביי יעדן איינעם הענגען אָנגעקליבענע פּענדלעך און צעשאָסענע זיינערס, און געשפּאָל־טענע, פאַרדריפּעטע שפּיגלען הענגען אויך! . . . מ'קאָן זיך נישט לאָזן טאָן אַ וואָרף אַרויס ווידער אויף הפקר! וואָס? מ'וועט זיך ווידער וואַלגערן אויף אָנגעבאַקעטע דילן אין „סאָבוויי־סטיישאָנס"?

— מ'דאַרף עפּעס טאָן! שרייען אַלע!

נאָר וואָס טאָן ווייסט קיינער נישט. דעם אַלטנס עצה מיט מאַיק דאָפי האָט מען שוין געהערט. ווען מען וואָלט געקאָנט שטימען בעת וואַלן, אפשר וואָלט עס געהאָלפן, דאָס גיין צו מאַיק דאָפי, אָבער איצט? ווען טעמעני אַליין איז אַזוי געשלאָגן?

— זיי וועלן אונדז אַראָפּוואַרפן . . .

אַזוי וואָרטשעט קראָופאָרד. דוקא ער, וואָס האָט זיך „אָנגע־שטאָפּט" מיט געלט פון זיין קלייבן אָפּפאַל.

אָבער דער איירישער מעקאַרטי און דער יידישער, ווילי בענדער, די צוויי פּערמאַנענטע שניי־שאַרער, זיי שרייען ווידער ס'זייעריקע:

— מען דאַרף קעמפן! מען דאַרף מאַכן אַ דעמאָנסטריישאָן!

דער נייער מעיאַר האָט אונדז אָפּגענאַרט! פונקט ווי רוזוועלט האָט אונדז אָפּגענאַרט. ביידע האָבן זיי צוגעזאָגט צו שטיין מיטן אָרעמען פאָלק! איצט האָבן זיי זיך שוין פאַרקויפט צו די רייכע! פאַר די רייכע גייען זיי מאַכן נאָך טעניס־קאָורטס און קאַסינאָס צו געמבלען און אונדז טרייבן זיי אויף דער באָורי זיך וואַלגערן אין גאַס!

וואָס קומט דערויס, אַז געפּאָלגט די צוויי פּראָטעסטירער האָט סאַי־ווי קיינער נישט.

דאָס אַראָפּטרייבן, שמועסט מען, וועט ערשט פּאָרקומען אין פרי־לינג, דאַרף מען שוין זאָרגן? דערווייל ליגן בערג שניי אין די ניו־יאָרקער גאַסן, דאַרף מען גיך לויפן קריגן אַ לאָפּעטע און אויך אַריינכאַפּן אַ פּאָר סענט . . .

דער אַלטער ווידער, דזשים וועהייט, האָט סאַי־ווי נישט געגלויבט. צו וואָס דאַרף מען דעמאָנסטריישאָנס אַז מען וועט סאַי־ווי נישט אַראָפּ־טרייבן. וואָס הייסט מען וועט אַראָפּטרייבן? פאַרוואָס? און טעמעני וועט דאָס לאָזן?

— איך זאָג, אַ שטאָט איז נישט קיין לענדלאָרד! דזשאַ, דאָ וועט מען זיצן! דעם זומער וועט זיך נאָך דער ראָז־בוש צעבליען. וועסט זען, דזשאָ!

נאָר אַזוי לאַנג וואַרטן, אַזש ביז דער ראָז־בוש וועט זיך צעבליען, האָט מען אים נישט געלאָזט. גלייך ווי דער שניי האָט גענומען לאָזן און דער שוואַרצער, אַשיקער באָדן האָט זיך ווידער באַוויזן אַ גלאַנצי־קער, אַ צעשפּאָלטענער אין טויזנטער שטראָמעלעך און קאַרבן, איז מען אַהער אַראָפּגעקומען. צוויי מענטשן זענען געקומען. נישט קיין פּאָלי־ציאַנטן, חלילה! אָט, צוויי מענטשן, פּשוט'ע, אַזעלכע ווי דער יונגער־מאַן, וואָס איז געקומען צו דזשימין אַהיים אים אָנזאָגן, אַז מען נעמט ביי אים צו דעם דזשאָב. אויך די זענען געווען פיין פאַרקעמט און געגאָלנגען רואיק און געמיטלעך מיט טעקעס אונטער די אָרעמס. פון איין באַטקעלע אין צווייטן זענען זיי געגאַנגען און אָנגעזאָגט אַז:

— נישט שפּעטער ווי דעם ערשטן מאַי, ניינצן פיר און דרייסיק, מוזן אַלע פאַרלאָזן דאָס דאָזיקע שטיק לאַנד!

אָט איצט ערשט, נאָכן באַזוך פון די יונגעלייט, האָט דער אַלטער זיך געפרעגט, פּונקט ווי דאַן, ביים סאַמע אָנהויב:

— דזשאָ, וואָס וועט איצט זיין?

נאָר דער יונג האָט אים גאָרנישט געקאָנט ענטפערן. וואָס האָט

ער געקאָנט רעדן, ווען וויוויאַנס בויך איז אויפגעוואקסן אַזוי גרויס, וואו וועט ער זי נעמען?

די אַנדערע איינוואוינער, ווי פּראַקטישע מענטשן, האָבן לאַנג, נאָך פאַרן ערשטן מאַי, שוין גענומען שלעפּן פון די ביידלעך אַרויס. בלויז דער אַלטער האָט זיך צו גאָרנישט צוגערירט. אפילו דזשאָ'ן מיט וויוויאַנען האָט ער נאָך אינערגעץ נישט געלאָזט גיין. עפּעס האָט נאָך ערגעץ אין אים געטליעט אַ פונקעלע אַז דאָס אַלץ, וואָס ער האָט דאָ אויפגעבויט, וועט נישט מיטאיינמאָל צעשטערט ווערן. אָבער זעענדיק ווי דער עולם צעקריכט זיך, האָט ער פאַרלוירן יעדן חשק ווייטער עפּעס צו טאָן, ווי ער וואָלט פּלוצים פּאַראַליזירט געוואָרן. און ווען אפילו נישט? וואו האָט ער זיך צורירן?

איין טאָג איז ער געשטאַנען אין אָפענעם טירל אַ שטילער, אַ שווייגנדיקער, ביידע גראָבע פינגער פון די הענט, פאַרשטופּט אין רימען פון די הויזן. ער האָט געקוקט ווי דזשאָ און וויוויאַן גייען אַוועק. וויוויאַן האָט אים געקושט און מיט פייכטע אויגן געזאָגט:

— גוד־באַי, פּאָפּ.

דער יונג האָט עפּעס געזאָגט אַז ער נעמט זי אין אַ הויז פאַר גע־ווינערינס און, אַז ער וועט געפינען אַ ווינקל וועט ער קומען נאָך אים אויך. נאָר דער אַלטער האָט קנאַפּ־וואָס געהערט וואָס דזשאָ זאָגט אים.

דערנאָך איז ער פונקט אַזאַ שטילער, אַזאַ שווייגנדיקער אַרומגע־גאַנגען צווישן די ביידלעך, געקוקט ווי די יונגען שלעפּן אַלץ אַרויס, און דאָס אויסגערוימטע פירן זיי ערגעץ אַוועק. אויך דער הויכער קראָופאָרד האָט גענומען אויסרוימען. אַלעמאָל לאָדוועט ער אָן זיין שטרויען קינ־דער־וועגעלע הויך ביז אַרויף, בינדט עס צו מיט שטריק און רעדלט אויך אַוועק. פונקט אַזאַ שטילער איז ער געשטאַנען ווען דער איטאַליענער, וועמען ער האָט יענעם פרימאָרגן פאַרריכט דאָס אייזערנע אייוועלע, גייט אַדורך לעבן אים אַ באַלאָדענער מיט שמאַטעס און טעפּ און אַ קליין, ווייך־געבעטע פוסן־בענקעלע פאַרוואָרפן איבערן אַקסל און זאָגט אים:

אַ שאָד, מיסטער מעיאַר, וואָס זיי טרייבן אונדז אַראָפּ. זיך אַזוי גוט איינגעאָרדנט!

די ביידלעך וועלן ביסלעכווייז לער, און לער וועלן אויך דזשים ווהייטס טעג. און ווי לער זיי זענען אַזוי גיך ציען זיי! מיט יעדן טאָג ווערט עס אַלץ נענטער. נאָר דזשים ווהייט רירט זיך סאַ־ווי צו גאָרנישט צו. שטילערהייט מורמלט ער צו זיך:

— זאָל זיין וואָס עס וויל! וואוהין וועט ער דען גיין? וואוהין קאָן ער עפּעס נעמען? אַלץ וואָס ער האָט דאָ אָנגעזאַמלט וועט דאָ בלייבן!

אויך דער לעצטער טאָג איז געקומען. מאָרגן איז דער ערשטער מאַי! כמעט אַלע ביידלעך זענען שוין לער. אָפענע שטייען זיי מיט אויסגעזעצטע שויבן, און דער פרילינג־ווינט ווינט די טירלעך הין און צוריק. אַנדערע האָבן, פון גרויס כעס, נישט נאָר די שויבן צעבראָכן, נאָר די גאַנצע ביידלעך אומגעוואָרפן! אויף אַ זייט לינן זיי איצט! בערג חורבות! נאָך אַ שטופּ, און זיי פאַלן אריין אין פרילינגדיק צע־שטראָמטן טייך און שווימען אוועק ערגעץ, ערגעץ אין אַ גערעכטער וועלט...

דער אַלטער דזשים קריכט ארום צווישן די חורבות, קוקט אין זיי אריין און טראַכט אַלץ פון דאַן, ווען ער האָט דאָ אָנגעהויבן אריינצו־שלאָגן ס'ערשטע פלעקל... איצט טוט ער גאָרנישט! דאָס איינציקע וואָס ער טוט יאָ, איז אָפּהיטן טשיקי, דעם איינציק פארבליבענעם פריינט זיינעם. ער גיט איר אביסל וואַסער און אַ פּאָר קרישקעס ברויט. יאָ, טיילמאָל גייט ער אויך־צו צו דער יונגער ווערבע, קוקט אויף די פּיצינקע קנאָספּעלעך, וואָס פייכטלען זיך שוין, אָט־אָט און זיי עפענען זיך און בלעטעלעך טוען ווידער אַ שיס ארויס!

ארום אים הוזשען שוין די מחבלים, די מאַשינען אויף ברייטע, שווערע פעסער־רעדער, וואָס וועלגערן דעם באָדן הין און צוריק.

אַ מאַן איז צוגעקומען צו אים, לעבן ביימל, און אים ארויסגענו־מען פון דער פאַר'חלום'טער קנאָספּן־וועלט:

— און דו, „אָלד־מען", ווען קלייבסטו זיך ארויס? מאָרגן וועט מען דאָ אויסגלייכן דעם פּלאַץ!

אויך אים האָט דזשים ווהייט אָפּגעשוויגן פאַר'עקשנ'ט.

צומאַרגנס אינדערפרי איז אַהער אָנגעפאָרן אזא מחבל. ער האָט קוים באַוויזן צו כאַפּן טשיקי אונטערן אָרעם און זיך אָפּרוקן!

מיט רוגזה, ווי אַ צעיושעטער ליב אויף זיין קרבן, האָט דער מחבל זיך געטאָן אַ לאָז פון טשיקיס זייט אויפן גאַנצן ביידל און גענומען עס שטופּן אַזוי גאַנצערהייט, פונקט ווי אַ מעכטיקער ריז — אַ הילפלאָז באַשעפעניש. אַלץ נענטער און נענטער שטופּט ער עס ביז, ביים סאַמע ברעג, האָט דאָס צעטרייסלטע ביידל פארלוירן דעם באָדן אונטער זיך און געטאָן אַ צעפּאַל גלייך אויפן וואַסער אַרויף! . . .

איצט האָט זיך דער מאָנסטער צוריקגעקאָלערט אויף די שווערע רעדער און אַזוי רואיק איינגעפּרעסט דעם לעצטן שטיק פעלז, דעם ערשטן און לעצטן סימן פון דזשים וזהייטס דאַך איבערן קאָפּ.

נאָך אַמאָל האָט זיך דער מאָנסטער אַ קאָלער געטאָן. דאָס מאָל זייטיק. ס'איבעריקע שטיקל פּאַרקאַנדל האָט זיך אַוועקגעלייגט און צו־זאַמען דערמיט אויך דאָס יונגענקע ווערבעלע. מיט די דינע וואָרצלען אַרויס, ווי אַרויסגעריסענע געדערים, איז עס געבליבן איינגעפּרעסט פון אויבן, אין אַשיקן באָדן.

אַז דער מחבל האָט אָפּגעטאָן זיינס און אַוועק, איז דזשים וזהייט פּאַוואָליע צוגעגאַנגען צו יענעם אָרט. טשיקי אין איין האַנט, מיט דער אַנדערער האָט ער אויפגעהויבן דאָס צעקוועטשטעביימל, געזוכט דעם שניט, וואָס ער האָט דערין פאַראיאָרן געמאַכט. נישטאָ! אַ גאַנצס, אַ פּאַרהיילטס, איז עס איצט צעמאָלן געוואָרן! די דינע הויט אויפ־געריסן! די קליינע קנאָספּן אויסגעוויקלט אין אַש. בלויז איינס, אַ פּיצלס האָט געפּלאַצט און אַביסעלע גרינס, דער אָנזאָג פון אַ ניי לעבן האָט ליכטיק אַרויסגעוואונקן.

גלייכגילטיק צו אַלץ שוין, רעזיגנירט, האָט ער געלאָזט פאַלן דאָס צעריבענע ביימל. גלייכגילטיק האָט ער געגלעט טשיקין איבערן קעפּל:

— וועל טשיקי, וואו גייט מען איצט? וו—אַ—ו גייט מ—ע—ן אַ—י—צ—ט? . . .

פון זעלבן מחבר

אונטער זיין פריערדיקן נאָמען

בנימין טייטלבוים

א בוך נאָוועלן

„אויפן שוועל"

דערשינען אין

פאַרלאַג קולטור ליגע

וואַרשע — 1933